

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BANKALARDA KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİ VE
MUHASEBESİ

Mesut AK

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI

DANIŞMAN
Prof.Dr. Barış SİPAHİ

İSTANBUL, Mart 2015

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BANKALARDA KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİ VE
MUHASEBESİ

Mesut AK
(122008393)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI

Tezin Enstitiye Teslim Tarihi :

Tezin Savunulduğu Tarih :

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Barış SİPAHİ _____

Diğer Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Serhat YANIK _____

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin MERT _____

İSTANBUL, Mart 2015

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BANKALARDA KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİ VE
MUHASEBESİ

Mesut AK
(122008393)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Barış SİPAHİ

İSTANBUL, Mart 2015

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA NO</u>
İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET.....	vii
SUMMARY.....	ix
KISALTMA LİSTESİ	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xii
TABLO LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
BÖLÜM 2. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİ İLE İLGİLİ GENEL	
TANIMLAR.....	4
2.1. KREDİ KARTININ TANIMI.....	4
2.2. GENEL KAVRAMLAR.....	5
2.3. KREDİ KARTININ ÖZELLİKLERİ.....	12
BÖLÜM 3. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN TARİHSEL	
GELİŞİM SÜRECİ.....	14
3.1. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN TARİHÇESİ	14
3.1.1. Kartlı Ödeme Sistemlerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişim	
Süreci.....	14
3.1.2. Kartlı Ödeme Sistemlerinin Avrupa Kıtası'ndaki Gelişim	
Süreci.....	19
3.1.3. Kartlı Ödeme Sistemlerinin Türkiye'deki Gelişim Süreci... 	20
3.2. Kartlı Ödeme Sistemlerinde Kullanılan Cihazların Gelişim	
Süreci	24
BÖLÜM 4. KARTLI ÖDEMELER EKOSİSTEMİ.....	26
4.1. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN TARAFLARI	26
4.1.1. Kredi Kartı İhraç Eden Kuruluş	26
4.1.2. Kredi Kartı Kabul Eden Kuruluş	26
4.1.3. Kart Sahibi.....	26
4.1.4. Üye İşyerleri.....	27
4.1.5. Bankalararası Kart Merkezi	27
4.1.6. Uluslararası Kartlı Ödeme Kuruluşları	30
4.2. KREDİ KARTLARININ SINIFLANDIRILMASI	31
4.2.1. Kartların Özelliklerine Göre Sınıflandırılması	31
4.2.2. Kartların Sisteme Katılan Taraflara Göre Sınıflandırılması	32

4.2.2.1. İki Taraflı Sistem.....	32
4.2.2.2. Üç Taraflı Sistem.....	32
4.2.2.3. Genişletilmiş Üç Taraflı Sistem (Karma Sistem).....	33
4.2.3. Kartların Sahiplik Kriterlerine Göre Sınıflandırılması	33
4.2.3.1. Bireysel Kartlar.....	33
4.2.3.2. Şirket Kartları	34
4.2.4. Kartların Fonksiyonlarına Göre Sınıflandırılması	34
3.2.4.1. Klasik Kartlar & Premium Kartlar.....	34
3.2.4.2. Ortak Kartlar (Co-Brand /Affinity Kart).....	35
3.2.4.3. Sanal Kartlar.....	35
3.2.4.4. Akıllı Kartlar.....	37
3.2.4.5. Kartsız Kredi Kartları.....	37
4.3. GENEL KABUL GÖREN KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİ	
KURULUŞLARI.....	38
4.3.1. Visa.....	38
3.3.2. Master Card.....	39
3.3.3. Diners Club.....	39
3.3.4. Amex.....	39
3.3.5. JCB.....	40
3.3.6. CUP.....	40
BÖLÜM 5. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİ YAŞAM DÖNGÜSÜ.....	41
5.1. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN İŞLEYİŞİ.....	41
5.1.1. Kredi Kartları Limit Tahsisi.....	44
5.1.2. Kredi Kartlarında EMV (Chip & Pin) Uygulaması	45
5.1.3. POS (Point Of Sale) İşlemleri	47
5.1.4. Otorizasyon (Yetkilendirme-Provizyon)	48
5.1.4.1. Kredi Kartlarında Yurt İçi Provizyon Süreci	48
5.1.4.2. Kredi Kartlarında Yurt Dışı Provizyon Süreci	49
5.1.5. Kartlı Ödeme Sistemlerinde Takaslaşma (Clearing).....	51
5.2. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN YARAR VE	
SAKINÇALARI.....	53
5.2.1. Kartlı Ödeme Sistemleri Kuruluşları Açısından Yarar ve	
Sakıncalar.....	53
5.2.2. Kart Hamili Açısından Yarar ve Sakıncalar.....	54
5.2.3. Üye İşyeri Açısından Yarar ve Sakıncalar.....	56
5.2.4. Kredi Kartı İhraç Eden Banka Açısından Yarar ve	
Sakıncalar	56
5.2.5. Kredi Kartı Kabul Eden Banka Açısından Yarar ve	
Sakıncalar.....	57
BÖLÜM 6. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN HUKUKİ	
ÇERÇEVESİ.....	58
6.1. YASAL DAYANAKLAR	58
6.1.1. Faaliyetleri Tanımlayan Yasalar.....	58
6.1.2. Kredi Kartı Şirketlerini Düzenleyen Yasalar.....	61

6.1.3. Kart Operasyonlarını Düzenleyen Yasalar	61
6.1.4. Yaptırımları Düzenleyen Yasalar.....	65
6.2. YÖNETMELİKLER.....	67
6.2.1. Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik	67
6.2.2. Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.....	67
6.2.3. Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik..	67
6.2.4. Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik.....	67
6.2.5. Diğer Yönetmelikler	67
6.3. TEBLİĞLER.....	68
6.4. BANKA KARTLARI VE KREDİ KARTLARI KANUNUNUN DETAYLI ANALİZİ.....	68
6.4.1. Kredi Kartı Hamillerinin Taşınması Gereken Nitelikler.....	71
6.4.2. Kredi Kartı Sözleşmesinin Şekli.....	73
6.4.3. Kredi Kartının Hamiline Teslimi.....	74
6.4.4. Kredi Kartı Şifresinin Hukuki Niteliği.....	75
6.4.5. Harcama Belgesinin Hukuki Niteliği.....	77
6.4.6. Tarafların İhtilaf Giderme Mercileri ve İspat Yükümlülükleri.....	78
6.5. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNDE VERGİSEL BOYUT.....	80
6.5.1. Gelir Vergisinde Kredi Kartı İle İlgili Düzenlemeler.....	80
6.5.2. Kurumlar Vergisinde Kredi Kartı İle İlgili Düzenlemeler..	81
6.5.3. Katma Değer Vergisinde Kredi Kartı İle İlgili Düzenlemeler.....	82
6.5.4. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Kartı İle İlgili Düzenlemeler.....	82
6.5.5. Damga Vergisinde Kredi Kartı İle İlgili Düzenlemeler.....	84
6.5.6. Veraset ve İntikal Vergisinde Kredi Kartı İle İlgili Düzenlemeler.....	84
6.5.7. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonunda K.Kartı İle İlgili Düzenlemeler.....	85
6.6. İSLAM HUKUKU ÇERÇEVESİNDE KREDİ KARTLARI.....	85
6.6.1. İslam Hukukuna Göre Kart İhraç Eden Banka ile Kart Hamili Arasındaki İlişki.....	86
6.6.2. İslam Hukukuna Göre Kart İhraç Eden Banka ile Üye İşyeri Arasındaki İlişki.....	92
6.6.3. İslam Hukukuna Göre Kart Hamili İle Üye İşyeri Arasındaki İlişki.....	94
6.6.4. İslam Hukukuna Göre Üye İşyeri Bankası İle Üye İşyeri Arasındaki İlişki.....	96
6.6.5. Genel Değerlendirme.....	96

BÖLÜM 7. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİ İŞLEMLERİ VE MUHASEBESİ.....	99
7.1. BANKALARDA UYGULANAN MUHASEBE SİSTEMİ.....	100
7.1.1. Bankalarda Uygulanan Muhasebesinin Özellikleri.....	100
7.1.2. Bankalarda Uygulanan Tekdüzen Hesap Planı.....	100
7.2. YURT İÇİ BİR BANKANIN KREDİ KARTIYLA YURTIÇİ (DOMESTİC) VE YURTDIŞINDA (INTERNATİONAL) YAPILAN İŞLEMLERE İLİŞKİN MUHASEBE KAYITLARI..	101
7.2.1. Kredi Kartlarıyla Üye İşyerlerinden Yapılan Alışveriş İşlemleri.....	102
7.2.1.1. Bankanın Kendi Kredi Kartıyla Kendi Üye İşyerinden Alışveriş İşlemleri (On-Us Domestic İşlemler).....	102
7.2.1.2. Bankanın Kendi Kredi Kartıyla Diğer Banka Üye İşyerlerinden Yapılan Alışveriş İşlemleri (Not On-Us Domestic İşlemler)	103
7.2.1.3. Yurtdışında Yapılan Alışveriş İşlemleri (International).....	104
7.2.2. Kredi Kartlarıyla Yurtiçi ve Yurtdışı Banka ATM'lerinden Nakit Çekim İşlemleri.....	105
7.2.2.1. Bankanın Kendi Kredi Kartıyla Kendi ATM'sinden Nakit Çekim İşlemleri (On-Us Domestic Nakit Çekim İşlemler).....	105
7.2.2.2. Bankanın Kendi Kredi Kartıyla Başka Bir Bankanın ATM'sinden Nakit Çekim İşlemleri (Not On-Us Domestic İşlemler).....	106
7.2.2.3. Bankanın Kendi Kredi Kartıyla Yurt Dışı Bir Bankanın ATM'sinden Nakit Çekim İşlemi (Not On-Us International İşlemler).....	106
7.2.2.4. Nakit Çekim İşlemlerine İlişkin Faiz, Ücret ve Komisyonlar.....	107

7.3. BANKANIN ÜYE İŞYERLERİNDE YURTIÇI VE YURTDIŞI BANKALARINA AİT KREDİ KARTLARIYLA YAPILAN İŞLEMLER.....	108
7.3.1. Alışveriş İşlemleri	109
7.3.1.1. Yurtiçi Satış İşlemi.....	109
7.3.1.2. Yurtdışı Satış İşlemi.....	111
7.3.2. Nakit Çekim İşlemleri.....	112
7.3.2.1. Yurtiçi Nakit İşlemi.....	112
7.3.2.2. Yurtdışı Nakit İşlemi.....	112
7.3.3. Takas İşlemleri.....	113
7.3.3.1. Yurtiçi Diğer Banka Kredi Kartının BKM Takası	114
7.3.3.2. Yurtdışı Diğer Banka Kredi Kartının Takası.....	119
7.4. İTİRAZ İŞLEMLERİ (CHARGE-BACK, GERİ İBRAZ).....	121
7.5. KANUNİ/İDARİ TAKİBE ALINAN KARTLAR	123
7.6. Kart Ücreti ve Faiz/Kar Payı İşlemleri	124
7.6.1. Kart Ücreti.....	124
7.6.2. Faizler/Kar Payları.....	124
7.7. Kredi Kartı Borç Tahsilatı İşlemleri	127
7.7.1. İnternet Şube, Çağrı Merkezi ve Hesaptan Tahsilat.....	128
7.7.2. Kasadan Tahsilat.....	128
7.7.3. Ödeme Noktası Tahsilatları.....	129
7.7.4. ATM'den Yapılan Tahsilatlar.....	129
7.8. Üye İşyeri Muhasebe Kayıtları.....	130

BÖLÜM 8. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN EKONOMİK

BOYUTU	132
8.1. MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ.....	133
8.1.1. Enflasyona Etkisi.....	133
8.1.2. İstihdama Etkisi.....	134
8.1.3. Para Politikasına Etkileri.....	135
8.1.4. Faiz Oranlarına Etkileri.....	136
8.1.5. Kamu Gelirlerine Etkisi.....	136
8.1.6. Turizm Sektörüne Etkisi	137
8.2. İSTATİSTİKİ VERİLER.....	137
8.2.1. Yıllar İtibariyle Ülkemizdeki Kartlı Ödeme Sistemleri Trendi.....	138
8.2.1.1. Kredi Kartı Sayıları.....	138
8.2.1.2. Kredi Kartları Yurt İçi İşlem Hacimleri.....	139
8.2.1.3. Banka Kartı Sayıları.....	140
8.2.1.4. Banka Kartları Yurt İçi İşlem Hacimeri.....	141
8.2.1.5. POS Terminal Sayıları.....	142
8.2.1.6. ATM Sayıları.....	143
8.2.1.7. Ülkeye Giren Net Döviz Tutarı.....	144

8.2.2. Bankalar Detayında Kredi Kartı ve POS Terminal Adetleri (Ekim 2014).....	145
8.2.2.1. Kredi Kartı Sayıları.....	145
8.2.2.2. POS Terminal Adetleri.....	146
BÖLÜM 9. SONUÇ VE ÖNERİLER	147
KAYNAKLAR.....	149
EKLER.....	152
ÖZGEÇMİŞ.....	169

ÖZET

BANKALARDA KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİ VE MUHASEBESİ

Mevcut ödeme sistemlerinin ihtiyaçlara tam olarak karşılık verememesi sonucu ilk defa 19. yüzyılın sonlarında A.B.D.'de yeni bir ödeme aracı olarak karşımıza çıkan kredi kartları günümüzde iktisadi hayatın vazgeçilmez bir parçası olmuş, gelişmiş ülkelerde banka ve kredi kartlarıyla yapılan harcamaların GSMH deki payı %50' leri geçmiş bulunmaktadır.

Gelinen bu durumun en önemli sebepleri, baş döndürücü bir hızla gelişen teknoloji ve beraberinde getirdiği özgürlükler, yıkılan ticaret duvarları, hemen hemen tüm dünyada serbest piyasa ekonomisinin hâkim olması ve en önemlisi de değişen bu dünyada tüketici ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla teknolojiyle uyumlu ve pratik ödeme araçlarının zorunluluğun ortaya çıkmasıdır.

Banka ve kredi kartlarının, tüketici olarak bizlere sağladığı sınırsız faydalar vardır. Para taşıma riskini almadan dünyanın her yerine seyahat edebilir ve döviz taşıma sınırlarına takılmadan kredi kartı limitimiz ya da bankadaki hesabımız kadar tutarı rahatlıkla harcayabiliriz. Kredi kartıyla yaptığımız harcama tutarını hesap kesim tarihinde de ödeyerek fon maliyeti olmadan ödememizi yaklaşık 30 gün öteleyebiliriz.

Bunların yanı sıra saygınlık, diğer ödeme yöntemlerine göre kullanım kolaylığı, taksitlendirme, taksit öteleme, hediye puan, indirim, sigorta ve diğer asistanlık hizmetleri gibi diğer avantajları da yanında sunulmaktadır.

Banka ve kredi kartı kullanımının, tüketiciye sağlamış olduğu faydalar yanında, ülke ekonomisine, özellikle de makro kalemler açısından, istihdamın artırılması, enflasyonun düşürülmesi ve kayıt dışılığın önüne geçilerek vergi kayıp ve kaçaklarını azaltması, buna bağlı olarak vergi gelirlerini artırması faydaları sıralanabilir.

Banka ve kredi kartları, bankalar için riskin tabana yayılması, yüksek getiri, çapraz satış ve müşteri bağımlılığı sağlanması açısından büyük önem arz eden ürünlerdendir. Her ne kadar 2014 yılı başından itibaren bankacılık otoritesinin getirmiş olduğu limit, taksit ve ücret sınırlamaları bu ürünün karlılığını azaltmış olsa da bankalar için hala önemli bir üründür.

Bugüne geldiğimizde banka ve kredi kartlarıyla yapılan işlemlerin çeşitliliği ve hacimlerinin artmış olması, bankaların bu işlemleri muhasebe standartlarına göre muhasebeleştirmesini zorlaştırmamaktadır. Gerek sahip oldukları güçlü sistemler gerekse de sahip oldukları kaliteli analiz ve yazılım ekipleri işlemlerin muhasebeleştirilmesi konusunda büyük kolaylıklar sunmaktadır.

Bu bağlamda gerek kayıt dışı ekonomiyi engellemesi nedeniyle ülkenin ekonomik yönetiminin desteğini alması, gerekse de sağladığı yüksek getiri nedeniyle bankalar ve finans kuruluşları tarafından kartlı ödeme sistemlerinin yaygınlaştırılmasıyla, kredi kartlarının yaşamın her alanında daha fazla kullanılacağını ve gelişmenin aynı hızla devam edeceği açık bir gerçektir.

Anahtar Kelimeler: Banka kartı, kredi kartı.
Tarih: 01.03.2015

SUMMARY

CARD PAYMENT SYSTEMS OF THE BANKS AND ACCOUNTING

At the end of the 19th century credit cards have been emerged as a new payment model since the payment systems of the period could not meet the needs of the sector. Credit cards have become an inevitable part of today's economic life and within the developed countries the share of the expenses via credit cards has just surpassed 50% of their gross national product.

The most significant reasons of this situation can be listed as; rapid technological developments and through these progresses newly emerged liberties in economy, vanishing trade barriers, the expansion of free trade and liberal economy all over the world and last but not the least the requirement of convenient payment system tools that complies with the new technologies which is a necessity for satisfying the needs of the consumers.

There are numerous advantages of debit cards and credit cards for the customers. By using debit and credit cards; the customer may travel anywhere all around the world and may spend up to his credit card limit or the account balance comfortably, without bearing the risk of carrying money and converting his money to another currency. The customer may postpone his payments up to 30 days without standing any funding cost by paying the credit card debt at the due date.

Besides all these advantages; the credibility, the ease of use compared to other payment system tools, paying in installments, postponing the installments, bonus points, discounts, insurance and other assistance services are presented by the card issuers.

In addition to the advantages of debit and credit cards listed above, they are beneficial for macroeconomic structure of the states, helpful in increasing employment rate,

decreasing inflation rate and reducing the black marketing by preventing tax loss and in a correlated manner they enhance the tax revenues of the states.

Debit and credit cards are vital products for banks in order to distribute the risk to the mass, to get high revenue, to have a cross selling opportunity and to create the customer loyalty. In spite of the limitations of the banking authority which were announced at the beginning of 2014 related with the installment and the salary limit have decreased the profitability of the product, but cards are still very important for the banking sector.

In today's world, the variety of the transactions via debit and credit cards and their high transaction volume does not complicate the standard accounting procedures for the banks. Either their high qualified banking systems or their competent analysis and software teams help banks to ease all these accounting practices.

In this context, it is certain that debit and credit cards market will develop and penetrate into the every aspect of daily life, since they avoid the shadow economy they get support from government and they produce high profit for the banks and for the other financial institutions.

Key Words: Debit Cards, Credit Cards

Date: 01.03.2015

KISALTMA LİSTESİ

Age	: Adı geçen eser
AMEX	: American Express Company
AŞ	: Anonim Şirketi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ATM	: Automated Teller Machine
BIN	: Bank Identification Number
BKM	: Bankalararası Kart Merkezi
BSMV	: Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
BUL	: Birleşik Uyarı Listesi
CUP	: China Union Payment
CVC	: Card Verification Code
CVV	: Card Verification Value
EU	: European Union (Avrupa Birliği)
EURO	: Avrupa Birliği Ortak Para Birimi
JCB	: Japan Credit Bureau
KKDF	: Kaynak Kullanım Destekleme Fonu
KDV	: Katma Değer Vergisi
MC	: MasterCard
PIN	: Personal Identification Number (Kişisel Şifre)
POS	: Point of Sales (Satış Noktası Terminali)
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
THP	: Tekdüzen Hesap Planı
USD	: Amerikan Doları
UV	: Ultraviolet
vb	: ve bunun gibi
TL	: Türk Lirası

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>SAYFA NO</u>
ŞEKİL 1: Kartlı Ödeme Sistemleri Tarafları Arasındaki İlişki.....	43
ŞEKİL 2: Kredi Kartlarında Uluslararası Provizyon Akışı.....	51
ŞEKİL 3: Kredi Kartı Sayıları.....	138
ŞEKİL 4: Kredi Kartı Yurt İçi İşlem Hacimleri.....	139
ŞEKİL 5: Banka Kart Sayıları.....	140
ŞEKİL 6: Banka Kartı Yurt İçi İşlem Hacimleri.....	141
ŞEKİL 7: POS Terminal Sayıları.....	142
ŞEKİL 8: ATM Sayıları.....	143
ŞEKİL 9: Ülkeye Giren Net Döviz Tutarları.....	144

TABLO LİSTESİ

	<u>SAYFA NO</u>
TABLO 1: Alış Veriş İşlemleri Fişi	102
TABLO 2: Taksitli Alış Veriş İşlemleri Fişi	102
TABLO 3: Taksitli Alış Veriş İşlemler İptali Fişi	103
TABLO 4: Peşin Alış Veriş İptal Fişi	104
TABLO 5: Yurt Dışı Peşin Alış Veriş Fişi	104
TABLO 6: Yurt Dışı Peşin Alış Veriş İptal Fişi	105
TABLO 7: Gün Sonu Kayıt Fişi	109
TABLO 8: Gün Sonu Tutarlarını Cari Hesaba Aktarma Fişi	110
TABLO 9: Yurt İçi Takas Fişi (1.Kısım)	114
TABLO 10: Yurt İçi Takas Fişi (2.Kısım)	115
TABLO 11: Yurt İçi Takas Fişi (3.Kısım)	116
TABLO 12: Yurt İçi Takas Fişi (4.Kısım)	117
TABLO 13: Charge Back Fişi	122
TABLO 14: Charge Back Masraf Fişi	123
TABLO 15: Rep Fişi	123
TABLO 16: Gecikme ve Kart Ücretleri Fişi	126
TABLO 17: Gecikme ve Kart Ücretleri İptal Fişi	127
TABLO 18: Banka Kartlarının Kartlı Ödeme Adedi İçindeki Payı	137
TABLO 19: Kredi Kartı Sayıları	138
TABLO 20: Kredi Kartı Yurt İçi İşlem Hacimleri	139
TABLO 21: Banka Kart Sayıları	140
TABLO 22: Banka Kartı Yurt İçi İşlem Hacimleri	141
TABLO 23: POS Terminal Sayıları	142
TABLO 24: ATM Sayıları	143

TABLO 25: Ülkeye Giren Net Döviz Tutarları	144
TABLO 26: Ekim 2014 itibariyle Banka Kredi Kart Sayıları	145
TABLO 27: Ekim 2014 itibariyle Banka POS Terminal Sayıları	146

BÖLÜM 1. GİRİŞ ve AMAÇLAR

İnsanoğlu hayatını devam ettirebilmek için çalışmak zorundadır. Bu sebeple de ticaret insanlık tarihi boyunca hep var olmuştur. Ticaretteki araçlar insanlıkla birlikte sürekli değişime uğramış ve günümüze kadar gelmiştir. Özellikle de baş döndürücü bir hızla ilerleyen teknoloji ticarete konforu da beraberinde getirmiştir. İlk zamanlarda trampa usulüyle yapılan alışverişler, günümüzde çok farklı ve gelişmiş ödeme sistemlerine yerine bırakmıştır.

Mevcut ödeme sistemlerinin ihtiyaçlara tam olarak karşılık verememesi sonucu ilk defa 19. yüzyılın sonlarında A.B.D.'de yeni bir ödeme aracı olarak karşımıza çıkan kredi kartları ilk olarak da turizm sektöründe kullanılmaya başlanmıştır.

Ülkemiz, 24 Ocak 1980 kararları ile birlikte, daha önceden var olan katı kambiyo kurallarından sıyrılmaya, para ve sermaye hareketlerinin serbestleşmesi ile birlikte de dünyaya açılmaya başlamış ve bu süreçte ticaretin itici bir gücü hale gelen bankalar, diğer sektörlerden sıyrılarak, birbirleriyle teknolojik yarışa girmiş ve hızla global dünyaya adapte olmuş ve hatta ödeme sistemleri konusunda Batılı örneklerini geçmişlerdir.

Ticaretin temel unsuru olan bankalar, aynı zamanda bireysel bankacılık sektöründeki artan rekabetin etkisiyle, çalışmalarının dikkate değer bir kısmını da kartlı ödeme sistemleri üzerine yoğunlaştırmışlardır. Bu bağlamda nakit taşıma ihtiyacını ortadan kaldırması, kullanım pratikliği sağlaması, ticari kredilere nazaran küçük limitli ve geniş bir tabana yayılmış kredi sağlaması ve yüksek getiri gibi belli başlı özelliklerinden dolayı kartlı ödeme sistemleri, modern ödeme sistemleri içerisinde en çok kullanılan ödeme aracı olarak yerini almıştır.

Artan rekabetle birlikte, kartlı ödeme sistemlerinin çok hızlı bir şekilde yaygınlaşması, artan işlem sayıları ve yaşanan sahtekârlık olayları, bankaları birlikte hareket etmeye zorlamıştır. Bu bağlamda bankaların birbirleriyle olan

iletişim ve bilgi alışverişi ihtiyaçları tek elden gerçekleştirmek ve kolaylaştırmak amacıyla ortak kartlı ödeme merkezleri kurmuşlardır. Ülkemizde de Bankalararası Kart Merkezi bu görevi üstlenmiştir.

Bu bağlamda, yapılan işlemlerin takası ve tarafların hesaplaşması tek tek bankalar arasında karşılıklı yapılırken, artık günümüzde birden fazla banka ve kuruluşların üyesi olduğu ulusal ve uluslararası kartlı ödeme merkezlerine bırakılmışlardır. Günümüzde takas ve hesaplaşma bu kuruluşlar vasıtasıyla yürütülmektedir.

Kartlı ödeme sistemlerine ilişkin işlemler ve bu işlemlerin muhasebeleştirilmesi bu çalışmanın temel konusudur. Bu bağlamda çalışma yedi bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, kartlı ödeme sistemlerinin genel değerlendirilmesi yapılırken, kartlı ödeme sistemlerine ait önemli terim ve kavramlar açıklanmıştır. Böylece çalışmamızın ana amacı olan kartlı ödeme sistemlerinin muhasebeleştirilmesi konusuna geçmeden önce kartlı ödeme sistemlerine ilişkin temel kavramların kavranması amaçlanmaktadır.

İkinci bölümde, kartlı ödeme sistemlerinin dünyadaki ve ülkemizdeki tarihsel gelişimi incelendikten sonra, kartlı ödeme sisteminde kullanılan cihazların gelişimine değinilmiştir. Bu bölümde amaç, kartlı ödeme sistemlerinin hangi ihtiyaçlar sonucu doğduğu ve günümüze gelene kadar kat etmiş olduğu evreleri açıklamaktır.

Üçüncü bölümde, kartlı ödeme sistemlerinin tarafları, kullanım şekillerine ve sisteme katılanların sayısına göre sınıflandırılması ve genel kabul gören kartlı ödeme ekosistemi incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, kredi kartları sistemi ve işleyişi üzerinde durulmuştur. Kartlı ödeme sistemleri işlemlerinin başlangıcı olan provizyon ve otorizasyon sistemi ağırlıklı olarak incelenmiştir. Bilindiği üzere işlemlerin muhasebeleştirilmesi otorizasyon aşamasında başlamaktadır. Yine bu bölümde kredi kartlarının yarar ve sakıncalarına, tarafların dikkat etmesi gereken hususlara yer verilmiş, kredi kartlarıyla yapılan dolandırıcılık işlemleri, kredi kartlarının kötüye kullanılmasından doğan zararlar ortaya konulmuş ve bu zararları azaltacak öneriler getirilmiştir.

Beşinci bölümünde, kredi kartlarının hukuki ve vergisel boyutu geniş bir şekilde açıklanmıştır. Ayrıca bankacılık sistemimizde yer alan katılım bankaları prensipleri gereği İslam Hukuku çerçevesinde de kartlı ödeme sistemleri değerlendirilmiştir.

Çalışmanın altıncı bölümünde, çalışmamızın ana amacı olan kartlı ödeme sistemlerinin muhasebeleştirilmesi anlatılmıştır. İlk olarak hesap planı üzerinde durulmuş ve kredi kartıyla yapılan işlemlerin bu hesap planı ışığında nasıl muhasebeleştirileceği ortaya konulmuştur. Muhasebe işlemleri her işlem türüne göre detaylı olarak açıklanmıştır. Kredi kartları işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan ana hesaplar ve bu ana hesaplara bağlı olarak çalışan alt hesapların çalışma şekli açıklandıktan sonra konuyla ilgili olarak örneklere yer verilmiştir. Örnekler, ülkemizde halen halka açık olarak faaliyet göstermekte olan orta ölçekli bir bankanın mali işler mutfağında çalışılarak hazırlanmıştır.

Yedinci bölümde, kartlı ödeme sistemlerinin ekonomik boyutu, nakit ve kartlı ödemelerin karşılaştırılması yapılarak nakidin maliyetleri üzerinde durulduktan sonra ülkemiz kartlı ödeme sistemlerine ilişkin güncel verilere yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde ise üzerinde durduğumuz tüm konular bir araya toplanarak kısaca özetlenmiş, konuyla ilgili yorum ve önerilerde bulunulmuştur.

BÖLÜM 2. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİ İLE İLGİLİ GENEL TANIMLAR

2.1. KREDİ KARTININ TANIMI

İngilizce’de **credit cards**, Almanca’da **kredit karte**, Fransızca’da ise **Cartes de credit** olarak ifade edilen kredi kartının farklı tanımları bulunmaktadır. “Kredinin” Latince karşılığı “credere” kelimesi, “bir kimseye emniyet ve itimat etmek” anlamına geldiği, kredi kartı çıkaran kuruluş da hamile, kartı ancak gerekli incelemeleri yapıp, onun ödemelerini zamanında yerine getireceğine kanaat getirdikten sonra verdiği için “**emniyet kartı**” ya da “**güven kartı**” terimlerinin yerine kredi kartı terimi ile ifade edilmektedir.¹

Bankalar tarafından tahsis edilen kredi kartları, mülkiyeti kartı çıkartan kuruluşa ait olup, kullanıcısı adına tahsis edilen ve kredi kartı kabul eden iş yerlerinde nakit ödeme yapılmaksızın mal veya hizmet alımına veya nakit kredi çekebilme olanağı sağlayan, fiziki standartları olan plastik karttır. Bu tanım bankalar tarafından çıkarılan kredi kartları için olup, benzer fonksiyona sahip ve yine kredi kartı olarak da adlandırılan, büyük mağazalar, petrol şirketleri, havayolu şirketleri gibi ticari müesseseler tarafından çıkartılan kartlar bu tanımlamanın dışında kalmaktadır.

Diğer bir tanıma göre **kredi kartı**; “kart sahibine belirli işyerlerinden nakit ödemeksizin mal ve hizmet satın alma ve banka şubeleri ile otomatik para çekme cihazlarından kredi çekme imkânı veren ödeme ve kredi aracıdır” şeklinde tanımlamıştır.²

¹ Ömer, Teoman, **Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması**, İktisat Bankası Eğitim Yayınları, No:12, İstanbul, 1989, s. 6.

² Eyüp Yılmaz, **Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması ve Ekonomik Etkileri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2000, s. 24.

Kredi kartları; “bankalar ve çıkartmaya yetkili kuruluşların müşterilerine belirli limitler dâhilinde açtıkları kredilerle, nakit kullanmaksızın mal ve hizmet alımı, nakit kredi çekme imkânı sağlamak için verdikleri ödeme aracı”³ olarak tanımlanabilir.

23.02.2006 yılında TBMM tarafından kabul edilen 5464 sayılı Banka ve Kredi Kartları Kanunu’ndaki tanıma göre; kredi kartları nakit kullanım gerekmeksizin mal ve hizmet alımı veya nakit çekme olanağı sağlayan basılı kartı veya fiziki varlığı bulunmayan kart numarasını ifade etmektedir.

2.2. GENEL KAVRAMLAR

Çalışmanın bu bölümünde kartlı ödeme sistemleri literatüründe kullanılan çeşitli kavram ve terimler alfabetik sıra ile tanımlanacaktır. Özellikle ülkemize özgü olarak 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları yasasında geçen bazı temel kavramlar da açıklanmaya çalışılacaktır. Kavram tanımları birebir olarak bahsi geçen kanundan alınmıştır:

3D Secure: Elektronik ortamda banka kartı veya kredi kartı ile gerçekleştirilen işlemlerde ek güvenlik katmanı getiren protokolü ifade eder.

Acquiring: Kredi kartı işlemlerinin banka tarafından kabul edilmesidir.

Alacak belgesi: Banka kartı veya kredi kartı kullanılarak alınmış olan malın iadesi veya hizmetin alımından vazgeçilmesi veya yapılan işlemin iptali halinde kart hamilinin hesabına alacak kaydedilmek üzere üye işyeri tarafından düzenlenen belgeyi ifade eder.

Asgari tutar: Dönem borcunun ödenmesi gereken en az tutarını ifade eder.

Asimetrik şifreleme: Şifreleme ve şifre çözme işlemleri için farklı şifreleme anahtarlarının kullanıldığı şifreleme yöntemlerini ifade eder.

Banka kartı: Mevduat hesabı veya özel cari hesapların kullanımı dâhil bankacılık hizmetlerinden yararlanmayı sağlayan kartı ifade eder.

Bankalararası Kredi Kartı Merkezi: Kredi kartlarında, standardizasyonu sağlamaya yönelik kararlar almak, bankalar arası takas işlemlerini yürütmek, yurtdışı kuruluş ve komisyonlar ile ilişkiler kurmak, gerektiğinde üyelerini bu kuruluşlarda temsil

³ www.bkm.com.tr/tanimlar/tanim.html, [Erişim Tarihi: 11.09.2013]

etmek amacıyla 1990 yılında 13 ticari bankanın bir araya gelerek 500 milyon TL sermaye ile kurmuş oldukları merkezdir.

Bildirim, talep, şikâyet ve itirazlar: Kart hamilinin yazılı olarak, elektronik ortamda veya telefon ile yapacağı bildirim, talep, şikâyet ve itirazları ifade eder.

Bin Numarası (Bank Identification Number) : Visa, Mastercard ve buna benzer diğer uluslararası ödeme sistemleri şirketleri tarafından üye bankaların çıkaracakları kart türü bazında ayrı ayrı tahsis edilen kart numarasının ilk 6 hanesini oluşturan numaradır.

B.U.L. (Birleşik Uyarı Listesi) : Kayıp, çalıntı ya da kullanımı engellenmek istenen kart numaralarını listeleyen BKM AŞ'ce ayda iki kere yayımlanan bültendir.

Charge Back (Geri İbrahim) : Kart hamili bankanın, Visa veya Mastercard kuruluşlarının hazırladığı el kitaplarında yer alan herhangi bir neden koduna dayanarak kart hamilinin itilafı işlem hakkında yaptığı itiraz üzerine, üye işyeri bankasınca, işlem tutarının kart çıkaran bankaya iadesidir.

Debit Kart: (Hesaba Erişimli Kart) Kart hamilinin banka şubesindeki vadesiz hesap bakiyesinin yeterli olması halinde alışveriş imkânı da sağlayan ve ağırlıklı olarak ATM'lerde kullanılan banka kartlardır. Yapılan alışveriş miktarı kart sahibinin bankada ki, vadesiz hesabından direkt olarak düşülür.

Devreden Borç: Önceki dönemlerden ödenmeyerek kredilendirilen harcama, nakit avans faiz ile ücretlerden oluşan tutar.

Dizi Gönderimi (Gün Sonu İşlemi) : POS cihazı ile yapılan tüm işlemlerin bu cihazın belleğinden ilgili bankada takasa girmek üzere bağlı bankasına transfer edilmesi işlemi ifade eder.

Dönem Borcu: Hesap kesim tarihine kadar oluşan borç ve alacak kayıtlarının bakiyesi ile önceki hesap özeti bakiyesinin toplamını ifade eder.

Dönem Faizi (Akdi Faiz) : Müşteriye ekstre edilen borç bakiyesinin son ödeme tarihine kadar ödenmeyen kısmına tahakkuk ettirilen faizdir.

Ek Kart: Asıl kart hamilinin talebi ile farklı bir kişiye, asıl karta bağlı limit dâhilinde kalınmak şartıyla, yurtiçi ve yurtdışı alışverişlerde kullanılmak, aynı zamanda ATM'lerden nakit çekme imkânı sağlamak üzere tahsis edilen kredi kartlarıdır.

Ekstre (Hesap Bildirim Cetveli/Hesap Özeti) : Kredi kartını ihraç eden banka ya da mali kuruluş tarafından, hamiline ve ek kart hamiline gönderilen ve dönem içerisinde ki harcama, nakit avans, dönem veya gecikme faizi komisyon, hesap kesim ve son ödeme

tarihleri gibi işlemlerde, yurt içinde TL, yurtdışı işlemler için ise yabancı para cinsinden düzenlenen ve müşteriye düzenli olarak ulaştırılan dökümlerdir.

Gecikme Faizi: Asgari ödeme tutarının altında yapılan ödemelere uygulanan faizi ifade eder.

Geçerlilik Süresi: Kredi kartının kullanıma açıldığı tarih ile son kullanım tarihi arasındaki süredir.

Geçerlilik Tarihi (Expire Date) : Kredi kartının üzerinde kabartma harflerle ../. ay ve yıl formatında ve valid thru olarak yer alan, ilgili ayın son gününde otomatikman bankaca kullanıma kapatılacak olan tarihtir.

Günlük ATM Nakit Avans Limiti: Nakit avans limiti dahilinde ATM'den gün içerisinde çekilebilecek azami nakit avans tutarıdır.

Harcama: Kart sahibi hamillerin üye işyerlerinden sağladıkları menfaatlerin bedelini kredi kartı ile ödeme işlemini ifade eder.

Harcama Belgesi: Banka kartı veya kredi kartı ile yapılan işlemler ile ilgili olarak üye işyeri tarafından düzenlenen, kart hamilinin işlemde doğan borcu ile diğer bilgileri gösteren ve kart hamilinin kimliğinin bir kod numarası, şifre veya kimliği belirleyici başka bir yöntemle belirlendiği haller dışında kart hamili tarafından imzalanan belgeyi ifade eder.

Harcama Limiti: Bankalarca kart hamili ve ek kart hamilinin yapabileceği toplam harcama ve nakit çekimlerinde kullanabilecekleri üst sınırdır. Bu limit bankalarca müşterilerinin gelir düzeyi ve ödeme gücüne göre yasaların belirlediği sınırlar dâhilinde belirlenir.

Hesap Kesim Tarihi: Kredi kartı ihraç eden kurumun, kart hamili tarafından belirlenen dönemler içerisinde seçtiği döneme isabet eden tarih aralığı için, müşterinin borç ve alacaklarını hesap özetine aktardığı ve o dönemdeki borcun-alacağın tespit edildiği tarihtir.

Hesaplaşma (Settlement/Accounting) : Kredi kartı çıkaran ve kabul eden tarafların yapmış oldukları işlemlerin ilgili tarafların hesaplarına aktarılmasıdır.

Issuing: Kredi kartı çıkaran tarafı ifade eder.

Incoming: Kart kabul eden bankadan (Acquirer), kartı veren (Issuer) bankaya bildirilen harcamaları ifade eder.

Kredi Kayıt Bürosu: Ana faaliyet konuları para ve sermaye piyasaları ile sigortacılık olan mali kurumlar ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından uygun görülecek diğer şirketler arasında, bireysel kredi ürünü müşterilerine ait bilgilerin paylaşımına yönelik hizmetler sunmak amacıyla bankalar tarafından ortaklaşa kurulmuş anonim şirkettir.

KRS Veritabanı: KKB A.Ş. üyesi olan kurumlardan edinilen ve sadece bireysel kredi ürünü (kredi kartları dâhil) müşterilerine yönelik bilgilerle oluşturulmuştur. KRS veritabanı'nda paylaşımına sunulan bilgiler sadece negatif bilgiler değildir. Tüketicilere ait 'pozitif ve negatif' nitelikli tüm bilgiler KKB A.Ş. üyelerince paylaşılmaktadır.

Kartlara ilişkin hassas veri: Banka kartı veya kredi kartı üzerinde yer alan ve ele geçirilmesi durumunda finansal işlem gerçekleştirilmede kullanılacak, kart numarası, son kullanma tarihi, CVV1/CVC1(Card Verification Value 1/ Card Verification Code 1), CVV2/CVC2 (Card Verification Value2/Card Verification Code 2) gibi bilgileri,

Kredi kartı: Nakit kullanımı gereksiz mal ve hizmet alımı veya nakit çekme olanağı sağlayan basılı kartı veya fizikî varlığı bulunmayan kart numarasını ifade eder.

Kartlı Sistem Kuruluşu: Banka kartı veya kredi kartı sistemi kuran ve bu sisteme göre kart çıkarma veya üye işyeri anlaşması yapma yetkisi veren kuruluşları ifade eder.

Kart Çıkarıcı Kuruluş: Banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini haiz bankalar ile diğer kuruluşları ifade eder.

Kart Hamili: Banka kartı veya kredi kartı hizmetlerinden yararlanan gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder. Diğer bir ifade ile kredi kartı ihraç eden kuruluş tarafından lehine kredi kartı ve hesabı verilen ve bu kartı tam yetki ile kullanma serbestisi sağlanan ve banka ile bu konuda sözleşme imzalayan gerçek ya da tüzel kişileri ifade eder.

Kart Blokesi: Kredi kartının herhangi bir nedenden dolayı işleme kapatılmasıdır.

Kart Numarası: Kredi kartı üzerinde bulunan ve dörderli gruplar halinde yer alan kabartma baskılı numaralardır. Bu numaraların ilk 6 hanesi kart ihraç eden bankayı tanıttığı olup Bin numarasıdır. Tüm dünya üzerinde Visa kartlar 4 MasterCard'lar 5'li rakamlarla başlar.

Kart Ücreti: Kredi kartının yenilenerek müşteriye teslim edilmesiyle yıllık olarak ya da kartın kullanım süresi için periyodik olarak alınan kart basım ve üyelik ücretidir.

Kredili Mevduat Hesabı (Overdraft) : Hesap bakiyesi yeterli olmadığı halde müşteriye belirli bir limit dâhilinde nakit kredi imkânı sağlayan aynı zamanda debit kartlara bağlı bu hesaplardan yapılan işlemleri ifade eder.

Kullanılabilir Limit: Ek kart ve asıl kart hamiline verilen limitten ekstre edilmiş borç tutarının, o dönem içindeki tüm harcamalarla nakit çekilişlerinin ve o ana kadar hesaptan düşülen provizyonlardan sonra kalan bakiyeye karşılık gelen tutar kullanılabilir limiti oluşturur.

Limit Artırımı: Kredi kartı hamiline ilk başta tahsis edilen genel limit ve nakit avans limitinin, müşterinin kart kullanımına göre bazı bankalarca genel müdürlük tarafından otomatikman belli bir % oranında, bazı bankalarca şube kredi limitinden olmak üzere belli periyotlarda enflasyon oranı da göz önüne alınarak tanınan harcama yetkisinin artırımını ifade eder.

Limit Aşımı: Müşteriye tanınan limitin üzerinde bankaya borçlanılmasıdır. Bunun nedeni de otorizasyon alınmadan gerçekleşen limit altı işlemlerden kaynaklanmaktadır. Bazı bankalar belli bir oranda limit aşımına müsaade etmektedirler.

Limit Aşım Ücreti: Bankaca müşteriye verilen limitin bankaların kabul ettiği oran üzeri için aşılan kısmına verilen cezai ücreti ifade eder.

Mail Order/ Faks Order: Kart hamillerinden mektup, faks, telefon veya internet aracılığı ile alınan talimatlar doğrultusunda kredi kartı görülmeksizin, kart sahibinin imzası olmaksızın, kart POS'tan geçirilmeksizin, kredi kartı numarası, güvenlik numarası, son kullanma tarihi ve meblağ bilgileri ile yapılan satış işlemidir. Üye işyerleri kredi kartını POS cihazından geçirmeden yetkili Pos cihazları veya bankalarca özel programlanmış PC'leri kullanırlar ancak yine de bu tür işlemler yüksek risk taşımaktadır.

Manyetik Bant: Kart hamiline ait özel bilgileri ve CVV güvenlik bilgilerini içeren kartların arka yüzeyinde bulunan bant şeridini ifade eder.

Nakit Avans: Şahısların kredi kartlarıyla, yetkili banka şubelerinden veya ATM cihazlarından şifreleri yardımıyla ya da işyerlerinden kredi kartı hesaplarına borç kaydedilmek üzere nakit avans hesabı üzerine, faiz ve diğer giderler karşılığında kullandıkları nakdi kredi türüdür.

Nakit Ödeme belgesi (Cash Disbursement Draft): Bankalarca veya yetkili üye işyerlerince banka kartı veya kredi kartı hamiline yapılan nakit ödemelerde düzenlenerek,

kart hamilinin kimliğinin bir kod numarası, şifre veya kimliği belirleyici başka bir yöntemle belirlendiği haller dışında kart hamili tarafından imzalanan belgeyi ifade eder.

Otomatik Vezne Makineleri (Automated Teller Machines/ATM): Debit kart ve kredi kartı hamillerine hesaplarından para çekme, para yatırma, havale, virman, menkul işlemleri gibi bireysel bazda yapılabilecek işlemleri self servis olarak 7 gün 24 saat yapma imkânı veren on-line çalışan vezne makineleridir.

Outgoing: Kart kabul eden bankadan (Acquirer), kartı veren (Issuer) bankaya gönderilen harcamaları ifade eder.

Otorizasyon Numarası (Provizyon Kodu/Authorization Code): Muhtelif bir banka kartıyla yapılacak işlem için o bankayı sisteme tanııcı, en fazla 6 karakter taşıyan şifrelerdir.

Ön Provizyon: Genellikle bedeli belli olmayan ki, bunlar hizmet sektörüne ait satımlarında şirketlerin tahmini bedel üzerinden aldıkları otorizasyon bedeli provizyon işlemleridir.

Hizmet alış-veriş işlemi tamamlandıktan sonra kesinleşen tutar üzerinden eğer, fazla alınan provizyon tutarı varsa iptal veya iade edilerek, eksik kalan miktar için ise fark kadar, yeniden provizyon işlemi yapılarak işlem kapatılır.

PIN: Kimlik doğrulamada kullanılan ve gizli kalması gereken karakter dizisini ifade eder.

POS(Point of Sale): Banka kartı veya kredi kartı üzerinde bulunan kart ve kimlik bilgilerini esas alarak her türlü mal ve hizmet alımı veya nakit ödeme belgesi düzenlenmesi işlemleri ile bu Yönetmelik hükümleri uyarınca nakit kullanımı kapsamında değerlendirilebileceği belirtilen işlemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılan elektronik cihazı ifade etmektedir.

Provizyon (Otorizasyon) : Üye işyerlerince şüpheli durumlarda veya belirlenen limit üzerindeki harcamalarda kredi kartı limiti, miktarı nicelik ve nitelik bakımından kullanımına engel bir durumun olup olmadığının tespiti amacıyla, yetkili kuruluşlardan veya kartı veren bankadan alınan işlem iznidir.

Provizyon Limiti: Kredi kartı ihraç eden kuruluş tarafından, sisteme üye işyerleri için çeşitli kıstaslara göre belirlenmiş limitlerdir. Bu limiti aşan tutarlar için işlem miktarının tamamı üzerinden provizyon alınması gerektiği gibi limit altı işlemler için üye işyerleri provizyon almadan slip işlemi düzenleyebilirler.

Representation: Charge Back(geri ibraz) işlemine tabi tutulmuş bir bedelin, yeniden acquirer banka tarafından issuer bankadan tahsil edilmesi işlemini ifade eder.

Satış Belgesi (Sales Draft/Slip) : Üye İşyeri tarafından mal ve hizmet satışı sırasında veya nakit avansı ödeme birimince (banka), kendisine ödenen nakit tutarını gösteren, kart sahibinin bu meblağı ödeme birimine ödeme taahhüdünü içeren imzası ile bu işlemlerde kredi kartının kullanıldığını belgeleyen üye işyeri tarafından P.O.S satış noktası terminali ya da imprinter makinesi kullanılarak, malın bedelini üye işyerinin kimliğini belirten bilgileri içeren belgedir.

Son Ödeme Tarihi: Hesap özetlerinde gösterilen ve kart hamilinin kredi kartı ile yaptığı harcama, nakit avans ve diğer işlemlerinin kat edilmesi sonucu bakiye kalan borcun ödenmesi için verilen son gündür.

Settlement: Acquirer banka(üye işyeri bankası) ile issuer banka (kart sahibi banka) arasındaki hesaplaşma işlemidir.

Smart Card (Akıllı Kart, Elektronik Cüzdan) : Üzerinde çip taşıyan kredi kartlarıdır. Kart hamiline ait geniş kişisel bilgileri smart kartlar üzerinde taşıyabiliyorken, manyetik şeritli kartlarda müşteri bilgileri için bankaya başvurmak gerekmektedir.

Surcharge: Üye işyerlerinin kart hamilerinden aldıkları komisyondur. Ancak üye işyerinin bankadan bu yetkiyi almış olması halinde mümkün olup, uygulama alanı oldukça sınırlıdır.

Takas: Kredi kartı ihraç eden bankaların çıkarttıkları kartlarla, kredi kartı kabul yetkisi bulunan diğer bankaların POS, ATM veya anlaşmalı banka şubelerinden yaptıkları harcama nakit avans çekme gibi işlemlerinin bilgisayar vasıtasıyla manyetik ortamlarda borç, alacak aktarım işlemidir.

Takas Komisyonu: Kart sahibi bankaların, kart kabul eden bankalardan aldıkları ve BKM'ce belirlenen komisyon tutarıdır.

Time-Out: Kredi kartı ile işlem yapılırken BKM veya ilgili banka sistemine otorizasyonun ulaşmaması sonucu işlemin gerçekleştirilememesi hali.

Üye işyeri anlaşması yapan kuruluş: Banka kartı veya kredi kartı kabulünü sağlamak amacıyla işyerleriyle anlaşma yapan bankalar ya da kuruluşları ifade eder.

Üye İşyeri (Satıcı) : Bankaların doğrudan üyesi oldukları uluslararası kredi kartı sistemlerinin yetki verdiği banka ya da mali kuruluşlar aracılığı ile işyerleri ile yapılan

bir sözleşmeye dayanarak kart hamillerine hür türlü hizmet ve malın satışını yapan gerçek ve tüzel kişi işletmeleridir.

Üye İşyeri Kategori Kodu: (MCC) Uluslararası kredi kartı ihraç eden kuruluşların belirlediği üye işyerinin faaliyet konusu, kârı gibi esaslara göre ayrıştırılarak limit ve komisyon oranı saptanmak üzere kategorize edilmesinde kullanılan koddur.

Üye İşyeri Komisyonu: Üye işyerine kredi kartı hizmeti sunma imkânı veren bankanın, işyeri hesabına harcama bedellerini geçerken aldığı hizmet karşılığı komisyon bedelidir.

Üye İşyeri Limiti (Floor Limiti) : Üye işyerlerince sadece imza, kimlik ve Bul kontrolü yaparak otorizasyona girmeden, kredi kartı kabul etme yetkilerinin üst sınırıdır. Bankaca üye İşyerinin önceden belirlenen, faaliyet konusu, sermayesi, yıllık cirosu, kârı vb. mali ve moralite bilgilerine göre veya her bir alış veriş tutarının üst sınırına göre belirlenir.

Üye İşyeri Numarası (POS Numarası) : Bankalarca üye işyerlerine verilen, her türlü işlemde işyeri tanıtıcı olarak kullanılan özel numaralardır.

Yıllık Üyelik Ücreti: Kredi kartının ilk basıldığı tarihten itibaren, kullanıma açık olduğu sürece, kart ücretinin alındığı ve yenilendiği yıllar dışında her yıl kart hamilinden alınan üyelik bedelidir.

2.3 KREDİ KARTININ ÖZELLİKLERİ

Kredi kartları hem mal ve hizmet ödemeleri hem de kart hamiline kredi olanağı sağlayarak çifte hizmet sunmaktadır. Kredi kartları nakit, çek ve diğer ödeme yöntemleri için bir alternatif olduğu gibi, kartı kabul eden üye işyeri ve kart hamiline ekstra bir hizmet sunmaktadır. Kart sahipleri için kredi kartı ile diğer ödeme araçları arasındaki tercih, rahatlık, çekin sınırsız limiti, nakit paranın taşınmasından kaçınma, kredi imkânı gibi faktörlere bağlıdır. Kredi Kartları aynı zamanda rahat alışveriş yapma ve dünyanın her yerinde nakit çekme olanağı sağlamaktadır.

Kredi Kartlarının başlıca üç ana fonksiyonuna sahiptir. Bunlar;

- Mal ve Hizmet alımları için alışveriş sırasında nakit kullanmadan taksitli veya taksitsiz bir ödeme aracı olması,
- Nakit temin etme aracı olması,
- Devamlı nitelikli (rotatif) bir kredi kaynağı işlevidir.

BÖLÜM 3. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

3.1. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN TARİHÇESİ

3.1.1. Kartlı Ödeme Sistemlerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişim Süreci

Kredi kartları ile ilgili tarihçe kitaplarına bakıldığında Kartlı ödeme fikrinin ilk kez 1887 yılında Edward Bellamy’ın “**Looking Backward Or Life In The Year 2000**” isimli bilim kurgu romanında bahsi geçtiği söylenmektedir.

Kredi kartlarının dünyadaki bilinen ilk uygulaması ise 18. yüzyıl sonlarında Amerika Birleşik Devletlerinde başlamıştır. ABD’de **ilk kredi kartını 1894 yılında Hotel Credit Letter Company çıkartmıştır**. Turizm sektöründeki çok kısıtlı bu ilk örnekten sonra, Western Union Bank 1914 yılında “şimdi al sonra öde sloganı” ile kredi kullandırma işlevine de sahip olan kredi kartı müşterilerinin hizmetine sunmuştur. Daha sonra 1924 yılında General Petroleum Company, ilk petrol kredi kartını çıkarmıştır. Bu ilk uygulamalardan sonra büyük mağazalar, müşterilerine müşteri hesap numaralarının basıldığı metal jetonlar vermişlerdir.⁴

Karayolları taşımacılığının gelişimi ile birlikte benzin şirketleri, müşterilerine “courtesy cards” biçiminde tanımlanan kartlar ile istasyonlarından benzin alabilme imkânı sağlamışlardır. Kart sahipleri, benzin istasyonlarından bu kartlar ile ilerleyen dönemlerde olta, plak, mutfak araç-gereçleri ve gümüşten yapılan süs eşyaları gibi ürünleri satın alabilmişlerdir. Benzin şirketlerinin uygulamaya koymuş oldukları bu “courtesy kartların” kullanım alanları yukarıda sayılan ürünler ile belirli bir bölgede sınırlı kalmıştır. Aynı zamanda bu kartlar sadece kredi değerliliğine sahip müşteriler adına düzenlendiği için, kart sahibi müşteri nakit taşımadan ödeme yapabilme imkânı elde etmiştir. Diğer taraftan bu kartları piyasaya süren şirketler, iş hacimlerini büyük oranda

⁴ Ömer, Teoman, **Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması**, İktisat Bankası Eğitim Yayınları No:12, İstanbul: Yön Ajans Matbaası, 1989, s. 13

artırmışlardır. Aracı olarak, banka ya da kredi kartını piyasaya süren herhangi bir kuruluş girmedığı için “iki taraflı sistem” olarak nitelendirilen bu ilk uygulamalar daha sonra bazı telefon şirketleri ve kiralık otomobil hizmeti veren girişimler tarafından da benimsenmiştir. Bu iki taraflı sistem bugün bile tüm dünyada kullanılmaktadır.⁵

ABD’deki ilk kredi kartı uygulamalarının sınırlı kullanım alanına sahip olması, kredi kartını piyasaya süren kuruluşları daha geniş kullanım alanına sahip bir sistem arayışına sokmuştur. Özellikle iş adamlarının eyaletler arası ticari seyahatlerinin sayısının fazlalaşması nedeniyle, kullanımı dar bir bölge ile sınırlı olmayan kredi kartlarının oluşturulması gereksinimi duyulmuştur. Bu gerekçe ile ABD’nin bir eyaletinde benzin şirketi, diğer eyaletlerdeki benzin şirketleri tarafından da kabul gören kartlar çıkartmıştır. Bu uygulama ile “üç taraflı sistem” diye adlandırılan sistemin temelleri atılmıştır. Üç taraflı sistemin oluşmasının en önemli gerekçesi ABD’deki çek sisteminin Avrupa ülkeleri ve özellikle de Almanya’daki çek sisteminden çok farklı oluşudur. ABD’de bankaların faaliyet alanı o dönemlerde yalnızca belirli bir eyalet ile sınırlı olduğu için, müşterilerin bir bankadan aldığı çekin, başka bir yerde kabul görebilmesi oldukça güçtür. Başka bir ifade ile çeki keşide eden müşterinin hesabının bulunduğu banka merkezinden uzaklaştıkça, çekin ödeme aracı olarak benimsenmesi giderek olanaksızlaşmaktadır.⁶

1928 yılında, New York’ta First National City Bank ilk bireysel kredi kartı birimini kurmuştur. Aynı dönemde büyük mağazalar müşterilerine harcama kartı (charge cards) dağıtmaya başlamışlardır. 1929 yılında büyük dünya bunalımı ile birlikte kredi kartlarına olan talepte daralma gözlenmiş; İkinci Dünya Savaşı yıllarında ise ABD’de kredi kartı kullanımı yasalar düzenlenerek kısıtlanmıştır. 1931 yılında Century Havayolları, müşterileri için kupon defteri çıkartmaya başlamıştır. 1939 yılında Standart Oil Indiana, ilk kez kredi kartı pazarlaması başlatarak 250.000 yeni kart dağıtmıştır. 1948 yılında New York’taki başlıca büyük ölçekli mağazalar harcama kartı (chargeplates) işlemleri için kooperatif kurmuştur.⁷

⁵ Feridun Kaya, **Türkiye’de Kredi Kart Uygulaması**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No: 263, İstanbul, 2009, s. 9.

⁶ A.g.e., s.10.

⁷ Belgin Çırpan, **Kredi Kartları**, Ezgi Kitapevi, İstanbul, 2000, s. 14-15.

Daha geniş bir uygulama alanı bulan ve günümüzdeki kredi kartı uygulamasına en yakın uygulama, 1950 yılında, merkezi New York'ta olan Diners Club tarafından çıkartılmıştır. Ödeme sistemleri dünyasıyla ilişkisi olan hemen hemen herkesin bildiği bir olay anlatılır. Frank Mc Namara isimli bir avukat önemli bir müşterisini lokantaya yemeğe davet etmiş, yemek yenildikten sonra hesabı ödemek isteyen Frank Mc Namara yanında para olmadığını fark etmiş ve sıkıntıya düşmüştür. Davet ettiği müşterisine mahcup olmamak için kartvizitinin arka yüzünü imzalayarak yemek bedelini sonra ödeyeceğini taahhüt etmiştir. Bu olaydan ders çıkartan Mc Namara, bireylerin yanlarında nakit para olmaması halinde ödeme yapabilecekleri bir sistem geliştirebilmek için çalışma yapar. Bir kartın üzerine imza atarak ödemenin mümkün olabileceğini gözlemleyen Mc Namara, modern kredi kartı sisteminin temellerini atmıştır.

1950 yılında “Diners Club’ın” kurucusu Frank Mc Namara tarafından, restoranlarda kullanılmak amacıyla geliştirilen bu kartı, Mc Namara, 200 müşterisine göndermiş ve 27 farklı restoranda kullanabilme imkânı sağlamıştır.

Bu kartın sloganı “ye ve imzala” (dine and sing) olup, “**Diners**” kelimesinin de buradan geldiği anlaşılmaktadır. Diners Club’ın kurulması ve “Universal Card” diye nitelendirilen ve her yerde geçerli bir kartın oluşturulması ile ABD’de kredi kartı uygulaması büyük bir yoğunluk kazanmış, giderek bu uygulama ülke sınırlarını aşarak Avrupa kıtasına taşmıştır. 1950 yılında İngiliz Otel ve Lokantalar Birliği (British Hotel and Restaurant Association-BHR) kendi kredi kartını çıkartmıştır. 1952 yılında Standard Oil of California “Chevromatic” adında “charge plateleri” çıkartmıştır ABD’de kredi kartı uygulamasının giderek yaygınlaşması sonucunda, kartları piyasaya süren bankalara büyük kâr sağlamasına neden olan bu ürün ile diğer bankaların da ilgilenmeleri zorunluluk arz etmiştir. Gerçek anlamda ilk kredi kartı ise 1951 yılında New York’taki Franklin National Bank tarafından çıkarılmıştır, bu kart ile kart sahiplerine kredi kullanma imkânı da sunulmuştur. 1956 yılında yüzden fazla banka piyasaya kart çıkartmıştır. Yine aynı dönemde Diners Club kart hamillerine pazarlama unsuru olarak sigorta yapmaya başlamıştır. Aynı yıl Detroit’te J.L. Hudson kartlı ödeme sistemine, 30 günlük faizsiz hesap dönemi uygulamasını getirmiştir.⁸

⁸ A.g.e., s. 15

İlk kredi kartı uygulamalarında, işletme ve personel giderlerinin yüksek olması sebebi ile sistemin yürütülme olanağı güç olsa da, 1958 ve 1959 yıllarından itibaren özellikle Bank of Amerika'nın Americard'ı çıkartması ve Chese Manhattan'ın 40 banka ile oluşturduğu ödeme sisteminden sonra kredi kartı vazgeçilmez bir şekilde ekonomik yaşamdaki yerini almaya başlamıştır.⁹

Kredi kartını piyasaya süren bankalar, hesap dönemi sonunda hamilleri tarafından ödenmeyen bakiyelere 1959 yılında ilk kez faiz işletmeye başlamışlardır. 1964 yılında havayolu şirketleri seyahat ve eğlence (T&E) kartlarını kullanılmaya başlamışlardır.

1965 yılında İngiltere'den BHR ve İsveç'ten Risk Card birleşerek EuroCard International'ı kurmuşlardır. Bank of America, Bank Americard ve Amexco, "**American Express**" isimli ilk uluslararası kartı çıkarmış ve 1965 yılında Bank of America başka bankaların "Bank Americard"ı çıkarabilmesi için lisans vermeye başlamıştır. 1966 yılında Bank Of America, Americard'ı ABD dışında lisans ettirdiğini açıklamıştır. 1965 yılındaki bir başka gelişme ise ABD'de 14 bankanın Bank Americard'a rakip olarak International Card Association (ICA) ismi altında bankalar arası bir takas kurumu oluşturmasıdır.

Bu birlik International Card Association (ICA) ismi altında 1969 yılında Western States Bank Card Association'dan "Master Charge" ismini satın almıştır. ABD'nin batısındaki 14 eyaletin bankaları birleşerek Master Charge programına katılmış ve 1970-1974 yılları arasında ABD dışındaki birçok banka söz konusu programa katılmaya başlamıştır. Bunun sonucunda 1974 yılında International Bank Americard Corporation (IBANCO) kurulmuştur.

Visa ismi 1977 yılında kabul edilmiş ve daha sonra National Bank Americard Incorporated "Visa USA" olmuştur. IBANCO Visa "Visa Uluslararası" ve Bank Americard da "**Visa**" kart haline gelmiştir.¹⁰

1969 yılında Docutel ilk nakit ödeme makinesini monte etmiş ve banka kartı şirketleri yeni bir pazarlama anlayışı geliştirerek talep gelmeden kitle halinde müşterilerine kartları postalamaya başlamışlardır. 1970 yılında FTC, talep edilmeden

⁹ Ömer, Teoman, **Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması**, İktisat Bankası Eğitim Yayınları, No:12, İstanbul, 1989, s. 16.

¹⁰ Belgin Çırpan, **Kredi Kartları**, Ezgi Kitapevi, İstanbul, 2000, s. 15-16.

müşterilere kart gönderimini geçici olarak yasaklamış, daha sonra ABD Başkanı Nixon bu geçici yasağın kalıcı hale getirilmesini onaylamıştır.

Federal Reserve 1971 yılında tartışma konusu olan kart aidatlarını kredi kart harcamalarından ayırmak suretiyle açıklık getirmiştir. Aynı yıl Los Angeles'te ilk taklit kredi kartı vakası ortaya çıkmıştır. 1972 yılında Federal Reserv'e kredi kartı faturalarında düzenlemeler yapmak için yetki verilmiştir. Daha sonraki yıllarda uygulanan petrol ambargosu, benzin kartı sahiplerinin sayısının artmasına etken olmuştur.

Barclays Bank'ın kredi kartı uygulamasını başlatması diğer İngiliz bankalarını da harekete geçirmiştir. Bu nedenle National Westminster Bank, Midland Bank ve Lloyds Bank kredi kartı piyasaya sürebilmek için Joint Credit Bank Compony Limited Şirketini kurmuşlardır. Royal Bank of Scotland ve Williams and Glyn's Bank'ın da aralarında olduğu oluşum 1972 yılında "Access" ismi altında kredi kartını çıkartmışlardır. Bu oluşum Master Card ile 1975 yılında yaptıkları anlaşma neticesinde Access kartı uluslararası kullanılabilir hale getirmiştir. Bu anlaşma ile Master Card İngiltere'deki Access kartı kabul eden iş yerlerinde, Access de MasterCard'ı kabul eden işyerlerinde kabul edilmeye başlamıştır.¹¹

Yine 1975 yılında American Express gold kartı piyasaya sürmüştür. 1977 yılında NBI, Bank Americard'ı Visa'ya dönüştürmüştür. Aynı yıl Visa ilk banka kartı (debit kart) olan Entree'yi çıkartmıştır. Amerikan Express, hava alanlarına seyahat çeki ödeme makineleri koymuştur. Bu dönemde yaşanan petrol krizi, petrol şirketlerini üç taraflı sisteme göre piyasaya sürülen kartları kabul etmemesine neden olmuş ve Chase, Master Charge faaliyetini başlatmıştır.

1980 yılında Interbank Master Charge'yi Master Card'a dönüştürmüştür. Citigrop, Dinners Clup International'ı devralmıştır. Başkan Jimmy Carter döneminde, tüketicinin giderek artan oranda borçlanma olgusu göz önüne alınarak kredi kartlarının çıkarılmasına yasal bazda sınırlandırılmalar getirilmeye çalışılmış ve kredi kartı denetiminin başladığı açıklanmıştır. Bankalarda yıllık kredi kartı kullanım ücretlerini misilleme olarak uygulamaya koymuşlardır.¹² İlerleyen dönemlerde kredi kartı çıkaran kuruluşlar Visa ya da Master Card markaları altında toplanmışlardır.

¹¹ Sedat Yetim, **Kredi Kartları ve Tüketici Kredileri**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları No: 69, İstanbul, 1997, s. 4.

¹² Belgin Çırpan, **Kredi Kartları**, Ezgi Kitapevi, İstanbul, 2000, s. 17.

1984 yılında ABD’de kredi kartı kullanımını doruğa ulaştırarak 17-65 yaş grubundaki bireylerin %70’i kart sahibi olmuştur. 1985 yılında Visa ve Master Card tarafından ilk Affinity tipi kartlar (hediye kazanabilme sansı veren, bir hak sahipliği kazandıran kartlar ya da Türkiye’de GS, FB, BJK kartları örneğinde olduğu gibi Elvis Presley kartları) çıkartılmıştır.¹³

1986 yılında Ohio’da Bank One of Columbus, Card’s isimli programa 50 milyon dolarlık yatırım yaparak ilk kez kredi kartı alacaklarıyla desteklenen tahvilleri piyasaya sürmüştür. Yine aynı yılda ABD’de yapılan vergi reformu ile kredi kartındaki faiz indirimleri devre dışı bırakılmıştır.

1989 yılında Visa, Visa Phone’u geliştirerek kredili telefon hizmetini sunmaya başlamıştır. Kartların gelişiminin bugünkü basamağını oluşturan **akıllı kartların (smart kartlar)** gelişim sürecinin ise 1995 yılından itibaren başladığı görülmektedir. 1996 yılında ilk defa New York’ta akıllı kart (Smart Card) uygulaması başlatılmıştır. Greenpeace kuruluşu 1997 yılında bir İngiliz bankası ile şeker ve tahıldan yapılan dünyanın ilk çevreci kredi kartını üretmiştir.¹⁴

3.1.2. Kartlı Ödeme Sistemlerinin Avrupa Kıtası’ndaki Gelişim Süreci

Avrupa ülkeleri kredi kartı sistemine karşı çekingen davranmışlar, hatta bazı Almanlar tarafından Rus ruleti oyunu olarak da nitelendirmiştir. Kredi kartı sisteminin yerine geniş ölçüde kabul gören garantili çekler tercih edilmiştir. Bankalar, Eurocheck uygulamalarında olduğu gibi hesap sahiplerinin kullanımına sunmuş oldukları çek karnelerinin her yaprağını belirli limite kadar ödemeyi taahhüt ederek, işyerlerinin nakit para tahsil etmeden müşterilerine ürün veya hizmet satışı yapabilmelerine imkân sağlamışlardır.

1970’li yıllara kadar garantili çek uygulamasındaki dezavantajlara rağmen kartlı ödeme sistemleri, İngiltere haricindeki Avrupa ülkelerinde münferit uygulamalar dışında pek gelişme kaydedilmemiştir. Avrupa ülkelerinden farklı olarak İngiltere’de ise

¹³ A.g.e. s.18

¹⁴ Feridun Kaya, **Türkiye’de Kredi Kart Uygulaması**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No: 263, İstanbul, 2009, s. 14.

bankalararası ilk kredi kartı 1955 yılında piyasaya sürülen Barlayscard'tır. Americard (Visa) ile yapılan işbirliği sonucu piyasaya sürülen bu kartın uluslararası düzeyde geçerliliği vardır. Barclays Bank'ın kredi kartı uygulamasını başlatması bazı diğer İngiliz bankalarını da harekete geçirmiş ve National Westminster Bank ve Lloyds Bank ile kredi kartı çıkartmak üzere kredi kartı piyasaya sürebilmek için "Joint Credit Bank Compony Limited Şirketini kurmuşlardır. Royal Bank of Scotland ve Williams and Glyn's Bank'ın da aralarında olduğu oluşum 1972 yılında "Access" ismi altında kredi kartı çıkartmışlardır.¹⁵

Avrupa ülkelerinde yaşayan bireysel müşteriler kredi kartı kullanmaya karşı isteksiz davranış sergilemişlerdir. ABD kaynaklı kredi kartı organizasyonlarının İngiltere'de sürdürdükleri agresif pazarlama kararları etkili olmuştur. Bu pazarlama kararlarının başında müşteri istek ve ihtiyaçları doğrultusunda esnek ve sifıra yakın faiz uygulanması sayesinde İngiltere kredi kartları çek ve tüketici kredileri gibi geleneksel borçlanma araçları karşısında kısa sürede önemli oranda gelişme göstermiştir.¹⁶

Avrupa'da, Amerikan kredi kartı sisteminin tamamlayıcısı olan "Eurocard"adı verilen bir sistem geliştirilmiştir. Eurocard hamilleri işbirliği sonucunda, Access ve Master Card'ın da üyesi olmakta, dolayısıyla bu ağ sayesinde bazı Japon kredi kartı kurumları ile de bağlantı kurulabilmektedir. Bugün gelişen ve artık yerleşen kredi kartı sisteminde, Eurocard, Visa, Amerikan Express, Dinners Club, Master Card ve bazı Japon kredi kurumlarının kartları kabul görmektedir.

3.1.3. Kartlı Ödeme Sistemlerinin Türkiye'deki Gelişim Süreci

Kredi kartlarının Türkiye'deki gelişim süreci Avrupa ülkeleri ile paralellik göstermektedir. Fakat batıda önce tüketici kredisinin uygulaması başlamış, daha sonra tüketici kredilerinin kolay verilmesi ve kullanılmasını sağlamak üzere kredi kartları piyasaya çıkmıştır. Türkiye'de ise batıdaki gelişmenin tersine önce kredi kartları

¹⁵ Sedat Yetim, **Kredi Kartları ve Tüketici Kredileri**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları No: 69, İstanbul, 1997, s. 4.

¹⁶ Feridun Kaya, **Türkiye'de Kredi Kart Uygulaması**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No: 263, İstanbul, 2009, s. 15.

kullanılmaya başlanmış, daha sonra tüketici kredileri hizmeti (bireysel bankacılık) verilmeye başlanmıştır.

Türkiye’de lisansı olan ve başka ülkelerde de kullanılabilen kredi kartı yoktur. Türkiye’deki bankalar, dünyada geçerliliği olan ve lisansı başka ülkelerdeki kuruluşlara ait sistemleri kullanan kredi kartlarını piyasaya sunmaktadırlar. Türkiye’de kredi kartlarının kronolojik gelişimi ise şöyledir:¹⁷

Türkiye’de çıkarılan ilk kredi kartlarının temsilcisi Koç Grubuna bağlı “Servis Turistik AŞ”, Diners Club’dan yurt içi kart çıkartma yetkisini alarak,1968 yılında Diners Club kredi kartını müşterilerinin hizmetine sunmaya başlamıştır.

Setur’un Diners Club uygulamasından sonra Türk Ekspres Havacılık ve Turizm Limitet Şirketi “Amerikan Express” kartları ile piyasaya girmiştir. Bu iki kart 1975 yılına kadar rakipsiz olarak faaliyetini sürdürmüştür.

1975 yılından sonra Interbank grubuna bağlı Eurocard, Mastercard ve Access kredi kartları piyasaya girmiştir. Bu kredi kartlarının temsilciliği daha sonra Pamukbank ve Genel Sigortanın önemli oranda hissedarı oldukları Anadolu Kredi Kartları Turizm AŞ’ye devredilmiştir. Türkiye’de 1980’lerin ikinci yarısından itibaren Emlakbank, İktisat Bankası, Vakıfbank gibi bankaların öncülüğünde kredi kartı çalışmaları başlamış ve yaygınlaşmıştır.¹⁸

1980 yılından başlayarak kredi kartlarının görmüş olduğu ilgi ve sağladığı döviz girdisi nedeniyle, diğer bankalar da kredi kartı uygulamasına geçmişlerdir. Bu dönemde farklı tiplerde (gold, classic kartlar vb.) ürünler ortaya çıkmıştır.

1981 yılında Anadolu Bankası AŞ ile ABC Turizm, Visa’nın Türkiye temsilcilişi olmuşlardır.

1984 yılında Visa’nın Türkiye ofisini açması ivmeyi artırmıştır. Türkiye’de Amerikan Express kartını, 1984 yılında Koç-Amerikan Bankası, 1985 yılında Akbank, 1986 yılında Egebank ve T. İş Bankası müşterilerine dağıtmaya başlamıştır.

¹⁷ BKM, **Kredi Kartlarının Tarihçesi**, www.bkm.com.tr/kredikarti8.html, [Erişim Tarihi:11.09.2013]

¹⁸ Bankalararası Kart Merkezi AŞ, **Kredi Kartlarının Tarihçesi**, Pano Dergisi, Sayı:2, Kasım 1997, s. 2.

1986 yılında ise İmar Bankası ve İktisat Bankası kredi kartı hizmeti sunmaya başlamıştır.

1987 yılında ilk ATM hizmete girmiştir. 1987 yılında Pamukbank prestij card adını verdiği kartları piyasaya sürmüştür. Yine bu dönemde mağazalar müşterilerine ikili sistem olarak işleyen kartları vermiştir (Beymen, Atalar, Printemps vb.).

1989 yılında, Türkiye'deki ilk petrol kartı olan "Shell Card" piyasaya sunulmuş masraf kartı niteliğinde olan bu kart ile yapılan harcama tutarlarının belirli bir dönem içinde ödenebilmesi imkânı sağlanmıştır.

1990 yılında, 13 özel ve kamu bankası ortaklığı ile switch hizmeti vermek amacı ile Bankalararası Kart Merkezi kurulmuştur.

1990'lı yıllarda yapılan harcamalar ile puan kazanımı ve bu puanlar ile kataloglardan ürün seçimi şeklinde puanların kullanım süreci başlamıştır.

Türkiye'de ilk elektronik POS terminali 1991 yılında kullanıma girmiştir. 1991 yılında Yapı Kredi Bankası'nın "satış noktası terminali" olarak adlandırılan ve çevrimiçi (online) provizyon almayı sağlayan POS (Point of Sale) makinelerinden kullandırmaya başlaması ile kredi kartı kullanımını büyük bir ivme kazanmıştır.

1992 yılında dünyada ilk kez fotoğraflı kredi kartı Türkiye'de Pamukbank tarafından kullanıma sunulmuştur.

1993 yılında bankalararası yurtiçi kredi kartı ve banka kartı otorizasyonunun gerçekleştirilmesi, Türk bankalarının ATM ve POS sistemi ağlarının kullanıma açılması, Visa Base I ve Europay EPS-NET gibi uluslararası iletişim ağlarına tek noktadan bağlantı olanağı sağlaması, Türk bankaları tarafından çıkarılmış olan banka kartlarının takasının gerçekleştirilebilmesi amacı ile switch sistemi devreye alınmıştır. Yine 1993 yılında Europay/MasterCard Türkiye Ofisi açılmış ve kart sayısı artışı iyice hız kazanmıştır.

1994 yılında Türkiye'de ilk çipli kart uygulaması başlatılmıştır. Yine dünyada ilk kez çok ortaklı kart uygulaması Türkiye'de başlatılmıştır.

1997 yılında ilk ortaklı (co-branded) kredi kartı piyasaya çıkmıştır.

1998 yılında kart sahipleri, taksitli ödemeler, mil ve nakit puan toplama uygulamaları ile tanışmışlardır.

1999 yılında BKM switch sisteminin yeni teknoloji ürününün ikinci aşamasının devreye girmesiyle, işlem kapasitesi eski sisteme oranla büyük ölçüde artmış ve tam verimlilik ile çalışarak üyelere kesintisiz hizmet sağlamaya başlamıştır. Harcamalar

ancak bu tarihten sonra kayda alınabilmiş, kredi kartı kullanım hacmi ve alanları güvenli ve detaylı olarak hesaplanarak ülke geneli hakkında düzenli istatistikler tutulmaya başlanmıştır.

1999 yılında ilk çok ortaklı (multi-branded) kartlar hayatımıza girmiştir. Bu kartlar sayesinde tüketici aynı zamanda taksitli kredi kartları ile tanışmıştır. Ayrıca katalog ve puan uygulamaları farklı bir boyut kazanmış, kazanılan puanların anlaşmalı işyerlerinde nakit yerin harcanabilmesi gibi kart hamillerine ek avantajlar sunulmuştur.

2000 yılında BKM ve üye kuruluşları “chip & pin” uygulamasına geçiş kararı almışlardır.

2001 yılında “chip & pin” uygulaması geçişi için EMV yurtiçi standartları oluşturulmuştur.

2002 yılında Bankalararası Kart Merkezi, EMV çip sertifikasyonu hizmetini devreye sokmuştur.

2006 yılında Avrupa'nın ilk kez temassız kredi kartı kullanımı Türkiye'de kullanıma başlanmıştır. Türkiye, Fransa ve İngiltere'nin ardından “chip & pin” uygulamasını Avrupa'da üçüncü ülke olarak başlatmıştır.

2007 yılında BKM tarafından, kredi kartı ile internet üzerinden yapılacak alışverişlerde, kart kullanıcıları ve ticari sitelere, güvenli alışveriş ortamı sağlayan BKM 3D Secure platformu oluşturulmuştur. Yine 2007 yılında Türkiye'de ilk temassız toplu taşıma uygulaması başlatılmıştır.

Dünyanın küresel ısınma ile tehdit altında kalması neticesinde, bankalar çevreye duyarlı kartları 2007 yılında piyasaya sunmaya başlamışlardır.

2008 yılında Bankalararası Kart Merkezi ve Turkcell işbirliği ile dünyada ilk defa 3D Secure ve Turkcell mobil imzanın entegrasyonu yapılmıştır. Mobil imzanın bankacılık işlemlerinden sonra dünyada ilk kez, kredi kartı ile yapılacak alışverişlerde de kullanılmaya başlanmıştır.

3.2. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNDE KULLANILAN CİHAZLARIN GELİŞİM SÜRECİ

Banka ve kredi kartları kapsamlı bir sistem sayesinde işlevlerini yerine getirebilmektedir. Bugünkü şekliyle yaygın olarak kullanımı kabul gören bu sistemin ilkleri aşağıda başlıklar halinde verilmiştir.¹⁹

İlk **ATM**, 1939 yılında Luther George Simjian tarafından icat edilmiştir. Fakat modern anlamda başarıyla işleyen ilk ATM, Don Wetzel tarafından 1968 yılında geliştirilmiştir. Bu ATM ilk defa New York Chemical Bank tarafından 1969 yılında kullanılmıştır. Türkiye’de ise ilk ATM 1980’lerde hizmete sokulmuştur. İlk ATM sistemi ise 1987 yılında NCR tarafından kurulmuştur.

Banka kartlarının icadı ile ATM’nin icadı (1968) paralellik göstermektedir. Yerel ve bölgesel bankalar 1970’lerin başından itibaren müşterilerini banka kartları ile tanıştırmaya başlamışlardır. Banka kartları; 1980’lerin ortalarına kadar yerel pilot programlarda kullanılmış, 1990’larda kullanımı hızlanmıştır. Fransa’da 1984, İngiltere’de ise 1988 yılında kullanılmaya başlamıştır.

İlk **POS** sistemi 1973 yılında IBM tarafından geliştirilmiştir. Yazar kasa teknolojisinden yola çıkılarak geliştirilen bu sistem ilk defa 1974 yılında New Jersey’deki Pathmark marketler zincirinde ve Dillard’s mağazalarında kullanılmıştır.

İlk **çipli kart**, 1974 yılında Fransız bilim adamı Ronald Moreno tarafından icat edilmiştir. Moreno plastik bir kart üzerine yerleştirdiği bu çip sistemi sayesinde kartın ödeme işlemlerinde kullanılabilir hale gelmesini sağlamıştır. Çipli kartın ilk toplu kullanımı 1983 yılında Fransız telefon kartlarıyla olmuştur.

Bankacılıkta ilk çipli kart sistemi ise artan kart sahtekârlıklarını önlemek amacıyla 1992 yılında geliştirilmiştir. Türkiye’de çip teknolojisine geçiş 2000 yılından sonra gerçekleşmiştir.

İlk **hologram**, 1974 yılında Macar bilim adamı Denis Gabor tarafından icat edilmiştir. 1960’da lazer teknolojisindeki gelişmeler ile hız kazanmıştır. Hologramlı ilk kredi kartı 1983 yılında, kart sahtekârlığını önlemek amacıyla, bankalar tarafından

¹⁹ BKM, <http://www.bkm.com.tr/kronoloji.aspx>, [Erişim Tarihi: 23.09.2013].

kullanıma sunulmuştur. Türkiye’de hologramlı kredi kartı kullanımı ise 1984 yılında başlamıştır.

Manyetik şerit ilk olarak Londra Metrosunda metro kartlarında kullanılmaya başlamıştır. IBM, plastik kredi kartları içinde kullanıcı bilgileri bulunan manyetik şerit yerleştirmesini 1960 yılında geliştirmiştir. Manyetik şeritli ilk banka kartı 1969 yılında New York’s Chemic Al Bank’ta kullanılmıştır.

BÖLÜM 4. KARTLI ÖDEMELER EKOSİSTEMİ

4.1. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN TARAFLARI

4.1.1. Kredi Kartı İhraç Eden Kuruluş

Uluslararası ödeme kuruluşlarından almış oldukları yetkiye binen müşterilerine kredi kartı hizmeti sunan banka veya diğer kuruluşlara kredi kartı ihraç kuruluşu “İssuer kuruluş” denmektedir.

Günümüzde kredi kartı ihracı, ödeme güvenilirliğine, kredi verme fonksiyonuna ve gelişmiş bilgi işlem sistemlerine sahip bankalarca yapılmakta olmasına karşın, banka dışında ki kuruluşlarında lisans hakkını elinde bulundurmamak ve gerekli otoritelerden izin almak kaydıyla kart ihraç yetkisi bulunmaktadır. Ülkemizde eski adıyla Anadolu Kart Hizmetleri A.Ş., yeni adıyla Provus Kart Hizmetleri A.Ş. bu hizmeti gerek kendisi adına gerekse de bazı bankalara hizmet veren kuruluş olarak yapmaktadır.

4.1.2. Kredi Kartı Kabul Eden Kuruluş

İhraç edilen kredi kartlarını kabul etmek üzere işyerleriyle üye işyeri(POS) anlaşması yapan bankalar ve diğer kuruluşlara kredi kartı kabul eden kuruluş “Acquire kuruluş” denmektedir. Ayrıca ATM işleten banka ve kuruluşlarda kredi kartı kabul eden kuruluşlardır. Kredi kartıyla yapılan bir alışveriş işleminde veya ATM’den para çekme işleminde Acquire ile Issuere kuruluşun aynı olması durumunda yapılan işleme “on-us” işlem denir.

4.1.3. Kart Sahibi

Banka veya kart çıkartmaya yetkili kuruluş ile yaptıkları sözleşmeye istinaden ve güncel yasal düzenlemelere uygun limitli olarak kendisine kart tahsisi yapılan kişidir.

4.1.4. Üye İşyerleri

Banka veya üye işyeri yapmaya yetkili kuruluş ile yaptıkları sözleşmeye istinaden, uluslararası kuruluşların çıkardığı kredi kartlarını kabul etme yetki ve mecburiyeti olan, bu kredi kartları ile düzenlenmiş satış belgeleri karşılığı mal ve hizmet satışı yapan işyerleridir

4.1.5. Bankalar Arası Kart Merkezi

Ülkemizde Bankalar arası Kart Merkezi (BKM), bireysel bankacılık sistemi vasıtasıyla sunulan hizmetler konusunda yasal bir çerçeveye duyulan ihtiyaçtan ortaya çıkmıştır. Sistemin gereksinim duyduğu organizasyon ve iletişim sorunlarının çözümü ve kuralların yasalarla belirlenmesi amacıyla Bankalararası Kart Merkezi A.S. 13 kurucu bankanın katılımı ile 20.08.1990 yılında kurulmuştur.²⁰

BKM' in üye banka ve kuruluşlara verdiği hizmetler aşağıdaki gibidir;²¹

- Yurtiçi ve yurtdışı takas ve provizyon işlemlerini yürütmek,
- Yurtiçinde uygulanacak prosedürleri geliştirmek, standardizasyonu sağlamaya yönelik kararlar almak, bunları yayınlamak ve uygulamalarını takip etmek.
- Eğitim hizmetlerini düzenlemek
- Kredi kartı kullanımını artırıcı ve teşvik edici çalışmalar yapmak, reklam faaliyetlerinde bulunmak.
- Şirket ortakları ve şirketten hizmet alan diğer gerçek veya tüzel kişiler arasında hakemlik yapmak.
- Takas hizmetlerinden yararlanan kuruluşlar arasında uygulanacak takas komisyon oranını belirlemek.
- Yurtdışı kuruluş ve komisyonlar ile ilişkiler kurmak ve gerektiğinde ortak bankaları bu kuruluşlarda temsil etmek.
- Sahtekârlığı önleyici tedbir almak, birleşik uyarı listesini yayınlamak, güvenlik yöntemleri tespit etmek ve bunları uygulamaktır.

²⁰ BKM, <http://www.bkm.com.tr/Kurulus.aspx>, [Erişim Tarihi: 17.09.2013].

²¹ BKM, <http://www.bkm.com.tr/hizmetler.aspx>, [Erişim Tarihi: 17.09.2013].

Bankalararası Kart Merkezi'nin İşlevleri;

Kart hamillerinin yaptıkları alışverişlerden kaynaklanan borç ve alacaklarının bankalar arasındaki takası, BKM bünyesinde, yurtiçi takas ve hesaplaşma aracılığı ile gerçekleşir. Bankalar arasındaki yetkilendirme işlemini yürütmek, kredi kartı ve banka kartı sektöründe bulunan bankalar arasında uygulanacak prosedürleri geliştirmek, yurtiçi kuralları oluşturmak, standardizasyonu sağlamaya yönelik çalışmalar yaparak kararlar almak, yurtdışı kuruluş ve komisyonlar ile ilişkiler kurmak ve gerektiğinde üyelerini bu kuruluşlarda temsil etmek, halen her banka tarafından devam ettirilen işlemleri daha güvenli, süratli ve daha az maliyetli, tek bir merkezden yürütmek BKM' nin kuruluş ana sözleşmesindeki faaliyetleri arasında yer alır. BKM' nin başlıca işlevleri aşağıda sıralanmıştır;²²

Yurtiçi Takas ve Hesaplaşma - YTH: BKM, Üyelik ve Hizmet Sözleşmesi uyarınca hizmet sunduğu banka ya da kuruluşlara kendi bünyesinde oluşturduğu Takas Merkezi üzerinden hizmet verir. Üye banka ya da kuruluşlar arasında kredi kartı işlemlerinden doğan borç veya alacakların tasfiyesi YTH Modülü ve Takas Merkezi aracılığı ile T.C. Merkez Bankası nezdindeki BKM hesabından net olarak yapılır.

Mesaj Yönlendirme / Switch Sistemi: Uluslararası kart kuruluşlarını kuralları gereği, üzerinde bu kuruluşların logoları bulunan her kartın uluslararası kart kuruluşları ile anlaşmalı kart kabul eden (acquirer) üyeler tarafından kabul edilme zorunluluğu bulunmaktadır.

Acquirer'ların, anlaşmalı oldukları üye işyerlerinde ya da ATM'lerinde kendilerine ait olmayan bu kartlar ile yapılan işlemlerde (Not-On-Us / **Not On Us:** Bankaya ait POS ve ATM'lerden başka banka ya da kuruluşlarca çıkarılan kartlar ile işlem yapılmasıdır (takasa konu olan işlemler).) risklerini en aza indirmek amacıyla, kart ihraç edenden (issuer) yapılmak istenen işleme ait olumlu ya da olumsuz bir yanıt almaları gerekmektedir.

Her bir kart kabul eden (acquirer); ile kart ihraç eden (issuer) arasında bire bir iletişim kurulması uygulanabilir görülmediğinden switch adı verilen yönlendirme merkezleri ihtiyacı doğmuştur.

²² BKM, <http://www.bkm.com.tr/hizmetler.aspx>, [Erişim Tarihi: 17.09.2013].

BKM Yönlendirme Sistemi, üyelerine banka kartı ve kredi kartı yönlendirme hizmeti vermek üzere 1 Ağustos 1993 tarihinde uygulamaya alınmıştır. BKM yönlendirme sistemi ile üyelerine sunulan hizmetler aşağıda başlıklar halinde verilmiştir:

- Kredi Kartı On-Line Otorizasyon
- Kredi Kartı Yerine Otorizasyon
- Banka Kartı ATM Paylaşımı
- Banka Kartı POS Paylaşımı
- Visa (Base I), MasterCard (EPS NET), Amex ATM Acquiring Yönlendirme

Raporlama: BKM, aylık ve 3 aylık dönemler itibariyle üyelerinden Kartlı Ödeme Sistemleri'ne yönelik istatistikî bilgi toplamaktadır. Toplanan bu bilgiler doğrultusunda;

- Aylık; pazar payları, kart ve POS sayıları, taksitli işlem, EMV çiple gerçekleşen işlem ve MO/TO (Mektupla/Telefonla Sipariş) işlem ve e-ticaret işlem adet ve tutarları,
- Üç aylık; konsolide istatistik, yönetici özeti, bilgi paylaşımı, pazar payı, il bazında kredi kartı dağılımı, kredi kartı issuer cironun bireysel ve ticari dağılımı, sahtecilik ve dolandırıcılık raporları, oluşturulmakta, BKM Online aracılığı ile üyeleri ile paylaşılmaktadır.

Switch Ücretlendirme ve Banka Kartı Takası: Switch üzerinden geçen, BKM üyelerinin birbirlerine ait banka kartı kullanımından doğan komisyon ve anapara, finansal olmayan banka kartı ve kredi kartı işlemlerinden doğan hizmet ücretlerine ait borç ve alacaklarının tasfiyesi T.C. Merkez Bankası nezdindeki BKM hesabından net olarak yapılır.

Charge Back Doküman Paylaşım Hizmeti: Üyeler arasındaki uyuşmazlık durumlarında, paylaşılmasına ihtiyaç duyulan dokümanların, elektronik ortamda üyeler arasında iletilmesini ve merkezden kayıt altına alınmasını sağlar.

Merkezi İşyeri Veritabanı: BKM' ye üye olan bankaların kartlı ödeme Sistemleri'ne dâhil olan işyerlerine ait bilgilerinin bir merkezde toplanarak birden fazla BKM üyesiyle anlaşmaya sahip iş yeri kayıtlarının eşleştirilmesini, her işyerine tekil bir numara verilmesini ve işyerlerinin bu numara üzerinden takibini sağlar.

BKM Veri Ambarı: Kartlı ödeme sistemlerindeki yetkilendirme ve takas kayıtlarının sahtekârlık, istatistik, pazar araştırma ve pazar geliştirme amaçlı olarak saklanmasına, gerektiğinde üyeler ve BKM tarafından sorgulanmasına ve analiz edilmesine yönelik hizmetlerdir.

BKM' nin 2006 yılında hayata geçirmiş olduğu Veri Ambarı Projesi sayesinde BKM çalışanlarının ve üyelerinin ambar üzerinden detaylı raporlar ile analiz yapabilmelerine olanak sağlanmıştır. Ayrıca veri ambarı sayesinde dolandırıcılık ve sahtecilik işlemlerinin de büyümeden önüne geçilebilme imkânı doğmuştur. BKM veri ambarı projesi kapsamında, BKM sistemlerindeki işletim sırasında elde edilen “not-on-us” yetkilendirme ve takas verilerinin yanı sıra, üyelerin “On-Us” verilerinin de veri ambarında toplanması ve sektörün kullanımına sunulması hedeflenmektedir.

Birleşik Uyarı Listesi: Üyeler tarafından çevrim içi bildirilen sakıncalı kartların konsolidasyonunun yapılıp, tüm BKM üyeleriyle periyodik paylaşılmasını sağlar.

BKM Online: BKM ve üyeler arasında yetki sınırları içerisinde iletişim ve bilgi paylaşımına altyapı oluşturur

Pazarlama Faaliyetleri: BKM, kartlı ödeme sistemleri konusunda kart kullanıcılarının ve üye işyerlerinin ortak platformlar oluşturularak bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi amacını taşıyan faaliyetler yürütmektedir. Yoğun ve sürekliliğe dayalı reklâm ve PR programlarıyla, kart kullanıcıları ve üye işyerleri gerek kredi kartı, gerekse banka kartı kullanımı ve yeni yöntemler konusunda bilgilendirilmektedir. Periyodik olarak düzenlenen eğitim ve seminerler ile kartlı ödeme sistemleri içinde yer alan tarafların bir araya gelmesi sağlanmakta kartlı ödeme sistemleri konusunda taraflar arası bilgi paylaşımı gerçekleştirilmektedir.

4.1.6. Uluslararası Kartlı Ödeme Kuruluşları

Düzenlemiş oldukları lisan anlaşmalarıyla üye banka ve kuruluşlara kart ihraç etme ya da kart kabul etme yetkisi veren dünyaca kabul görmüş bağımsız kuruluşlara uluslararası kredi kartı kuruluşları denmektedir. Kurmuş oldukları geniş bir ağ ve yüksek bir bilgi teknolojileriyle sisteme dâhil tüm üyelerine takas, hesaplama, otorizasyon, raporlama, reklam ve tanıtım hizmetleri verirler.

4.2. KREDİ KARTLARININ SINIFLANDIRILMASI

4.2.1. Kartların Özelliklerine Göre Sınıflandırılması

Klasik Kartlar

Uluslararası ödeme kuruluşlarından Visa ve MasterCard'ın marka adıdır (Cassic Card). Bankalarca genellikle daha düşük limit segmentindeki müşterilere sunulan kartlardandır. Daha az özellikler sahip olmasına karşın, dünya da kabul edilmiş anlamında diğer üst segment kartlardan bir farkı yoktur.

Gold Kartlar

Uluslararası ödeme kuruluşlarından Visa ve MasterCard'ın marka adıdır (Gold Card). Bankalarca daha yüksek limit segmentindeki müşterilere sunulan kartlardandır. Klasik kartlara göre daha fazla özelliğe sahip kartlardır

Platin Kartlar

Uluslararası ödeme kuruluşlarından Visa ve MasterCard'ın marka adıdır (Platinum Card). Bankalarca genellikle sık seyahat eden ve harcama eğilimi yüksek olan üst segment müşterilere sunulan kartlardandır. Limitleri daha yüksek olup, beraberinde birçok ilave sigorta ve asistanlık hizmetleri sunar.

Signia Kartlar

Uluslararası ödeme kuruluşlarından Visa'nın marka adıdır (Signia Card). Limit ve prestiji çok yüksek kartlardır. Üst düzeyde ilave sigorta ve asistanlık hizmetleri sunar.

Şirket Kartları (Bussiness Card)

Uluslararası ödeme kuruluşlarından Visa ve MasterCard'ın marka adıdır (Bussiness Card). Kredi kartı limiti şirket adına tahsis edilir ve bu kart plastik olarak basılmaz. Şirket adına harcama yapan personeline basılmayan asıl karta ek kart olarak farklı ya da aynı limitli kartlar düzenlenir. Dolayısıyla ek kartlarla yapılan harcamalar kartı kullanan kişinin şirketi tarafından ödenir.

Visa ve MasterCard'ın kuralı gereği kartın üstünde ilk önce kartı kullanacak gerçek kişinin ismi, hemen altına da tüzel kişiliğin imi yazılır.

Ortak Kartlar (Corporate)

Bankaların firmalarla yaptıkları işbirliği ile ihraç edilen kartlardır. Anlaşmalı üye işyerinde kullanıldığında, kart sahibine çeşitli avantajlar sunan, başka işyerlerinde kullanıldığında ise standart kredi kartı işlevine sahip olan kartlardır.

Mağaza Kartları

Herhangi bir uluslararası ödeme kuruluşuna bağlı olmaksızın firmalar tarafından müşterilerine sunulan ve kart sahiplerine indirim, taksitlendirme, hediye puan gibi imkânlar sunan kartlardır. Bu tür kartlar sadece anlaşmalı üye işyerlerinde kullanılmaktadır.

4.2.2. Kartların Sisteme Katılan Taraplara Göre Sınıflandırılması

4.2.2.1. İki Taraflı Sistem

Herhangi bir uluslararası ödeme kuruluşuna bağlı olmaksızın firmalar tarafından müşterilerine sunulan ve sadece kendi işyerlerinde mal ve hizmet almaya yönelik bu sistem iki taraflı sistem olarak tarihlenmektedir. Daha çok mağaza kartlarında sistem bu şekilde çalışmaktadır. Bu kartlarda, satışların arttırılması, müşteri sadakati ön plandadır. Mağazalar tarafından çıkarılan bu kartlar, müşterilerine indirim, taksitlendirme ve hediye puan imkânı sağlayarak, kullanımı arttırmak ve müşteri sadakatini sağlamaya çalışmaktadırlar.

İki taraflı sistemde, işletmeye özgü kart olarak nitelendirilen bu kartın gerçek anlamda bir kredi kartı sistemi oluşturmamaktadır. Çünkü işletme bu kartı çıkartmadan da müşterilerine indirim yapabilir veya taksitle mal ve hizmet satabilir.²³

4.2.2.2. Üç Taraflı Sistem

Üç taraflı sistemde, kartı çıkaran kuruluş (genellikle banka), kart kabul eden üye işyeri ve kart hamili bulunmaktadır. İki taraflı sistemden temel farkları, kartı çıkaran kuruluşun üye işyeri değil, müşterilerine kart hizmeti sunan başka bir kuruluş olması, aynı kartın birçok işyerinden geçebilmesi ve kart hamilinin ödeme riskinin üye işyerinde değil, kartı ihraç eden kuruluştaki (bankada) olmasıdır.

Bu sistemde, kartı çıkaran kurum bir yandan mal ve hizmet sunan ticari işletmelerle üyelik sözleşmesi imzalayarak, onların kredi kartıyla yapılacak harcamalarda nakit ödeme talebinden vazgeçmelerini sağlamakta, diğer taraftan kredi kartı sözleşmesi

²³ Ömer, Teoman, **Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması**, İktisat Bankası Eğitim Yayınları, No:12, İstanbul, 1989, s. 6.

imzaladığı kişilere kart vermek suretiyle nakit ödemeksizin alışveriş imkânı sunmaktadır. Kendisine kart ibraz edilen işyeri, kart hamiline imzalattığı harcama belgesi ile kartı çıkaran kuruma başvurarak alışveriş tutarını tahsil edebilir. Kartı çıkaran kurum ise, kart hamiline aylık hesap özeti belgesi göndererek harcama tutarlarının ödenmesini sağlar.²⁴

4.2.2.3. Genişletilmiş Üç Taraflı Sistem (Karma Sistem)

Yukarıda açıklanan iki sisteminde belirli yönlerini içerisinde barındıran bir sistemdir. Bu sistemde, kredi kartı, üç taraflı sistemde olduğu gibi genellikle banka tarafından ihraç edilmekte, hem bankanın anlaşmalı olduğu üye işyerinde hem de başka işyerlerinde kullanılabilir.

Bu sistemde, kredi kartı, iki taraflı sistemde olduğu gibi anlaşmalı üye işyerinde kullanıldığında çeşitli avantajları (indirim, taksit, vb.) beraberinde getirir, ancak başka bir işletmede kullanılması durumunda ise üç taraflı sistemde olduğu gibi, yalnızca nakit ödemeksizin mal ve hizmet alımını sağlayan bir ödeme aracı görevini görür.²⁵

4.2.3 Kartların Sahiplik Kriterlerine Göre Sınıflandırılması

4.2.3.1 Bireysel Kartlar

Gerçek kişilere tahsis edilen kredi kartlarıdır. Kredi kartı tahsis sözleşmesi bir gerçek kişi adına yapıldığı için sadece kart sahibi tarafından kullanılabilir ve yapılan tüm harcamalardan kart sahibi sorumludur. Bankalarca en çok ihraç edilen kart tipidir.

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere bu tip kartların üç temel özelliği bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla, gerçek kişi adına tahsis edilmesi, tüm harcamalardan kart sahibinin sorumlu olması ve birden fazla kişi tarafından kullanılabilmesinin mümkün olmamasıdır.

²⁴ Eyüp Yılmaz, **Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması ve Ekonomik Etkileri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2000, s. 19.

²⁵ Oğuzhan, Buhur, **Tüketici Kredisi Açısından Kredi Kartları Uygulaması**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004, s. 25.

4.2.3.2 Şirket Kartları

Tüzel kişilere tahsis edilen kredi kartlarıdır. Kredi kartı limiti şirket adına tahsis edilir ve bu kart plastik olarak basılmaz. Şirket adına harcama yapan personeline basılmayan bu asıl karta ek kart olarak farklı ya da aynı limitli kartlar düzenlenir. Visa ve MasterCard'ın kuralı gereği kartın üstünde ilk önce kartı kullanacak gerçek kişinin ismi, hemen altına da tüzel kişiliğin imi yazılır.

Ek kartlarla yapılan harcamalar, kart tahsisi yapılan tüzel kişilik tarafından ödenir. Kural olarak şirket kartlarıyla bireysel harcamalar yapılamaz ancak bireysel harcama yapılırsa da harcamalardan tüzel kişilik sorumludur.

4.2.4. Kartların Fonksiyonlarına Göre Sınıflandırılması

4.2.4.1. Klasik Kart & Premium Kartlar

Bankalar tarafından bireysel müşteri segmentlerine yönelik olarak sunulan bu tip kartlar genellikle müşterinin gelir seviyesine göre tahsis edilmektedir.

Klasik kartlar, daha düşük gelir segmentinde bulunan müşterilere yönelik olarak ihraç edilirken, Premium kartlar ise daha üst gelir segmentlerine yönelik ihraç edilmektedir. Bu segment Gold kart ile başlayıp, platinum ile devam etmekte en üst seviyede ise Signia kartlar olarak yer almaktadır.

Genellikle yurt dışında yapılan harcamaları Dolar ya da Euro üzerinden, yurtiçinde yapılan harcamaları ise Türk Lirası üzerinden (ekstre) hesap özeti edilen kartlardır.

Gold Kartlar, bankalarca daha yüksek limit segmentindeki müşterilere sunulan kartlardandır. Klasik kartlara göre daha fazla özelliğe sahip kartlardır.

Platin Kartlar, bankalarca genellikle sık seyahat eden ve harcama eğilimi yüksek olan üst segment müşterilere sunulan kartlardandır. Limitleri daha yüksek olup, beraberinde birçok ilave sigorta ve asistanlık hizmetleri sunar.

Signia Kartlar, Limit ve prestiji çok yüksek kartlardır. Üst düzeyde ilave sigorta ve asistanlık hizmetleri sunar.

4.2.4.2. Ortak Kartlar (Co-Brand / Affinity Kart)

Ortak kartlar, ticari işletmelerin bankalarla belirli bir menfaat birlikteliği karşılığında ortaklaşa müşterilerine sundukları bir kredi kartı işbirliği ürünüdür. Ortak kartlar, kart sahibine standart bir kredi kartının sağladığı imkânların yanında taksit, indirim ve ilave puan gibi bazı ek avantajlar sağlayan bir üründür.

Genellikle kartın üzerinde uluslararası kartlı ödeme kuruluşunun logosunun yanında banka ve ortaklık yapılan ticari işletmenin logosu da yer almaktadır.

Ortak kartlardan “Co-brand” kartlar genellikle banka ve ticari işletme arasındaki işbirliğiyle ihraç edilirken, “Affinity” kartlar daha çok dernek, vakıf, spor kulübü veya hayır kurumu gibi sosyal bir amacı olan kuruluşlar ile birlikte ihraç edilmektedir.

4.2.4.3. Sanal Kartlar

Sanal kredi kartları, kredi kartı sahibi ile üye işyerinin fiziksel olarak bir araya gelemedikleri ortamlarda kullanılmak üzere bankalarca özel olarak tasarlanmış bir kart türüdür. Genellikle internet ortamında yapılan alışverişlerde kullanılır.

Sanal kredi kartı, kredi kart sahibinin mevcut fiziki bir plastik kartına bağlı olmak üzere farklı bir numara ve CVV2 kodu (güvenlik kodu) ile ek kart olarak tahsis edilen sanal bir kredi kartı türüdür. Ana karta bağlı olarak çalışır ve başlangıç limiti 0 TL’dir. Daha sonra kredi kartı sahibi tarafından alışveriş yapılacak tutar kadar limit belirlenir. Alışverişin gerçekleşmesinden sonra limit tekrar 0 TL’ye düşürülür. Böylece güvenli bir şekilde alışveriş yapılabilir. Çünkü internet ortamına girilen kart bilgileri kötü niyetli kişilerin eline geçse bile limit sıfırlandığı için bu kişiler tarafından kullanılamayacaktır.

İnternet ortamı haricinde yine kredi kartı sahibi ile üye işyerinin fiziksel olarak bir araya gelemedikleri mail order ve faks/telefon order (MO/TO) işlemlerinde de kullanılabilir.

Yeri gelmişken yukarıda bahsi geçen mail order ve faks/telefon order (MO/TO) işlemlerinden de bahsedelim. MO/TO işlemleri yukarıda sanal kartta izah ettiğimiz gibi, kredi kartı sahibi ile üye işyerinin fiziksel olarak bir araya gelemedikleri ortamlarda kullanılmak üzere bankalarca özel olarak tasarlanmış işlem tipidir. Zorunluluktan doğmuştur. Kredi kartı sahibi ile üye işyerinin fiziksel olarak bir araya gelememeleri durumunda kredi kartı sahibinin kart bilgilerini üye işyerine posta, telefon ya da faks yolu

iletmesi ve üye işyerinin de bu bilgiler ile kendi bankasından provizyon istemesi yoluyla alışveriş gerçekleştirilir. Eğer ürün fiziksel bir ürün ise kargo yolu ile müşteriye ulaştırılır. Örneğin kredi kart sahibi yurt içi veya yurt dışında yayınlanan bir dergiye abone olabilmek için ilgili firmaya kart bilgilerini verir. Firma da abonelik süreci boyunca bu kart bilgileri ile kart sahibinin kredi kartından abonelik tutarını tahsil eder.

Üye iş yerlerinin mail order işlemi yapabilmeleri için bankalarından mail order yetkisi almış olmaları gerekmektedir. Mail order işlemlerinde harcama belgesi bulunmamaktadır. MO/TO ile yapılan alışveriş ispat yükümlülüğü üye iş yerine aittir. Kredi kartı sahibi bu alışverişini ben yapmadım diye itiraz ederse. Uluslararası ödeme kuruluşlarının kurallarına göre kart sahibi banka üye işyeri bankasından bu işlem tutarını iade olarak alır ve kart sahibinin kredi kartı hesabına alacak olarak kaydeder. Bundan sonra üye işyeri bankası üye işyerinden gerekli formları ister ve kredi kartı bankasına gönderir. Kredi kart bankası da kredi kartı müşterisine bu belgeleri gönderir. Kredi kartı sahibi formların kendisine ait olmadığını veya formun üzerindeki imzaların kendisine ait olmadığını beyan ederse, kredi kartı hesabına iade edilen tutar geri alınamaz. Hatta bir uç örnek vermek gerekirse, kredi kartı sahibi kurye tarafından teslim tutanağındaki imzaya, kendisine ait imza olmadığını şeklinde itiraz edebilir. Bu durumda da kredi kart sahibine iade edilen işlem tutarı iade alınamaz. Kısacası uluslararası ödeme kuruluşları bu tip MO/TO işlemler için kredi kartı müşterisinin beyanına itibar etmektedirler.

Yukarıda anlatılan risklerden dolayı, uluslararası ödeme kuruluşları üye işyerini de korumak amacıyla internetle yapılan işlemleri daha güvenli hale getirmek için 3D denilen yöntemleri geliştirmişlerdir. Bu tip işlemlerde alıveriş sırasında kart bilgilerinin yanında tek kullanımlık şifrelerde istenmektedir. Eğer işlemler bu tek kullanımlık şifre ile gerçekleşmişse bu durumda MO/TO' nun tersine kredi kartı sahibinin itirazı kabul edilmemektedir. Sorumluluk üye işyerinden kredi kartı sahibine geçmektedir. Çünkü karta ait bilgiler her zaman ele geçirebilir ancak tek kullanımlık şifre kredi kartı sahibine özel ve hiçbir yerde yazılı olarak tutulmamaktadır. Aynı zamanda bu şifre ilk işlemde hükmü yitirmektedir. Dolayısıyla şifreli yapılan işlemlerde kart sahibinin sorumluluğu çok yüksektir. İşlemin gerçekleşmediğine ilişkin ispat yükümlülüğü kredi kart sahibine geçmektedir.

4.2.4.4. Akıllı Kartlar (Çipli Kart & Smart Card)

Kredi kartlarının arkasında yer alan manyetik şeridin çok kolay kopyalanması sonucu sahtekârlık işlemlerinin çok yükselmesi bankaların yüksek hacimli finansal kayıplarına neden oluyordu. Ayrıca bu manyetik alanın çok küçük kapasiteye sahip olması, kolay kopyalanabilir olması, güvenli bir off-line işleminin yapılmasına da engel teşkil ediyordu.

Bu bağlamda 1994 yılında uluslararası ödeme kuruluşlarından, Europay, Master Card ve Visa kredi kart plastiklerini daha güvenli ve akıllı hale getirmek üzere bir akıllı çip yerleştirmeye karar verdiler. Ayrıca bu akıllı kart (çip) teknolojisinin her yerde kullanımına olanak sağlayan ve bu üç kuruluşun baş harflerinden adını alan EMV standartları geliştirilmiştir. EMV; Europay, MasterCard ve Visa tarafından geliştirilmiş ve akıllı çip kart teknolojileri aracılığıyla, dünyanın her yerinde kabul edilir olmasını sağlamak üzere oluşturulan kuralları içeren uluslararası bir sertifikasyon programıdır. EMV Sertifikasyonu, çipli kartlar ile çip kart kabul eden terminallerde işlem yapılabilmesini olanaklı kılan sistemin çerçevesini oluşturmaktadır.

4.2.4.5. Kartsız Kredi Kartları

Yukarıda bahsi geçen EMV standartlarının oluşturulmasıyla birlikte. Kredi kartlarına yerleştirilen bir anten vasıtasıyla kart üzerindeki çip ile ilişkilendirilmiş ve kartların POS cihazına fiziki olarak okutulmadan uzaktan temassız olarak işlem yapabilmesi imkânı getirilmiştir. Özellikle Visa ve MasterCard EMV ile birlikte temassız işlemlerin standartlarını belirlemişlerdir.

Özellikle son dönemde mobil telefonlarının yaygınlaşması ve bu telefonlarda NFC (Near Field Communication - Yakın Alan İletişimi) özelliğinin bulunması kart plastikleri olmadan da bu kart plastiğinde bulunan çip üzerindeki bilgilerin mobil telefonlardaki çiplere yüklenebilmesiyle birlikte telefonların temassız kredi kartı işlemi yapabilmesine olanak sağlamıştır. Böylece kartlar fiziki olmayan farklı bir ortama taşınmaktadır.

Bu tip işlemlerde telefon üreticileri, mobil operatörler ve bankaların ortaklaşa işlem yapmak zorunda olmaları, kartsız kredi kartlarının yaygınlaşmasını önlemektedir. Ancak çok yakın bir zamanda özellikle 2014 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren HCE (Host

Card Emulation) adı verilen ancak Türkçe olarak henüz adlandırılmayan bir bulut teknolojisi hayatımıza girmiştir. Özellikle de iPhone 6 ile birlikte NFC işlemlerinin artacağı öngörülmektedir. Bu teknolojiye mobil operatörlere ihtiyaç duyulmadan geliştirilecek daha güvenli bir mobil cüzdan uygulaması ile bankanın bulutunda tutulan kart bilgileri vasıtasıyla şifresiz temassız veya şifreli temassız işlem yapılabilmektedir. Kısacası mobil telefonlar plastik kartların yerini almaktadır.

4.3. GENEL KABUL GÖREN KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİ KURULUŞLARI

Düzenlemiş oldukları lisan anlaşmalarıyla üye banka ve kuruluşlara kart ihraç etme ya da kart kabul etme yetkisi veren dünyaca kabul görmüş bağımsız kuruluşlara uluslararası kredi kartı kuruluşları denmektedir. Kurmuş oldukları geniş bir ağ ve yüksek bir bilgi teknolojileriyle sisteme dâhil tüm üyelerine takas, hesaplama, otorizasyon, raporlama, reklam ve tanıtım hizmetleri verirler.

Halen Türkiye’de ve tüm Dünya’da kabul gören ve yaygın ağ yapısına sahip 6 büyük ve önemli kartlı ödeme sistemi faaliyetini sürdürmektedir. Bunlar;

- Visa,
 - Mastercard,
 - Diners Club,
 - American Express,
 - JCB
 - CUP
- şirketleridir.

4.3.1. Visa / Visa Europe

Visa, Amerika ve Avrupa’da iki farklı şirket olarak faaliyet göstermektedir. Visa Europe, Avrupa Bölgesi’ndeki 36 ülkede yaklaşık 4,200 civarında üye bankası bulunmaktadır. Türkiye’deki bankalar da Visa Europe şirketine üyedir.

4.3.2. MasterCard

MasterCard tüm dünyada geçerli ve yaygın bir ödeme sistemi kuruluşudur. Aralarında MasterCard kredi kartları, Maestro online banka kartları ve Cirrus ATM nakit erişim kartlarının bulunduğu ödeme sistemleri MasterCard çatısı altında bulunmaktadır.

MasterCard, 210 ülkede 25 binden fazla banka ve finans kuruluşu ile tüketici ve işyerlerine ödeme çözümleri sunmaktadır.

4.3.3. DINERS CLUB

1950 yılında Amerika’da Frank Mc Namara tarafından kurulmuş olan Diners Club, bugün itibarıyla dünya genelinde 8,6 milyon kart müşterisine sahiptir. Diners Club kredi kartları yine dünya genelinde 8,4 milyon işyerinde kabul görmektedir.

Yıllık ortalama cirosu yaklaşık 30 milyar Amerikan Dolar olan Diners Club, 130 ülkede faaliyet göstermektedir. Diners Club, Türkiye’ de 1968 yılından beri faaliyet göstermektedir.

4.3.4 AMEX (Amarican Express)

American Express, 1850’li yılların başında nakit ve önemli finansal evrakları “express” olarak taşıma amacıyla kurulmuştur. Uzun yıllar boyunca finansal hizmetler alanında birçok yeniliğe imza atan şirket aynı zamanda seyahat hizmetleri sektöründe de önemli gelişmelere öncü olmuştur.

American Express kart pazarına 1958 yılında ilk ödeme kartı ile girmiştir. 1960’larda üst gelir grubu müşterileri hedefleme kararını almış ve buna yönelik kredi kartlarını piyasaya sunmuştur. 1999 yılında dünyanın ilk şeffaf tasarımlı kredi lansmanını gerçekleştirmiştir.

American Express bugün 75 ülkede 78 ortağı ile faaliyet gösteren uluslararası bir finans kuruluşudur. Kart pazarında özellikle seyahat ve eğlence alanında müşterilerine hizmetler sunmaktadır.

4.3.5. JCB

1961 yılında Japonya’da yerel işlemler amacı ile kurulmuş bir kartlı ödeme sistemi olan JCB, 1985 yılından itibaren uluslararası bir ödeme sistemi olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

Bugün itibarıyla dünya genelinde toplam 51 milyon kart müşterisi olan JCB, yine dünya genelinde 11 milyonu aşkın iş yerinde kabul edilmektedir. Yıllık ortalama cirosu 52 milyar Amerikan Dolar olan JCB, 190 ülkede faaliyet göstermektedir.

4.3.6. CUP

Merkezi Şangay’da bulunan China Union Pay, 2002 yılının Mart ayında kurulmuş ve bugün itibarıyla tüm dünyada basılan ödeme kartları toplamının yüzde 30’una ulaşan pazar payıyla, MasterCard’ı adet olarak geçmiştir. Faaliyetlerini Türkiye, Meksika, ABD ve Latin Amerika ülkeleri dâhil 124 ülkeye yaymıştır.

5. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİ YAŞAM DÖNGÜSÜ

5.1. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN İŞLEYİŞİ

Bankalar, Visa ve Master Card, gibi uluslararası ödeme sistemleri kuruluşları ile üyelik sözleşmeleri imzalayarak bu kuruluşların lisansına sahip kredi kartlarını ihraç etmekte ya da kredi kartlarını kabul etmektedirler.

Ülkemizde kredi kartı ihraç ve kabul etmek isteyen bankalar, yukarıda bahsi geçen uluslararası kartlı ödeme sistemleri kuruluşlarından biri ya da daha fazlası ile lisans anlaşması yapmış olmaları ve teknolojik alt yapılarını tamamlayarak bu kuruluşlardan lisanslarını aldıktan sonra 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun 4. maddesi gereği BDDK'dan izin almak zorundadır. 5464 sayılı Kanunu'nun ilgili maddeleri gereği kartlı sistemi kurma, kart ihraç etme ve üye işyeri ile anlaşması yapmak, isteyen kuruluşların;²⁶

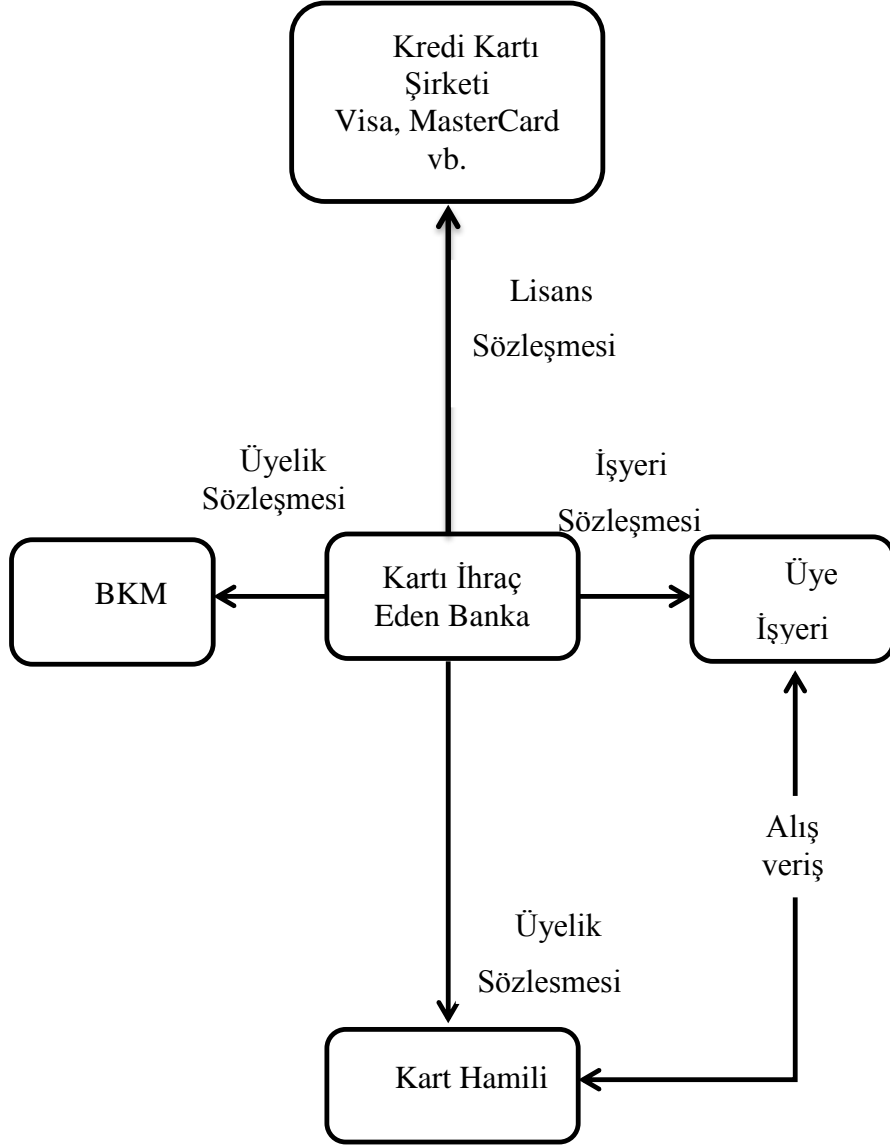
- a) Anonim şirket şeklinde kurulması,
- b) Kurucularının gerekli mali güç ve itibara sahip bulunması, işin gerektirdiği dürüstlük ve yeterliliğe sahip olması ve banka ortaklarında aranan diğer niteliklere haiz olması,
- c) Hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve tamamının nama yazılı olması, tüzel kişi kurucuların yönetim ve denetimine sahip gerçek kişilerin kim olduğunun belgelenmesi,
- d) Nakden ve her türlü muvazaadan arî olarak ödenmiş olan sermayesinin altı milyon Türk Lirasından az olmaması,
- e) Ana sözleşmesinin bu Kanun hükümlerine uygun olması,
- f) Bu Kanun kapsamındaki işlemleri gerçekleştirebilecek yönetim, yeterli personel ve teknik donanıma sahip olması, şikâyet ve itirazlarla ilgili birimleri oluşturması,

²⁶ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, 4. Madde 2. Fıkra.

g) (d) bendinde belirtilen sermayenin yüzde beşi tutarındaki sisteme giriş payının Kurum hesabına yatırıldığına dair belgenin ibraz edilmesi, şarttır. Kuruluşların bu Kanun kapsamındaki faaliyetlerinin kurumsal yönetim hükümlerine uygunluğunu sağlaması zorunludur. Merkezi yurt dışında bulunan kartlı sistem kuruluşlarının Türkiye'de şube ya da kredi kartı sistemi kurmamak, kart çıkarmamak ve üye işyeri anlaşması yapmamak kaydıyla temsilcilik açmaları Kurulun iznine tabidir.

BDDK izinlerinin tamamlanmasının akabinde Bankalararası Kart Merkeziyle de yapılmak istenen faaliyetin türüne göre de üyelik anlaşması ve teknik sertifikasyon testlerinin yapılması gerekmektedir. BKM ile anlaşma yapılmaması durumunda tüm işlemler uluslararası ödeme kuruluşlarının üstünden geçeceğinden işler yurtdışı işlem gibi görülecek ve maliyetler artacaktır. Bu nedenle yurtiçinde BKM ile de üyelik anlaşması yapmak gerekmektedir.

Tarafları oldukça fazla olan bu kart ekosistemi aşağıdaki grafikte özetlenmiştir. Grafiğe ilişkin açıklamalar bu bölüm içinde konu dizinine bağlı olarak açıklanmaya çalışılacaktır.

Şekil 1: Kartlı Ödeme Sistemleri Tarafları Arasındaki İlişki

Ülkemizde kredi kartı ihraç etmek veya kabul etmek isteyen banka veya diğer kuruluşlar, Visa ve Master Card, gibi uluslararası ödeme sistemleri kuruluşlarından biri ya da daha fazlası ile lisans anlaşması yapmış olmaları ve teknolojik alt yapılarını tamamlayarak bu kuruluşlardan lisanslarını almak zorundadırlar.

Kart ihraç yetkisini alan banka, müşterilerine vermediği kart türüne göre uluslararası kuruluşa BIN (Bank Identifacation Number-Banka Kimlik Numarası) başvurusunda bulunur. BIN numarası başvuru yapan bankaya özel, o bankayı ve ürününü tanımlayıcı 6 haneden oluşan bir rakamdır. Bankaca yapılan başvuruya istinaden bir proje açılır ve

projenin başına uluslararası kuruluş tarafından bir yönetici atanır. Proje'nin tüm adımları tamamlandıktan sonra test olarak beyaz plastiğe kart basılır ve ilgili uluslararası kuruluşla test için onaya gönderilir. Eş zamanlı olarak bankaca dizaynı hazırlanan kart plastiği yurt içinde veya yurt dışında bulunan lisanslı firmalara basılmak üzere gönderilir. Kredi kartı siparişini alan firma dizayn için uluslararası kuruluştan onay aldıktan sonra kart plastiklerini üretmeye başlar.

Projenin tamamlanmasıyla birlikte bankanın yeni BIN'i uluslararası ödeme kuruluşu tarafından tüm üye bankalara tanımlama yapılması için gönderilir. Banka ayrıca BKM'ye BIN bildirimini yapar. BKM de yurt içi bankalara bu BIN'in yurtiçi bir BIN olarak tanımlanması için gönderir. Eğer daha önceden benzer bir ürün için BKM sertifikasyonu var ise ilave bir BKM sertifikasyonu gerekmez.

Kart siparişleri üretici firmadan geldikten sonra ve açılan projenin tamamlanmasına istinaden kart plastiği kişiselleştirme için hazırdır.

Eğer Kredi Kayıt Bürosuna üye olunmamışsa mutlaka olunmalıdır. Çünkü kredi kart verebilmek için müşterinin diğer bankalarda bulunan kredi kartı limit bilgilerine ihtiyaç vardır. Mevcut düzenlemelere göre Ülkemizde bir kişiye verilebilecek kredi kartı limitinin tavanı müşterinin gelirinin ilk yıl için iki katını daha sonraki yıllar için ise 4 katını aşamaz.

Şartlara uygun bulunan kişiye bankaca tahsis edilecek kartta yine uluslararası ödeme kuruluşunca standartları belirlenmiş bilgiler kredi kartı plastiğin tanımlı yerlerine basılır. Kartın ön yüzüne kart hamilinin adını, soyadını, kartın son kullanma tarihini, 16 haneli kart numarasını basılmaktadır. Ödeme sistemleri literatüründe bu işleme kart personalizasyonu ya da kart kişiselleştirilmesi denir.

Kredi kartlarındaki on altı haneli kart numarasının; ilk dört rakamı bankayı tanımlayıcı, 5. rakamı kredi kartının türünü (Classic, Gold, Platinum vb.) 6. rakamı ise ortaklık kartı (Co Branded Card, Affinte Card vb.) olup olmadığına ilişkindir. Daha sonraki on rakam ise bankanın inisiyatifine bırakılmış olup bankadan bankaya farklı metotlar uygulanmaktadır. Bu on rakamın sonuncusu kontrol rakamıdır.

5.1.1. Kredi Kartları Limit Tahsisi

Kart çıkaran kuruluşlar, kredi kartı almak isteyen kişilerin yasaklılık veya engel durumu, ekonomik ve sosyal durumu, aylık veya yıllık ortalama geliri, diğer kart çıkaran

kuruluşlarca bu kişilere tahsis edilen kredi kartı limiti, bir model veya skollama sistemi sonuçları, müşteri tanı ilkeleri ile Kanun'un 29'uncu maddesi çerçevesinde temin edilecek bilgileri dikkate alarak yapacakları değerlendirmeye istinaden tespit etmek zorundadır. Kart çıkaran kuruluşlar kart limitlerini bu hüküm çerçevesinde güncelleyebilirler. Kart çıkaran kuruluşlar, kart hamilleri talep etmedikçe kart limitlerini artıramazlar. Bankalar, kart hamillerinin harcamalarıyla kart limitlerini aşmaları halinde, aşılın miktara, işlem tarihi ile ödeme tarihi arasındaki süre için, akdi faizden başka herhangi bir ücret talep edemezler.²⁷

Kart çıkaran kuruluş tarafından bir gerçek kişinin sahip olduğu tüm kredi kartları için tanınacak toplam kredi kartları limiti, ilk yıl için, ilgilinin aylık ortalama net gelirinin iki katını, ikinci yıl için ise dört katını aşamaz. Kanunu bu fıkrasının uygulamasında bin Türk Lirasına kadar limitler hariç olmak üzere, aylık veya yıllık ortalama gelir düzeyi kart hamili tarafından beyan edilen ve ilgili kuruluşlarca teyit edilen gelirler üzerinden tespit edilir.²⁸

Kart hamilinin talebi üzerine üçüncü kişiler adına asıl karta bağlı ve asıl kart limitini aşmamak kaydı ile ek kredi kartı düzenlenebilir.²⁹

Yukarda yer alan maddelerden anlaşılacağı üzere kanun koyucu kredi kartı limit esaslarını çok net olarak belirlemiştir. Ancak ülkemizde kayıt dışı ekonominin payının yüksek olması, gelir beyanlarının belgelendirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu ise bankaları limit tahsis konusunda zorlamaktadır.

5.1.2. Kredi Kartlarında EMV (Chip & PIN) Uygulaması

Kredi kartlarının arkasında yer alan manyetik şeridin çok kolay kopyalanması sonucu sahtekârlık işlemlerinin artması bankaların yakın zamana kadar yüksek hacimli finansal kayıplarına neden oluyordu. Ayrıca bu manyetik alanın çok küçük kapasiteye sahip

²⁷ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, 9. Madde, 1. Fıkrası

²⁸ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, 9. Madde, 2. Fıkrası.

²⁹ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, 9. Madde, 3. Fıkrası.

olması, kolay kopyalanabilir olması, güvenli bir off-line işleminin yapılmasına da engel teşkil ediyordu.

Bu bağlamda 1994 yılında uluslararası ödeme kuruluşlarından, Europay, Master Card ve Visa kredi kart plastiklerini daha güvenli ve akıllı hale getirmek üzere bir akıllı çip yerleştirmeye karar verdiler. Ayrıca bu akıllı kart (çipli) teknolojisinin her yerde kullanımına olanak sağlayan ve bu üç kuruluşun baş harflerinden adını alan EMV standartları geliştirilmiştir. EMV; Europay, MasterCard ve Visa tarafından geliştirilmiş ve akıllı çip kart teknolojileri aracılığıyla, dünyanın her yerinde kabul edilir olmasını sağlamak üzere oluşturulan kuralları içeren uluslararası bir sertifikasyon programıdır. EMV Sertifikasyonu, çipli kartlar ile çip kart kabul eden terminallerde işlem

Çipli (akıllı) kartlar donanım, yazılım ve uygulama olmak üzere üç çeşit güvenlik unsuruna sahiptir.³⁰

Donanım güvenliği: Çip içindeki bilgilere gelişmiş yöntemlerle ulaşmak isteyenlere karşı çalışma parametrelerini kontrol ederek korur.

Yazılım güvenliği: Kart üzerindeki her türlü bilgiye erişimi kart iletişim sisteminin denetiminde gerçekleştirir. Kart üzerindeki bilgilerin değiştirilmesi sadece gerekli yetkiye sahip terminaller tarafından gerçekleştirilebilir. Ayrıca bilgiler çip üzerinde yüksek şifreleme teknolojisi ile korunmaktadır.

Uygulama güvenliği: Uygulama unsurları ve protokolleri sistemin güvenliğini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

Çip’li işlemde kredi kartı pos terminaline takıldığında kredi kartı çipi öncelikle POS terminaline benim PIN’im nedir diye sorar. Eğer pos terminali üzerinden girilecek PIN doğru ise kredi kartı işlemin devamına izin verir aksi taktirde kartın kullanılmasını engeller.

Çip uygulamasına geçiş ile birlikte kart sahtekarlıkları minimuma düşmüş, kopyalanma riskinin azalmasının yanında kayıp çalıntı durumunda da PIN bilinmediği için kayıpların önüne geçilmiş ve ilave olarak da off-line işlem kolaylıkları gelmiştir.

³⁰ Bankalararası Kart Merkezi, **Akıllı Kart Uygulamaları**, Pano Dergisi, Sayı:11, Şubat 2003, s.2-4

5.1.3. POS (Point of Sale) İşlemleri

POS cihazı aslında küçük bir bilgisayar olup, üzerinde genel bir işletim sisteminin yanında bankalara özgü bir yazılımda içerir. Kredi kartı POS'a takıldığında bankaca hazırlanan yazılıma göre hareket eder. Cihaz bir hat (PSDN, IP ya da Lease Line) vasıtasıyla bankaya bağlanır. Günümüzde en çok IP hatlı poslar kullanılmaktadır. Bu poslar sürekli banka ağına bağlıdırlar.

Kredi kartıyla bir işlem gerçekleştirilmek istendiğinde bu ağ vasıtasıyla bankasına oradan da kartın ülkesine bağlı olarak da BKM ve/veya uluslararası ödeme sistem kuruluşlarına oradan da kredi kart bankasına ulaşarak onay ister. Karşı banka uygunluk verirse işlem gerçekleşir. POS cihazı onay numarasını da içeren iki suret makbuz (Slip) üretir ve biri üye işyerinde kalmak üzere diğer nüshası müşteriye verilir.

Ülkemizde bankalarca kurulan POS terminallerinin tamamı EMV (Chip&Pin) uyumlu olup, eğer kredi kartı çipli ise öncelikle çipten işlem yapabilme yeteneğine sahiptir. BKM' de çipli bir kartın öncelikle çipli olarak işlemin yapılmasını zorlamaktadır. Ancak çip'in bozulması durumunda manyetikten işlem yapmaya müsaade etmektedir.

Yukarıda kredi kartlarında Chip&PIN uygulaması başlığı altında çipli işlemin detayları anlatıldığı için Chip&PIN POS uygulamasına değinilmemiştir. Esasen kredi kartı ile POS terminalinin off-line şifre işlemi sonrası manyetik işlemle birebir aynıdır. İleri de birçok işlemin off-line olması planlanmakta bu durumda işlem hiçbir şekilde bankaya uğramadan pos üzerinde gerçekleştirilebilir.

Ayrıca Uluslararası ödeme sistemleri kuruluşlarının sorumluluk devri kurallarına göre eğer bir satış işleminde kart çipli değil POS terminali çip uyumlu ise kredi kartı sahibinin harcama itiraz hakkı bulunmamaktadır. Sebebi ise kredi kart bankasını bir an önce daha güvenli bir yapıya geçmeyi zorlamaktır. Aynı şekilde eğer kart uyumlu POS terminali uyumlu değilse, bir harcama itirazında POS sahibi bankanın bir hakkı bulunmamaktadır.

Üye işyerleri gün içinde yapılan işlemleri, gün sonunda gün sonu adı verilen komutla pos terminali üzerinden bankasına gönderir. Bu bir nevi yazar kasalarda Z raporu almak gibidir. POS tahsisi yapan banka da üye işyeri ile anlaşma koşullarına bağlı olarak ertesi gün ya da anlaşılan bloke gün sayısının sonunda ilgili tutarı anlaşılan komisyon oranında

kesinti yaparak üye işyerinin POS hesabına geçer. Ay sonlarında da Banka tüm işlemleri Gelirler İdaresine gönderir.

2014 yılının başından itibaren öncelikle mobil poslar, 2016 yılından itibaren de tüm poslar EFT POS adı verilen POS terminalleri ile değiştirilecektir. Bu poslarda yapılan işlemler ay sonunu beklemeden her işlemde gelir idaresine bildirilecektir. Pos cihazı aynı zamanda yazar kasa olup, harcama belgesinin yanında fişte üretmektedir.

Bankalar e-ticaret işlemlerinde kullanılmak üzere üye işyerlerine genellikle e-POS ya da VPOS adı verilen sanal poslar da kurmaktadır. Bu poslar fiziki olmamakla birlikte geliştirilen yazılım sayesinde bir POS terminali gibi çalışmaktadır.

5. 1. 4. Otorizasyon (Yetkilendirme-Provizyon)

Provizyon; kredi kartıyla alışveriş işleminde veya farklı bir kredi kartı işleminde kart sahibi bankanın üye işyeri bankasına onay vermesi sürecinin son aşamasıdır. Örneğin herhangi bir üye işyerinde alışveriş yaparken kredi kartımızı POS terminaline taktığımızda pos terminali aşağıda detayını anlatacağımız yolları kullanarak kredi kartı bankasına ulaşır ve onay ister. Kredi kartı bankası da kredi kartının statüsüne ve kullanabilir limitine bakar. Kart bankası eğer işlemi uygun görürse, POS bankasına oradan da üye işyerine on-line olarak ulaşarak onay verir. Böylece her işlem için işlem gerçekleşmeden önce kredi kartı bankasından onay alınmış olur.

5.1.4.1. Kredi Kartlarında Yurt İçi Provizyon Süreci

Ülkemizde temassız işlemlerin haricinde diğer tüm işler on-line olarak gerçekleşmektedir. Dolayısıyla her işlem için kart bankasından onay alınması zorunludur.

Yurt içi Provizyon sürecini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz;

- 1- Kredi kartı için pim doğru girilmişse alışveriş tutarı pos cihazına girilir,
- 2- POS terminali işlemi kendi bankasına (POS bankasına) on-line hat vasıtasıyla ulaştırır.

3- Kart'ın bankası ile POS bankası ile aynı ise banka kredi kartının statüsüne ve kullanabilir limitine kendi sistemi vasıtasıyla bakar ve işlemi uygun görürse, işlemi on-line olarak onaylar ve işlem tamamlanır. POS cihazından işlem makbuzu üretilir ve kart müşterisine verilir. POS ve kredi kartı bankasının aynı olduğu durumlarda gerçekleşen işlemlere on-us işlemler denir.

4- Bir önceki işlemde kart bankası POS bankasından farklı ise bu durumda POS bankası kredi kartının BIN'inden bunun yurt içi bir bankaya ait olduğunu anlar ve BKM ile arasına da bulunan on-line hat üzerinden yine BKM'ye oradan da BKM ile kredi kartı bankası arasında bulunan on-line hat vasıtasıyla kredi kartı bankasına ulaşır. Kredi kartı bankası da kredi kartının statüsüne ve kullanabilir limitine kendi sistemi vasıtasıyla bakar ve işlemi uygun görürse, işlemi on-line olarak onaylar ve kendisine geline yoldan onay kodunu pos terminaline gönderir. POS cihazından işlem makbuzu üretilir ve kart müşterisine verilir.

Yukarıda izah etmeye çalıştığımız süreçte BKM bir dağıtıcı (Switch) rolü üstlenmektedir. BKM merkezde bulunmakta ve diğer tüm üye bankalarda BKM'ye bir ağ vasıtasıyla bağlanmaktadır. Süreçte bir kopma olduğunda bankaların BKM'ye verdiği yetkiler dâhilinde kart bankası adına onay verdiği durumlarda bulunmaktadır. Bankaların verdiği bu yetki limitlerine stand-in limitleri denmektedir.

5. 1. 4. 2. Kredi Kartlarında Yurt Dışı Provizyon Süreci

Yurt dışı provizyon sürecini iki şekilde ele almak mümkündür. Bunlardan ilki yurt içi bir POS terminalinden yurt dışı bir kartın işlem yapması, diğer durum da ise yurt içi bir kartın yurt dışında işlem yapmasıdır. Her iki durumda da işlemler aslında aynıdır ancak işlemin yönü farklıdır.

Yurt içinde yabancı bir kartın provizyon sürecini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz;

1- Kredi kartı için pin doğru girilmişse alışveriş tutarı pos cihazına girilir, ya da kredi kartı çipli değilse manyetik şeritten okutulur,

2- POS terminali işlemi kendi bankasına (POS bankasına) on-line hat vasıtasıyla ulaştırır.

3- POS bankası kredi kartının BIN'inden bunun yurt dışı bir bankaya ait olduğunu anlar ve BKM ile arasında bulunan on-line hat üzerinden yine BKM'ye oradan da BKM ile uluslararası ödeme sistemleri kuruluşunun arasında bulunan on-line hat vasıtasıyla uluslararası ödeme sistemleri kuruluşuna ulaşır. Oradan da uluslararası ödeme sistemleri kuruluşu ile kart bankası arasında var olan ağ ile kredi kartı bankasına ulaşır. Kredi kartı bankası da kredi kartının statüsüne ve kullanabilir limitine kendi sistemi vasıtasıyla bakar ve işlemi uygun görürse, işlemi on-line olarak onaylar ve kendisine geline yoldan onay kodunu pos terminaline gönderir. POS cihazından işlem makbuzu üretilir ve kart

müşterisine verilir. Yukarıdaki işlemde eğer kredi kartı bankasının bulunduğu ülkede BKM benzeri bir yapı varsa bu durumda o ülkenin BKM'si de sürece dâhil olur. Ancak süreç biraz daha uzasa da işlem birkaç saniye içinde gerçekleşir. Bazen de bazı bankaların uluslararası ödeme sistemi kuruluşları ile arasında direkt bir ağ bulunmaktadır. Bu durumda da BKM devre dışı kalır, süreç biraz daha kısalmır.

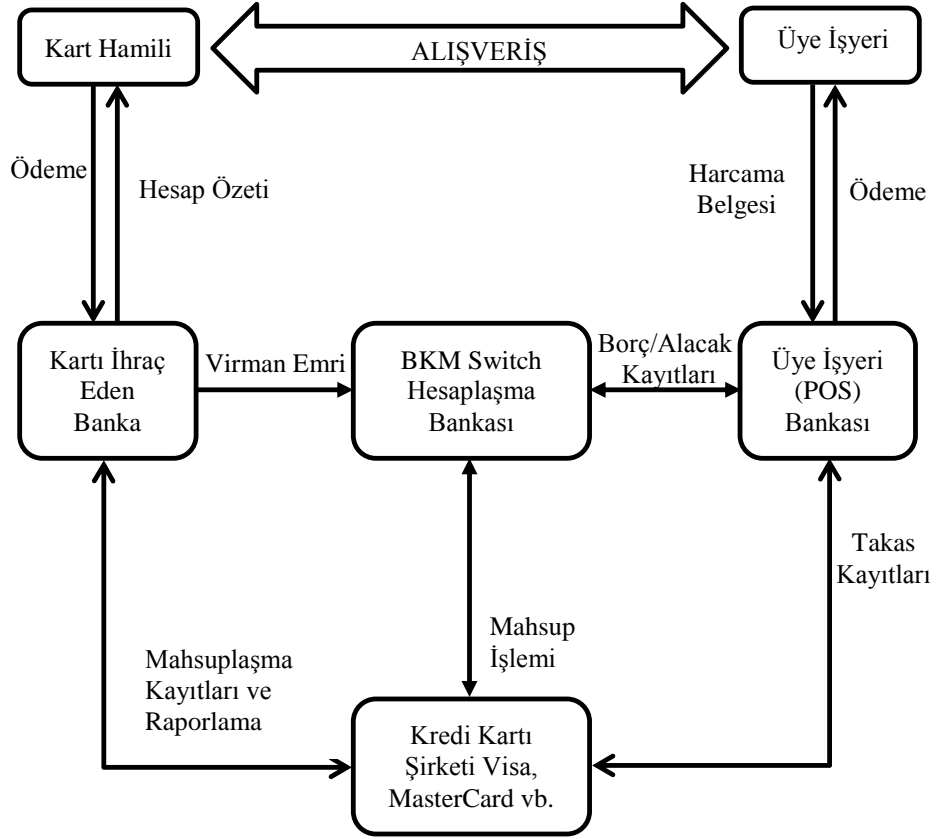
Aynı şekilde yurt içi bankamıza ait bir kredi kartının yurt dışında yaptığı bir işle ait provizyon sürecini de aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz.

1- Kredi kartı için pin doğru girilmişse alışveriş tutarı pos cihazına girilir, ya da POS çipli değilse kredi kartı manyetik şeritten okutulur,

2- POS terminali işlemi kendi bankasına (POS bankasına) on-line hat vasıtasıyla ulaştırır.

3- POS bankası kredi kartının BIN'inden bunun yurt dışı bir bankaya ait olduğunu anlar ve uluslararası ödeme sistemleri kuruluşunun arasında bulunan on-line hat vasıtasıyla uluslararası ödeme sistemleri kuruluşuna ulaşır. Oradan da uluslararası ödeme sistemleri kuruluşu ile kart bankasının bulunmuş olduğu ülkedeki BKM ile arasında var olan ağ ile BKM'ye ulaşır. Oradan da Kart BKM ile kart bankası arasında bulunan bir ağ vasıtasıyla da kredi kartı bankasına ulaşır. Kredi kartı bankası da kredi kartının statüsüne ve kullanılabilir limitine kendi sistemi vasıtasıyla bakar ve işlemi uygun görürse, işlemi on-line olarak onaylar ve kendisine geline yoldan onay kodunu pos terminaline gönderir. POS cihazından işlem makbuzu üretilir ve kart müşterisine verilir. Yukarıdaki işlemde eğer kredi kartı bankasının bulunduğu ülkede BKM benzeri bir yapı varsa bu durumda o ülkenin BKM'si de sürece dâhil olur. Eğer her iki bankada direkt olarak uluslararası ödeme sistemlerine bağlı ise bu durumda ülkelerde bulunan BKM ve benzeri kurumlara uğramadan işlem daha kısa yoldan gerçekleşir. Ağda bir kopma olduğunda tıpkı BKM stand-in limitleri olduğu gibi uluslararası ödeme sistemi kuruluşlarının da stand-in limitleri olabilir ve bu limit dâhilinde kart bankasına ulaşmadan da onay verilir.

Kredi kartı hamillerinin, yurt dışındaki bir ülkedeki harcamalarının provizyon süreci Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2: Kredi Kartlarında Uluslararası Provizyon Akışı

5.1.5. Kartlı Ödeme Sistemlerinde Takaslaşma (Clearing)

Yukarıda detaylı olarak izah ettiğimiz provizyon süreci anlık, birkaç saniye içerisinde gerçekleşen işlemlerdir. Bu işlemlerde herhangi bir finansal kayıt yapılmamakta sadece kart sahibinin limiti alışveriş tutarı kadar düşmektedir. Bu işlemlerin finansallaşmasına kısaca takas sistemi diyoruz.

Takas işlemlerini yukarıda sıraladığımız provizyon sürecine paralel olarak açıklamaya çalışacağım.

a) Yurt içinde yurt içi kartlarla yapılan işlemlerde takaslaşmayı aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz;

Öncelikle POS sahibi üye işyerinin, gün içinde yaptığı tüm işlemleri kendi bankasına pos üzerinden on-line olarak gün sonunda göndermesi gerekmektedir. Bu işleme gün sonu

işlemi denmektedir. Gün sonu yapılmayan işlemler bankadan talep edilemez. Hatta 7 gün içerisinde gölerilemez ise provizyonlar iptal edilir. Bu bağlamda üye işyerinin her gün gün sonu işlemini yapması zorunludur. Bazı bankalar bunu üye işyerine bırakmadan günün belli saatlerinde otomatik olarak yapmaktadırlar. Hatta işlem adet sınırı konularak üye işyerinin gün sonu yapmaya zorlanmaktadır.

Bankalar her gün bir önceki güne ait gün sonları dosyalarını BKM'nin belirlediği bir formatta BKM'ye çıkarlar. Bu dosyaya outgoing dosyası denmektedir. Bu dosyada üye işyeri bankasının kredi kart bankasından alacakları yer almaktadır. BKM de bu dosyaları işleyerek bankaların alması için bir ortama bırakır. Bu dosyaya da incoming dosyası denmektedir. Bu dosyada da kredi kartı bankalarının borçları yer almaktadır. Bankalar bu dosyaları sistemlerine indirerek kart sahiplerinde bekleyen provizyonları kapatarak kart sahibine finansal işlem hareketi olarak yansıtır.

BKM tüm bankalar nezdinde netleştirme yaparak bankaların TCMB Merkez bankasında yer alan hesaplarına işlem yapar. Nette alacaklı bankalara hesaplarına alacak tutarını geçer, nette borçlu olan bankaların hesaplarından da ilgili tutarı alır. Gün sonunda alacaklı bankaların alacakları toplamı ile borçlu bankanın borçlarını toplamı daima birbirine eşit olduğundan gün sonunda BKM'nin elinde hiçbir tutar kalmaz. Bankalar takas borçlarını her gün en geç öğlen 12'ye kadar yatırmak zorundadırlar.

Üye işyeri bankaları üye işyerinde yapılan harcama tutarlarını yukarıda belirttiğimiz takaslaşma ile bir gün sonra alırken gerçekleşen işlemler için BKM'nin belirlemiş olduğu takas komisyon oranı nispetinde de kredi kartı bankalarına takas komisyonu ödemektedir. Bu takas komisyonları takaslaşma sırasında BKM tarafından resen yapılmaktadır. Üye işyeri Bankası da ödediği bu takas komisyon tutarlarını üye işyerlerinden almakta veya gün sonu tutarlarını belli bir bloke günü sonra üye işyerine ödemektedirler.

b) Yurt içinde yurt dışı bir kartla yapılan işlemde takaslaşmayı aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz;

Öncelikle POS sahibi üye işyerinin, gün içinde yaptığı tüm işlemleri kendi bankasına pos üzerinden on-line olarak gün sonunda göndermesi gerekmektedir. Bankalar her gün bir önceki güne ait gün sonları dosyalarında yer alan yurt dışı kartlarla yapılan işlemleri uluslararası ödeme sistemleri kuruluşunun belirlediği bir formatta uluslararası ödeme sistemleri kuruluşuna sistem vasıtasıyla gönderir. Bu dosyaya yurt dışı outgoing dosyası denmektedir. Bu dosyada üye işyeri bankasının yurt dışı kredi kart bankalarından

alacakları yer almaktadır. Uluslararası kartlı ödeme sistemleri kuruluşu bu dosyaları işleyerek bankaların alması için bir ortama bırakır. Bu dosyaya da yurt dışı incoming dosyası denmektedir. Bu dosyada da kredi kartı bankalarının borçları yer almaktadır. Bankalar bu dosyaları sistemlerine indirerek kart sahiplerinde bekleyen provizyonları kapatarak kart sahiplerine finansal işlem hareketi olarak yansıtır.

Uluslararası ödeme sistemleri kuruluşları da tüm bankalar nezdinde netleştirme yaparak bankaların daha önceden anlaşmalı olduğu yurt dışı bir muhabir bankadaki hesaplarına işlem yapar. Nette alacaklı bankalara hesaplarına alacak tutarını geçer, nette borçlu olan bankaların hesaplarından da ilgili tutarı alır. Gün sonunda alacaklı bankaların alacakları toplamı ile borçlu bankanın borçlarını toplamı daima birbirine eşit olduğundan gün sonunda Uluslararası ödeme kuruluşunun elinde hiçbir tutar kalmaz. Bankalar takas borçları kadar tutarı her gün en geç öğlen 12'ye kadar yatırmak zorundadırlar.

5.2. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN YARAR VE SAKINCALARI

Kredi kartı ekosisteminin temelinde beş taraf vardır. Bunlar sistemi organize eden ödeme sistemleri kuruluşları, kredi kartı sahipleri, kredi kartını kabul eden üye işyerleri, kredi kartı ihracı yapan bankalar ve son olarak da üye işyeri anlaşması yapan bankalar. Aşağıda bu beş taraf için kartlı ödeme sistemlerinin faydaları ve sakıncaları üzerinde durulacaktır.

5.2.1. Kartlı Ödeme Sistemleri Kuruluşları Açısından Yarar ve Sakıncalar

Kartlı Ödeme sistemi kuruluşları bankalarla yapmış oldukları lisans sözleşmelerinden ve her açılan yeni projelerden ücret almaktadırlar. Ayrıca bankaların yapmış oldukları işlem hacimlerinden ve kart adetleri üzerinden komisyon ve ücretler almaktadırlar.

Kartlı ödeme Sistemleri Kuruluşları üyelik şartlarını gevşettiklerinde meydana gelecek ekonomik buhran zamanlarında yükümlülüklerin yerine getirememede durumunda kalabilirler.

5.2.2. Kart Hamili Açısından Yarar ve Sakıncalar

Kredi kartlarının sahiplerine sağladığı birçok faydalar bulunmaktadır. Bunlar detaya girilmeden madde madde aşağıda sıralanmıştır.

a) Saygınlık ve Prestij

Kredi kartı hamili, yanında parası olmadığı halde, kendisine güvenilen, kredi değerliliğine sahip saygın bir kimse olarak nitelendirilmektedir.

b) Yurt İçi ve Yurt Dışında Nakit Taşıma Külfetini Ortadan Kaldırma

Kredi kartı hamili yurt içinde ve dışında yanında para taşıma külfetinden kurtulduğu için para bulundurmanın risklerinden kurtulmuş olur.

c) Nakit Çekebilme Kolaylığı

Günün her saatinde yurt içi ve yurt dışında acil durumlarda en yakın ATM'e giderek nakit ihtiyacını giderebilmektedir.

d) Kredilendirme ve Taksit İmkânı

Kart hamilleri hesap bildirim cetvelinde belirtilen ödenmesi gereken asgari tutarı ödeyerek geri kalan tutarı kredilendirme olanağına sahiptirler. Ayrıca bankalar, üye iş yerleri ile yapmış oldukları anlaşmalar çerçevesinde kart hamillerinin yapmış oldukları alışverişleri gerek faiz karşılığında gerekse faizsiz olarak taksitlendirmektedirler.

e) Kampanya, İndirim ve Para Puanlardan Yararlanma İmkânı

Bankalar, kredi kartı müşterilerinin menfaati doğrultusunda çeşitli kampanyalar ve birçok üye işyerinde indirimler sağlamakta, ayrıca yapılan tüm harcamalar içinde para puanlar vermekte. Bu para puanlar anlaşmalı üye işyerlerinde kullanılmaktadır.

f) Sigorta İmkânı

Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun Kartın Haksız Kullanımı ve Sigortalanması başlıklı 12. Maddesinde "Kartın ya da 16. maddede belirtilen bilgilerin kaybolması veya çalınması halinde kart hamili, yapacağı bildirimden önceki yirmi dört saat içinde gerçekleşen hukuka aykırı kullanımdan doğan zararlardan yüz elli Türk Lirası ile sınırlı olmak üzere sorumludur. Hukuka aykırı kullanımın, hamilin ağır ihmeline veya kastına dayanması veya bildirim yapılmaması hallerinde bu sınır uygulanmaz.

Kart çıkaran kuruluş, yapılacak talep ve ilgili sigorta prim bedelinin ödenmesi koşulu ile kart hamilinin birinci fıkrada belirtilen yüz elli Yeni Türk Lirası tutarındaki sorumluluğunun sigortalanmasını sağlamakla yükümlüdür.” demektedir.

Bankalar, ayrıca yüksek limitli kredi kartı hamilleri için seyahat, hastalık, kaza, satın alınan eşyanın çalınması anında hırsızlık gibi çok çeşitli dallarda sigorta hizmeti sunabilmektedirler.

g) Ek Kart Kullandırma İmkânı

Bankalar, kart hamillerinin dilediği kişi veya kişiler için ek kart verilebilmektedir. Asıl ve ek kart sahiplerinin yapmış oldukları tüm harcamalar tek bir hesap özetiyle asıl kart sahibine bildirilmektedir.

h) Posta, Faks, Telefon ve İnternet ortamından alışveriş imkânı

Gelişen teknolojiyle birlikte dünya küçük bir köy olmakta, fiziklen evden çıkmadan dünyanın her yerinden telefon ve internet sayesinde sadece birkaç kart bilgisi verilerek alışveriş yapılabilmektedir. Özellikle son yıllarda mobil sistemlerin artışıyla birlikte her yerden her türlü ürün ve hizmeti mobil telefonlarımız ve kart bilgilerimizle satın almak mümkün hale gelmiştir.

i) Faturaları ödeme ve Faturalar için Otomatik Ödeme Talimatı Verebilme İmkânı

Kart hamilleri, telefon, su, elektrik, doğalgaz gibi hizmetlerin faturalarını kredi kartlarıyla ödeyebilmekte ve bunlar için kredi kartlarına borç yazılmak üzere otomatik ödeme talimatı verebilmektedirler. Böylece birçok hizmet faturasını takip etmek yerine sadece kredi kart hesap özeti takip etmek yeterli olmaktadır.

Kredi Kartının sakıncalı yönlerine değinecek olursak, en başta kredi kartı hamillerini aşırı harcama eğilimine sokmakta, bu ise kişileri ödeme zorluğuna sokmaktadır. Ayrıca kredi kartı sahiplerine aşırı bir faiz yükü de yüklemektedir. Kredi kartı harcamalarını düzene sokamayan kredi kartı sahipleri sosyal bir yara haline de gelmektedir.

Kredi kartı işlemlerinde üye işyeri bankasınca kart sahibi bankaya ödenen BKM takas komisyon oranı bir şekilde ürün ve hizmetin maliyetine girmekte bu ülke içindeki genel fiyat seviyesini yükseltmektedir.

5.2.3. Üye İşyeri Açısından Yarar ve Sakıncalar

a) İşlem Hacmi Artışı

Kart sahipleri paraları olmasa dahi POS'u olan üye işyerlerinden alışveriş yapmaktadırlar. Ayrıca yabancı müşterilere de satış yapma kolaylığı sağlamaktadır.

b) İşlemlerin Tüm Günlere yayılması

Kredi kartı sahipleri maaşlarını aldıkları tarihler yerine ürün ve hizmete ihtiyaç duydukları tarihte alışveriş yapmakta bu ise üye işyerlerinde düzenli bir satış düzeyi sağlamaktadır.

c) Taksitli Satışların Nakde Çevirme Kolaylığı

Üye işyerlerinin kredi kartıyla sattıkları mal veya hizmetin karşılığını bankalarına ödeyecekleri komisyon karşılığında çok kısa bir süre içinde paraya (nakit) dönüştürebilme imkânları vardır.

d) Daha Rahat Taksit Yapma Olanağı

Bankaların yapmış oldukları kredi kartı kampanyalar nedeniyle çek ve senede gerek olmadan taksitli satış yapma olanağı sunmakta ve riski bankaya yüklemektedir.

e) Kasada Nakit Tutma Yükümlülüğünden Kurtulma

Ağırlıklı kredi kartıyla işlem yapılması kasada nakit bulundurma sebebiyle nakit maliyeti ve çalınma riskini minimize etmektedir.

Kredi kartının üye işyerine en büyük sakıncası banklara verilen yüksek komisyonlar olup ayrıca uluslararası ödeme kuruluşları ve yerel otoritelerin getirmiş oldukları kurallara uyum güçlüğüdür.

5.2.4. Kredi Kartı İhraç Eden Banka Açısından Yarar ve Sakıncalar

Kartlı ödeme sistemlerinin kredi kartı ihraç eden bankalara sağladığı başlıca yararlar aşağıda sıralanmıştır;

a) Çapraz satış İmkânı

Bankalar kart sahiplerinin ve kart kabul eden iş yerlerinin hesapları, kendilerinde bulundurmaları suretiyle vadesiz tasarruf mevduatı hacminin artırılmasına olanak sağlar. Ayrıca çapraz satış yöntemiyle diğer bankacılık ürünlerinin müşterilere pazarlanmasına olanak sağlar.

b) Faiz, Kart Ücreti ve Komisyon Gelirleri

Kredi kartı faiz oranlarının diğer faiz oranlarına göre daha yüksek olması nedeniyle daha fazla faiz geliri elde edilebilmektedir. Ayrıca BKM takas komisyonu geliri elde edilmesi ve kredi kartı üyelik ücretleri de ilave gelir kaynaklarıdır. Kartı piyasaya süren bankanın logosunu ve adını taşıyan kart, ülke içinde ve dışında bankalara önemli bir prestij ve tutundurma sağlar.

Bankalar halen kredi kartları alışveriş ve gecikme faizlerinden, maliyetleri düşmesine rağmen, oldukça iyi karlar etmekte ancak risk oranları da bir o kadar yüksek olmaktadır.

Öte yandan takipteki müşteri adedinin fazlalığı bu işlemler için yoğun bir prosedür gerektirdiğinden ek bir emek maliyetini de beraberinde getirmektedir.

Yine kart sahteciliği gibi kötü niyetli işlemlerde bankalarda işlemin mahiyetine göre büyük riskler altında kalabilmektedir.

Ayrıca son günlerde yerel otorite tarafından hayata geçirilen kredi kartı limit, taksit, ücretler vb. regülasyonlar kredi kartı karlılığını olumsuz etkilemiştir.

5.2.5. Kredi Kartını Kabul Eden Banka Açısından Yarar ve Sakıncalar

Üye işyerleri kendileri üzerinden geçen alışverişlerin bedelini bankaya komisyon ödeyerek ertesi gün alabildikleri gibi belli bir bloke gün sonunda bankaya komisyon ödemeyerek de tahsil edebilirler. Her halükarda bankaların vadesiz mevduat hesaplarında bir tortu bırakmaktadırlar. Bu tortulardan elde edilecek gelirin yanında esas olarak kart kabul eden banka ya komisyon geliri ya da bloke edilen tutarların bankaca işletilmesi sonucu gelir elde eder.

Ayrıca üye işyerine sunacağı çapraz ürünler ile de ilave gelirler sağlar. Ticari müşterilerin tamamının POS kullanması nedeniyle bankaların bugün için POS hizmetini vermiyorum diye bir şansları kalmamıştır. Aksi takdirde müşterilerini kaybetme riskiyle karşı karşıyadırlar.

BÖLÜM 6. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN HUKUKİ ÇERÇEVESİ

6.1. YASAL DAYANAKLAR

6.1.1. Faaliyetleri Tanımlayan Yasalar

Kredi kartları, **5411 sayılı Bankacılık Kanununun** 4. maddesinin g fıkrasında faaliyet konusu olarak tanımlanmıştır. Yine aynı kanunun 48. maddesinde kredi tanımı yapılmış olup, bu tanım içinde açıkça kredi kartı yazmasa da özü itibariyle kredi kartı bu tanım içinde yer alan nakdi kredi taahhüdü kapsamında değerlendirilmektedir.

Bankacılık hukuku açısından, kredi kartı uygulamasında cevap aranan sorulardan biriside kredi kartını piyasaya çıkaran kurumun kredi kartı hamiline kredi kullandırıp kullandıramayacağıdır.³¹ Kredi kartı sistemi ile bankalar tarafından, kart hamiline, nakit yerine kartın kullanılması suretiyle mal ve hizmet satın alabilme imkânı, kredi kartı harcamalarını taksitle ödeme imkânı ya da nakit para çekebilme olanağı sunulmaktadır.

Kredi kartı faaliyeti bir bankacılık işlemi olduğu için banka dışında kredi kartı faaliyeti ile uğraşan kredi kartı kuruluşu 5411 Sayılı Bankacılık Kanununa tabi olur. Bankacılık Kanununun 48. maddesinde kredi; “bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayri nakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayri nakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi

³¹ Oğuzhan, Buhur, **Tüketici Kredisi Açısından Kredi Kartları Uygulaması**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004, s. 30.

olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır³² şeklinde hüküm altına alınmıştır. Bu maddeye göre krediler ayrıntılı bir şekilde tanımlanmış, nakdi krediler ve gayri nakdi krediler gibi sınıflandırılmaya tabi tutulmuştur.

Kredi kartı hamiline kullandırılan nakdi kredi çeşidi “ödünç”tür, ödünç bankacılık sektöründe en çok kullandırılan nakdi kredi çeşididir. Kredi kartı uygulamasında ise ödünçün bir türü olan ve belli bir limite kadar da olsa cari hesap şeklinde çalıştırılan “döner kredi” olarak kabul edilmektedir. Öncelikle nakdi, gayri nakdi ve döner kredi kavramlarına değinmekte yarar görülmektedir.

Kredi kartının gayri nakdi kredi niteliği: Kart hamiline tahsis edilen limit harcama yapılıncaya değin gayri nakdi kredi niteliğindedir.

Kredi kartının nakdi kredi niteliği: Banka, kart limiti kadar yapılan harcamaları ödemeyi taahhüt etmiş olduğundan, kart hamilinin kredi kartı borcunu bankaya ödememe ihtimalinden kaynaklanan bir risk altındadır. Kart hamilinin kredi kartını kullanarak yaptığı harcama banka tarafından üye işyerine ödendiği anda nakdi krediye dönüşmektedir.³³

Kredi kartının döner kredi niteliği; belli bir limite kadar cari hesap ilişkisi şeklinde işleyen ve defalarca kullanılıp geri ödenen krediye “döner kredi ”adı verilir. Kredi kartı uygulamasında da kart çıkaran kuruluş, kart hamili için ödeme gücüyle orantılı bir kredi limiti belirlemekte, kart hamili bu limite kadar kullandığı krediyi geri ödediği takdirde, kart hamiline yeniden aynı limite kadar kredi tahsis etmektedir. Kredi kartları bu özellikleri nedeniyle döner kredinin tipik bir uygulamasıdır.³⁴

Kredi, gerçek ya da tüzel kişinin kendi mal varlığı ile karşılayamadığı bir satın alma gücünün sağlanması amacıyla gerçek ya da tüzel kişiliklerden temin edilir. Kredi hukuki tür olarak karz akdi ile açıklanmaktadır.³⁵ Borçlar Kanunu’nun 306’ncı maddesine göre;

³² Resmi Gazete, **Bankacılık Kanunu**, 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı nüshası, Madde 48.

³³ Serhat, Sayın, **Türk Hukukunda Kredi Kartı ve Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Hukuki Sorumluluk**, Kazancı Hukuk Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 19.

³⁴ Hasan İşgüzar, **Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 39-40.

³⁵ Sedat Yetim, **Kredi Kartları ve Tüketici Kredileri**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları No: 69, İstanbul, 1997, s. 39.

karz ile bir miktar para veya diğ er misli şeyin mülkiyeti karz alana geçmekte, karz alan da miktar ve vasıfta eşit aynı nevi 'den misli şeyi karz vererek geri vermeyi taahhüt etmektedir. Yine Borçlar Kanununun 307. maddesinde; karzda faiz şartı kılınmamış ise adi muamelelerde faiz gerekmez ve ticari muamelelerinde şart edilmemiş olsa da faiz verilmesi gereklidir. İvazsız, yani taraflar aralarında faiz kararlaştırmamış ise karz alanın faiz vermesi gerekmez. Ticari karz ise ivazlıdır. Kredi kartı uygulamasında, harcama tarihi ile belirlenen süre içinde harcama belgesinde yer alan tutarın kart çıkaran kuruma ödendiği gün arasında geçen sürede söz konusu tutar için son ödeme gününe kadar faiz, komisyon, ücret vb. gibi herhangi bir ödeme söz konusu değildir.

Bankacılık Kanununun uygulamasında ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermek amacıyla çıkarılan 11 nolu Tebliğ'de: "...kredi kartlarına tahsis edilen limitler gayri nakdi kredi olarak, kredi kartlarının kullanımından doğ an ve buna ilişkin ödemenin bankalarca gerçekleştirilmesi sonucunda kredi kartı hamilinden talep edilen tutar tahsil edilene kadar nakdi kredi olarak değerlendirilecek ve bu halde tahsis edilen limit ile nakdi kredi haline dönüş en tutar arasındaki fark gayri nakdi kredi olarak izlenmeye devam edecektir." şeklinde düzenlenmiştir.³⁶

Bu düzenlemeye göre kredi kartı kuruluşu, kredi kartı hamiline tahsis ettiği limit ile gayri nakdi kredi sağlamış olur. Yani kredi kartı kurumu, üye işyerine kart hamilinin ibraz ettiği kartı kullandırması karşılığında harcama tutarını ödemeyi taahhüt eder, kart hamilinin yaptığı alışverişler neticesinde düzenlenen harcama belge tutarlarının, üye işyerlerine ödenmesi ile kart hamillerinden tahsil edilmesi arasında geçen sürede ise kredi kartı kurumu, kart hamiline nakdi kredi kullandırmış olur. Kart hamilinin harcama tutarının sadece bir kısmını ödemiş olması halinde ise kredi kartı kuruluşunun, ödenmeyen kısım ile kart limiti arasında kalan tutar kadar gayri nakdi kredi; kart hamili tarafından ödenmeyen harcama belgesi tutarı kadar ise nakdi krediyi kart hamiline kullandığını kabul etmektedir. 5411 sayılı Kanunun 48'inci maddesinde verilen kredi tanımına göre, gerek nakdi gerekse gayri nakdi işlemler izlendiği hesaba bakılmaksızın kredi sayılacağı hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla, hamilin harcama tutarı ve/veya nakit kullandığı tutar taşıdıkları risk bakımından banka kayıtlarına yansıdığı tarih itibarıyla

³⁶ Oğuzhan, Buhur, **Tüketici Kredisi Açısından Kredi Kartları Uygulaması**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004, s. 31.

nakit kredidir. Sonuç olarak, kredi kartıyla yapılan harcama ve nakit kullanım tutarları, Kanunun krediler ile ilgili hükümlerine hem bireysel hem de toplam ve oransal limitler bakımından tabidir.³⁷

Yine Bankacılık Kanununun 50. maddesinde bankayla ortaklık, yöneticilik ve çalışan ilişkisi olanlara kredi ve kredi kartı limiti açısından sınırlama getirilmiştir. Örneğin çalışanlara verilecek kredi kartı limitlerinde aylık net gelirin üç katı sınırı getirilmiştir.

6.1.2. Kredi Kartı Şirketlerini Düzenleyen Yasalar

5464 sayılı Banka Kartı ve Kredi Kartları Kanunu bu alanda faaliyet gösterecek kredi kartı şirketlerin anonim şirket şeklinde kurulmasını hükmettiği için **Türk Ticaret Kanunundaki** anonim şirketlerle ilgili tüm düzenlemeler bu şirketler içinde geçerlidir. Yine bu şirketlerin halka açık olmaları durumunda **Sermaye Piyasası Kanunu** da tabi olacaktır.

5464 sayılı **Banka Kartı ve Kredi Kartları Kanunun** dört, beş, altı ve yedinci maddelerinde kredi kartı kuruluşlarını faaliyet izini, iptali ve pay edinim ve devirleri konuları düzenlenmiştir.

20.06.2013 tarih ve 28690 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 6493 sayılı **Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun** da ödeme sistemleri kuruluşları hakkında bir takım düzenlemeler getirmektedir. Hatta Haziran 2014 tarihi itibarıyla yönetmelikleri yayınlanmıştır. Ancak ilgili yasa metninden 5464 sayılı yasa hükümlerinin muhafaza edileceği anlaşılmaktadır.

6.1.3. Kart Operasyonlarını Düzenleyen Yasalar

Kredi kartı işlemleri özü itibarıyla **Borçlar Kanununun** konusu içerisine girmekle birlikte bu kanun yirmi ile yirmi beşinci maddeleri içinde yer alan sözleşme koşulları, kapsamı, geçerliliği, yorumlanması, değiştirme ve içerik denetimi konularıyla direkt bağlantılıdır.

³⁷ Sedat Yetim, **Kredi Kartları ve Tüketici Kredileri**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları No: 69, İstanbul, 1997, s. 39.

Yine Borçlar Kanununun 102. Ve 147. maddelerinde borç ödemeleri ve zaman aşımı konuları kredi kartları borç mahsuplarını da kapsamaktadır. Aynı kanunun kefaletle ilgili 585, 589, 599 ve 603 maddeleri de kredi kartlarındaki kefalet müessesini de bağlamaktadır. Kredi kartlarında ki kefalet adi kefalettir. Garanti sözleşmesi gibi başka adlar altında düzenlemelerle adi kefaletin genişletilmesine müsaade edilmemiştir.

Kredi kartı işlemleri kuşkusuz **Türk Medeni Kanunumuzla** da ilgilidir. Özellikle banka kartı ve kredi kartı tahsisi sırasında Medeni Hakları Kullanma Ehliyeti başlıklı kanunun on altıncı maddesinin göz önünde tutulması gerekmektedir.

Türk Bankacılık Kanunu, kredi kartı sektörü içerisindeki işlemlere yalnızca kredi tanımını sağlamıyor, aynı zamanda işlemlerin yürütülmesi sırasında gözetilecek bazı temel ilkeleri de getiriyor. Bu ilkeler doğaldır ki kredi kartı ve banka kartı işlemlerine özgü değildir. Ancak 5464 sayılı yasadaki önce, bu işlemlerin kart hamillerini koruyacak bir yapıya içerisinde yürütülmesine öncülük etmiştir. Müşteri bilgilerinin bankacılık sırrı olarak saklanması, bu bilgilerin paylaşılacağı kurumların tanımlanması, bir tür kitleli hizmet olan kartlı işlemlerin yürütülmesi sırasında müşterilerden gelebilecek çok sayıda başvurunun hızla çözümlenebileceği bir alt yapının oluşturulması, müşterilerin her itirazda yargıya başvurmasına gerek bırakmayacak bir hakem heyeti sistemi kurulması, faiz oranları belirleme konusunda yetkinin kimde olduğu gibi hususlar yasanın bu yönünde yer almaktadır.³⁸

5464 sayılı **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu** esas itibarıyla kredi kartı operasyonlarını düzenleyen temel yasadır. Bu kanun ile kredi kartı sektöründe yer alan tüm aktörlerin tabi olacakları kurallar ile maddi ve hapis cezalarını da düzenlemektedir. Konunun bütünlüğünü bozmamak ve devam eden sayfalarda daha detaylı açıklamalar yapılacağı için bu yasayla ilgili açıklamaları burada bırakıyoruz.

5464 sayılı yasa yürürlüğe girmeden önce kredi kartları ile ilgili temel yasalardan biri olan 4077 sayılı **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun** özellikle sözleşme usulleri, mesafeli sözleşmeler, kredi kartları, tüketici kredisi, tüketici kuruluşları ve tüketici mahkemeleri konularında kredi kartları ile ilgili muamelelerle ilgili esasları düzenlemektedir.

³⁸ İlhan Sungur, **Türkiye’de Banka ve Kredi Kartları Operasyonlarının Hukuki Çerçevesi**, BKM, İstanbul, 2013, s. 41.

Kredi kartlarına ilişkin düzenleyici hükümler, 4077 sayılı kanuna ilave edilen 10/A madde ve bu maddenin yaptığı atf ile 10.maddenin ikinci fıkrasının (a) (b) (h) ve (ı) bentleri ile 4. fıkrası hariç 10.madde hükümlerine tabi kılınmıştır. 4077 sayılı kanunun 10/A maddesinde kredi kartı ile mal veya hizmet alımı sonucu nakdi krediye dönüşen veya kredi kartı ile nakit çekim suretiyle kullanılan krediler de kanunun 10'uncumaddesi hükümlerine tabi tutulmuştur. Başka bir ifadeyle bu kanunda kredi kartı sözleşmesi, tüketici kredisi sözleşmesinin hükümlerine tabi kılınmıştır. Bu nedenle kredi kartı uygulamasında bir kredi ilişkisi bulunmaktadır.

4822 sayılı kanunun 15. maddesi ile değiştirilen 4077 sayılı kanunun 10'uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca; tüketici kredisi, “tüketicilerin bir mal veya hizmet edinmek amacıyla kredi verenden nakit olarak aldıkları kredidir”.³⁹ Tüketici kredisi sözleşmesinin yazılı olarak yapılması ve bu sözleşmenin bir nüshasının tüketiciye verilmesi zorunludur. Taraflar arasında akdedilen sözleşmede öngörülen kredi şartları, sözleşme süreci içerisinde tüketici aleyhine değiştirilemez. **Sözleşmede;**

- a. Tüketici kredisi tutarı,
- b. Faiz ve diğer unsurlarla birlikte toplam borç tutarı,
- c. Faizin hesaplandığı yıllık oran,
- d. Ödeme tarihleri, anapara, faiz, fon ve diğer masrafların ayrı ayrı belirtildiği ödeme planı,
- e. İstenecek teminatlar,
- f. Akdi faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere gecikme faizi oranı,
- g. Borçlunun temerrüde düşmesinin hukuki sonuçları,
- h. Kredinin vadesinden önce kapatılmasına ilişkin şartlar,
 - 1) Kredinin yabancı para birimi cinsinden kullanılması durumunda, geri ödemeye ilişkin taksitlerin ve toplam kredi tutarının hesaplanmasında, hangi tarihteki kurun dikkate alınacağına ilişkin şartlar, yer alır.

Kredi veren, taksitlerden birinin veya birkaçının ödenmemesi halinde kalan borcun tümünün ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak; ancak kredi verenin bütün edimlerini ifa etmiş olması durumunda ve tüketicinin birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşmesi halinde kullanılabilir. Ancak kredi verenin bu hakkını

³⁹ Resmi Gazete, 14.Mart 2003 tarih ve 25048 sayılı nüshası, **4822 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**, 10. Madde, 1. fıkrası.

kullanabilmesi için en az bir hafta süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması gerekir. Tüketici kredisinin teminatı olarak şahsi teminat verildiği hallerde, kredi veren, asıl borçluya başvurmadan, kefilden borcun ifasını isteyemez.

Tüketici kredilerinde tüketici, kredi verene borçlandığı toplam miktarı önceden ödeyebileceği gibi aynı zamanda vadesi gelmemiş bir ya da birden çok taksit ödemesinde de bulunabilir. Her iki durumda da kredi veren, ödenen miktara göre gerekli faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ödenen miktara göre gerekli faiz ve komisyon indiriminin ne oranda yapılacağını usul ve esaslarını belirler.

Tüketici kredilerinde kredi verenin, tüketici kredisini, belirli marka bir mal veya hizmet satın alınması ya da belirli bir satıcı veya sağlayıcı ile yapılacak satış sözleşmesi şartı ile vermesi durumunda satılan malın veya hizmetin hiç ya da zamanında teslim veya ifa edilmemesi halinde kredi veren tüketiciye karşı satıcı veya sağlayıcı ile birlikte müteselsilden sorumlu olur.

Tüketici kredilerinde kredi verenin ödemeleri bir kıymetli evraka bağlaması ya da krediyi kıymetli evrak kabul etmek suretiyle teminat altına alması yasaktır. Bu yasağa rağmen tüketiciden bir kıymetli evrak alınacak olursa, tüketici bu kıymetli evrakı kredi verenden geri istemek hakkına sahiptir. Ayrıca, kredi veren kıymetli evrakın ciro edilmesi sebebiyle tüketicinin uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlüdür.

Kredi veren tarafından tüketiciye gönderilen dönemsel hesap özetleri, 10uncu maddenin ikinci fıkrasının (d) bendinde öngörülen ödeme planı hükmündedir. Dönemsel hesap özetinde yer alan asgari ödeme tutarının vadesinde ödenmemesi halinde; tüketici, 10 uncu maddenin (f) bendinde yer alan gecikme faizi dışında herhangi bir isim altında yükümlülük altına sokulamaz. Kredi veren faiz artırımını **otuz gün** önceden tüketiciye bildirmek zorundadır. Kredi veren tarafından artırılan faiz oranı geriye dönük olarak uygulanamaz. Tüketici bildirim tarihinden itibaren en geç atmış gün içinde tüm borcu deyip kredi kullanmaya son verdiği takdirde faiz artışından etkilenmez.

Mal veya hizmetin kredi kartı ile satın alındığı durumlarda, satıcı veya sağlayıcı, tüketiciden komisyon veya benzeri bir isim altında ilave ödemede bulunmasını talep edemez.

Kart hamili satın aldığı bir mal ya da hizmetin aylıklı olduğunu sonradan fark etse bile, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde ayıbı satıcıya bildirmekle

yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir. İmalatçı üretici, satıcı, bayi, acente, ithalatçı ve 10 uncu maddenin beşinci fıkrasına⁴⁰ göre kredi veren ayıplı maldan ve tüketicinin bu maddede yer alan seçimlik haklarından dolayı müteselsilen sorumludur. Satılan malın ayıplı olduğunun bilinmemesi de bu sorumluluğu ortadan kaldırmamaktadır. Kredi kartı uygulamasında sağlanan kredi bir bağlı kredi olmadığından kart çıkaran kuruluşun böyle bir sorumluluğu söz konusu değildir.

Yeni mevzuat hükümlerine ve sistemin genel işleyişine bakılacak olursa; kredi kartı uygulamasının ödeme ve kredi işlevlerinin bulunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.⁴¹

6.1.4. Yaptırımları Düzenleyen Yasalar

5464 sayılı yasadan önce kredi muameleleri ilgili cezai yaptırım düzenlemeleri 5237 sayılı **Türk Ceza Kanununda** yer almaktaydı. Bugün ise daha çok 243 ve 244. maddeleriyle kredi kartları da dâhil olmak üzere bilişim suçu cezaları düzenlenirken 245. madde ile de banka ve kredi kartlarının kötüye kullanımı ile ilgili cezalar düzenlenmiştir.

Banka veya kredi kartlarının hukuka aykırı kullanılması suretiyle bankaların veya kredi kartı sahiplerinin zarara sokulmasını, bu yolla çıkar sağlanmasını önlemek ve failleri cezalandırmak gerekçesiyle 5237 sayılı TCK 245'inci maddesi kaleme alınmıştır. Kredi kartı kullanımının yaygınlaşması kredi kartı aracılığıyla işlenen suçlarda artış olması, uygulamada farklı yargısal kararların çıkmış olması, bankacılık sisteminin de korunması amacı göz önüne alınarak 5237 sayılı TCK'da banka ve kredi kartları ile

⁴⁰ Resmi Gazete, 14.Mart 2003 tarih ve 25048 sayılı nüshası, **4822 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**, 10. Madde, 5. fıkrası.

⁴¹ Oğuzhan, Buhur, **Tüketici Kredisi Açısından Kredi Kartları Uygulaması**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004, s. 38-39.

işlenen suçlar bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiştir.⁴² Bu Kanunda banka veya kredi kartı suçları “Bilişim Alanında Suçlar” olarak nitelendirilmiştir.

5237 sayılı TCK’ nın 245 inci maddesinde banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suçunun maddi unsurunda üç farklı suç tipi düzenlenmiştir.

- **Başkasına ait kartın haksız kullanımı suçu:** Başkasına ait bir banka veya kredi kartını, her ne suretle olursa olsun ele geçiren veya elinde bulunduran kimse, kart sahibinin veya kartın kendisine verilmesi gereken kişinin rızası olmaksızın bunu kullanarak veya kullandırtarak kendisine veya başkasına yarar sağlarsa, üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ve beş bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır (TCK 245/1 madde).

- **Sahte kart düzenlenmesi veya banka ya da kredi kartı üzerinde sahtecilik yapılması suçu:** Başkalarına ait banka hesaplarıyla ilişkilendirilerek sahte banka veya kredi kartı üreten, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır (TCK 245/2 madde).

- **Sahte oluşturulan veya üzerinde sahtecilik yapılan banka veya kredi kartını kullanmak suçu:** Sahte oluşturulan veya üzerinde sahtecilik yapılan bir banka veya kredi kartını kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlayan kişi, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, dört yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ve beş bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır (TCK 245/3madde).

- **Birinci fıkrada yer alan suçun;** a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin, b) Üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlâtlığın, c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin, zararına olarak işlenmesi hâlinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz (TCK 245/4 madde).

5464 sayılı **Banka Kartları ve Kredi Kartları** yasasının 35. madde ile 42. maddesi dâhil olmak üzer arada kalan tüm maddeleri kredi kartı ile ilgili tüm hapis ve para cezalarını düzenlemektedir.

⁴² Mustafa Ekinci ve Esen Sinan **Anlatımlı ve Gerekçeli Yeni Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık, Yağma, Dolandırıcılık, Hileli İflas, Karşılıksız Yararlanma, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar**, Adalet Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 364.

6.2. YÖNETMELİKLER

6.2.1. Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik

1.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik” te özellikle kredi kartı ile ilgili olarak sekizinci maddede hesap durum belgesi zorunluluğu ve on ikinci maddesinde de kredi kartı harcama limitlerine ilişkin kredi sınırlamalarına %100 oranında dikkate alınacağına ilişkin hükümler yer almaktadır.

6.2.2. Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

1.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan bu yönetmelikle izah edilen “kredilerin sınıflandırılması, donuk alacağa alınması, genel ve özel karşılık ayrılması ve özel karşılık ayrılması sırasında teminatların düşülmesi ve değerinin ölçülmesi hükümlerine” kredi kartları da tabidir.

6.2.3. Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik

Bu yönetmelik esas itibariyle kredi kartı operasyonlarını düzenleyen temel yönetmeliktir. Bu yönetmelik ile Kredi kartı kuruluşlarını faaliyet izin ve usullerini, kart kuruluşlarının yöneticilerinin özellikleri ve yönetim usulleri, sözleşme usullerini ve kredi kartı sektöründe yer alan tüm aktörlerin tabi olacakları kuralları düzenlemektedir.

6.2.4. Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik

1.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan bu yönetmelikle kredi kartı operasyonlarını da bağlamaktadır.

6.2.5. Diğer Yönetmelikler

Özellikle bankaların kartlı ödeme sistemlerine ilişkin birçok hizmeti outsource etmesi “**Bankaların destek hizmeti almalarına ilişkin yönetmelik**” kapsamına

girmekte, ayrıca kredi kartı, ATM ve POS gibi süreçlerin denetimi kapsamında **“Bağımsız Denetim Kuruluşlarınca Gerçekleştirilecek Banka Bilgi Sistemleri ve Bankacılık Süreçlerinin Denetimi Hakkında Yönetmelik”** hükümlerine tabidir.

6.3. TEBLİĞLER

Banka ve kredi kartlarının uygulamalarında bazı işlem türleri maliye tarafından özel düzenlemelere ve tanımlamalara tabi tutulmuştur. Bu tebliğler maliyenin vergi kayıplarını ödeme kaygısıyla, bu tür işlemlerin standart kayıt düzenleri içine alınması ihtiyacından doğmuştur. Bu konuda üç tebliğ dikkat çekmektedir. Birincisi hekimlerin muayenelerinde POS cihazı kullanım usullerine ilişkin, İkincisi Pos cihazları üzerinden yapılan GSM kontör satışları hakkında, üçüncüsü de bedeli kredi kartı kullanmak suretiyle ödenen taşımacılıkta belge düzeni hakkındadır.⁴³

Ayrıca 15.06.2013 tarihinde **“Yeni nesil ödeme kaydedici cihazların kullanılma mecburiyeti ve onaylanmasına dair usul ve esaslar hakkında 426 sıra No’lu genel tebliğ”** yayınlanarak bilgisayar tabanlı işlem sırasında gelir idaresi ile online bağlantı kuran bir cihaz tipi ülkemiz kartlı ödeme sistemlerine dâhil olmuştur.

Yine yukarıda bahsi geçen yeni nesil ödeme cihazlarına (ÖKC) ilişkin **Katma Değer Vergisi** mükelleflerine yönelik tebliğler yayımlanmıştır.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun kısaca ilkeler tebliği olarak adlandırılan **“Bankalarda bilgi sistemleri yönetiminde esas alınacak ilkelere ilişkin tebliği”** birçok hususta kartlı ödeme sistemleri operasyonlarını ilgilendirmektedir.

6.4. Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanununun Detaylı Analizi

Banka ve kredi kartlarının çıkarılmasına, kullanımına, takas ve mahsup işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemek suretiyle kartlı ödeme sisteminin etkin çalışmasını sağlamak amacıyla düzenlenen 5464 sayılı Kanun, 1 Mart 2006 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁴³ İlhan Sungur, **Türkiye’de Banka ve Kredi Kartları Operasyonlarının Hukuki Çerçevesi**, BKM, İstanbul, 2013, s. 62.

On bir kısım, 50 madde ve 4 geçici maddeden oluşan Kanunun 2. maddesinde:

Kartlı sistem kuran kuruluşların,

- Kart çıkartan kuruluşların,
- Üye iş yeri anlaşması yapan kuruluşların,
- Üye iş yerlerinin ve
- Kart hamillerinin kanun kapsamında olduğu hükme bağlanmıştır.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında; kendi iş yerleri ile sınırlı olmak üzere, mal veya hizmetlerin vadeli satışı ile alıcının borç alacak durumunun izlenmesi amacıyla kart çıkaran veya sistem oluşturan veya herhangi bir kredilendirme işlemi yapılmaksızın veya hesaba bağlı olmaksızın önceden belirlenen bir tutarla sınırlı olmak üzere kart düzenleyen gerçek veya tüzel kişilerin bu Kanun hükümlerine tabi olmadığı hükme bağlanmıştır. Ayrıca kurumsal kredi kartları, 4077 sayılı Kanun kapsamında değil iken, 5464 sayılı Kanun ile sınırlı olarak Kanun kapsamına alınmış bulunmaktadır. 5464 sayılı Kanun'da öngörülen yönetmelik ise 10 Mart 2007 tarihinde 26458 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir. 5464 sayılı kanun ve 26458 sayılı yönetmelik ile tüketici lehine bazı düzenlemeler getirilmiştir. Bunlar özet halinde aşağıda verilmiştir:

- Hesap bildirim cetvelindeki asgari ödeme tutarı dönem borcunun %20'sine çıkartılmıştır. Hesap özetinde yer alan asgarî ödeme tutarı son ödeme tarihinde ödenmediği takdirde kart hamili ödenmeyen tutar için sözleşmede öngörülen gecikme faizi dışında bir yükümlülük altına sokulamayacağı şayet kart hamili, asgari ödeme tutarını 3 ay ödenmez ise kredi kartı iptal edileceği hükme bağlanmıştır.

- Hesap özetindeki kredi kartı ile yapılan işlemler müşteriye ait değilse ya da mükerrerlik varsa, son ödeme tarihinden itibaren 10 gün içinde, kartı çıkaran kuruluşa gerekçesi ile bildirerek itiraz edilebilir, 10 gün içinde itiraz edilmeyen hesap özeti kesinleşse bile, dava hakkı devam etmektedir.

- Kart çıkaran kuruluşlar, talepte bulunmayan veya sözleşme imzalamayan kişiler adına hiçbir şekilde kart veremeyeceklerdir.

- Kartın kullanım limitinin yükseltilmesine ilişkin olarak kefilin ilave şartlara dair sorumluluğunun başlaması için kefilin yazılı onayı alınması zorunluluğu hükme bağlanmıştır.

- Kredi kartı sözleşmelerinde, kefil için temerrüt halinin kart hamilinin borcunun kendisine bildirilmesi ile başlayacağı, asıl borçluya başvurulup tüm tahsil yolları

denenmeden kefinden borcun ifasının istenemeyeceğine ilişkin hüküm bulunması zorunluluğu getirilmiştir.

- Kartın ya da şifrelerin kaybolması veya çalınması halinde kart sahibi, yapacağı bildirimden önceki 24 saat içinde gerçekleşen hukuka aykırı kullanımdan doğan zararlardan 150 TL ile sınırlı olmak üzere sorumludur.

- Kartları veya kart sözleşmesini bireysel müşteri istediği zaman bankaya bildirerek iptal etme hakkına sahiptir.

- Bir gerçek kişinin tüm kart çıkaran kuruluşlardan temin ettiği kredi kartları için tanınacak toplam kredi kartı limiti, ilk yıl için, kart hamilinin aylık ortalama gelirinin iki katını, ikinci yıl için ise dört katını aşamayacağı, 1.000TL'ye kadar limitler hariç olmak üzere, aylık veya yıllık ortalama net gelirin düzeyi kart hamili tarafından beyan edilen ve ilgili kuruluşlarca teyit edilen gelirler üzerinden tespit edileceği, aylık ortalama net gelir düzeyinin teyit edilmemesi durumunda kart hamilinin tüm kart çıkaran kuruluşlardan edinebileceği toplam limiti ise 1.000 TL'dir.

- Kuruluşlar, kart hamilleri talep etmedikçe kredi kartı limitlerini artıramayacaklardır.

- Dönem borcunun bir kısmının ödenmesi halinde kalan hesap bakiyesi üzerinden faiz hesaplanır. Kalan hesap bakiyesine, asgari tutar ve üzerinde ödeme yapılması durumunda akdi faiz; asgari tutarın altında ödeme yapılması durumunda ise asgari tutarın ödenmeyen kısmı için gecikme faizi, kalan hesap bakiyesinin asgari tutarı aşan kısmı için akdi faiz uygulanır. Temerrüt hali de dâhil olmak üzere, kart uygulamasından doğan borçlarda bileşik faiz uygulanamaz.⁴⁴ Başka bir ifadeyle asgari tutarın altında ödeme yapılması halinde, kalan bakiyenin tamamına gecikme faizi uygulanması önlenmiş, gecikme faizinin sadece asgari tutarın ödenmeyen kısmı için alınabileceği öngörülmüştür.

- Faiz oranlarındaki artışın kart hamiline otuz gün önceden bildirileceği ve kart hamilinin faiz artışının bildirim tarihinden itibaren en geç atmış gün içinde borcunun tamamını ödeyip kredi kartını kullanmaya son vermesi halinde ise faiz artışından etkilenmeyecektir.⁴⁵

⁴⁴ Resmi Gazete, **Banka ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik**, 10 Mart 2007 tarih ve 26458 sayılı nüshası Madde 20.

⁴⁵ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, Madde 25.

- Kredi kartı sözleşmelerinde yabancı para cinsinden yapılan işlemlerde bankaca uygulanacak kurun belirlenme esaslarına ve bunun hesap özetine yansıtılmasına ilişkin hüküm yer alması zorunluluğu getirilmiştir.5464 sayılı Kanununun 15. maddesine göre sözleşme imzalandığı ve kartın zilyetliğine geçtiği veya fiziki varlığı bulunmayan kart numarasının öğrenildiği andan itibaren kart kullanımından doğan sorumluluk kart hamiline aittir. Dolayısıyla burada kredi kartı hamillerinin taşınması gereken koşullar önem arz etmektedir.

Yukarıda genel olarak yasanın özeti yapılırken aşağıda biraz daha özel konular başlığı altında yasayı açıklamaya çalışacağız.

6.4.1. Kredi Kartı Hamillerinin Taşınması Gereken Nitelikler

Kart çıkaran kuruluşların, talepte bulunmayan veya sözleşme imzalamayan kişiler adına hiçbir şekil ve surette kart veremeyecekleri Kanununun 8. maddesinde hükme bağlanmıştır. Bunlara ilaveten kart çıkaran kuruluşların genel müdürlük veya şube haricinde kredi kartı talebi toplanabilecek yerlerin, düzenlemek ve denetlemekle görevli olduğu sektör veya alanla ilgili uluslararası ilke ve standartlarla uyumlu ikincil düzenlemeleri yapmak ve kararlar almakla yetkili⁴⁶ olan BDDK'nın uygun görüşü alınarak Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği tarafından müştereken belirlenebileceği yine aynı madde ile hüküm altına alınmıştır.⁴⁷

Kart çıkaran kuruluşlar; şubeleri ve genel müdürlük birimleri haricinde, mevcut veya potansiyel müşterilerini ziyaret etmek, telefon, çağrı merkezi, kendi elektronik işlem cihazları, internet siteleri, kısa mesaj servisleri, elektronik posta ve mektup yoluyla başvuru toplayabilmektedirler. Bu yöntemler ya da kanallar dışında başvuru toplanabilmesi için BDDK'dan izin alması gerekir.

Kart çıkaran kuruluşlar ile kart hamilleri arasındaki ilişkiler, ilgili mevzuat çerçevesinde en az on iki punto ve koyu siyah harflerle hazırlanacak yazılı sözleşme ile

⁴⁶ Resmi Gazete, **Bankacılık Kanunu**, 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı nüshası, Madde 88.

⁴⁷ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, Madde 8.

düzenlenir.⁴⁸ Kredi kartı talep eden müşteriye eksiksiz, doğru bir şekilde doldurulmuş ve onaylanmış (imzalanmış) olan kredi kartı başvuru formu ile birlikte, aslı görülerek kontrol edilen kimlik belgesi (nüfus cüzdanı, ehliyet, pasaport gibi) temin edilmektedir. Sözleşmenin bir örneği, kart hamiline ve varsa kefile verilir. Sözleşme hükümleri ve kartın kullanımı hakkında kart hamiline ayrıntılı bilgi verilmesi zorunludur. Şayet sözleşmede değişiklik yapılacak olur ise kart hamiline bildirilmek zorundadır.⁴⁹

Başvuru yaparak kredi kartı almak isteyen kişi, banka tarafından değerlendirilir ve KKB (Kredi Kayıt Bürosu) aracılığı ile istihbarat yapılır. İstihbarat yapılırken dikkat edilecek hususlardan bazıları aşağıda listelenmiştir.⁵⁰

- 18 yaşını doldurmuş olması,
- Yasal sorumluluk taşıması (Mümeyyiz olmak),
- Türk vatandaşı olması (Yabancılar için Türkiye’de oturma veya çalışma izni almış olması),
- Kredi kartının verilmesinde banka açısından yarar görülmesi,
- Ödeme gücünün yerinde olması (Ücret bordosu, vergi levhası, menkul kıymet, gayrimenkul beyanı vb. dikkate alınır),
- Edimlerine bağlı olması (Karşılıksız çek keşide etmemiş olmak, protestosu bulunmamak, yasal takibe uğramamış olmak vb.),
- Kefillerin güvenilir ve ödeme güçlerinin yerinde olması,
- Kredi talep formunda beyan edilen bilgilerin doğru olması gerekir.

Bu incelemelerin ve Kredi Kayıt Bürosu aracılığı ile yapılan istihbaratın olumlu çıkması sonucunda ödeme moralitesi yüksek olan kişilere kart numarası tahsis edilir. İstihbarat neticesinde kart verilmesi uygun görülen gerçek ve tüzel kişilere, aylık dönemler itibarı ile asıl ve ek kartların yurt içinde ve yurt dışında yapacağı harcamaları ile nakit avansları için harcama limiti tespit edilir.

⁴⁸ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, Madde 24.

⁴⁹ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, Madde 25.

⁵⁰ Emir Ali, Saçlı, **Kredi Kartları**, T.Emlak Bankası AŞ. Eğitim Müdürlüğü Yayınları, Yayın No:23, İstanbul, 1997, s. 3-4.

Kredi kartı, kartı ihraç eden banka ile kart talebinde bulunan ve yukarıda listelenen nitelikleri taşıyan kişilere, 5464 sayılı Kanunun sözleşme şekli ve genel işlem şartları bölümünde genel hatlarıyla tanımlanan sözleşmeye istinaden verilebilmektedir. Kredi kartı sözleşmesi adı verilen bu sözleşme ile taraflar vermiş oldukları taahhütleri yerine getirme yükümlülüğündedir.

6.4.2. Kredi Kartı Sözleşmesinin Şekli

5464 Sayılı Kanunun 8. maddesinde,⁵¹ kart çıkaran kuruluşların, talepte bulunmayan veya sözleşme imzalamayan kişiler adına hiçbir şekil ve surette kart veremeyecekleri öngörülmüştür. Bu düzenlemeye göre, bir kişiye gerek kredi kartı gerekse banka kartı verilebilmesi için müşterinin kart çıkaran kuruluşa ya talepte bulunması ya da sözleşme imzalamış olması gerekmektedir.

Kart çıkaran kuruluşların kart hamilleri ile akdedeceği sözleşmelerin şekil ve içeriğinde yer alması gereken asgarî hususlar BDDK tarafından belirlenmektedir. 5464 Sayılı Kanunun 24. maddesi ile kart çıkaran kuruluşlar ile kart hamilleri arasındaki ilişkileri düzenlemek için getirilen hükümler aşağıda listelenmiştir.

- Kart hamilinin yaptığı işlemler nedeniyle, sözleşmede yer almayan faiz, komisyon veya masraf gibi adlar altında hiçbir şekil ve surette ödeme talep edilemez ve kart hamilinin hesabından kesinti yapılamaz. Dolayısıyla sözleşmede yazılı olan kart kullanım ücretini bankaların talep etmesinde yasal bir sakınca yoktur.

- Kanun ve diğer ilgili mevzuat çerçevesinde en az on iki punto ve koyu siyah harflerle hazırlanacak yazılı sözleşme ile düzenlenir. Sözleşmenin bir örneği, kart hamiline ve varsa kefile verilir. Sözleşme hükümleri ve kartın kullanımı hakkında kart hamiline ayrıntılı bilgi verilmesi zorunludur.

- Sözleşme hükümlerinde kefilin sorumluluğunu artırıcı nitelikteki değişikliklere ve kartın kullanım limitinin yükseltilmesine ilişkin olarak kefilin ilave şartlara dair sorumluluğunun başlaması için kefilin yazılı onayının alınması şarttır. Kredi kartı kullanımlarındaki kefalet, Borçlar Kanununda belirtilen adi kefalet hükümlerine tabidir.

⁵¹ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, Madde 8.

Asıl borçluya başvurulup borcun tahsili için tüm yollar denenmeden kefilden borcun ifası istenemez.

- Sözleşmede belirtilen asgarî tutar, dönem borcunun yüzde yirmisinden daha aşağı olamaz. Hesap özetinde yer alan asgarî ödeme tutarı son ödeme tarihinde ödenmediği takdirde kart hamili ödenmeyen tutar için sözleşmede öngörülen gecikme faizi dışında bir yükümlülük altına sokulamaz.

- Kart hamilinin borcu kefile bildirilmedikçe, kefil için temerrüt durumunun oluşmayacağı sözleşmede gösterilir.

- Kanunun 25'inci maddesi ile sözleşmede yapılacak değişiklikler kart hamiline bildirilir. Söz konusu bildirim hesap özeti aracılığı ile yapılabilir. Bu değişiklikler, bildirim yapıldığı döneme ilişkin son ödeme tarihinden itibaren kartın kullanılması halinde kart hamili tarafından kabul edilmiş sayılır.

- Kart hamiline, talep etmesi durumunda kartı iptal ettirmek ve sözleşmeyi feshetmek hakkı verilmiştir.

6.4.3. Kredi Kartının Hamiline Teslimi

5464 sayılı Kanun ile kart çıkaran kuruluşların, banka kartı ve kredi kartlarının asıl kart hamiline teslim edilmesini sağlayacak önlemleri almakla yükümlü oldukları hükme bağlanmıştır.⁵² Dolayısıyla kredi kartını piyasaya süren kuruluş ile kart hamili arasında sözleşme düzenlenmesinden sonra kredi kartı, müşteri tarafından imza karşılığında teslim alınır. Kart çıkaran kuruluşların kredi kartı tesliminde sözleşme imzalanma durumu söz konusu değil ise (özellikle yenilemelerde), kart hamillerinin, Tebligat Kanununa göre tebligat yapılabilecek yakınlarına da (anne, baba, kardeş, eş, 18 yaşından büyük çocuk, amir veya sekretere) teslim ettirdikleri bilinmektedir.

Kart hamilinin talebi üzerine üçüncü kişiler adına asıl karta bağlı ve asıl kart limitini aşmamak kaydı ile ek kredi kartı düzenlenebilir.⁵³ Asıl ve ek kart sahiplerinin yaptıkları tüm harcamalar tek bir hesap özeti ile asıl kart sahibine bildirilir. Kart çıkaran kuruluşlar,

⁵² Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, 8.Madde, 6. Fıkra.

⁵³ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, 9. Madde, 3. Fıkra.

reşit olmayan ek kart hamilleri adına düzenlenen banka ve kredi kartlarının asıl kart hamillerine teslimini sağlamakla yükümlüdür.

6.4.4. Kredi Kartı Şifresinin Hukuki Niteliği

Bankalar tarafından, üye iş yerlerinde yapılan harcama bedelini ödeyebilmek için ya da ATM'lerden nakit para çekebilmek için kredi kartı sahiplerine PIN kodu verilir. Kart hamili, üye iş yerlerinde yaptığı harcamalarının bedelini ödemek için kredi kartını bizzat iş yeri temsilcisine teslim eder. Üye iş yeri temsilcisi de POS terminaline kartı yerleştirir ve harcama tutarını cihaza kodlar, POS terminali, bağlantıdan sonra harcama limitine yetkilendirme verir. Daha sonra kart hamili tarafından harcama tutarı kontrol edilerek imza yerine geçen şifre girerek harcama tutarına onay verir. Onay kabul edilir ise POS terminali iki nüsha harcama belgesi düzenler, iş yeri temsilcisi bu düzenlenen harcama belgesinin bir nüshasını kart hamiline verir, diğer nüshayı da yasa gereği kendisi muhafaza eder.

Üye iş yeri, kredi kartının kabul edildiğine dair bir ilanı, iş yerine asmış ise müşterilerinin kart ile ödeme talebini (kartı piyasaya süren kuruluş ile üye işyeri arasındaki sözleşme gereği) reddedemeyecektir. Üye iş yeri sadece limit aşımı veya şifrenin (PIN kodu) uygunluğu konusunda kartın kullanımına itiraz edebilir. Üye iş yeri, kart hamilinin ibraz ettiği, kredi kartını kabul etme yükümlülüğü açısından, indirimli satış ve tasfiye dönemleri ile normal satış dönemleri arasında her hangi bir fark bulunmamaktadır.⁵⁴ Üye iş yerleri, kartı piyasaya süren kuruluş ile aralarındaki sözleşme fesih olmadığı süre zarfında, ödeme aracı olarak kart hamilleri tarafından ibraz edilen kredi kartını kabul etmek zorundadır.

Harcama belgesine kredi kartı şifresini girerek onay veren kredi kartı hamili bu işlem ile üye iş yerine ve kredi kartını çıkaran finans kuruluşuna karşı iki ayrı irade açıklamasında bulunmuş olur. Hamil, üye iş yerine POS terminalinden çıkan belgede belirtilen tutarda bir ürünü ya da hizmeti aldığını, bu nedenle de borçlandığını ifade

⁵⁴ Mustafa Çeker, **Kredi Kartı Uygulaması ve Özel Hukuk Açısından Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanımı**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1997, s. 196.

ederken, diğ er taraftan kredi kartını piyasaya sü ren kuruluşa da borçlandığı tutarı üye iş yerine ödemesi için talimat verir.⁵⁵

Üye iş yeri, harcama belgesini düzenledikten sonra; harcama belgelerini karşılayacak tutarda fatura veya eş değ er bir belge düzenlemek zorundadır. Aksi takdirde usulsüzlük cezası kesilir.⁵⁶

Kanunun 19'uncu maddesinde harcama ve alacak belgesi işlemleri düzenlenmiştir. Üye işyerleri, mal ve hizmet bedellerinin banka kartı ya da kredi kartı ile ödenmesi veya nakit talep edilmesi halinde, 20'nci madde hükümleri saklı kalmak kaydıyla, elektronik ya da mekanik cihazları kullanarak harcama belgesi veya nakit ödeme belgesi düzenlemek ve aslını sözleşmede belirtilen süre içinde muhafaza etmek ve bir nüshayı da kart hamiline vermek zorundadır. Bu hükme aykırılık halinde satılan hizmet veya mal bedeli üye işyeri anlaşması yapan kuruluştan talep edilemez.

Üye iş yerleri kart kullanılarak satın alınmış bir malın iadesi veya hizmetin alımından vazgeçilmesi veya yapılan işlemin iptali halinde, alacak belgesi düzenleyerek bir nüshasını kart hamiline verdikten sonra diğ er bir nüshayı da muhafaza etmekle yükümlüdür.

Kanunun 20'inci maddesinde imza gerektirmeyen işlemler düzenlenmiştir. İşlemin niteliği nedeniyle harcama ve alacak belgesi düzenleme imkânı olmayan hallerde kartlar, hamil tarafından çeşitli iletişim araçları ile kart numarası bildirilmek veya imza yerine geçen kod numarası, şifre ya da kimliği belirleyici benzeri başka bir yöntemle işlem yapılmak suretiyle de kullanılabilir.

Kanunun bu maddesi⁵⁷ gereği, kart çıkaran kuruluşlar ile kart hamilleri arasında imzalanan kredi kartı üyelik sözleşmesi ve bankacılık hizmetleri sözleşmelerinde “şifre kullanılmak suretiyle işlem yapılması halinde işlemin kart hamili tarafından yapılmış işlem sayılacağına ve işlem bedellerinin hesaplarına borç kaydedilmesini kabul ettiklerine” dair hükümler yer almaktadır. Ayrıca banka defter ve kayıtlarının taraflar

⁵⁵ Ömer, Teoman, **Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması**, İktisat Bankası Eğitim Yayınları, No:12, İstanbul, 1989, s. 223.

⁵⁶ **Danıştay**, VDGK 29.11.2002 tarih ve2002/376 Esas ile 2002/442 karar sayılı ilamı ile “Harcama belgesini karşılayacak düzeyde fatura kesilmemesi nedeniyle vergi cezası kararını uygun bulmuştur.”

⁵⁷ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, 20. Madde.

arasında kesin delil teşkil edeceğine dair bir hükme sözleşmede yer vermek durumundadırlar. Bu maddenin hüküm altına alınmasının gerekçesi; “teknolojide sağlanan gelişmeler sayesinde günümüzde satış belgesi olmadan ve/veya imza gerekmeksizin kartlar ile işlem yapılabilmesidir”. ATM'lerdeki bazı işlemler, çipli kartlar aracılığıyla imza gerektirmeksizin yapılanlar ile telefon ve internet yolu ile siparişte bulunmak suretiyle gerçekleştirilen işlemler bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Söz konusu madde ile işlemin niteliği itibarıyla harcama ve alacak belgesi düzenleme imkânı olmayan hallerde kartların, kart hamili tarafından çeşitli iletişim araçları ile kart numarası bildirilmek veya imza yerine geçen kod numarası, şifre ya da kimliği belirleyici benzeri başka bir yöntemle kullanılabilmesi hüküm altına alınmıştır” şeklinde ifade edilmektedir.

Telefon ya da internet vasıtasıyla yapılan satışlarda (e- ticaret) düzenlenen harcama belgesinin üzerinde kart hamilinin imzasının bulunması zorunluluğu yoktur. Kart hamilinin söz konusu alışveriş neticesinde oluşan borç yükümlülüğünü kabul etmemesi halinde ise Yargıtay Kararı'nda⁶⁶ malın kart hamiline teslim edildiğine dair yazılı bir belge ile üye iş yerinin satış işlemini ispat edebileceğini kabul etmiştir. Üye iş yerinin harcama belgesini imzalatma zorunluluğu aranmamıştır.⁵⁸

6.4.5. Harcama Belgesinin Hukuki Niteliği

Bilindiği üzere harcama belgeleri; kart hamilinin bankaya olan borçlarını beyan ettikleri ve üzerinde yazan tutar kadar bankaya ödeme yapmayı taahhüt ettikleri ve bu tutar kadar bir bedeli ilgili üye işyerine ödeme yapma konusunda bankayı yetkili kıldıkları belgelerdir. Kısaca harcama belgeleri, kart hamilinin bankaya ödeme yapma taahhüdünü içerdiğinden bu alacağın banka açısından ispat edilebilmesi önem taşımaktadır. Bununla birlikte POS terminalleri aracılığı ile üretilen harcama belgelerinin düzenlenmesi bir şekil şartına tabi tutulmamış olup bunlar Türk Ticaret Kanunu anlamında bir kıymetli evrakta değildir. Sadece üyenin, kredi kartını çıkaran kurumdan olan ve sözleşmesel karakteri haiz alacağını tahsile yarayan bir ispat senedidir.⁵⁹

⁵⁸ Oğuzhan, Buhur, **Tüketici Kredisi Açısından Kredi Kartları Uygulaması**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004, s. 50.

⁵⁹ Sedat Yetim, **Kredi Kartları ve Tüketici Kredileri**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları No: 69, İstanbul, 1997, s. 38.

Harcama belgesi sadece üye işyerinin mali talep hakkını ileri sürmesini kolaylaştırmak amacı ile düzenlenen bir kanıtlama aracından ibarettir. Başka bir ifade ile harcama belgesini, taraflar arasındaki ilişkileri ispat etmeye yarayan bir araç olarak nitelendirmek mümkündür.⁶⁰

Kredi kartı ile yapılan işlemlerde harcama belgesi üzerine imza alınmadan sadece şifre ile işlem yapılması, kart hamilinin tıpkı banka ATM'lerinde veya internet bankacılığında olduğu gibi hesabında mevcut tutarın, üçüncü bir şahsa aktarılması veya nakit çekilmesi şeklindeki bir talimatının yerine getirilmesi olarak değerlendirilmekte ve mevcut yasal düzenlemeler esas alınarak şifrenin girilmesi durumunda imza zorunluluğu bulunmaktadır.

Kredi kartı sistemleri üç taraftan oluşur; Kart hamili, üye işyeri ve bu iki tarafı bağlayan kurum. Bu bölümde kredi kartı ihraç eden kurum ile kart hamili, kredi kartı kurumu ile üye işyeri ve kart hamili ile üye işyeri arasındaki hukuki açıdan niteliği, kullanılması Türk Ceza Kanunu açısından hukuki niteliği irdelenmiştir.

Öncelikle çalışmanın konusunu oluşturan kredi kartlarının hukuki çerçevesini düzenleyen 5464 sayılı Kanun ve tarafların ihtilaf giderme mercileri ve ispat yükümlülükleri irdelenerek getirdiği hak ve yükümlülükler özetlenmiştir.

6.4.6. Tarafların İhtilaf Giderme Mercileri ve İspat Yükümlülükleri

5464 sayılı Banka ve Kredi Kartları Kanunu, yürürlüğe girmeden önce; kart çıkaran kuruluş, üye işyeri ve kart hamili arasındaki ilişkiler genellikle, Borçlar Kanununa, Tüketicinin Korunması Hakkında 4077 sayılı Kanuna, Türkiye Bankalar Birliğinin 03.08.1990 tarih ve 924 sayılı “Kredi Kartı Uygulamalarına İlişkin Mesleki Tanzim Kararı Tebliği” ile 25 Eylül 1996 tarih ve 998 sayılı “Bankaların Tüketici Kredisi Uygulamasında Yükümlü Oldukları İlkeler ve Koşullar Tebliği” hükümlerine göre yürütülmüştür. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu, Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi tarafından hazırlanan prensipler ve raporlar, 4389 sayılı Bankalar Kanunu, Finansal Hizmetler Kanunu Tasarısı Taslağı, 4077 sayılı Tüketicinin

⁶⁰ Mustafa Çeker, **Kredi Kartı Uygulaması ve Özel Hukuk Açısından Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanımı**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1997, s. 7-8.

Korunması Hakkında Kanun ve son zamanlarda yapılan uygulama esasları ve sektörde karşılaşılan sorunlar da dikkate alınarak hazırlanan 5464 sayılı Banka ve Kredi Kartları Kanunu 1 Mart 2006 tarihinde Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunlardan 5464 sayılı Kanunun daha yeni tarihli ve özel kanun olması nedeniyle, çelişen hükümler açısından Kanun hükümlerinin, 5464 sayılı Kanunda düzenlenmemiş konularda ise 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaktadır.

5464 Sayılı Kanunun uygulanmasıyla ilgili uyuşmazlıklarda kart hamilinin tüketici olması halinde, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 22 nci ve 23 üncü maddesi hükümleri uygulanır.⁶¹

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 23 üncü maddesine göre; “Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak çıkacak her türlü ihtilaflara tüketici mahkemelerinde bakılır. Tüketici mahkemeleri nezdinde tüketiciler, tüketici örgütleri ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca açılacak davalar her türlü resim ve harçtan muaftır. Tüketici davaları tüketicinin ikametgâhı mahkemesinde de açılabilir. Kart çıkaran kuruluşlar tarafından kart hamilleri aleyhine açılacak davalarda 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun görev ve yetkiye ilişkin hükümleri uygulanır.⁶²

Kart numarası bildirilmek suretiyle üye işyerinden telefon, elektronik ortam, sipariş formu veya diğer iletişim araçları yoluyla yapılan işlemlerden doğacak anlaşmazlıklarda ispat yükü üye işyerine aittir.⁶³

Kart çıkaran kuruluş ile kart hamili arasında oluşabilecek herhangi bir uyuşmazlık halinde, işlemin hatasız bir şekilde kaydedildiği, hesaba intikal ettirildiği ve herhangi bir

⁶¹ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, 44. Madde.

⁶² Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, 44. Madde, 2. Fıkra.

⁶³ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, 63. Madde, 1. Fıkra.

teknik yetersizlik veya arıza halinin bulunmadığını ispat etme yükümlülüğü kart çıkaran kuruluşa aittir.⁶⁴

5464 sayılı Kanun kapsamında, telefonla yapılan bildirimlerin, konuşmaların kaydedildiği çağrı merkezlerine veya ilgili yerlerde sağlanan kayıt cihazları aracılığıyla yapılması zorunludur. Kart çıkaran kuruluşların ilan ettikleri ve duyurdukları çağrı merkezlerine iletilen telefonla yapılan bildirimlere ilişkin ses kayıtları, bildirim tarihinden itibaren bir yıl süreyle saklanır. Bunlardan ihtilafı olanların bu süre ile sınırlı olmaksızın ihtilaf sonuçlanıncaya kadar muhafazası zorunludur.⁶⁵

6.5. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNDE VERGİSEL BOYUT

6.5.1. Gelir Vergisinde Kredi Kartı İle İlgili Düzenlemeler

Gelir vergisi, gerçek kişi ve yükümlülerin, kolektif şirket varlıklarının, yalın ortakların bir takvim yılı içerisinde elde ettikleri gelirlerin toplamı üzerinden yasada öngörülen oranda alınan dolaysız bir vergidir.

Kredi kartı sistemini kuran ve işleten kuruluşlar, hem kredi kartı taşıyanlardan hem de üye işyerlerinden gelir elde ederler. Kart çıkaran kuruluşun kredi kartı taşıyanları ve üye işyerlerinden elde ettiği gelirler ile sistem için yapılan tüm giderler arasındaki olumlu fark, onun kazancını oluşturur.⁶⁶ Ancak kart çıkaran kuruluş bilindiği üzere kurumlar vergisine tabidir.

Kredi kartını kullandıran üye işyerlerinin bir takvim yılı içerisinde kredi kartıyla ve diğer ödeme araçlarıyla yaptığı tüm satışlar gelir vergisine tabi olacaktır. Buna göre, üye işyerinin belirli bir dönemdeki mal ve hizmet üretimi veya satışı dolayısıyla katlandığı maliyet ve giderler toplam kazancından indirilerek safi kazanç bulunacaktır. Ancak bir işyeri gelir vergisine tabi olduğu durumda mağaza kartı olarak nitelendirilen ve yalnızca

⁶⁴ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, 32. Madde, 2. Fıkra.

⁶⁵ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, 32. Madde, 3. Fıkra.

⁶⁶ Mehmet, Baydemir, **Her Yönüyle Kredi Kartları**, MS Destek SMMM Ltd. Şti. İstanbul, 2004, s. 131.

o mağazada kullanılabilen kredi kartı çıkartarak satış yapamaz. Bu durumda o işyerinin kurumlar vergisine tabi olması gerekmektedir.

6.5.2. Kurumlar Vergisinde Kredi Kartı İle İlgili Düzenlemeler

Kurum kazançları türlü biçimlerde vergilendirilir. Bu kazançlardan en önemlisi kurum kazançları üzerinden alınan ve dolaysız bir vergi olan “kurumlar vergisi”dir. Kurumlar vergisi kimi tüzel kişiliklerin ve sermaye ortaklarının tabi oldukları bir vergi türüdür. Kurumlar vergisi yasası gerçek kişiler, bireysel işletmeler ve kişi ortaklıkları dışında bir kısım tüzel kişilerle tüzel kişiliği bulunmayan bir kısım oluşumların gelirini vergilendirir.

Kredi kartı sistemini kuran ve işleten kuruluşların kurumlar vergisine tabi kurumlar olması sebebiyle, bu kurumların kredi kartı taşıyanları ve üye işyerlerinden elde ettiği gelir ile sistem için yaptığı giderler arasındaki olumlu fark kurumlar vergisine tabi olacaktır.⁶⁷

Bankaların son yıllarda ortaya çıkardığı ve bir pazarlama stratejisi, kredi kartlarının kullanım sıklığını artırıcı bir uygulama olarak ortaya çıkan; kredi kartı ile yapılan alışveriş bedellerine göre verilen puanlar ve belirli puanlara ulaşıldığında bedelsiz verilen armağanlar bir promosyon uygulaması olarak kabul edilmektedir. Bu armağanlar, “pazarlama, satış ve dağıtım gideri” niteliğinde kabul edilerek armağan olarak verilen ürün ve hizmetlerin bedelleri Gelir vergisi Yasasının 40’inci” maddesinin birinci bendine göre gider olarak dikkate alınabilmektedir.⁶⁸

Kurumlar vergisine tabi üye işyerini dikkate alırsak, işyerinin kredi kartıyla yaptığı satışlar da dâhil bir hesap dönemi içerisinde elde ettiği kurum kazancının saptanmasında Gelir Vergisi Yasasının ticari kazanç hakkındaki kuralları uygulanacaktır.

⁶⁷ A.g.e. s.133.

⁶⁸ Uygur Temirer, **Bankaların Kredi Kartı ile Alışveriş Yapanlara Belli Puna Ulaşmaları Halinde Verdikleri Hediyein Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Dergisi, Sayı:82, Ekim 1999, s.134.

6.5.3. Katma Değer Vergisinde Kredi Kartı İle İlgili Düzenlemeler

Mal ve hizmetlerin her üretim ve dağıtım aşamasında yaratılan katma değer ile hizmetlerin el değiştirmesi vergiye konu olan uygulamalardır. Bu vergi mal ve hizmetlerin her üretim ve dağıtım aşamasından alınan ve dolaylı bir vergi türü olan“ katma değer vergisi” dir. Katılan ek değer üzerinden alınan bu vergi, fiyata satıcı tarafından eklenmekte ve alıcıya yansıtılmaktadır. Sonuçta vergi tüketici tarafından yüklenilmektedir.

Kredi kartları genellikle bankalar tarafından çıkarılmaktadır. Yasal merkezi ya da is merkezi Türkiye’de bulunan bankaların çıkardıkları kredi kartları karşılığında aldıkları komisyonlar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi tutulduğundan katma değer vergisinden muaf tutulurlar.

Öte yandan yabancı kredi kartı kuruluşları yurtdışında yerleşik bulunduğundan, bu kuruluşlar banka ve sigorta muameleleri vergisinden muaf tutulurlar ve katma değer vergisine tabi olurlar.⁶⁹

Kurumlar vergisinde üzerinde durduğumuz, bankaların kredi kartıyla yapılan alışverişler sonucu belirli bir puana ulasan müşterilerine verdiği armağanlar katma değer vergisine tabi tutulmazlar.

Kredi kartı sisteminde üye işyeri, mal ve hizmet bedelini kredi kartıyla tahsil etmektedir. Bu durumda, mal ve hizmet satış bedeli üzerinden fatura düzenlenecek olup, katma değer vergisi dâhil tutar üzerinden kredi kartı satış belgesi düzenlenecektir.

6.5.4. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinde Kredi Kartı İle İlgili Düzenlemeler

Banka, banker ve sigorta şirketlerinin, 3226 sayılı Finansal Kiralama Yasasına göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, işlemleri dolayısıyla her ne ad ile olursa olsun kendi lehlerine nakden ya da hesaben aldıkları paralar üzerinden bir gider vergisi öderler, alınan bu vergiye “banka ve sigorta muameleleri vergisi” denir. Bu sebepten dolayı bankaların kredi kartları nedeniyle ne maksatla olursa olsun kendi hesaplarına aldıkları bütün

⁶⁹ Mehmet, Baydemir, **Her Yönüyle Kredi Kartları**, MS Destek SMMM Ltd. Şti. İstanbul, 2004, s. 137.

komisyonlar ve paralar, banka ve sigorta muameleleri vergisinin matrahını oluşturmaktadır.

Bankaların, 4389 sayılı Bankalar Kanunu⁷⁰ ile aranan özellikleri taşımaları diğer bir ifade ile banka niteliklerinin bulunması vergilendirme açısından büyük önem taşımaktadır. Banka niteliği bulunmayan bir kuruluşun, banker olarak kabul edilmesine neden olacak bir işlem yapmadığı sürece bu verginin mükellefi sıfatı kazanması imkânı bulunmamaktadır. Bu nedenle banka ve sigorta muameleleri vergisi açısından mükellef olarak kabul edilecek bir bankanın, kendi kanununa göre aranan özellikleri taşıması bir gereklilik olarak karşımıza çıkar.⁷¹

Vergi matrahı üzerinden gider ve vergi adı altında indirim yapılamaz. İndirim yapılmaması yolundaki düzenleme yükümlülerin faiz, komisyon, vergi ve benzeri adlarla aldıkları paraların tamamını matraha koymalarını ve dolayısıyla indirim konusu etmek yoluyla vergi dışı bırakmalarını önlemek amacıyla taşımaktadır.⁷²

Banka ve sigorta muameleleri vergisinin yükümlüsü bankalardır. Buna rağmen bu vergi müşteriye yansıtılırsa, müşteriden vergiye karşılık alınan tutar matraha dâhil edilemez⁷³, yani verginin vergisi ödenmez.⁷⁴

Banka, banker ve sigorta şirketlerinin, bir ay içerisindeki işlemlerini bir beyanname ile izleyen ayın 15'inci günü aksamına kadar ilgili vergi dairesine beyan etmeleri ve bu süre içerisinde vergilerini ödemeleri gerekmektedir. Vergi dönemi birer aylık dönemlerdir.

⁷⁰ 4389 Sayılı Bankalar Kanunu 23.06.1999 tarih ve 23734 sayılı Resmi Gazete ile yayınlanmış ve daha sonra ağırlıklı olarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na alınan bankalara ilişkin düzenlemeler getiren 4491 ve 4672 sayılı kanunlar ile değişiklik yapılmıştır.

⁷¹ Ahmet, Kırman, **Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi**, 2. Baskı, Ankara, 2001, s.21.

⁷² Mehmet, Baydemir, **Her Yönüyle Kredi Kartları**, MS Destek SMMM Ltd. Şti. İstanbul, 2004, s. 140.

⁷³ Resmi Gazete, **Gider Vergileri Kanunu**, 23 Temmuz 1956 tarih ve 9362 sayılı nüshası, 31. Madde.

⁷⁴ Orhan Sevilengül, **Banka Muhasebesi**, Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1997, s.131.

6.5.5. Damga Vergisinde Kredi Kartı İle İlgili Düzenlemeler

Kişilerin kendi aralarında ya da devletle yaptıkları hukuksal işlemlerde düzenledikleri kâğıt ya da belgeler üzerinden doğan vergi yükümlülüğüdür. Damga vergisinin konusuna giren kâğıtlar, belli parayı düzenleneceği gibi, para içermeden de düzenlenebilir. Damga Vergisi Yasası uyarınca “belli para” deyimi; kâğıtların içerdiği ya da üzerlerinde yazılı rakamların oluşturacağı parayı anlatır.

Kredi kartı çıkaran kuruluş, bu kredi kartıyla; sahibine belirli bir tutarda kullanabileceği kredi sağlamış olmaktadır. Bu kredinin kullanımında düzenlenen kâğıtlara konulan şerhler damga vergisine tabi tutulmaktadır.

Damga vergisinin ödeme biçimini belirleme yetkisine sahip kurum Maliye Bakanlığıdır. Ancak Maliye Bakanlığınca damga vergisinin ne şekilde ödeneceği biçiminde bir belirleme olmadığından, temel ödeme biçimi olan pul yapıştırma biçiminde ödeme yapılması gerekmektedir.

Damga vergisi kanununa göre yapılan sözleşmeler % 0,6 oranında damga vergisine tabidir. Verginin matrahı sözleşmede yer alan limit miktarı veya limitte yapılan artış tutarıdır.⁷⁵

6.5.6. Veraset ve İntikal Vergisinde Kredi Kartı İle İlgili Düzenlemeler

Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinde bulunan şahıslara ait mallar ile Türkiye’de bulunan malların veraset tarihiyle veya herhangi bir suretle olursa olsun ivazsız bir tarzda bir şahıstan diğer şahsa intikali Veraset ve İntikal Vergisine tabidir. Bu vergi, Türk tabiiyetinde bulunan şahısların yabancı ülkelerde aynı yollardan elde edebilecekleri mallar içinde geçerlidir.⁷⁶

Bankaların kredi kartı uygulamasında bu vergi türünün; bankaların kredi kartıyla yapılan alışverişler karşılığı müşterilerine verilen puanlar ve bu puanlar karşılığı karşılıksız mallar edinilebileceği düşünüldüğünde karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu vergi türünde karşılıksız çıkar olması gerekmektedir. Bankaların bu uygulaması göz önüne

⁷⁵ A.g.e., s.131

⁷⁶ Resmi Gazete, **Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu**, 15 Haziran 1959 tarih ve 10231 sayılı nüshası, 1. Madde.

alındığında, bunun bir pazarlama stratejisi olduğu ve kartlarla yapılan alışverişleri artırıcı bir amaç taşıdığı ortaya çıkmaktadır. Bu sebepten dolayı kart sahiplerinin almış oldukları armağanlar karşılıksız bir çıkar sağlamak olarak değerlendirilemeyecek ve veraset ve intikal vergisine tabi tutulamayacaktır.

6.5.7. Kaynak Kullanımını Destekleme Fonunda Kredi Kartı İle İlgili Düzenlemeler

Kaynak kullanımı destekleme fonu kalkınma planı ve yıllık programlarda öngörülen hedeflere uygun olarak yatırımların yönlendirilmesi ve uzmanlık kredilerinde kredi maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası nezdinde bütçe dışında kurulan bir fondur.⁷⁷

Bakanlar Kurulu fon kesintileri oranını sıfıra değin indirmeye ya da 15 puana kadar yükseltmeye yetkilidir. Vergi gelirlerine ilişkin tahsil ve kovuşturma yetkisi Maliye Bakanlığına aittir.

Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesinti miktarı alınan faiz üzerinden hesaplanmaktadır.⁷⁸

Bankalar Kurulu bu yetkisini 26.07.2004 tarihinde kullanmış; bankalar ve finansman şirketlerince kullanılan kredilerde Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu kesinti oranını %0 olarak saptanmıştır.

6.6. İSLAM HUKUKU ÇERÇEVESİNDE KREDİ KARTI

Kredi kartlarının ödeme sistemleri içinde yoğun olarak yer almaya başlanmasının üzerinden neredeyse 30 yıllık bir süre geçmiş olmasına karşın, kredi kartlarının icazeti konusunda İslam Hukuku âlimleri arasında henüz ortak bir kanaate varılmış değildir. Özellikle de kredi kartının hukukî niteliği konusunda ciddi tartışılmalar yaşanmaktadır.

Öncelikle bir şey hakkında hüküm verebilmek için onun içeriğinin çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Bu amaçla, bu bölümde kredi kartlı ödeme sistemlerinin tarafları

⁷⁷ Erol Türer, **Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintilerinin Son Durumu**, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:186, Mart 2004, s.46.

⁷⁸ Orhan Sevilengül, **Banka Muhasebesi**, Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1997, s.132.

arasındaki ilişkiler analiz edilerek bu hukuki ilişkilerin İslam Hukuku açısından caiz olup, olmadığı dolayısıyla da bankaların kredi kartı uygulamalarının icazeti konusunda bir kanaata ulaşılmaya çalışılacaktır.

İslam Hukuku âlimleri arasında kredi kartını ihraç eden banka ile uluslararası kartlı ödeme kuruluşu arasındaki hukuki ilişkinin ücret karşılığı bir hizmet sözleşmesi olduğu konusunda neredeyse bir ittifak olduğunu söylebiliriz. Bu sebeple kredi kartlı ödeme sistemlerinin tarafları arasındaki hukuki ilişkilerde bu konu üzerinde açıklamada bulunulmayacaktır. Diğer taraflar arasındaki ilişkileri ise aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür:

- Kart ihraç eden banka ile kart hamili arasındaki hukuki ilişki,
- Kart ihraç eden banka ile üye işyeri arasındaki hukuki ilişki,
- Kartı hamili ile üye işyeri arasındaki hukuki ilişki
- Üye işyeri ile üye işyeri hizmeti veren banka arasındaki hukuki ilişki

6.6.1. İslam Hukukuna Göre Kart İhraç Eden Banka İle Kart Hamili Arasındaki Hukuki İlişki

Bu ilişkiyi iki ana hizmet başlığı altında değerlendirdiğimizde, kredi kartı ücreti, kart yenileme ücreti ve kredi kartıyla yapılan şifre işlemleri, virman, havale, hesap özeti dökümü vb. diğer bankacılık hizmetlerini bir başlık altında, kredi kartı ile mal ve hizmet alımını da ikinci başlık altında inceleyebiliriz.

Kart ihraç eden bankanın birinci başlık altında toplanan hizmetlere ilişkin aldığı ücretlerin icazeti konusunda İslam Hukuku âlimleri arasında büyük ittifak vardır. Bu sebeple bu hizmet ücretleri tartışılmayacaktır.

Anacak ikinci başlık altında topladığımız kredi kartı ile mal ve hizmet alımına ilişkin hizmetlerin detayına girildiğinde İslam Hukuku âlimleri bu ilişkiyi farklı farklı değerlendirmişler ve tam bir ittifak sağlanamamıştır.

6.6.1.1. Kefalet İlişkisi (Kart ihraç eden banka kart hamilinin kefilidir)

Hanefi mezhebine göre kefalet, bir şahıstan bir borç veya bir iş istenmesi durumunda, bir veya birden fazla kişinin zimmetinin (sorumluluğunun) borçlu olan şahsın zimmetine

ilave edilmesidir. Zimmeti ilave edilene "kefil", zimmetine ilave olunana ise, "mekfulünanh" denir.

Diğer İslam Hukuku mezheplerine göre ise, kefalet, bir şahıs veya bir borç mütalebesi hususunda iki zimmetin bir birine eklenmesidir.⁷⁹ Kefalet akdi caizdir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de, "Kralın su kabını yitirdik, onu getirene bir deve yükü (bağış) var. Bende buna kefilim dediler"⁸⁰ buyrulmuş; hadisi şerifte de Peygamber(s) "Kefile ödetilir" demiştir. Yani, asıl borçlu, borcunu ödemediği takdirde, borcu, kefil olan öder.⁸¹

Banka ile kart hamili arasında gerçekleşen akde binaen banka tüccara karşı, kart hamilinin kefil olup, ona terettüp eden borçlarını, kararlaştırılan zamanda ödemekle mükelleftir. Kart hamili, kartı tüccara ibraz edince, zimmetin taalluk edecek borcunu kendisi ödemeyeceğini, kendisine kartı vermekle kefil olan banka tarafından ödeneceğini, zımnen ifade etmiş olur. Fukahanın ittifakıyla sabit olan bir kural şudur: "Asıl borçlu, borcunu ödemediği zaman, ona kefil olanın ödemesi, kefalet akdinin gereğidir."⁸² Bu değerlendirmenin münakaşası: Bazı İslam hukukçuları bu değerlendirmeyi (kartı çıkaran banka ile kart hamili arasındaki ilişki kefalet akdi ve banka, kart hamilinin kefil olduğu hususu) desteklemiştir.⁸³ Bunlardan birisi, Dr. Muhammed Abdulhalim Ömer'dir.⁸⁴

Dr. Abdulhalim Ömer' e göre, kredi kartını çıkaran banka ile kart hamili arasındaki kefalet ilişkisi şu şekillerde düşünülebilir:

a) Kredi kartının manası, tüccarın, mal ve hizmet alımından dolayı kart hamilinin zimmetine taalluk eden alacağının, ödenmesinin, kartı çıkaran banka tarafından taahhüt edilmesidir. Kanuni tarifi de budur. Buna göre, kartı çıkaran bankanın tüccarla ilişkisi, kefalet ilişkisidir.⁸⁵ Zaten kefaletin şer' i (hukuki) manası da budur. Çünkü kefaletin bir

⁷⁹ Muhammed Ali Osman, el-Faki, **Fıkhü'l-Muarnelat -Mukayeseli Hukuk**, Daru'lMerih, Riyad, 1986, s. 436.

⁸⁰ Kur'an, Yusuf Süresi, Ayet 72.

⁸¹ Süleyman, Ebu Davud, **Sünenü Ebi Davud**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981, Cilt III, s. 297.

⁸² Abdullah Ahmed Batubare Nevvaf, "et-Tekyifü's-Şer'i li Bitakati'l-İ'timan", Mecelletü'l- Buhusi'l - Fıkhî el-Muasıra, sayı37, Şubat, Mart, Nisan 1998, s. 152.

⁸³ Ahmet, Yılmaz, **İslam Hukukuna Göre Kredi Kartı**, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2001, Sayı II, s. 69

⁸⁴ A.g.e. s.69

⁸⁵ A.g.e. s.70

tarifinde şöyle denilmektedir: "Başkasının zimmetinde sabit bir hakkın ödenmesinin taahhüt edilmesidir."⁸⁶

b) Kredi kartının kefalet manası, henüz borç doğmadan, kart çıkarılma merhalesinde iken oluşmaktadır. Borç doğmadan kefaletin oluşması ise, İslam âlimlerinin cumhuruna göre caizdir. Bu husus, fıkıh kitaplarındaki, "Henüz vacip olmayan haklara kefalet" bahsinde izah edilmiştir. Bu meselenin, Hanefi hukukçularınca tasvir edilen bir sureti, bir akit olarak tıpkı, kartı çıkaran bankanın, kart hamilinin satın alacağı mal ve hizmetlerin bedeli için, tüccara karşı sorumluluğu kabul ettiğini ifade eden kredi kartı akdi ile örtüşmektedir. Hanefilerden esSerahsi bunu şöyle tasvir etmiştir: Bir şahıs diğere, : "falan adamla satış akdi yap; ona satacağın şeyin bedeli bana ait, ben öderim" dese, caiz olur.⁸⁷ Henüz borç doğmadan ona kefil olmak, Malikilere göre de caizdir.⁸⁸

Şafiilere gelince, henüz sabit olmamış borca kefil olmak, cedid kavle göre caiz değilse de, kadim kavle göre caizdir. Mesela, henüz satılmamış mebiin semenine veya henüz verilmemiş karz' a kefil olmak, ihtiyaçtan dolayı caizdir.⁸⁹

Aynı görüş, yani henüz sabit olmamış borca kefil olmak, Hanbelilere göre de caizdir.⁹⁰

c) Kefaletle, "kefil olan kişi, borcuna kefil olduğu kişi (mekfulünan) yerine, borcu ödemedikçe, ondan talep edemez."⁹¹ Bu hüküm, kredi kartına da uygundur. Çünkü kartı çıkaran banka, tüccara ödeme yaptıktan sonra ancak, kart hamilinden, ödediğini talep etmekte veya hesabından aktarma yapmaktadır.

d) Kart hamili, kararlaştırılan şartlara riayet etmediği takdirde, kartı çıkaran bankanın, kartı iptal etmesi ve iptal edilen kartlar listesine yazdırarak, tüccara, bundan sonra kabul etmemesi için bilgi vermesi, anlaşmada kararlaştırılması gerekir. Bu bilgiden sonra tüccar, mülga (geçersiz) kartla muamele ederse, banka, ödeme yapmak zorunda

⁸⁶ A.g.e. s.70.

⁸⁷ A.g.e. s.70.

⁸⁸ A.g.e. s.70.

⁸⁹ A.g.e. s.70.

⁹⁰ A.g.e. s.70.

⁹¹ A.g.e. s.70.

değildir. Kefalet akdinde de, muamele yapılmadan önce, kefilin kefaletten tamamen veya kısmen vazgeçmesi caizdir. Kısmen dönmüş ise, kalan muamele kısmındaki kefaleti devam eder, kefaletini iptal ettiği muameleler hususunda, alacaklı, ilgili alacağı, ondan talep edemez.⁹² İbnül-Hümmam bu hususta şunları kaydetmektedir: "Şayet kefil, kefaletten cayarsa ve caydığını satıcıya bildirirse, bu caizdir. Bununla beraber şayet satarsa, satış bedelini kefilden talep edemez."⁹³

Kredi kartı akdinin kefalet akdi olduğu görüşüne karşı bazı itirazlar (tenkit) da ileri sürülmüştür. Şöyle ki,

a) İslam hukukçuları, kefil olunması caiz olan borcun şartlarında ihtilafa düşmüşlerse de, kefalet akdinin yapılması esnasında, borcun zimmetle sabit olmuş olması şartında ittifak etmişlerdir.⁹⁴ Hâlbuki bu şart, kartı çıkaran banka ile kart hamili arasında yapılan kredi kartı akdinde mevcut değildir. Çünkü kart akdi yapıldığında, borç henüz doğmamıştır.⁹⁵

b) Kefalet akdi, İslam hukukuna göre, teberru akitlerinden olup, kefil olan kişinin, kefil olduğu kişiden kefalet için herhangi bir ücret alması caiz değildir. Bu sebeple, kefil olacak kişide teberrua ehil olması şart kılınmıştır.⁹⁶ Kefalet de karz akdi gibi, sevap niyetiyle karşılıksız yapılan yardım akitlerindedir. Hâlbuki kartı çıkaran banka (kefil), kart hamilinden üyelik (katılma) ve senelik yenileme ücretlerini almaktadır ki, bunlar kefalet için alınmış ücret hükmündedir.

Dolayısıyla, "Bankanın aldığı ücretin, kart çıkarma ücreti veya bankanın yaptığı idari işlemler karşılığı olup, kefalet karşılığı olmadığı" iddiası yersizdir.⁹⁷

Bu itiraza şöyle bir cevap verilmesi mümkündür: Kartı çıkaran banka kefildir. Ancak, kefalet için kart hamilinden (mekfulünan) herhangi bir ücret almamakta, üçüncü şahıs olan tüccardan almaktadır. Çünkü banka tüccara müşteri göndermektedir.

⁹² A.g.e. s.71.

⁹³ A.g.e. s.71.

⁹⁴ A.g.e. s.71.

⁹⁵ A.g.e. s.71.

⁹⁶ A.g.e. s.71.

⁹⁷ A.g.e. s.71.

Dolayısıyla, kefil, kefaletten dolayı mekfulün anı'tan (ona kefil olduğu kişiden) ücret almış olmadığından kefalet caiz olması gerektiği kanaatindeyiz. Ayrıca, ücretsiz kefil bulunmadığı zaman ücretle kefaletin caiz olabileceğine fetva veren İslam hukukçuları da vardır. Mesela, Prof. Vehbe Zuhayli "el-Fıkhu'l-İslami ve Edilletuh" adlı eserinin c. 5, s. 161 de bu hususu ifade etmektedir.

c) İslam hukukçuların cumhuruna göre, kefalet akdi in'ikat ettikten sonra, hak sahibi, hakkını hem kefilden hem kefil olunandan isteyebilir. Hâlbuki kredi kartı sisteminde, hak sahibi olan tüccar, hakkını kart hamilinden (kefil olunandan) değil, sadece kartı çıkaran bankadan (kefil den) isteye bilmektedir.⁹⁸

6.6.1.2. Vekâlet ilişkisi (Kart ihraç eden banka, kart hamilinin vekilidir)

İslam hukukçuları vekalet' in, başkası adına onun izni ile haklarında tasarrufta bulunmak olduğuunda ittifak etmişlerdir. Vekâletin meşruiyeti, kitap, sünnet ve icma' ile sabittir.⁹⁹ Vekâlet' in lügat manası ise, işini başkasına teslim etmek demektir.¹⁰⁰

Buna göre, kart hamili, kartı almakla, ticaret merkezlerinden satın alacağı mal ve hizmetlerin bedeli olan borcunu ödemek ve ödediğini daha sonra belirlenen zamanda kapatmak üzere, kartı çıkaran bankayı vekil tutmuş olur. Bu vekâlet karşılığında banka, katılma ve senelik kart yenileme adıyla bir ücret almaktadır ki, vekâlet, karşılıksız olarak (teberru' yoluyla) caiz olduğu gibi, ücret karşılığında da caizdir.¹⁰¹

Bu değerlendirmenin münakaşası:

Dört mezhep imamları, vekâletin ücretle caiz olduğuunda ittifak etmişlerdir. Çünkü peygamberimiz, memurlarını zekât toplamak için gönderir ve onlara bir ücret tayin ederdi.¹⁰² Ancak, kredi kartı akdini, vekâlet akdine hamlettiğimiz takdirde, faize girme şüphesi meydana gelir.

⁹⁸ Muhammed Ali Osman, el-Faki, **Fıkhu'l-Muarnelat -Mukayeseli Hukuk**, Daru'lMerih, Riyad, 1986, s. 439-440.

⁹⁹ Ahmet, Yılmaz, **İslam Hukukuna Göre Kredi Kartı**, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2001, Sayı II, s. 72.

¹⁰⁰ A.g.e. s.72

¹⁰¹ A.g.e. s.72

¹⁰² A.g.e. s.72

Vekâlet akdine hamlettiğimiz takdirde, faize girme şüphesi meydana gelir. Çünkü kartı çıkaran banka, kart hamilinin tüccara olan borcunu ödemeyi taahhüt etmektedir. Hâlbuki hamilin, banka nezdinde henüz mevduat ödeneği bulunmayabilir. Bu durumda banka, hamil'e bir miktar karz (kredi) verir ve onun borcunu ondan öder. Bankanın hamil 'den aldığı katılma (üyelik) ve yenileme ücretleri, karz' a ilave edilince, kendimizi "karz verene menfaat sağlayan bir karz" karşısında buluruz. Çünkü banka, hamilin satın almış olduğu eşyanın bedelini kendisi ödedikten sonra buna, kart üyelik ve senelik yenileme ücretlerini de ilave ederek, hamilin tahsil etmektedir. Dolayısıyla, üyelik ve yenileme ücretleri, karzın faizi hükmüne geçmektedir.¹⁰³

Ayrıca, kartı çıkaran banka ile kart hamili arasındaki ilişki de vekâlet ilişkisine girmez, denilebilir. Çünkü kart hamilinin banka nezdinde mevcut bir ödeneği yoktur ki ondan borcunu ödeme hususunda bankayı vekil yapabilsin.¹⁰⁴ Şu kadar var ki, tüccar, alacağını, bankanın aynı meblağı hamilden tahsil edinceye veya bankadaki hesabına yatırıncaya kadar tehir ederse, o zaman banka ile kart hamili arasındaki ilişki, ücretli vekâlet ilişkisi olarak kabul edilebilir. Ancak bu şart, kredi kartı ile muameleyi hayli zorlaştırır.¹⁰⁵ Hâlbuki ki, kredi kartını kullanmaktan maksat, muameleleri kolaylaştırmaktır. Mesela; tüccarın alacağını hamilden tahsil edilmesi için kartı çıkaran banka, ödeneği beklemeksizin borcu kendi malından öder, sonra, ödediğini hamilden tahsil eder, böylece işlemler kısaltılmış olur.¹⁰⁶

¹⁰³ Abdullah Ahmed Batubare Nevvaf, "et-Tekyifü's-Şer'i li Bitakati'l-I'timan", Mecelletü'l- Buhusi'l - Fıkhî el-Muasıra, sayı37, Şubat, Mart, Nisan 1998, s. 156.

¹⁰⁴ A.g.e., s. 157.

¹⁰⁵ Ahmet, Yılmaz, **İslam Hukukuna Göre Kredi Kartı**, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2001, Sayı II, s. 73.

¹⁰⁶ A.g.e., s. 73.

5.6.1.3. Karz ilişkisi (Kartı çıkaran banka, kart hamiline karz vermiş olur)

Fıkıh ıstılahında karz, mukriz (kazıveren)in, mukteriz' e (karz alan'a) misli olan bir şeyi tüketmek ve bilahare mislini iade etmek üzere vermesidir. Karz ancak karşılıksız olarak caiz olur. Faiz veya menfaat karşılığında verilmesi haramdır.¹⁰⁷

Kredi kartını çıkaran banka ile kart hamili arasındaki ilişki, anlaştıkları şekilde, birincisinin (banka) ikincisine (kart hamili) bir miktar nakdi karz olarak vermesiyle gerçekleşir.

Böylece kredi kartı akdinde, karz akdinin unsurları oluşmuş olur. Şöyle ki:

a) Akdin iki tarafı mevcuttur; Borç veren (mukriz) kartı çıkaran banka ve borç alan (mukteriz) de kart hamilidir

b) İcap ve kabul (sıyga) vardır. Bankanın vermeyi kabul etmesi, hamilin de almayı kabul etmesi icap ve kabulü oluşturur.

c) Akdin konusu olan mal da, bankanın, hamilin ihtiyaçları için ona açtığı kredi meblağıdır. Borç kapatılınca yeni bir kredi açılır.¹⁰⁸

Bu değerlendirmenin münakaşası:

Kredi kartını çıkaran banka ile kart hamili arasındaki ilişkinin karz ilişkisi olması, kredi kartının hamili için yeni bir kredinin açılmasına vesile olması bakımında doğrudur. Ancak, karz akdinin gerçekleşmesi için, kart hamilinin, bankanın verdiği kredi miktarını kabzetmesi gerekir. Hâlbuki kredi kartı sisteminde, kart hamili, bankadan herhangi bir meblağı kabz etmiyor. Ancak, kartı çıkaran banka, hamil'e verdiği karz miktarını, ona vekâleten kendisi kabz ettiği ve onun borcunu ödediği kabul edilirse, o zaman karz akdine girmiş olabilir.¹⁰⁹

Maliki mezhebine göre, mal kabz edilmeden de karz caizdir. Çünkü onlara göre temlik, akitle gerçekleşmiş olur.¹¹⁰

¹⁰⁷ A.g.e., s. 73.

¹⁰⁸ A.g.e., s. 74.

¹⁰⁹ A.g.e., s. 74.

¹¹⁰ A.g.e., s. 74.

6.6.2. İslam Hukukuna Göre Kart İhraç Eden Banka ile Üye İşyeri Arasındaki İlişki

6.6.2.1. Ticari evrak işlemlerine benzerlik ilişkisi

Kart ihraç eden banka ile üye işyeri arasındaki ilişki, ticari evrak işlemlerine (cirolarına) benzemektedir. Ticari evrak işlemleri şöyle özetlenebilir: Banka müşterisi, bankaya, henüz vadesi gelmemiş bir ticari senedi ibraz eder.

Banka, rayiç ve anlaşma gereği olan faiz ve kar oranlarını düşürdüktan sonra, senedin değerini vadesinden önce derhal öder. Daha sonra, senedin vadesi geldiğinde senedin içindeki değerini tamamını borçludan tahsil eder. Buna göre, tüccarın, kart hamili adına düzenlediği ve kartı çıkaran bankaya ibraz ettiği fatura, bir kambiyo senedi hükmünde olduğunu söylemek mümkündür.¹¹¹

Bundan dolayı banka, ödemeyi geciktirmesi veya iflas etmesi durumunda, tüccar kart hamiline, kanunen dönme hakkına sahip değildir. Çünkü kartı çıkaran banka, hamilin borcunu ödemek için onun zimmetinde muayyen bir miktara, (üyelik ve yenileme resimleri) tüccarın zimmetinde de, alacağını ödeyeceği için, muayyen bir miktara (fatura iskonto payı) hak kazanmıştır. Dolayısıyla fatura bedelini ödemek zorundadır ve tüccar, kart hamiline dönme hakkına sahip değildir.¹¹²

Bu değerlendirmenin münakaşası:

İslam Hukuku, akitlerde, lafız ve kelime dizilişlerine değil, mana ve maksada bakmaktadır. Buna göre, iskonto ve senet kırma işlemlerinin gayelerine bakıldığında, bunun bir karz akdi olduğu görülür. Çünkü kartı çıkaran banka, faturada sabit olan hakka müşteri olma veya kendisine havale edimi talebinde bulunmamaktadır. Ancak, o, karz vermeyi ve faturanın kendisine kefalet yolu ile intikal edilmesini istemiştir. Kart hamili, fatura bedelini bankaya yatırınca, bununla, banka, ödemiş olduğu karz miktarına ek olarak faturadan kestiği iskonto miktarını da geri almış olur ki, bu da bizi faiz şüphesine götürmektedir. Zira burada sahibine menfaat sağlayan bir durum vardır.¹¹³

¹¹¹ A.g.e., s. 74.

¹¹² A.g.e., s. 75.

¹¹³ Abdullah Ahmed Batubare Nevvaf, "et-Tekyifü's-Şer'i li Bitakati'l-İ'timan", Mecelletü'l- Buhusi'l - Fıkhi el-Muasıra, sayı37, Şubat, Mart, Nisan 1998, s. 160.

6.6.2.2. Kefalet İlişkisi

Kartı çıkaran banka ile tüccar arasındaki ilişki kefalet ilişkisidir. Çünkü kartı çıkaran banka, tüccarın, kart hamiline sattığı mal ve hizmetlerin bedellerini ödemeyi, hamil'e tanınan sınırlar çerçevesinde taahhüt etmektedir. Ancak bu kefalet, satış faturasının bedelinden kesilecek belli bir oran karşılığında yapılmaktadır. Teberru kefaleti değildir.

6.6.2.3. Simsarlık İlişkisi

Kartı çıkaran banka ile tüccar arasındaki ilişki simsarlık ilişkisidir. Çünkü simsar, satış işini kolaylaştırmak için, satıcı ile alıcı arasında bir vasıta görevini yapan kişidir. İmam Buhari'ye göre, İbn Sirin, Ata b. Ebi Rabah, İbrahim Nehai ve Hasan el-Basri, simsarlıkta bir sakınca girmemişlerdir.¹¹⁴ Buna göre, kartı çıkaran banka, kart hamili ile tüccar arasında vasıta (simsar) olup, tüccar için, fatura bedelinden alacağı iskonto payı karşılığında müşteri temin etmekte ve ona göndermektedir.

Bu değerlendirmenin münakaşası:

Simsarın işinin mahiyeti ile kredi kartını çıkaran banka işinin mahiyeti arasında farklılık bulunmaktadır. Şöyle ki: Simsar, satıcı ile alıcı arasında vasıta olur. Ancak, alıcının fatura bedelini, kart çıkaran bankanın yaptığı gibi, kendi hesabından ödemez. Semeni müşteri öder.

Ayrıca simsar, satıcının mal ve hizmetlerini satışa arz edip, reklamını yaptığı halde, kartı çıkaran banka, sadece, kredi kartı ile muameleleri kabul eden veya müşterilerine iskonto uygulayan ticaret merkezlerinin isimlerini vermekle iktifa eder.¹¹⁵

Son olarak, kartı çıkaran banka ile tüccar arasındaki ilişki ile ilgili şöyle bir soru akla gelmektedir: Acaba, kart hamili borcunu ödemediği takdirde, kartı çıkaran banka, tüccara ödediğini geri isteyebilecek midir? Bu sorunun cevabı olumsuzdur. Çünkü banka, ödemeyi taahhüt etmiş, dolayısıyla, hamilin tüccardan aldığı eşyanın semeni (bedelini) onun zimmetinde vacip olmuştur. Şayet hamil bankaya olan borcunu ödemezse, ancak

¹¹⁴ Ahmet, Yılmaz, **İslam Hukukuna Göre Kredi Kartı**, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2001, Sayı II, s. 77.

¹¹⁵ Abdullah Ahmed Batubare Nevvaf, "et-Tekyifü's-Şer'i li Bitakati'l-İ'timan", Mecelletü'l- Buhusi'l - Fıkhi el-Muasıra, sayı37, Şubat, Mart, Nisan 1998, s. 162.

başka yöntemlerle ondan tahsil etmeye çalışabilir (mesela: mahkeme kanalı ile). Tahsil edemezse bırakanın kesesinden gitmiş olur.¹¹⁶

6.6.3. İslam Hukukuna Göre Kart Hamili ile Üye İşyeri Arasındaki İlişki

6.6.3.1. Havale İlişkisi

Kart hamili ile tüccar arasındaki ilişki havale ilişkisidir. Çünkü kart hamili, tüccardan bir mal veya hizmet satın aldığı zaman, bedeli onun zimmetine taalluk eder ve tüccar o meblağı ona borç olarak vermiş olur. Sonra, borçlu olan kart hamili, alacaklı olan tüccarı, borcu ödeyecek olan bankaya havale eder. Bu havaleyi, kart hamilinin, alış faturasını imzalaması ifade eder. Tüccar da bu havaleyi kabul ederek, alacağını tahsil etmek üzere, faturayı, kartı çıkaran bankaya gönderir. Böylece, taraflar arasında havale işlemi gerçekleşmiş olur.¹¹⁷

Bu görüşün münakaşası:

Bu görüşü teyit eden husus, havale akdinin caiz olabilmesi için, havale edenin, nezdine havale yapılanın (muhalün aleyh) üzerinde, alacağının bulunmasının şart olmamasıdır. Zaten genelde, kart hamilini (havale eden), banka nezdinde (muhalün aleyh) bir alacağı bulunmamaktadır. Şayet, havale akdinin cevazı için, havale edenin, muhalün aleyh nezdinde alacağının bulunmasını şart koşanların görüşünü alacak olursak, o zaman, kart hamili ile tüccar arasındaki ilişki havale değil, kefalet akdine girmiş olur.¹¹⁸

6.6.3.2. Satış veya İcare İlişkisi

Kart hamili ile tüccar arasındaki ilişki satış veya icare ilişkisi olduğu değerlendirilmesi yapılmıştır, Bu değerlendirmeye göre, kart hamili ile tüccar arasında meydana gelen akit, bazen satış akdi olur ki, satıcı tüccar, müşteri ise kart hamilidir.

Bazen de (hizmet alımları durumunda) icare akdi kabul edilir ki, kiralayan (mucir) tüccar, kiracı (müstecir) da kart hamili olur. Satış akdi olarak kabul edilmesi halinde, (mal

¹¹⁶ A.g.e., s.163

¹¹⁷ Ahmet, Yılmaz, **İslam Hukukuna Göre Kredi Kartı**, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2001, Sayı II, s. 78.

¹¹⁸ A.g.e., s.79.

alımları durumunda) tüccar eşyayı, kart hamiline takdim edip, ona temlik etmiş olmaktadır. Hizmet alımları durumunda da, tüccar, üzerinde anlaşılan menfaati, kart hamiline kiralamış olmaktadır. Her iki akitte de kart hamili, satış veya icar senetlerini (faturalarını) imzalamasıyla, tüccar, semen veya ücrete müstahak olur ve ödeme mesuliyeti de kartı çıkaran bankaya intikal etmiş olur.¹¹⁹

Bu değerlendirme ile ilgili olarak da, şöyle bir soru akla gelebilir: Acaba tüccar, semen veya ücreti doğrudan kart hamilinden talep edebilir mi? Kural olarak talep edemez. Şayet kart olmasaydı, şüphesiz ondan talep ederdi. Ancak kart hamili, kart vasıtasıyla, birbirinden uzak birçok ticaret merkezlerinde satın alma işlemleri yaptığı için, hepsine ulaşmak kolay olmaz. Bu sebeple tüccar, asıl mesul olan kart hamilinden vazgeçip, hakkını bankadan talep etmeyi daha kolay bulmaktadır.¹²⁰

6.6.4. İslam Hukukuna Göre Üye İşyeri ile Üye İşyeri Bankası Arasındaki İlişki

İslam Hukuku âlimlerinin büyük bir ekseriyeti üye işyeri ile üye işyeri bankası arasındaki ilişkinin bir hizmet sözleşmesi ilişkisi olduğu ve dolayısıyla üye işyeri bankasının üye işyerinden aldığı komisyonun caiz olduğu yönünde görüş bildirmektedirler.

Ancak kart ihraç eden banka ile kart hamili arasındaki ilişki başlığında da izah ettiğimiz gibi bu ilişkinin bir kefalet ilişkisi olduğu görüşünde olan İslam âlimleri de vardır. Ancak buradaki komisyonun üye işyerinden alınan komisyon ile kart bankasına ödenen komisyon arasındaki farktan ibaret olduğu ve caiz olduğu görüşü hâkimdir.

Tüm bunlara rağmen üye işyeri komisyonunun kredi kartı hamiline verilen kredinin faizi olduğunu iddia eden bir âlim grubu da mevcuttur.

6.6.5. Genel Değerlendirme

Günümüz dünyasında kredi kartsız bir alışverişi hayal etmek bile mümkün görünmemektedir. Bugün için kredi kartıyla yapılan alışverişler, kayıt dışı ekonomiyle

¹¹⁹ A.g.e., s.79.

¹²⁰ A.g.e., s.79.

mücadelede devlete fayda sağlarken, ticaret hacmi artışıyla üye işyerlerine, sağladığı birçok kolaylıklar ile kredi kartı hamillerine ve son olarak da bankalara ciddi bir gelir kapısı olmaktadır.

Kredi kartlı ödeme sistemlerinin tarafları arasındaki ilişkileri analiz ettiğimizde tüm taraflar arasında bir takım hukukî ilişkiler doğmakta ve sözleşmeler yapılmaktadır. Bu sözleşmeler genellikle meşru temellere dayansa da bunların bir kısmı İslâm'ın meşru görmediği faiz gibi şartlar da içermektedir. İşte İslâm hukukçuları hayatın içindeki her olgu gibi kredi kartının da fikhî durumunu tartışmışlar ve yukarıda açıklamaya çalıştığımız kanaatlerini dile getirmişlerdir.

İçeriğinde faiz şartı bulunan bir sözleşmeye imza atarak alınan kredi kartlarını kullanmak, son ödeme tarihinde borcun tamamını ödeyerek faize girilmese bile doğru bir davranış olarak görünmemektedir.

Kartlı ödeme sistemlerinin tarafları arasında bulunan bankaların, uluslararası ödeme sistemlerine ve BKM'ye ödedikleri komisyon ve ücretler ile üye işyerinden aldıkları komisyon ve ücretler, verilen hizmetlerin bir karşılığı olarak görmek mümkündür. Ancak tarafların bir fonlama maliyetlerine ilişkin olarak birbirlerine ödemiş oldukları faiz ya da başka bir adla adlandırılan benzer tutarların caiz olmadığı konusunda İslam Hukuku âlimleri ittifak halindedirler.

Katılım Bankalarının faizsiz kar paylı kredi kartı uygulamaları bazı İslam Hukuku âlimlerince caiz görülmesi de son dönem İslam Hukuku âlimlerince büyük ölçüde kabul görmektedir.

Faiz içeren kredi kartlarına alternatif olarak sunulan murabaha kart uygulaması teorik planda uygun görünmektedir. Milyonlarca insanın küçük alışverişlerini kredi kartıyla yaparken kendilerine taksitlendirme imkânı da sunan bir kredi kartı çıkarılabileceği düşünülebilir. Çünkü öncelikle kart sözleşmesinin mutlaka karz / borç sistemine dayanması gerekmemektedir. Bankanın kart hâmiyle yapacağı akit kefalet ve hizmet akdi olabileceği gibi murabaha akdi de olabilir. Bunu engelleyecek hiçbir sağlam delil yoktur. Ayrıca kredi kartları, yapılan alışverişlerde bankaları devreye sokmanın aracıdır. Banka bu noktada kart hâline kefil sıfatıyla devreye girebileceği gibi kendisi adına yapılan alım satımı onaylayan kurum sıfatıyla da yer alabilir. Bu itibarla murabaha kart önerisinin milyonlarca adede ulaşılmış kredi kartı kullanıcılarıyla bankalar arasında meşru

bir ilişki kurabileceği söylenebilir. Bununla birlikte kart hâmilinin murabaha kart ile dinen meşru sayılmayan ürünleri alması ya da otel ve restoran gibi yerlerden hizmet satın alması durumunda murabaha kart ile yapılacak ödemelerin problem doğuracağı anlaşılmaktadır. Bu durumda banka meşru olmayan malları tespit edebiliyorsa bunun bedelini ödemeyi reddetmelidir. Ayrıca otel ve restoran gibi yerlerden alınan hizmetlerin karşılığında ödenecek miktarı ise vâde farkıyla vâdelendirmemelidir. Çünkü bu tür hizmetlerin öncelikle banka adına alınıp sonra bankadan satın alınması düşüncesi isabetli görünmemektedir. Murabaha kart ile yapılacak alım satımlarda vâde farkının fahiş olmaması ve uygulanacak taksit sayısının baştan belirlenmesi gerekir.¹²¹

¹²¹ İshak Emin, Aktepe, **İslam Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık**, Erkan Matbaası, İstanbul, 2010, s. 125.

BÖLÜM 7. KREDİ KARTI İŞLEMLERİ VE MUHASEBELESTİRİLMESİ

Bankalar, kredi kartlarıyla yapılan işlemleri Tek Düzen Hesap Planı (THP) çerçevesinde muhasebeleştirilmektedirler. Kredi kartı ve üye işyeri işlemleri bankaların merkezinde bankacılık sistemleri vasıtasıyla otomatik olarak muhasebeleştirilmekte ve genellikle de mali işler departmanı tarafından da bu kayıtlar kontrol edilmektedir.

Kart sayıları bir kaç milyonu bulan ve üye işyeri sayıları yüzbinleri geçen bankaların doğal olarak kredi kartı ve üye işyeri müşterilerinin günlük finansal işlem sayıları da günde birkaç milyonu bulmaktadır. Bu kadar yüksek sayıdaki finansal işlemlerin manuel olarak takip edilmesi ve muhasebeleştirilmesi de mümkün değildir. Bu sebeple de bankalar kredi kartı ve üye işyeri müşterilerinin işlemlerini müşteri bazında izlemek ve muhasebeleştirmek üzere çok güçlü programlar yazdırmışlardır. Her finansal işleme türüne göre bir kod verilmiş ve bu finansal hareket bankacılık sistemine alınırken de hareketin koduna göre sistem otomatik olarak fiş kesmekte(muhasebeleştirme yapmakta) ve kanuni defterlere kayıt atmaktadır.

Yukarıda da bahsettiğim üzere kredi kartıyla yapılan tüm işlemler, faiz, komisyon, vergiler ve puanlar merkez tarafından hesaplanarak müşterilerin hesaplarına kaydedilmektedir. Şubeler de ise daha çok müşterilerden alınan kredi kartı tahsilatları ve üye işyeri ile ilgili ödeme işlemleri yapılmaktadır.

Bankalarda uygulanmakta olan muhasebe, ticari işletmelerde uygulanan muhasebe işleyişinden farklılık arz etmektedir. Gerek hesap planı gerekse de kayıt düzeninin de farklılıklar bulunmaktadır. Dolayısıyla kredi kartlarıyla ilgili işlemlerin muhasebesine geçmeden önce bankalarda uygulanmakta olan muhasebe sistemine değinmek istiyorum Daha sonra da işlem bazında muhasebe kayıtlarını anlatmaya başlayacağım. Bu kayıtların tamamı orta ölçekli bir bankanın kredi kartları muhasebe sisteminden faydalanılarak hazırlanmıştır.

7.1. BANKALARDA UYGULANAN MUHASEBE SİSTEMİ

7.1.1. Bankalarda Uygulanan Muhasebesinin Özellikleri

Banka muhasebesi, bankacılık işlemlerinin uygulanmasını inceleyen bir ihtisas muhasebesidir. Bu yönüyle banka muhasebesi, diğer işletmelerin isleyiş sistemlerinden farklıdır. Bu farklılık aynı zamanda kendine özgü hesapları içeren hesap planından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla banka muhasebesini diğer işletmelerin muhasebe sistemlerinden farklı kılan özellikler şunlardır;¹²²

- Bankacılık işlemlerinin birçoğu bir kıymet hareketi yarattığından muhasebeleştirmeyi de zorunlu kılmaktadır. Bankacılık işlemini yapan kişi aynı zamanda kayıt işlemini de gerçekleştirir.
- Bankalar diğer işletmelerle kıyaslandığında birçok şubeyle çalışırlar. Bu şubelerin sahip olduğu kişilik kavramı gereği birbirleri ile olan borç alacak ilişkisini her şube kendisi gerçekleştirir. Ayrıca şubeler arasındaki bu ilişki hesaplama merkezinden de takip ve kontrol edilir.
- Bankada yapılan işlemlerin çoğu işlem sırasında bir kıymet hareketi yaratmayıp daha sonra kıymet hareketine dönüşebilir.
- Döviz üzerinden yapılan işlemler hem TL hem de ilgili döviz cinsi üzerinden kaydedilir.

7.1.2. Bankalarda Uygulanan Tekdüzen Hesap Planı

3182 sayılı Bankalar Kanununa göre Türkiye’de faaliyet gösteren tüm bankalarda kullanılmak ve bankalar arasında muhasebe kayıtları ile raporlama açısından tekdüzeni sağlamak amacıyla 01.01.1986 yılından itibaren uygulamaya konulan “Tekdüzen Hesap Planının” bankalar tarafından kullanılması zorunlu hale getirilmiştir.¹²³

¹²² Serdar, Atay, **Banka Muhasebesi**, Yetkin Yayınları, Isparta, 2003, s.16

¹²³ A.g.e., s.17

Hesap planının uygulamaya konulduğu 1986 yılından bugüne kadar, bankacılık sisteminde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişim THP’de de çeşitli değişimleri zorunlu kılmıştır. Bankaların ihtiyaçları doğrultusunda yeni hesaplar ilave edilmiş ve THP’nin devamlı gelişmesi ve değişmesiyle sürdürülmesi sağlanmıştır. Ayrıca geçen zaman içerisinde bankacılık işlemlerinde ve bilgi işlem teknolojisinde meydana gelen ilerlemeler sonucunda da THP’de bulunan bazı hesaplarda uygulamadan kaldırılmıştır.¹²⁴

7.2. YURT İÇİ BİR BANKANIN KREDİ KARTIYLA YURTİÇİ (DOMESTİC) VE YURTDIŞINDA (INTERNATİONAL) YAPILAN İŞLEMLERE İLİŞKİN MUHASEBE KAYITLARI

Bu bölümde bankanın kredi kartı müşterilerinin kredi kartlarıyla yapmış oldukları işlemlere ilişkin muhasebe kayıtları anlatılacaktır. Ancak işlem çeşitleri çok olduğu için öncelikle alış veriş ve nakit çekime ilişkin muhasebe kayıtlarına örnekler verilecektir. Ancak burada alışveriş işleminin yapıldığı üye işyerinin bankanın kendisine ait olması ya da farklı bir bankaya ait olması durumunda muhasebe kayıtlarında kullanılan hesap skontlarında farklılık olacaktır. Yine alışveriş işleminin yurt içinde ya da yurt dışında olması muhasebe kayıtlarını farklılaştıracaktır. Bu arada kart hamilinin gerçek kişi ya da tüzel kişi olması durumunda da kullanılan hesap skontları farklı olacaktır. Bu şekilde devam edildiğinde kayıt kombinasyonu daha da artacaktır. Bu sebeple muhasebe kayıtlarının örneğine geçmeden önce bir muhasebe fişi ile bu kombinasyonları göstermeye çalışacağım.

İptal işlemleri asıl işlemin tam tersi kaydı olacağı için, bu işlemlerin yevmiye kaydı yerine muhasebe fişini göstereceğim.

¹²⁴ Mehmet Hasan, Eken, **Banka Muhasebesi**, Der Yayınları, İstanbul, 2004, s.55

7.2.1. Kredi Kartlarıyla Üye İşyerlerinden Yapılan Alışveriş İşlemleri

Peşin Satış Fişleri			
Şube	ThpNo	B/A	İşlem Tipi
992	11821100 11841100 11831100 12809011 12809021	B	Kredi Kartları Müşteri Kredi Kartları Personel Business Kartlar Müşteri Kredi Kartları Yurtdışı Yerleşik Business Kart Yurtdışı Yerleşik
992	39090001 39200001 39200002 39200008 39090100 39090100	A	Üye İşyeri Bloke Hesap Vadeli BKM Satış Kredi Kartları (+ SGK) BKM Satış Business Kart (+ SGK) BKM World Peşin Satış Konya Ulaşım Kayseri Ulaşım

Tablo 1: Alış Veriş İşlemleri Fişi

Taksitli Satış Fişleri			
Şube	ThpNo	B/A	İşlem Tipi
992	11821000 11841000 11831000 12809010 12809020 13821000 13841000 13831000 14809010 14809020	B	Taksitli Kredi Kartları Müşteri Taksitli Kredi Kartları Personel Taksitli Business Kartlar Müşteri Taksitli Kredi Kartları Yurtdışı Yerleşik Taksitli Business Kart Yurtdışı Yerleşik 12 Aydan Büyük Taksitli Kredi Kartları Müşteri 12 Aydan Büyük Taksitli Kredi Kartları Personel 12 Aydan Büyük Taksitli Business Kartlar Müşteri 12 Aydan Büyük Taksitli K.K. Yurtdışı Yerleşik 12 Aydan Büyük Taksitli Buss. K.Yurtdışı Yerleşik
992	39090001	A	Üye İşyeri Bloke Hesap Vadeli

Tablo 2: Taksitli Alış Veriş İşlemleri Fişi

7.2.1.1. Bankanın Kendi Kartıyla Kendi Üye İşyerinden Alışveriş İşlemleri (On-Us Domestic İşlemler)

Bay A 27.11.2014 tarihinde AL Banka ait kredi kartıyla yine AL Banka ait bir üye işyerinden 100 TL tutarında alışveriş yapmıştır.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----
118 21 100 Bireysel Kredi Kartları 100
390 90 001 Üye İşyeri Bloke Hesabı Vadeli 100
Yurt İçi On-Us Peşin Satış Kaydı
-----/-----

Aynı İşlemin Taksitli olması durumunda ise;

-----/-----
118 21 100 Bireysel Kredi Kartları 100
390 90 001 Üye İşyeri Bloke Hesabı Vadeli 100
Yurt İçi Taksitli Satış Kaydı
-----/-----

Taksitli Satış İptali Fişi			
Şube	ThpNo	B/A	İşlem Tipi
992	39200008 39090000	B	Takası Yapılmış Taksitler Takası Yapılmamış Taksitler
992	39090901 39090902	A	Aracı Hesap Kredi Kartları Aracı Hesap Business Kart
992	39090901 39090902	B	Aracı Hesap Kredi Kartları Aracı Hesap Business Kart
992	11821100 11841100 11831100 12809011 12809021	A	Kredi Kartları Müşteri Kredi Kartları Personel Business Kartlar Müşteri Kredi Kartları Yurtdışı Yerleşik Business Kart Yurtdışı Yerleşik

Tablo 3: Taksitli Alış Veriş İşlemler İptali Fişi

7.2.1.2. Bankanın Kendi Kartıyla Diğer Banka Üye İşyerinden Alışveriş İşlemleri (Not On-Us Domestic İşlemler)

Bay A 27.11.2014 tarihinde AL Banka ait kredi kartıyla ÖZ Banka ait bir üye işyerinden 100 TL tutarında alışveriş yapmıştır.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----

118 21 100	Bireysel Kredi Kartları	100
392 00 001	BKM Satış Kredi Kartları	100
Yurt İçi Not On-Us Peşin Satış Kaydı		

-----/-----

Yukarıdaki işlemlerin iptaline ilişkin kesilmesi gereken muhasebe fişi tüm versiyonları ile aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Peşin Satış İptali Fişleri			
Şube	ThpNo	B/A	İşlem Tipi
992	39200001 39200002 39200008 39090100 39090100	B	BKM Satış Kredi Kartları (+ SGK) BKM Satış Business Kart (+ SGK) BKM World Peşin Satış Konya Ulaşım Kayseri Ulaşım
992	39090901 39090902	A	Aracı Hesap Kredi Kartları Aracı Hesap Business Kart

Tablo 4: Peşin Alış Veriş İptal Fişi

7.2.1.3. Yurtdışında Yapılan Alışveriş İşlemleri (İnternatinal)

Yurt Dışı Peşin Satış Fişleri			
Şube	ThpNo	B/A	İşlem Tipi
992	11821100 11841100 11831100 12809011 12809021	B	Kredi Kartları Müşteri Kredi Kartları Personel Business Kartlar Müşteri Kredi Kartları Yurtdışı Yerleşik Business Kart Yurtdışı Yerleşik
992	29401000	A	Döviz Dönüşümü (TL TUT)
992	29500000	B	Döviz Dönüşümü (USD TUT)
992	39300001 39300002 39300004 39300005	A	Yurtdışı Satış Kredi Kartı Visa (USD Tutar) Yurtdışı Satış Business Kart Visa (USD Tutar) Yurtdışı Satış Kredi Kartı Master (USD Tutar) Yurtdışı Satış Business Kart Master (USD Tutar)

Tablo 5: Yurt Dışı Peşin Alış Veriş Fişi

Bay A 27.11.2014 tarihinde AL Banka ait kredi kartıyla yurtdışında WZ Banka ait bir üye işyerinden 100 USD tutarında alışveriş yapmıştır. Dolar Kuru 2 TL dir.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----
118 21 100 Bireysel Kredi Kartları 200
294 01 000 Döviz Alım Satım 200
295 00 000 Döviz Vaziyeti 100
393 00 001 Yurt Dışı Kredi Kartları Visa 100
Yurt Dışı Peşin Satış Kaydı
-----/-----

Yukarıdaki işlemlerin iptaline ilişkin kesilmesi gereken muhasebe fişi tüm versiyonları ile aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Yurt Dışı Peşin Satış İptali Fişi			
Şube	ThpNo	B/A	İşlem Tipi
992	39300001	B	Yurtdışı Satış Kredi Kartı Visa (USD Tutar)
	39300002		Yurtdışı Satış Business Kart Visa (USD Tutar)
	39300004		Yurtdışı Satış Kredi Kartı Master (USD Tutar)
	39300005		Yurtdışı Satış Business Kart Master (USD Tutar)
992	29500000	A	Döviz Dönüşümü (USD TUT)
992	29401000	B	Döviz Dönüşümü (TL TUT)
992	11821100	A	Kredi Kartları Müşteri
	11841100		Kredi Kartları Personel
	11831100		Business Kartlar Müşteri
	12809011		Kredi Kartları Yurtdışı Yerleşik
	12809021		Business Kart Yurtdışı Yerleşik

Tablo 6: Yurt Dışı Peşin Alış Veriş İptal Fişi

7.2.2. Kredi Kartlarıyla Yurtiçi ve Yurtdışı Banka ATM'lerinden Nakit Çekim İşlemleri

7.2.2.1. Bankanın Kendi Kartıyla Kendi ATM'inden Nakit Çekim İşlemleri (On-Us Domestic Nakit Çekim İşlemleri)

Bay A 27.11.2014 tarihinde AL Banka ait kredi kartıyla yine AL Banka ait bir ATM'den 100 TL tutarında para çekmiştir.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
118 21 100	Bireysel Kredi Kartları	100
290	Şubeler Cari Hesabı	100
Yurt İçi KK On-Us Nakit Çekim Kaydı		
-----/-----		

Hesabın Bulunduğu Şube (xxx Şube)

-----/-----		
290	Şubeler Cari Hesabı	100
010 01 001	Şube ATM Kasa	100
Yurt İçi KK On-Us Nakit Çekim Kaydı		
-----/-----		

7.2.2.2. Bankanın Kendi Kredi Kartıyla Başka Bir Bankanın ATM'sinden Nakit Çekim İşlemleri (Not On-Us Domestic İşlemler)

Bay A 27.11.2014 tarihinde AL Banka ait kredi kartıyla ÖZ Banka ait bir ATM'den 100 TL tutarında para çekmiştir.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
118 21 100	Bireysel Kredi Kartları	100
392 01 000	BKM Nakit Kredi Kartları	100
Yurt İçi KK Not On-Us Nakit Çekim Kaydı		
-----/-----		

7.2.2.3. Bankanın Kendi Kredi Kartıyla Yurt Dışı Bir Bankanın ATM'sinden Nakit Çekim İşlemleri (Not On-Us International İşlemler)

Bay A 27.11.2014 tarihinde AL Banka ait kredi kartıyla yurtdışında WZ Banka ait bir ATM'den 100 USD tutarında nakit çekmiştir. Dolar Kuru 2 TL dir.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
118 21 100	Bireysel Kredi Kartları	200
294 01 000	Döviz Alım Satım	200
295 00 000	Döviz Vaziyeti	100
393 01 000	Yurt Dışı Nakit Kredi Kart. Visa	100
Yurt Dışı KK Not On-Us Nakit Çekim Kaydı		
-----/-----		

7.2.2.4. Nakit Çekim İşlemlerine İlişkin Faiz, Ücret ve Komisyonlar

Bay A 27.11.2014 tarihinde AL Banka ait kredi kartıyla ÖZ Banka ait bir ATM'den 100 TL tutarında para çekmiştir. 10 TL Nakit Çekim Ücreti ve hesap kesim tarihinde %3 Nakit Çekim Faizi işlemiştir. BSMV oranı % 5 KKDF %15 dir. Hesap Kesim tarihinde 3 TL faiz hesaplandığı varsayılmıştır.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
118 21 100	Bireysel Kredi Kartları	100
392 01 000	BKM Nakit Kredi Kartları	100
Yurt İçi KK Not On-Us Nakit Çekim Kaydı		
-----/-----		

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
118 21 100	Bireysel Kredi Kartları	10,50
514 02 100	Nakit Çekim Faiz Gelirleri	10,00
380 005	BSMV	0,50
Yurt İçi KK Not On-Us Nakit Çekim Ücreti Kaydı		
-----/-----		

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)- Hesap Kesim Tarihi

-----/-----		
118 21 100	Bireysel Kredi Kartları	3,60
514 02 100	Nakit Çekim Faiz Gelirleri	3,00
390 022	KKDF	0,45
380 005	BSMV	0,15
Yurt İçi KK Not On-Us Nakit Çekim Faiz Kaydı		
-----/-----		

7.3. BANKANIN ÜYE İŞYERLERİNDE YURTIÇİ VE YURTDIŞI BANKALARINA AİT KREDİ KARTIYLA YAPILAN İŞLEMLER

Bu bölümde bankanın üye işyerlerinde yapılan işlemlere ilişkin muhasebe kayıtları anlatılacaktır. Ancak işlem çeşitleri çok olduğu için öncelikle alış verişi ve nakit çekime ilişkin muhasebe kayıtlarına örnekler verilecektir. Yine alışveriş işleminin yurt içi bir banka ya da yurt dışı bir banka kartı ile yapılması muhasebe kayıtlarını farklılaştıracaktır. Bu arada üye işyerinin gerçek kişi ya da tüzel kişi olması durumunda da kullanılan hesap skontları farklı olacaktır. Bu şekilde devam edildiğinde kayıt kombinasyonu daha da artacaktır. Bu sebeple muhasebe kayıt örneğine geçmeden önce bir tablo fiş ile bu kombinasyonları göstermeye çalışacağım.

İptallerde asıl işlemin ters kaydı olacağı için bu işlemleri yevmiye kaydı yerine muhasebe fişi ile gösterilecektir.

7.3.1. Alışveriş İşlemleri

7.3.1.1. Yurtiçi Satış İşlemleri

Gün Sonu İndirme Fişleri			
Şube	ThpNo	B/A	İşlem Tipi
992	02801100	B	Yurt İçi Takas
992	39090001 39090101	A	Vadeli İşlemler Vadesiz İşlemler

Tablo 7: Gün Sonu Kayıt Fişi

ÖZ Bank müşterisi Bay A 27.11.2014 tarihinde AL Banka ait Pos üzerinden 100 TL tutarında bir alış verişi yapmıştır. AL Bank'ın gün sonunda muhasebe yevmiye kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
280 11 000	Yurt İçi Takas Hesabı	100
390 90 001	Üye İşyeri Bloke Hesap Vadeli	100
Yurt İçi Alışveriş		
-----/-----		

Bloke günün sonunda ilgili tutar müşterinin cari hesabına geçer. Eğer komisyonlu çalışılıyorsa hesaplanan ve BSMV müşterinin cari hesabından kesilir. Ana tutarın yatırılması ile komisyonun kesilmesi aynı anda olur.

Müşteri Hesaba Geçiş Fişleri (Satış/ORG, Satış/CBREV, KP/REV, IKPAY/REV)			
Şube	ThpNo	B/A	İşlem Tipi
992	39090001 39090101	B	Vadeli İşlemler Vadesiz İşlemler
HesSb	CariHes	A	Cari Hesap
HesSb	CariHes	B	Komisyon
HesSb	76021000	A	Komisyon
HesSb	CariHes	B	BSMV
HesSb	38000500	A	BSMV
HesSb	CariHes	B	TİK Komisyon
HesSb	76021000	A	TİK Komisyon
HesSb	CariHes	B	TİK BSMV
HesSb	38000500	A	TİK BSMV

Tablo 8: Gün Sonu Tutarlarını Cari Hesaba Aktarma Fişi

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
390 90 001	Üye İşyeri Bloke Hesap Vadeli	100
290	Şubeler Cari Hesabı	100
Üye İşyeri Bloke Çözümü		
-----/-----		

Hesabın Bulunduğu Şube (xxx Şube)

-----/-----		
290	Şubeler Cari Hesabı	100
300 01 001	Cari Hesaplar	100
Üye İşyeri Bloke Çözümü		
-----/-----		

7.3.1.2. Yurtdışı Satış İşlemi

WZ Bank müşterisi Bay A 27.11.2014 tarihinde AL Banka ait Pos üzerinden 100 TL tutarında bir alış veriş yapmıştır. Dolar Kuru 2 TL dir.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
281 03 001	Yurt Dışı Takas Visa	50
294 01 000	Döviz Alım Satım	50
295 00 000	Döviz Vaziyeti	100
390 90 001	Yurt Dışı Nakit Kredi Kart. Visa	100
Yurt Dışı KK ile Alışveriş		
-----/-----		

Bloke günün sonunda ilgili tutar müşterinin cari hesabına geçer. Eğer komisyonlu çalışılıyorsa hesaplanan ve BSMV müşterinin cari hesabından kesilir. Ana tutarın yatırılması ile komisyonun kesilmesi aynı anda olur.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
390 90 001	Üye İşyeri Bloke Hesap Vadeli	100
290	Şubeler Cari Hesabı	100
Üye İşyeri Bloke Çözümü		
-----/-----		

Hesabın Bulunduğu Şube (xxx Şube)

-----/-----		
290	Şubeler Cari Hesabı	100
300 01 001	Cari Hesaplar	100
Üye İşyeri Bloke Çözümü		
-----/-----		

7.3.2. Nakit Çekim İşlemleri

7.3.2.1. Yurtiçi Nakit İşlemi

ÖZ Bank müşterisi Bay A 27.11.2014 tarihinde AL Banka ait ATM üzerinden 100 TL tutarında nakit çekiyor. AL Bank'ın muhasebe yevmiye kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

ATM Bulunduğu Şube (xxx Şube)		
-----/-----		
290	Şubeler Cari Hesabı	100
010 01 001	Şube ATM Kasa	100
Yurt İçi KK Çekim Kaydı		
-----/-----		

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)		
-----/-----		
280 11 000	Yurt İçi Takas Hesabı	100
290	Şubeler Cari Hesabı	100
Yurt İçi KK Nakit Çekim Kaydı		
-----/-----		

7.3.2.2. Yurtdışı Nakit İşlemi

WZ Bank müşterisi Bay A 27.11.2014 tarihinde AL Banka ait ATM üzerinden 100 TL tutarında nakit çekim yapmıştır. Dolar Kuru 2 TL dir. AL Bank'ın muhasebe yevmiye kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

ATM Bulunduğu Şube (xxx Şube)		
-----/-----		
290	Şubeler Cari Hesabı	100
010 01 001	Şube ATM Kasa	100
Yurt İçi Yabancı KK Nakit Çekim Kaydı		
-----/-----		
Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)		
-----/-----		
281 03 001	Yurt Dışı Takas Visa	50
294 01 000	Döviz Alım Satım	50
295 00 000	Döviz Vaziyeti	100
290	Şubeler Cari Hesabı	100
Yurt İçi Yabancı KK Nakit Çekim Kaydı		
-----/-----		

7.3.3. Takas İşlemleri

Bankalar her gün bir önceki güne ait gün sonları dosyalarını BKM'nin belirlediği bir formatta BKM'ye çıkarlar. Bu dosyaya outgoing dosyası denmektedir. Bu dosyada üye işyeri bankasının kredi kart bankasından alacakları yer almaktadır. BKM de bu dosyaları işleyerek bankaların alması için bir ortama bırakır. Bu dosyaya da incoming dosyası denmektedir. Bu dosyada da kredi kartı bankalarının borçları yer almaktadır. Bankalar bu dosyaları sistemlerine indirerek kart sahiplerinde bekleyen provizyonları kapatarak kart sahibine finansal işlem hareketi olarak yansıtır.

BKM tüm bankalar nezdinde netleştirme yaparak bankaların TCMB Merkez bankasında yer alan hesaplarına işlem yapar. Nette alacaklı bankalara hesaplarına alacak tutarını geçer, nette borçlu olan bankaların hesaplarından da ilgili tutarı alır. Gün sonunda alacaklı bankaların alacakları toplamı ile borçlu bankanın borçlarını toplamı daima birbirine eşit olduğundan gün sonunda BKM'nin elinde hiçbir tutar kalmaz. Bankalar takas borçlarını her gün en geç öğlen 12'ye kadar yatırmak zorundadırlar.

Üye işyeri bankaları üye işyerinde yapılan harcama tutarlarını yukarıda belirttiğimiz takaslaşma ile bir gün sonra alırken gerçekleşen işlemler için BKM'nin belirlemiş olduğu takas komisyon oranı nispetinde de kredi kartı bankalarına takas komisyonu ödemektedir. Bu takas komisyonları takaslaşma sırasında BKM tarafından resen yapılmaktadır. Üye

işyeri Bankası da ödediği bu takas komisyon tutarlarını üye işyerlerinden almakta veya gün sonu tutarlarını belli bir bloke günü sonra üye işyerine ödemektedirler.

7.3.3.1. Yurtiçi Diğer Banka Kredi Kartının BKM Takası

Yurt İçi Takas

Şube	THP No	Açıklama	Tutar
992	28003004	Takas Tarihi + Tarihli Nak.Avans Kom.Geliri	Nakit Avans Kom. Geliri :
992	76022104	Takas Tarihi + Tarihli Nak.Avans Kom.Geliri	Nakit Avans Kom. Geliri :
992	83000000	Takas Tarihi + Tarihli Nak.Avans Kom.Geliri	Nakit Avans Komisyon Geliri x BSMV Oranı
992	38000500	Takas Tarihi + Tarihli Nak.Avans Kom.Geliri	Nakit Avans Komisyon Geliri x BSMV Oranı
992	84002490	Takas Tarihi + Tarihli CB Komisyon Gideri	Chargeback Kom. Gideri .:
992	39200001	Takas Tarihi + Tarihli CB Komisyon Gideri	Chargeback Kom. Gideri .:
992	39200001	Takas Tarihi + Tarihli KK Takas Kom. Geliri	KK Harc.TakasKom.Geliri:
992	76022101	Takas Tarihi + Tarihli KK Takas Kom. Geliri	KK Harc.TakasKom.Geliri:
992	83000000	Takas Tarihi + Tarihli KK Takas Kom. Geliri	Kredi Kartı Takas Komisyonu x BSMV Oranı
992	38000500	Takas Tarihi + Tarihli KK Takas Kom. Geliri	Kredi Kartı Takas Komisyonu x BSMV Oranı
992	39200002	Takas Tarihi + Tarihli BC Takas Kom. Geliri	BC Harc.TakasKom.Geliri:
992	76022102	Takas Tarihi + Tarihli BC Takas Kom. Geliri	BC Harc.TakasKom.Geliri:
992	83000000	Takas Tarihi + Tarihli BC Takas Kom. Geliri	BusinessCard Takas Komisyonu x BSMV Oranı

Tablo 9: Yurt İçi Takas Fişi (1.Kısım)

Yurt İçi Takas

Şube	THP No	Açıklama	Tutar
992	38000500	Takas Tarihi + Tarihli BC Takas Kom. Geliri	BusinessCard Takas Komisyonu x BSMV Oranı
992	76022101	Takas Tarihi + Tarihli REP. Komisyon Geliri	Rep. Komisyon Geliri:
992	38000500	Takas Tarihi + Tarihli REP. Komisyon Geliri	REP. Komisyon Geliri xBSMV Oranı
992	39200001	Takas Tarihi + Tarihli Nakit Çekim REP. Kom. Gideri	N.Çekim Rep Kom. Geliri :
992	76022104	Takas Tarihi + Tarihli Nakit Çekim REP. Kom. Gideri	N.Çekim Rep Kom. Geliri :
992	83000000	Takas Tarihi + Tarihli Nakit Çekim REP. Kom. Gideri	Nakit Çekim REP. Kom. Geliri x BSMV Oranı
992	38000500	Takas Tarihi + Tarihli Nakit Çekim REP. Kom. Gideri	Nakit Çekim REP. Kom. Geliri x BSMV Oranı
992	39200001	Takas Tarihi + Tarihli KK CB Tutarı	Chargeback Tutarı KK.....»
992	27890001	Takas Tarihi + Tarihli KK CB Tutarı	Chargeback Tutarı KK.....»
992	39200002	Takas Tarihi + Tarihli BC CB Tutarı	Business Kart Chargeback Tutarı
992	27890002	Takas Tarihi + Tarihli BC CB Tutarı	Business Kart Chargeback Tutarı
992	39099001	Takas Tarihi + Tarihli KK REP Tutarı	Rep. Tutarı KK.....»
992	39200001	Takas Tarihi + Tarihli KK REP Tutarı	Rep. Tutarı KK.....»
992	39099002	Takas Tarihi + Tarihli BC REP Tutarı	Rep. Tutarı BC.....»
992	39200002	Takas Tarihi + Tarihli BC REP Tutarı	Rep. Tutarı BC.....»

Tablo 10: Yurt İçi Takas Fişi (2.Kısım)

Yurt İçi Takas

Şube	THP No	Açıklama	Tutar
992	27890004	Takas Tarihi + Tarihli Nakit Çekim CB Tutarı	N.Çekim CB Tutarı»
992	39200003	Takas Tarihi + Tarihli Nakit Çekim CB Tutarı	N.Çekim CB Tutarı»
992	84002490	Takas Tarihi + Tarihli Nakit Çekim CB Kom. Gideri	N.Çekim CB Kom. Gideri ...:
992	39200001	Takas Tarihi + Tarihli Nakit Çekim CB Kom. Gideri	N.Çekim CB Kom. Gideri ...:
992	39200003	Takas Tarihi + Tarihli Nakit Çekim REP Tutarı	N.Çekim Rep Tutarı ...»
992	27890004	Takas Tarihi + Tarihli Nakit Çekim REP Tutarı	N.Çekim Rep Tutarı ...»
992	39200003	Takas Tarihi + Tarihli BK CB Tutarı	BK Chargeback Tutarı
992	39099003	Takas Tarihi + Tarihli BK CB Tutarı	BK Chargeback Tutarı
992	76022103	Ortak Nokta Takas Geliri	ATM Komisyon Geliri:
992	83000000	Ortak Nokta Takas Geliri	ATM Komisyon Geliri x BSMV Oranı
992	38000500	Ortak Nokta Takas Geliri	ATM Komisyon Geliri x BSMV Oranı
992	39200003	Ortak POS Takas Geliri	BK POS Kom.Geliri:
992	76022103	Ortak POS Takas Geliri	BK POS Kom.Geliri:
992	83000000	Ortak POS Takas Geliri	Banka Kartı POS Komisyon Geliri x BSMV Oranı
992	38000500	Ortak POS Takas Geliri	Banka Kartı POS Komisyon Geliri x BSMV Oranı

Tablo 11: Yurt İçi Takas Fişi (3.Kısım)

Yurt İçi Takas

Şube	THP No	Açıklama	Tutar
992	39200001	Takas Tarihi + Tarihli BKM Takası Devri	39200001 - Net Bakiye
992	39200002	Takas Tarihi + Tarihli BKM Takası Devri	39200002 - Net Bakiye
992	39200003	Takas Tarihi + Tarihli BKM Takası Devri	39200003 - Net Bakiye
992	39090903	Takas Tarihi + Tarihli BKM Takası Devri	392 Hesap Bakiye Toplam
992	39090903	Takas Tarihi + Tarihli BKM Takası Devri	280 Hesap Bakiye Toplam
992	28003003	Takas Tarihi + Tarihli BKM Takası Devri	28003003 - Net Bakiye
992	28003004	Takas Tarihi + Tarihli BKM Takası Devri	28003004 - Net Bakiye
992	39090903	Takas Tarihi + Tarihli BKM Takası	(392 Hesap Bakiye Toplam - 280 Hesap Bakiye Toplam)
992	39401400	Takas Tarihi + Tarihli BKM Takası	Net Takas Tutarı

Tablo 12: Yurt İçi Takas Fişi (4.Kısım)

Yukarıdaki fiş örneğinden de görüleceği üzere yurt içi işlemlerin her birtürü için takaslaşma satırı vardır. Burada sırasıyla üye işyerlerinden dolayı takasta bekleyen gün sonu tutarlarının kapatılmasına ilişkin yevmiye kaydı ve kredi kartlarından dolayı ödenecek takas hesabında bekleyen tutarların kapatılmasına ilişkin yevmiye kayıtları gösterilecektir.

Bankanın üye işyerinde yerli diğer bir bankanın kredi kartı alışveriş işlemini aşağıdaki şekilde takas hesabına almıştık,

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
280 11 000	Yurt İçi Takas Hesabı	100
390 90 001	Üye İşyeri Bloke Hesap Vadeli	100
Yurt İçi Alışveriş		
-----/-----		

BM'de takas dosyasına ilişkin ilgili tutarı takas komisyonunu keserek(%1 varsayılmıştır)Merkez Bankası İstanbul Şubesindeki bankanın hesabına yatırdığında aşağıdaki yevmiye maddesi düzenlenir.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
02 00 203	TC Merkez Bankası İst. Şb.	99,00
840 02 490	Takas Komisyon Gideri	1,00
390 90 001	Üye İşyeri Bloke Hesap Vadeli	100,00
Yurt İçi Alışveriş Takas Tahsilatı		
-----/-----		

Bankanın bir kredi kartı müşterisinin yerli diğer bir banka üye işyerinden alışveriş yaptığıında aşağıdaki işlemi yapmıştık,

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
118 21 100	Bireysel Kredi Kartları	100
392 00 001	BKM Satış Kredi Kartları	100
Yurt İçi Not On-Us Peşin Satış Kaydı		
-----/-----		

BM'de takas dosyasına ilişkin ilgili tutarı takas komisyonu düşerek (%1 varsayılmıştır)Merkez Bankası İstanbul Şubesindeki bankanın hesabından aldığıında aşağıdaki yevmiye maddesi düzenlenir.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
392 00 001 BKM Satış Kredi Kartları		100,00
38 005 BSMV		0,05
760 00 Takas Komisyon Gelirleri		0,95
02 00 203 TC Merkez Bankası İst. Şb.		99,00
Yurt İçi Alışveriş Takas Ödeme		
-----/-----		

7.3.3.2. Yurtdışı Diğer Banka Kredi Kartının Takası

Öncelikle POS sahibi üye işyerinin, gün içinde yaptığı tüm işlemleri kendi bankasına pos üzerinden on-line olarak gün sonunda göndermesi gerekmektedir. Bankalar her gün bir önceki güne ait gün sonları dosyalarında yer alan yurt dışı kartlarla yapılan işlemleri uluslararası ödeme sistemleri kuruluşunun belirlediği bir formatta uluslararası ödeme sistemleri kuruluşuna sistem vasıtasıyla gönderir. Bu dosyaya yurt dışı outgoing dosyası denmektedir. Bu dosyada üye işyeri bankasının yurt dışı kredi kart bankalarından alacakları yer almaktadır. Uluslararası ödeme sistemleri kuruluşu bu dosyaları işleyerek bankaların alması için bir ortama bırakır. Bu dosyaya da yurt dışı incoming dosyası denmektedir. Bu dosyada da kredi kartı bankalarının borçları yer almaktadır. Bankalar bu dosyaları sistemlerine indirerek kart sahiplerinde bekleyen provizyonları kapatarak kart sahiplerine finansal işlem hareketi olarak yansıtır.

Uluslararası ödeme sistemleri kuruluşları da tüm bankalar nezdinde netleştirme yaparak bankaların daha önceden anlaşmalı olduğu yurt dışı bir muhabir bankadaki hesaplarına işlem yapar. Nette alacaklı bankalara hesaplarına alacak tutarını geçer, nette borçlu olan bankaların hesaplarından da ilgili tutarı alır. Gün sonunda alacaklı bankaların alacakları toplamı ile borçlu bankanın borçlarını toplamı daima birbirine eşit olduğundan gün sonunda Uluslararası ödeme kuruluşunun elinde hiçbir tutar kalmaz. Bankalar takas borçları kadar tutarı her gün en geç öğlen 12'ye kadar yatırmak zorundadırlar.

Yurtdışı bir bankanın kredi kartı müşterisi yurt içi bir bankanın üye işyerinde alışveriş yaptığında aşağıdaki yevmiye kaydını yapmıştı (Dolar Kuru 2 TL varsayımı ile).

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
281 03 001	Yurt Dışı Takas Visa	50
294 01 000	Döviz Alım Satım	50
295 00 000	Döviz Vaziyeti	100
390 90 001	Yurt Dışı Nakit Kredi Kart. Visa	100
Yurt Dışı KK ile Alışveriş		
-----/-----		

Şimdi ise bu takas tutarının yurt dışındaki bankamızdaki hesabımıza yatırıldığında yapılacak yevmiye kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
02 01 101	Bank of New York	50,00
281 03 001	Yurt Dışı Takas Visa	50,00
Yurt Dışı Takas Tahsilatı		
-----/-----		

Yurt içi bir bankanın yurt dışı bir üye işyerinde işlem yaptığında aşağıdaki yevmiye kaydını yapmıştık (Dolar Kuru 2 TL varsayılmıştır).

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
118 21 100	Bireysel Kredi Kartları	200
294 01 000	Döviz Alım Satım	200
295 00 000	Döviz Vaziyeti	100
393 00 001	Yurt Dışı Kredi Kartları Visa	100
Yurt Dışı Peşin Satış Kaydı		
-----/-----		

Bu takas tutarının yurt dışındaki bankamızdaki hesabımızdan alındığında yapılacak yevmiye kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
393 00 001 Yurt Dışı Kredi Kartları Visa		100,00
02 01 101 Bank of New York		100,00
Yurt Dışı Takas Ödemesi		
-----/-----		

7.4. İTİRAZ İŞLEMLERİ (CHARGE BACK-GERİ İBRAZ)

Kredi kart müşterisinin hesap özetinde bulunan alışveriş ve nakit çekim tutarlarına itiraz edebilir. İtirazın bankaya ulaşmasını müteakip ilgili tutar müşterinin hesabından düşer ve ters ibraz (charge Back) hesaplarına alınır. Öncelikle harcama yevmiye kaydını tekrarlırsak;

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
118 21 100 Bireysel Kredi Kartları		100
392 00 001 BKM Satış Kredi Kartları		100
Yurt İçi Not On-Us Peşin Satış Kaydı		
-----/-----		

Bu harcamalara itiraz geldiğinde aşağıdaki yevmiye kaydı yapılacaktır.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
280 40 100 Yurt İçi Ç/B		100
118 21 100 Bireysel Kredi Kartları		100
Yurt İçi Not On-Us Peşin Satış İtirazı		
-----/-----		

Eğer ters ibraz işlemi kabul edilmez ve olumsuz kapanırsa tekrar müşteri hesabına borç kaydedilerek C/B hesabı kapatılır.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----

118 21 100	Bireysel Kredi Kartları	100
280 40 100	Yurt İçi Ç/B	100

Yurt İçi Not On-Us Peşin Satış İtirazı

-----/-----

Eğer ters ibraz işlemi kabul edilir ve olumlu kapanırsa bu durumda ilgili tutar takas marifetiyle üye işyeri bankasından alınır. Ayrıca komisyonda iade edilir.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----

02 00 203	TC Merkez Bankası İst. Şb. 100	
280 40 100	Yurt İçi Ç/B	100

Yurt İçi Not On-Us Peşin Satış İtirazı

-----/-----

Nakit çekme işlemleri itirazlarında da yukarıdaki yevmiye kayıtları çalışacaktır. Eğer harcama olumlu kapanırsa yani müşteri haklı görülürse bu durumda müşteriden alınan ücret ve komisyonlarda müşterinin kredi kartı hesabına iade edilir.

Aşağıda daha detay işlemleri için muhasebe fişi örnekleri verilmiştir.

44 Trx Chargeback (KOMKOD <> 20)			
Şube	ThpNo	B/A	İşlem Tipi
992	27890001	B	TL Kredi Kartı
	27890002		TL Business Kart
	27890005		TL World İşyeri Harcamaları
	27990001		USD Kredi Kartı (USD Tutar)
	27990002		USD Business Kart (USD Tutar)
992	39099001	A	TL Kredi Kartı
	39099002		TL Business Kart
	39099004		TL World İşyeri Harcamaları
	39199001		USD Kredi Kartı (USD Tutar)
	39199002		USD Business Kart (USD Tutar)

Tablo 13: Charge Back Fişi

44 Trx Chargeback Fee (KOMKOD = 20)			
Şube	ThpNo	B/A	İşlem Tipi
992	11821100 11841100 11831100 12809011 12809021	B	Kredi Kartları Müşteri Kredi Kartları Personel Business Kartlar Müşteri Kredi Kartları Yurtdışı Yerleşik Business Kart Yurtdışı Yerleşik
992	39200001 39200002 39200008	A	BKM Satış Kredi Kartları BKM Satış Business Kart BKM World Peşin Satış

Tablo 14: Charge Back Masraf Fişi

45 Trx REP Harcama İptalin İptali			
Şube	ThpNo	B/A	İşlem Tipi
992	84002490	B	REP
992	39200001 39200002 39200008	A	BKM Satış Kredi Kartları BKM Satış Business Kart BKM World Peşin Satış

Tablo 15: Rep Fişi

7.5. İDARİ/ KANUNİ TAKİBE ALINAN KARTLAR

Kredi kartlarının takibe alınması işlemi karşılıklar kararnamesine göre yapılır. İlgili yönetmelikte krediler beş sınıfa ayrılmış, 3,4 ve 5. Sınıfa giren krediler için teminat yapıları da dikkate alındıktan sonra sırasıyla %20, %50 ve %100 karşılık ayrılması gereği belirtilmiştir.

Bu bağlamda kredi kartı alacakları 90 gün ve üzeri tahsilatı yapılamazsa idari takip hesaplarına ayrılır ve ilgili yönetmelik gereği karşılık ayrılır.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
170 00 100 İdari Takipteki Bireysel Kredi Kartları	100	
118 21 100 Bireysel Kredi Kartları		100
Kart alacaklarının idari takibe alınması		
-----/-----		

7.6. KART ÜCRETİ VE FAİZ/KAR PAYI İŞLEMLERİ

7.6.1. Kart Ücreti

Kart ücreti kart hamillerinden yıllık olarak alınan ve bankanın uygulamasına bağlı olarak kartların yenilenmesi durumunda alınan bir ücrettir. Bu ücret tutarının 10 TL+BSMV olduğu varsayımıyla yapılacak yevmiye kaydı;

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
118 21 100 Bireysel Kredi Kartları	10,50	
760 19 100 Bireysel Kredi Aidatları	10,00	
380 005 BSMV	0,50	
Kredi Kartı Üyelik Aidatı		
-----/-----		

7.6.2. Faizler / Kar Payları

5454 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanununun 26. Maddesinde “ Bir hesap dönemine ilişkin toplam borç tutarı veya hesap bakiyesi üzerinden, o döneme ilişkin hesap özeti düzenlendiği hesap kesim tarihinden önceki bir tarih itibarıyla faiz yürütülebileceğine ilişkin kayıtlar hükümsüzdür. Nakit kullanımına ilişkin borçlar hakkında işlem tarihi esas alınabilir. Nakit kullanımı kapsamında değerlendirilecek işlemler Kurulca belirlenir.

Dönem borcunun bir kısmının ödenmesi halinde kalan hesap bakiyesi üzerinden faiz hesaplanır. Kalan hesap bakiyesine, asgarî tutar ve üzerinde ödeme yapılması durumunda

akdi faiz, asgarî tutarın altında ödeme yapılması durumunda ise gecikme faizi uygulanır. Temerrüt hali de dâhil olmak üzere, kart uygulamasından doğan borçlarda bileşik faiz uygulanmaz¹²⁵ denmektedir.

Yukarda bahsi geçen kanunun 26. Maddesinin son fıkrasında “Katılım bankaları açısından bu Kanun uygulamasında yer alan faiz kâr payı, gecikme faizi ise gecikme cezası olarak uygulanır.”¹²⁶ denmektedir.

Bankalar yukarıda tariflenen usuller çerçevesinde akdi faizi ve gecikme faizini hesaplayarak kredi kartı müşterilerinin kredi kartı hesaplarına borç kaydederler. Aşağıdaki yevmiye kaydı yapılır;

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)

-----/-----		
118 21 100	Bireysel Kredi Kartları	120,00
518 21 101	Bireysel Kredi Gecikme Taz.	100,00
390 22 000	KKDF	15,00
380 005	BSMV	5,00
Gecikme Faizi/Ücreti Tahakkuku		
-----/-----		

¹²⁵ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, Madde 26.

¹²⁶ Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası, Madde 26.

01 Trx Kart Ücreti ve 50 (906) Trx Gecikme Tazminatı			
Şube	ThpNo	B/A	İşlem Tipi
992	22002000 22002010	B	Kredi Kartları Business Kartlar
992	76019001 76019002 51821001 51821002	A	Kredi Kartları Kart Ücreti Business Kartlar Kart Ücreti Kredi Kartları Gecikme Tazminatı Business Kartlar Gecikme Tazminatı
992	83000000	B	BSMV
992	38000500	A	BSMV
992	83000000	B	KKDF (Sadece Bireysel Kredi Kartı)
992	39022000	A	KKDF (Sadece Bireyse Kredi Kartı)
992	99652000	B	KKDF Matrahı (Sadece Bireysel Kredi Kartlarında Ve Gecikme Tazminatı.)
992	99852000	A	KKDF Matrahı (Sadece Bireysel Kredi Kartlarında Ve Gecikme Tazminatı.)

Tablo 16: Gecikme ve Kart Ücretleri Fişi

Bu ücret ve faizlerin iptali de aşağıdaki muhasebe fişinde gösterilmiştir;

60 Trx Kart Ücreti İptali ve 67 Trx Gecikme Tazminatı İptali			
Şub e	ThpNo	B/ A	İşlem Tipi
992	2200200 0 22002010	B	Kredi Kartları (Ücret < 220 bakiye ise Ücret - 220 Bakiye) Business Kartlar (Ücret < 220 bakiye ise Ücret - 220 Bakiye)
992	3909090 1 39090902	A	Aracı Hesap Kredi Kartları Aracı Hesap Business Kart
992	7601900 1 76019002 51821001 51821002 84002490	B	Kredi Kartları Kart Ücreti Business Kartlar Kart Ücreti Kredi Kartları Gecikme Tazminatı Business Kartlar Gecikme Tazminatı Farklı Yılda ise (KK & BC)
992	2200200 0 22002010	A	Kredi Kartları Business Kartlar
992	3800050 0	B	BSMV İade (Aynı Ay)
992	8300000 0	A	BSMV İade (Aynı Ay)
992	3902200 0	B	KKDF (Sadece Bireysel Kredi Kartlarında) (Aynı Ay)
992	8300000 0	A	KKDF (Sadece Bireysel Kredi Kartlarında) (Aynı Ay)
992	9985200 0	B	KKDF Matrahı (Sadece Kredi Kartlarında Ve Gecikme Tazminatlarında) (Aynı Ay)
992	9965200 0	A	KKDF Matrahı (Sadece Kredi Kartlarında Ve Gecikme Tazminatlarında) (Aynı Ay)

Tablo 17: Gecikme ve Kart Ücretleri İptal Fişi

7.7. KREDİ KARTI BORÇ TAHSİLATI İŞLEMLERİ

Kredi kartı hamilleri kredi kartı borçlarını bankaların şubelerinden ödeyebileceği bankanın diğer alternatif kanallarından da ödeyebilir. Hatta bankalar üye işyerlerinden bile tahsilat kabul etmektedirler.

7.7.1. İnternet Şube, Çağrı Merkezi ve Hesaptan Tahsilat

Hesabın Bulunduğu Şube (xxx Şube)		
-----/-----		
300 10 101 C/H Gerçek Kişi	100	
290 Şubeler Cari Hesabı		100
Kredi Kartı Hesaptan Tahsilat		
-----/-----		

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)		
-----/-----		
290 Şubeler Cari Hesabı	100	
118 11 000 Kredi Kartları Müşteri		100
Kredi Kartı Hesaptan Tahsilat		
-----/-----		

7.7.2. Kasadan Tahsilat

Ödemenin Yapıldığı Şube (xxx Şube)		
-----/-----		
010 00 001 Şube Gişe/Kasa	100	
290 Şubeler Cari Hesabı		100
Kredi Kartı Nakit Tahsilat		
-----/-----		

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)		
-----/-----		
290 Şubeler Cari Hesabı	100	
118 11 000 Kredi Kartları Müşteri		100
Kredi Kartı Hesaptan Tahsilat		
-----/-----		

7.7.3. Ödeme Noktası Tahsilatları

Bankalar, anlaşmalı oldukları kendi üye işyerlerinden de kredi kartı tahsilat kanalı açmışlardır. Bu kanal sadece büyük ve güvenilir üye işyerlerine açılmıştır. Tahsilatlar POS terminalleri üzerinden yapılmaktadır. Kredi kartı borcunu ödemek isteyen müşterinin kredi kartı pos terminalinden geçirilir ya da kredi kart numarası pos üzerinden girilir. Kredi kartı tahsilatı menüsü açılarak işlem yapılır.

Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)
-----/-----
278 90 015 Ödeme Noktaları 100
118 11 000 Kredi Kartları Müşteri 100
Kredi Kartı 15 no.lu Ödeme Noktasından Tahsilat
-----/-----

7.7.4. ATM'den Yapılan Tahsilatlar

Aşağıdaki örneklerde kart hamilinden yapılan tahsilat tutarının 100 TL olduğu durumlardaki muhasebe kayıtları gösterilmiştir.

Ödemenin Yapıldığı ATM Şubesi (xxx Şube)
-----/-----
010 01 001 ATM Kasa 100
290 Şubeler Cari Hesabı 100
Kredi Kartı xxx ATM'den Tahsilat
-----/-----
Kredi Kartları Merkezi (992 Şube)
-----/-----
290 Şubeler Cari Hesabı 100
118 11 000 Kredi Kartları Müşteri 100
Kredi Kartı xxx ATM'den Tahsilat
-----/-----

7.8. ÜYE İŞYERİ MUHASEBE KAYITLARI

Tek düzen hesap planının kullanımı ile ilgili olarak karışıklık yaratan konulardan biride, kredi kartlı satışların muhasebeleştirilmesinde yaşanmaktadır. Bu karışıklıklardan birisi POS hesabına geçen paranın hangi hesapta takip edileceği, bir diğeri de bankaya ödenen komisyon bedelinin kaydedileceği hesaptır.

Kredi kartlı satışların takibinde, hesaba geçen paranın takibi ile ilgili olarak 108 Diğer Hazır Değerler hesabı kullanılmalıdır. Her şeyden önce kredi kartı satışı ile POS hesabına geçen miktar, satışı yapan işletme için alacak olmaktan çıkmıştır. Bu meblağ işletme için her an kullanıma hazır bir değerdir. İstenildiği anda değer kaybına uğramadan kullanılması kuralıda zedelenmemektedir. Zira satıcı firma bu parayı kullanmak istediğinde bankaya ödeyeceği komisyonu göz önünde bulundurarak, maliyet hesaplamasını buna göre yapmakta ve satışı yapılan mal bedelinde satıcı açısından eksilme olmamaktadır.¹²⁷

Kredi kartlı satışlarda sorunlu bir alanda ödenen komisyonun hangi hesapta takip edileceği hususudur. Zira kredi kartlı satış bir pazarlama tekniğidir. Bu sistemi kullanan işletmeler diğer işletmelere oranla, tüketiciler tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Bu nedenlerden dolayı kredi kartlı satış neticesinde bankaya ödenen komisyon bedeli kanımızca, 760 Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri hesabında ya da işletmenin mali bünyesine uygun bir gider hesabında takip edilmelidir. Ayrıca bu şekilde komisyon bedelleri gelir tablosunda faaliyet kârı veya zararının oluşumunda dikkate alınabilecektir.¹²⁸

Örnek: AL işletmesi 27.11.2014 tarihinde, kredi kartı ile 100 TL + KDV lika satış yapmıştır. Pos bedelleri %1 komisyon karşılığı blokede bekletilmeden şubedeki cari hesabına geçmektedir. (KDV nine %10 olacağı varsayılmıştır.)

Bu durumda yevmiye kaydı;

¹²⁷ Özgür Özkan, **Kredi Kartlarının Muhasebeleştirilmesi**, İSMMM Mali Çözüm Dergisi, Mayıs - Haziran 2011, s.127

¹²⁸ A.g.e., s.128

-----/-----		
108 Diğer Hazır Değerler	110,00	
600 Yurt İçi Satışlar		100,00
391 Hesaplanan KDV	10,00	
Kredi Kartı ile Satış		
-----/-----		

Ertesi gün hesaba para yattığında ise yevmiye kaydı;

-----/-----		
102 Bankalar Hesabı	108,90	
760 Pazarlama ve Satış Giderleri	1,10	
108 Diğer Hazır Değerler		110,00
Kredi Kartlı Satış Bedelinin Hesaba Geçmesi		
-----/-----		

olacaktır.

BÖLÜM 8. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN EKONOMİK BOYUTU

Hemen hemen tüm ülkelerin temel iktisadi amaçlarından bir tanesi uzun dönemli ve istikrarlı bir büyüme patikası oluşturmaktır. Büyümeden kast edilen şey ise GSYH'nin artırılmasıdır. GSYH'nin büyümesi için ekonomide sadece üretim yapılması yeterli değildir. Bu üretimin tüketilmesi ve piyasalarda arz talep dengesinin oluşturularak fiyat istikrarının sağlanması da gerekmektedir.

Talebin önemli bir unsurunu ise hane halklarının tüketim talebi oluşturmaktadır. Kartlı ödeme sistemleri talebin oluşmasına hatta istikrarlı bir şekilde oluşmasına yardım etmektedir. GSYH'nin oluşumunda tüketim kalemi önemli bir yer tutmaktadır. İstikrarlı bir GSYH için tüketim harcamalarının da istikrarlı olması gerekmektedir. Son yıllarda Türkiye'nin büyüme oynaklığında önemli bir yükselme yaşanmaktadır. Bunun temel sebeplerinden bir tanesi de tüketim harcamalarında yaşanan oynaklıktır. Kredi kartı tüketimin sürekli gelire göre oluşarak uzun dönem dengesinde seyretmesine yardımcı olmaktadır.

Yerel otorite tarafından 2013 yılı sonunda ve 2014 yılı başında uygulamaya konduğu, kredi kartlarına ilişkin limit, taksit ve ücret sınırlamalarına yönelik regülasyonlar kartlı ödeme sektöründe ki büyüme hızını düşürse de Türkiye'de son yıllarda görülmekte olan yüksek büyüme oranlarının çok üzerinde bir biçimde büyümeye devam etmektedir.

2013 yılı sonunda GSMH % 4 büyürken, kredi kartı cirosu ise %17'lik bir büyüme sağlamıştır. 2013 yılı sonu itibariyle tüm kartlı ödeme sistemleri'nin toplam GSMH içindeki payı % 25 seviyesine ulaşılmış olup, bu oranın yükselmesi kayıt dışı ekonomi ile mücadele konusunda son derece büyük önem arz etmektedir. Kayıt dışı ekonomi ile mücadele anlamında da önemli katkı sağlayan kredi kartları ile 2013'de, toplam 2 milyar 600 milyonu aşkın alışveriş işlemiyle 387 milyar TL alışveriş cirosu ve yaklaşık 90 milyon nakit avans işlemiyle de 37 milyar TL nakit avans cirosu gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de 2013 yılı sonu itibariyle yabancı bankalara ait kredi ve banka kartları ile Türkiye’de 9,86 milyar 900 milyon USD tutarında, 43 milyon adet işlem gerçekleştirilmiştir. Yerli kredi kartları ve banka kartları ile yurtdışında gerçekleştirilen toplam işlem tutarı ise 4,65 milyar USD olmuştur.

Sonuç olarak 2012 yılında ülkemizde kartlı ödeme sistemleri aracılığıyla net 5,21 milyar USD döviz girdisi kaydedilmiştir.

Türkiye’deki kredi kartı sayısı 2013 yılı sonu itibariyle, 57 Milyona ulaşmıştır. Taksit, puan uygulamaları gibi birtakım ek avantajlarla kullanıcılar açısından daha da cazip hale gelen kredi kartları, nakit yerine alternatif bir ödeme aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

8.1. MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ

8. 1.1. Enflasyona Etkisi

Enflasyon oranı bir yıl zarfında genel fiyat seviyesindeki yüzde değişimi ifade eder. Bir ekonomide fiyatlar genel düzeyini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Fiyatlar genel düzeyinin artışlarına, aşırı talep nedeniyle mal ve hizmetlerdeki fiyat artışları(talep enflasyonu) ya da tüketim malları içindeki girdi maliyetlerinin artması (maliyet enflasyonu) fiyatlar genel düzeyinde artışa sebep olur. Enflasyon artışlarının sebebi ne olursa olsun etkilediği toplumları her zaman rahatsız etmiş ve zarar vermiştir.

Kredi kartlarının kullanımı, borçlanma imkânlarını genişlettiği ve kaydi para yarattığı için toplam talebin artmasına neden olmaktadır. Eğer artan talebi arz tarafı karşılayamıyorsa fiyatlar genel düzeyinde artışa neden olacağı açıktır. Ancak arzın yeterli olması durumunda fiyatlar genel düzeyini artırmaktan çok GSMH’nin artmasına neden olacaktır. Dolayısıyla arzın yeterli olduğu durumlarda kredi kartlarındaki kullanım hacminin artması sorun teşkil etmeyecektir.

Kredi kartlarının yoğun olarak kullanıldığı gelişmiş ülkelere baktığımızda enflasyon oranları istikrarlı ve düşüktür. Ülkemize baktığımızda fiyat istikrarsızlıklarının başlıca nedenleri üretim yetersizliği ya da aşırı talepten kaynaklanmaktan çok, üretim girdi maliyetleri ile ithal edilen mamul, ham madde, yarı mamul, yatırım malları ve enerji fiyatlarının yüksek olması gibi birçok konuda dışa bağımlılıktan kaynaklanmaktadır. Özellikle petrol ve türev ürünleri girdi maliyetlerimizde yüksek bir paya sahiptir.

Kaldı ki kredi kartının yaygın olarak kullanılması kayıtlı ekonomiyi desteklemekte ve piyasadaki paranın dolaşım hızını düşürmekte bunlar ise gelir adaletsizliğinin kapanmasına ve ekonominin durgunluğa girmesini önlemektedir.

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere ülkemizde kredi kartı hacmindeki artış oranı GSMH'nin çok üzerindedir. Aynı zamanda da Enflasyon oranı tek haneli stabil gözükmemektedir. Sözün özü ülkemizde kredi kartlarındaki hacim artışları enflasyonla bire bir ilişkili görünmemektedir.

8.1.2. İstihdama Etkisi

Genel olarak kartlı ödeme sistemlerine baktığımızda bu sistemin sunucuları özellikle bankalar teknoloji yoğun çalışmaktadırlar. Teknolojinin emek yoğun çalışılan sektörlerle girmesi durumunda bu sektörlerde vasıfsız emek gücünden kaynaklanan istihdam azalışına neden olacağı açıktır. Ancak buradaki istihdamdaki azalış tamamen yapısaldır ve bunun önüne geçilemez. Ancak teknolojinin gelişmesi vasıflı işgücü ihtiyacını da artıracaktır. Günümüzde gelişmiş ekonomilere baktığımızda üretim sektöründe istihdam azalırken hizmet sektöründeki istihdam artmaya devam etmektedir.

Bu bağlamda teknoloji yoğun bir sektör olan kartlı ödeme sistemleri bir takım yapısal işsizliğe neden olarsa da vasıflı işgücüne ihtiyaç daha fazla artacaktır. Teknoloji beraberinde rekabeti getirmekte rekabette daha fazla vasıflı işgücü ihtiyacını zorunlu kılacaktır.

Bankaların şubelerde gişelerde çalıştırdığı personel sayısı azalsa da direkt satış ekipleri ve merkezdeki idari kadro artmaya devam etmektedir. Kaldı ki bankaların her yıl aldığı personel sayısı bir önceki yıldan daha fazla olmaya devam etmektedir.

Bir önceki başlıkta da belirttiğimiz üzere kredi kartlarının kullanımı, borçlanma imkânlarını genişlettiği ve kaydi para yarattığı için toplam talebin artmasına neden olmaktadır. Para arzının artması harcamaların artmasına neden olur, harcamaların artması üretimi artırır, üretimin artması da işsizliğin azalmasına neden olacaktır.

Kredi kartının yaygın olarak kullanılması kayıtlı ekonomiyi desteklemekte ve piyasadaki paranın dolaşım hızını düşürmekte bunlar ise gelir adaletsizliğinin kapanmasına, kredi maliyetlerinin azalmasına ve ekonominin durgunluğa girmesini önlemektedir. Tüm bunlar ise istihdam artışı katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak kartlı ödeme sistemlerinin kullanımı teknoloji yoğun bir üretimi gerektirdiği için yapısal bir işsizliğe sebep oluyor gibi görünse de toplamda vasıflı eleman ihtiyacını artırıcı bir etkisi

8.1.3. Para Politikasına Etkileri

Günümüz Merkez Bankalarının temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Merkez Bankaları bu fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan kendisi belirler. Merkez bankalarının belirlemiş olduğu bu para politikası, fiyat istikrarını sağlama amacı ile çelişmemek kaydıyla hükümetlerin büyüme ve istihdam politikalarını da destekler.

Piyasalardaki para miktarının artırılması, paranın fiyatı olan faiz oranının düşmesine yol açar. Faiz oranlarının düşmesi ise tüketim ve yatırım harcamalarını artırır. Para miktarının kısılması ise faiz oranlarının artmasına ve dolayısıyla tüketim ve yatırım harcamalarının daralmasına yol açar. Kısacası, para miktarının artırılması toplam talebin artmasına, kısılması ise toplam talebin azalmasına yol açar.

Kartlı ödeme sistemlerinin gelişmesi ve bankacılık sistemine 7/24 ulaşılabilmesi nakit para ihtiyacını azaltmıştır. Nakit para talebi azalışı da paranın tedavül hızını düşürmektedir. Bireylerin nakit para yerine banka kartı veya kredi kartlarını kullanmaları bankaların mevduatlarına olumlu etki yapmakta ve kredi verme olanaklarını artırmaktadır. Dolayısıyla da bankaların kaydı para yaratma imkânlarını artırarak piyasadaki para arzını artıracaktır. Bunların yanı sıra Türkiye’de gerek kamu sektörü gerekse özel sektör çalışanlarının maaşları bankalar aracılığı ile ödenmektedir. Çalışanlar maaşlarını nakit olarak çekmek ve üzerlerinde taşımak yerine, ihtiyaçlarını banka kartı veya kredi kartı ile yaparak bankalara mevduat tortusu bırakmaktadırlar. Mevduatlardaki bu artış piyasadaki para arzını artıracaktır. Ayrıca üye iş yerleri ise POS bedellerinin büyük bir kısmını hesapta bırakmakta, ihtiyaç olduğunda ise dijital ortamdan paralarını transfer etmektedirler. Bu durumda da bankalardaki mevduat artışı yukarıda izah ettiğimiz nedenlerden dolayı para arzının artmasına etki edecektir.

Özetle kartlı ödeme sistemleri piyasadaki para arzını artırırken, para talebini de azaltmaktadır. Aynı zamanda paranın tedavül hızını düşürücü etkisi Merkez Bankalarının politikalarını direkt olarak etkilemektedirler.

8.1.4. Faiz Oranlarına Etkileri

Kartlı ödeme sistemlerinin kullanımının artmasıyla birlikte bireylerin nakit para yerine banka kartı veya kredi kartlarını kullanmaları bankaların mevduatlarına olumlu etki yapmakta ve kredi verme olanaklarını artırmaktadır. Dolayısıyla da uzun vadede kredi faiz oranlarının düşmesine neden olabilmektedir.

Kartlı ödeme sistemlerinde taksit olanaklarının artması borçlanma talebini artırma yönünde etki yaparak kredi faiz oranlarının artmasına sebep olacak gibi görünse de uzun vadede artan rekabet ile kredi faiz oranlarının tekrar eski seviyelerine düşmesi beklenmektedir.

8.1.5. Kamu Gelirlerine Etkisi

Bizim gibi ekonomisinin neredeyse % 50 si kayıt dışı olan ekonomilerde kartlı ödeme sistemlerinin yaygınlaşması, ekonominin kayıt altına alınmasını kolaylaştıracaktır. Şöyle ki bankalar ay sonlarında hem kredi kart müşterilerinin hem de POS müşterilerinin yapmış olduğu işlemleri Gelir İdaresine Başkanlığına bildirmektedir. Hatta 2016 yılından sonra tüm posların yazar kasaya dönüşecek olması ve bu poslardan yapılan işlemlerin de anında gelir idaresine bildirilecek olması ticari işlemlerin büyük bir çoğunluğunun kayıt altına alınması sağlayacaktır.

Türkiye’de BKM sponsorluğunda Şükrü Kızılot’un 2010 yılında yaptığı kantitatif bir çalışmada kart kullanımının vergi gelirlerini artıracaklarını ve kart kullanımının teşvik edilmesi halinde, kayıt dışı ekonominin ve vergi kaçığının önlenmesinin ekonomide canlılık yaratacağını söylemiştir.

Bu bağlamda devletin hem ticari işletmelerden aldığı Kurumlar Vergileri, hem de bireysel kişilerden aldığı Gelir Vergileri artacaktır. İşlemlerin faturalı oluşu KDV kayıplarını da azaltacaktır. Ayrıca muamelelerin banka üzerinden geçecek olması devletin BSMV gelirlerini artırırken, aynı zamanda bireylerin kredi kartı borç bakiyeleri kredilendirmelerinden doğacak KKDF mükellefiyetleri de devletin gelirlerini artıracaktır.

8.1.6. Turizm Sektörüne Etkisi

Kartlı ödeme sistemlerinin yaygınlaşması ülkemize gelen turistleri para bozdurma zahmetinden kurtarmakta, onların alışverişini kolaylaştırmakta ve hatta harcama eğilimlerini artırmaktadır.

Bu bağlamda kartlı ödeme sistemleri ülkemiz turizminden elde ettiğimiz gelirlere olumlu katkı yapmaktadır.

8.2. İSTATİSTİKİ VERİLER¹²⁹

2014 yılının 3 çeyrek sonu rakamlarına baktığımızda banka kartı ile yapılan harcama %35 büyürken, kredi kartlarıyla yapılan ödemelerde büyüme tamamen durmuş durumda. Özellikle 1 Şubat 2014 'te yürürlüğe giren düzenleme, taksitli ödemelerde keskin bir düşüşe neden oldu. 9 aylık dönemde 33,8 milyar TL'ye kadar düşen taksitli bakiye, iki yıl önceki seviyeye gerilemiş görünüyor. 2014 yılı sonu itibariyle kredi kart hacminde % büyüme %10 larp civarında olacak. Kredi kartları ile ödeme tutarının bu yılı 420 milyar TL'nin üzerinde tamamlaması öngörülüyor

BKM'nin açıkladığı veriler; uzun yıllar maaş kartı, para çekme kartı olarak nitelendirilen ve ağırlıklı olarak ATM'den nakit çekme amacıyla kullanılan banka kartlarının artık ödemelerde de önemli rol üstlendiğini gösteriyor. BKM'nin 9 aylık verilerine göre banka kartlarının, toplam kartlı ödeme adedi içindeki payı 2014 yılının ilk 9 ayında %21'e yükseldi. 2013 yılında bu değer %18 düzeyindeydi.

Banka Kartlarının Kartlı Ödeme Adedi İçindeki Payı	2011	2012	2013	2014 İlk 9 Ay
	12%	15%	18%	21%

Tablo 18: Banka Kartlarının Kartlı Ödeme Adedi İçindeki Payı

¹²⁹ Bu başlık altındaki veriler BKM resmi sitesinden ve BKM veri ambarından derlenmiştir.

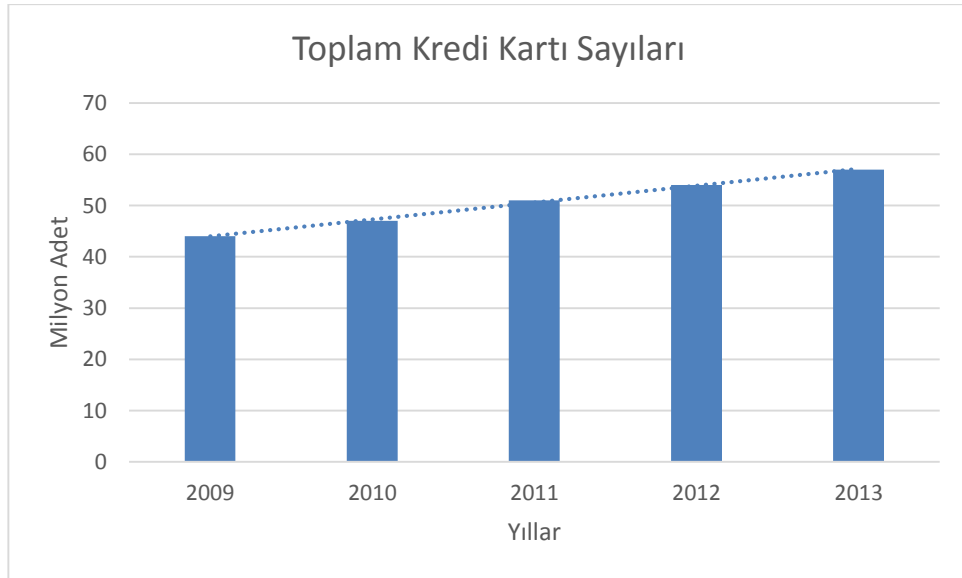
8.2.1. Yıllar İtibariyle Ülkemizdeki Kartlı Ödeme Sistemleri Trendi

8.2.1.1. Kredi Kartı Sayıları

Türkiye'deki kredi kartı adedi, 2013 yılsonu itibarıyla bir önceki yıla göre % 5 artarak, 57 milyona ulaşmıştır. Taksit, puan uygulamaları gibi birtakım yan avantajlar ile kullanıcılar açısından daha da cazip hale gelen kredi kartları, pek çok alanda nakit ödemelerin yerini almaya başlamıştır.

Toplam Kredi Kartı Sayıları (Milyon Adet)					
YIL	2009	2010	2011	2012	2013
Adet	44	47	51	54	57

Tablo 19: Kredi Kartı Sayıları

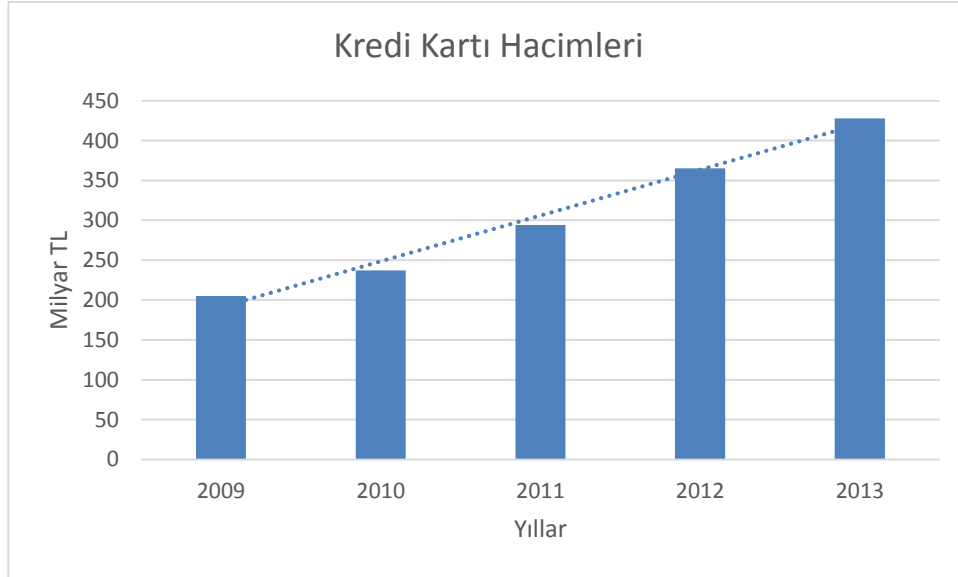
Şekil 3: Kredi Kartı Sayıları

8.2.1.2. Kredi Kartları Yurt İçi İşlem Hacimleri

Kayıt dışı ekonomi ile mücadele anlamında da önemli katkı sağlayan kredi kartları ile 2013'te toplam 2,6 milyar alışveriş işlemi ile 387 milyar TL alışveriş cirosu ve 90 milyon nakit çekim işlemi ile de, 37 milyar TL nakit çekim gerçekleştirilmiştir.

Yerli ve Yabancı Kredi Kartlarının Yurt İçi İşlem Hacmi (Milyar TL)					
YIL	2009	2010	2011	2012	2013
Adet	205	237	294	365	428

Tablo 20: Kredi Kartı Yurt İçi İşlem Hacimleri

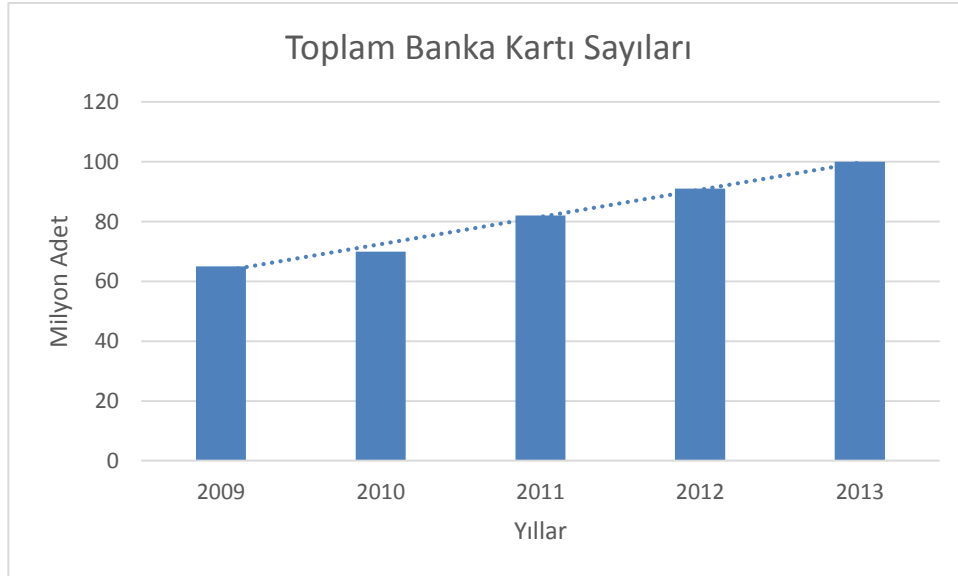
Şekil 4: Kredi Kartı Yurt İçi İşlem Hacimleri

8.2.1.3. Banka Kartı Sayıları

Banka kartları ülkemizde, bankadaki bir ve birden fazla vadesiz hesaba bağlı ve kullanılabilir bakiye kadar, Otomatik Vezne Makineleri (ATM) vasıtası ile para çekme ve Satış noktası Terminalleri (POS) aracılığı ile alışveriş yapma işlemleri için kullanılmaktadır.

Toplam Banka Kartı Sayıları (Milyon Adet)					
YIL	2009	2010	2011	2012	2013
Adet	65	70	82	91	100

Tablo 21: Banka Kart Sayıları

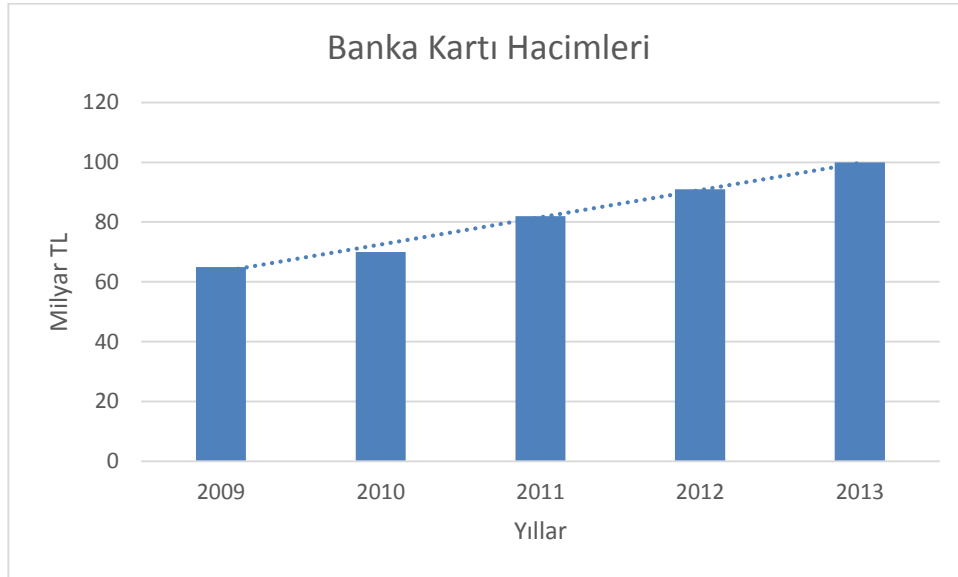
Şekil 5: Banka Kart Sayıları

8.2.1.4. Banka Kartları Yurt İçi İşlem Hacimleri

2013 yılında Türkiye’deki banka ve kuruluşların çıkartmış oldukları banka kartı adetleri %10’luk bir büyümeyle 100 milyonu geçmiştir. Bir önceki yıla göre, banka kartı ile yapılan alışveriş işlem adedi %31 artarken, alışveriş işlem cirosu ise %36 artmıştır.

Yerli ve Yabancı Banka Kartlarının Yurt İçi İşlem Hacmi (Milyar TL)					
YIL	2009	2010	2011	2012	2013
Adet	188	220	259	315	370

Tablo 22: Banka Kartı Yurt İçi İşlem Hacimleri

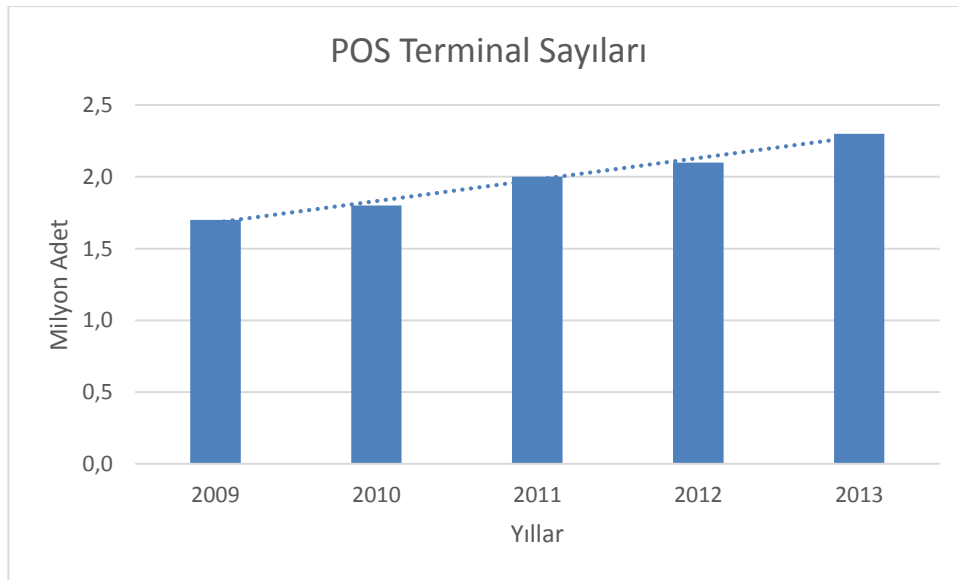
Şekil 6: Banka Kartı Yurt İçi İşlem Hacimleri

8.2.1.5. Pos Terminal Sayıları

POS terminalleri, 2013 yılında %7 büyüme oranı ile 2,3 milyon adede ulaşmıştır. Yılları itibarıyla yurtiçi banka kartı ve kredi kartlarıyla POS'lar üzerinden gerçekleştirilen işlem adedi 3,2 milyar, toplam işlem cirosu ise 413 milyar TL'dir.

POS Terminal Sayıları (Milyon Adet)					
YIL	2009	2010	2011	2012	2013
Adet	1,7	1,8	2,0	2,1	2,3

Tablo 23: POS Terminal Sayıları

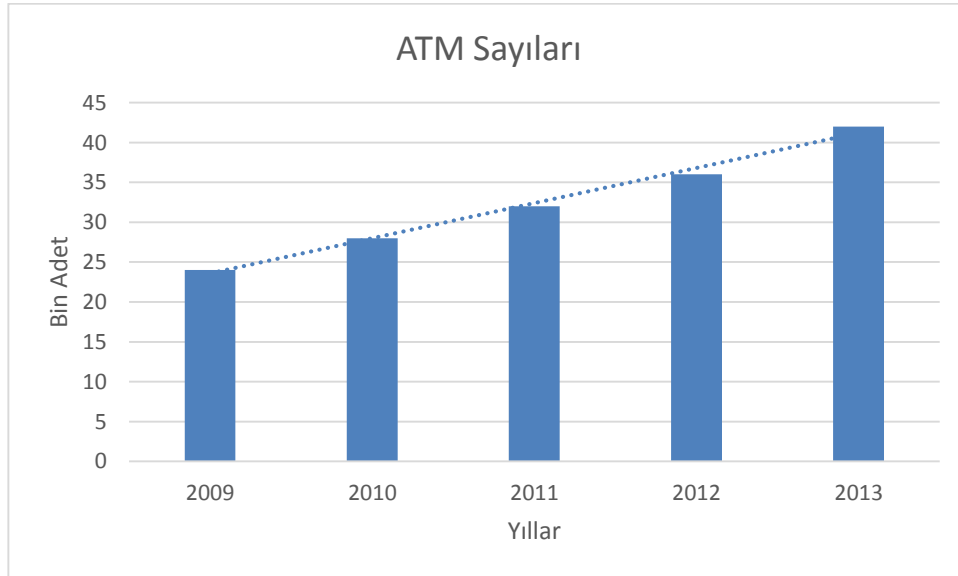
Şekil 7: POS Terminal Sayıları

8.2.1.6. ATM Sayıları

2013 yılsonu itibarıyla toplam 42 binin üzerinde ATM mevcuttur. Söz konusu ATM'lerin yüzde 51'i şubede (on-site), yüzde 49'u ise şube dışında (off-site) bulunmaktadır.

ATM Sayıları (Bin Adet)					
YIL	2009	2010	2011	2012	2013
Adet	24	28	32	36	42

Tablo 24: ATM Sayıları

Şekil 8: ATM Sayıları

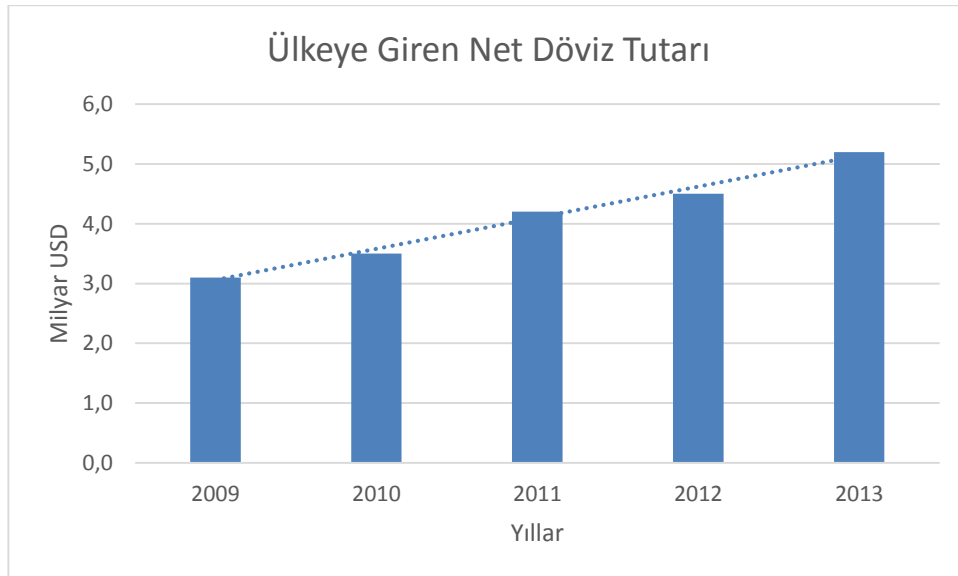
8.2.1.7. Ülkeye Giren Net Döviz Tutarı

2013 yılı içerisinde yabancı kredi kartları ve banka kartları ile ülkemizde gerçekleştirilen 43 milyon adet işlemde 9,86 milyar USD tutarında döviz girdisi gerçekleşmiştir. Yerli kredi kartları ve banka kartları ile yurtdışında gerçekleştirilen toplam işlem tutarı ise 4,65 milyar USD olmuştur.

Sonuç olarak 2012 yılında ülkemizde kartlı ödeme sistemleri aracılığıyla net 5,21 milyar USD döviz girdisi kaydedilmiştir.

Ülkeye Giren Net Döviz Tutarı (Milyar USD)					
YIL	2009	2010	2011	2012	2013
Adet	3,1	3,5	4,2	4,5	5,2

Tablo 25: Ülkeye Giren Net Döviz Tutarları

Şekil 9: Ülkeye Giren Net Döviz Tutarları

8.2.2. Bankalar İtibariyle Kredi Kartı ve POS Adetleri (Ekim 2014)

8.2.2.1. Kredi Kartı Sayıları

EKİM 2014	
BANKALAR	Kredi Kartı Sayısı
0067 - YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.	10.261.614
0062 - T.GARANTİ BANKASI A.Ş.	9.440.527
0064 - T.İŞ BANKASI A.Ş.	6.485.652
0046 - AKBANK T.A.Ş.	5.687.358
0111 - FİNANSBANK A.Ş.	5.134.151
0012 - T.HALK BANKASI A.Ş.	3.379.474
0010 - T.C.ZİRAAT BANKASI A.Ş.	3.158.073
0015 - T.VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	3.102.201
0134 - DENİZBANK A.Ş.	3.082.547
0123 - HSBC BANK A.Ş.	1.918.374
0032 - TÜRK EKONOMİ BANKASI A.Ş.	1.650.185
0208 - ASYA KATILIM BANKASI A.Ş.	1.535.877
0099 - ING BANK A.Ş.	863.953
0206 - T. FİNANS KATILIM BANKASI A.Ş.	423.270
0059 - ŞEKERBANK T.A.Ş.	286.396
0146 - ODEABANK A.Ş.	245.779
0205 - KUVEYT TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	206.475
0203 - ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	153.379
0124 - ALTERNATİFBANK A.Ş.	31.097
0135 - ANADOLUBANK A.Ş.	28.920
0109 - TEKSTİL BANKASI A.Ş.	26.092
0143 - AKTİF YATIRIM BANKASI A.Ş.	21.304
0125 - BURGAN BANK A.Ş.	8.437
0096 - TURKISH BANK A.Ş.	7.290
0103 - FİBABANKA A.Ş.	2.480
0092 - CITIBANK A.Ş.	1.777
0900 - PROVUS BİLİŞİM HİZMETLERİ A.Ş.	0
0108 - TURKLAND BANK A.Ş.	0
TOPLAM	57.142.682

Tablo 26: Ekim 2014 itibariyle Banka Kredi Kart Sayıları

8.2.2.2. Pos Terminal Sayıları

EKİM 2014	
BANKALAR	POS Sayısı
0062 - T.GARANTİ BANKASI A.Ş.	434.961
0067 - YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.	341.395
0064 - T.İŞ BANKASI A.Ş.	249.249
0046 - AKBANK T.A.Ş.	244.635
0134 - DENİZBANK A.Ş.	192.348
0111 - FİNANSBANK A.Ş.	184.320
0015 - T.VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	145.716
0012 - T.HALK BANKASI A.Ş.	135.316
0010 - T.C.ZİRAAT BANKASI A.Ş.	123.545
0032 - TÜRK EKONOMİ BANKASI A.Ş.	115.077
0208 - ASYA KATILIM BANKASI A.Ş.	90.325
0206 - T. FİNANS KATILIM BANKASI A.Ş.	27.844
0205 - KUVEYT TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	26.634
0123 - HSBC BANK A.Ş.	24.663
0099 - ING BANK A.Ş.	18.299
0203 - ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	17.500
0059 - ŞEKERBANK T.A.Ş.	16.925
0135 - ANADOLUBANK A.Ş.	3.366
0124 - ALTERNATİFBANK A.Ş.	2.786
0900 - PROVUS BİLİŞİM HİZMETLERİ A.Ş.	2.084
0125 - BURGAN BANK A.Ş.	808
0103 - FİBABANK A.Ş.	619
0143 - AKTİF YATIRIM BANKASI A.Ş.	489
0109 - TEKSTİL BANKASI A.Ş.	192
0146 - ODEABANK A.Ş.	9
0096 - TURKISH BANK A.Ş.	0
0092 - CITIBANK A.Ş.	0
0108 - TURKLAND BANK A.Ş.	0
TOPLAM	2.399.105

Tablo 27: Ekim 2014 itibariyle Banka POS Terminal Sayıları

BÖLÜM 9. SONUÇ

Mevcut ödeme sistemlerinin ihtiyaçlara tam olarak karşılık verememesi sonucu ilk defa 19. yüzyılın sonlarında A.B.D.' de yeni bir ödeme aracı olarak karşımıza çıkan kredi kartları günümüzde iktisadi hayatın vazgeçilmez bir parçası olmuş, gelişmiş ülkelerde banka ve kredi kartlarıyla yapılan harcamaların GSMH daki payı %50' leri geçmiş bulunmaktadır. Her geçen gün de bu artış trendi devam etmektedir. Ülkemizde de trend, benzer bir şekilde seyir etmektedir.

Gelinen bu durumun en önemli sebepleri, baş döndürücü bir hızla gelişen teknoloji ve beraberinde getirdiği özgürlükler, yıkılan ticaret duvarları, hemen hemen tüm dünyada serbest piyasa ekonomisinin hâkim olması ve en önemlisi de değişen bu dünyada tüketici ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla teknolojiyle uyumlu ve pratik ödeme araçlarının zorunluluğun ortaya çıkmasıdır.

Kartlı ödeme sistemleri de, bu sistem dâhilinde bulunan tüm taraflara çalışmamızın ilgili bölümlerinde sıralamış olduğumuz büyük faydalar sağlamaktadır. Özellikle tüketicilere sağlamış olduğu nakit taşımama, kredilendirme vb. faydaları yanında, aynı zamanda bankalar için de bir çapraz satış imkânı, riski tabana yayma ve dolayısıyla da ciddi bir gelir kaynağı olması, kredi kartı sisteminin her geçen gün daha da yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Kartlı ödeme sistemleri, makroekonomik düzeyde ülke ekonomisine olumlu yararlar sağlamaktadır. Özellikle alışveriş işlemlerinin kayıt içine alınması bizim gibi yaklaşık %50 si kayıt dışı olan ekonomilerde bu oranın aşağılara çekilmesini desteklemektedir.

Türk bankacılık sektörünün alt yapısına sürekli yatırım yapılması neticesinde dünya ülkelerinin geneline göre kartlı ödeme sistemi teknolojik bakımdan çok ileri bir düzeye gelmiştir.

Tek düzen hesap planının kullanımı ile ilgili olarak karışıklık yaratan konulardan biride, kredi kartlı satışların muhasebeleştirilmesinde yaşanmaktadır. Bu karışıklıklardan birisi POS hesabına geçen paranın hangi hesapta takip edileceği, bir diğeri de bankaya ödenen komisyon bedelinin kaydedileceği hesaptır.

Kredi kartlı satışların takibinde, hesaba geçen paranın takibi ile ilgili olarak 108 Diğer Hazır Değerler hesabı kullanılmalıdır. Her şeyden önce kredi kartı satışı ile POS

hesabına geçen miktar, satışı yapan işletme için alacak olmaktan çıkmıştır. Bu meblağ işletme için her an kullanıma hazır bir değerdir. İstenildiği anda değer kaybına uğramadan kullanılması kuralıda zedelenmemektedir. Zira satıcı firma bu parayı kullanmak istediğinde bankaya ödeyeceği komisyonu göz önünde bulundurarak, maliyet hesaplamasını buna göre yapmakta ve satışı yapılan mal bedelinde satıcı açısından eksilme olmamaktadır.

Kredi kartlı satışlarda sorunlu bir alanda ödenen komisyonun hangi hesapta takip edileceği hususudur. Zira kredi kartlı satış bir pazarlama tekniğidir. Bu sistemi kullanan işletmeler diğer işletmelere oranla, tüketiciler tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Bu nedenlerden dolayı kredi kartlı satış neticesinde bankaya ödenen komisyon bedeli kanımızca, 760 Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri hesabında ya da işletmenin mali bünyesine uygun bir gider hesabında takip edilmelidir. Ayrıca bu şekilde komisyon bedelleri gelir tablosunda faaliyet kârı veya zararının oluşumunda dikkate alınabilecektir.

Gerek kayıt dışı ekonomiyi engellemesi nedeniyle ülkenin ekonomik yönetiminin desteğini alması, gerekse de sağladığı kar nedeniyle bankalar ve finans kuruluşları tarafından kartlı ödeme sistemlerinin yaygınlaştırılmasıyla, kredi kartlarının yasamın her alanında daha fazla kullanılacağını ve gelişmenin aynı hızla devam edeceği açık bir gerçektir.

KAYNAKLAR

Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions, **Faizsiz Bankacılık Standartları**, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Yayın No:2, İstanbul, 2012.

AKTEPE, İshak Emin, **İslam Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık**, Erkan Matbaası, İstanbul, 2010.

ATAY, Serdar; **Banka Muhasebesi**, Yetkin Yayınları, Isparta, 2003.

Bankalararası Kart Merkezi, **Akıllı Kart Uygulamaları**, Pano Dergisi, Sayı:11, Şubat 2003.

Bankalararası Kart Merkezi, **Kredi Kartlarının Tarihçesi**, Pano Dergisi, Sayı:2, Kasım 1997.

BAYDEMİR, Mehmet, **Her Yönüyle Kredi Kartları**, MS Destek SMMM Ltd. Şti. İstanbul, 2004.

BUHUR, Oğuzhan, **Tüketici Kredisi Açısından Kredi Kartları Uygulaması**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004, s. 25.

ÇEKER, Mustafa, **Kredi Kartı Uygulaması ve Özel Hukuk Açısından Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanımı**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1997.

ÇIRPAN, Belgin, **Kredi Kartları**, Ezgi Kitapevi, İstanbul, 2000.

Danıştay, VDGK 29.11.2002 tarih ve 2002/376 Esas ile 2002/442 karar sayılı ilamı.

EKEN, Mehmet Hasan, **Banka Muhasebesi**, Der Yayınları, İstanbul, 2004.

EKİNCİ Mustafa ve SİNAN, Esen, **Anlatımlı ve Gerekçeli Yeni Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık, Yağma, Dolandırıcılık, Hileli İflas, Karşılıksız Yararlanma, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar**, Adalet Yayıncılık, Ankara, 2005.

el-FAKİ, Muhammed Ali Osman, **Fıkhü'l-Muarnelat -Mukayeseli Hukuk**, Daru'İmerih, Riyad, 1986, s. 436.

EBU DAVUT, Süleyman, **Sünenü Ebi Davud**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981, Cilt III, s. 297

- İŞGÜZAR, Hasan, **Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003.
- KAYA, Feridun, **Türkiye’de Kredi Kart Uygulaması**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No: 263, İstanbul, 2009.
- KIRMAN, Ahmet, **Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi**, 2. Baskı, Ankara, 2001.
- NEVVAF Abdullah Ahmed Batubare, "et-Tekyifü'ş-Şer'i li Bitakati'l-İ'timan", Mecelletü'l- Buhusi'l - Fıkhi el-Muasıra, sayı37, Şubat, Mart, Nisan 1998
- ÖZKAN, Özgür, **Kredi Kartlarının Muhasebeleştirilmesi**, İSMMMO Mali Çözüm Dergisi, Mayıs -Haziran 2011.
- Resmi Gazete, **Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu**, 1 Mart 2006 tarih ve 26095 sayılı nüshası.
- Resmi Gazete, **4822 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**, 14.Mart 2003 tarih ve 25048 sayılı nüshası.
- Resmi Gazete, **Banka ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik**, 10 Mart 2007 tarih ve 26458 sayılı nüshası.
- Resmi Gazete, **Gider Vergileri Kanunu**, 23 Temmuz 1956 tarih ve 9362 sayılı nüshası.
- Resmi Gazete, **Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu**, 15 Haziran 1959 tarih ve 10231 sayılı nüshası,
- SAÇLI, Emir Ali, **Kredi Kartları**, T.Emlak Bankası AŞ. Eğitim Müdürlüğü Yayınları, Yayın No:23, İstanbul, 1997,
- SAYIN, Serhat, **Türk Hukukunda Kredi Kartı ve Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Hukuki Sorumluluk**, Kazancı Hukuk Yayınevi, İstanbul, 2005.
- SEVİLENGÜL, Orhan, **Banka Muhasebesi**, Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1997.
- SUNGUR İlhan, **Türkiye’de Banka ve Kredi Kartları Operasyonlarının Hukuki Çerçevesi**, BKM, İstanbul, 2013.
- TEMİRER, Uygur, **Bankaların Kredi Kartı ile Alışveriş Yapanlara Belli Puana Ulaşmaları Halinde Verdikleri Hediyelerin Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Dergisi, Sayı:82, Ekim, 1999.
- TEOMAN, Ömer, **Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması**, İktisat Bankası Eğitim Yayınları No:12, İstanbul, 1989.
- TÜRER Erol, **Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintilerinin Son Durumu**, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:186, Mart 2004.

YETİM Sedat, **Kredi Kartları ve Tüketici Kredileri**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, No: 69, İstanbul, 1997.

YILMAZ, Ahmet, **İslam Hukukuna Göre Kredi Kartı**, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2001.

YILMAZ, Eyüp, Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması ve Ekonomik Etkileri, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2000.

EKLER

BANKA KARTLARI VE KREDİ

KARTLARI KANUNU

Kanun Numarası : 5464

Kabul Tarihi : 23/2/2006

Yayımlandığı R.Gazete Tarih: 1/3/2006 Sayı : 26095

Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 45

Amaç

MADDE 1 – Bu Kanunun amacı; banka kartları ve kredi kartlarının çıkarılmasına, kullanımına, takas ve mahsup işlemlerine ilişkin usûl ve esasları düzenlemek suretiyle kartlı ödemeler sisteminin etkin çalışmasını sağlamaktır.

Kapsam

MADDE 2 – Kartlı sistem kuran, kart çıkaran, üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar ile üye işyerleri ve kart hamilleri bu Kanun hükümlerine tâbidir.

Kendi işyerleri ile sınırlı olmak üzere, mal veya hizmetlerin vadeli satışı ile alıcının borç alacak durumunun izlenmesi amacıyla kart çıkaran veya sistem oluşturan veya herhangi bir kredilendirme işlemi yapılmaksızın veya hesaba bağlı olmaksızın önceden belirlenen bir tutarla sınırlı olmak üzere kart düzenleyen gerçek veya tüzel kişiler bu Kanun hükümlerine tâbi değildir.

Tanımlar

MADDE 3 – Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Kurul: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunu,
- b) Kurum: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunu,
- c) Banka: Mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını,
- d) Banka kartı: Mevduat hesabı veya özel carî hesapların kullanımı dâhil bankacılık hizmetlerinden yararlanmayı sağlayan kartı,
- e) Kredi kartı: Nakit kullanımı gerekmeksizin mal ve hizmet alımı veya nakit çekme olanağı sağlayan basılı kartı veya fizikî varlığı bulunmayan kart numarasını,
- f) Kartlı sistem kuruluşu: Banka kartı veya kredi kartı sistemi kuran ve bu sisteme göre kart çıkarma veya üye işyeri anlaşması yapma yetkisi veren kuruluşları,
- g) Kart çıkaran kuruluş: Banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini haiz bankalar ile diğer kuruluşları,
- h) Üye işyeri anlaşması yapan kuruluş: Banka kartı veya kredi kartı kabulünü sağlamak amacıyla işyerleriyle anlaşma yapan bankalar ya da kuruluşları,
- i) Üye işyeri: Üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar ile yaptığı sözleşme çerçevesinde kart hamiline mal ve hizmet satmayı veya nakit temin etmeyi kabul eden gerçek veya tüzel kişiyi,
- j) Kart hamili: Banka kartı veya kredi kartı hizmetlerinden yararlanan gerçek veya tüzel kişiyi,
- k) Harcama belgesi: Banka kartı veya kredi kartı ile yapılan işlemler ile ilgili olarak üye işyeri tarafından düzenlenen, kart hamilinin işlemde doğan borcu ile diğer bilgileri

gösteren ve kart hamilinin kimliğinin bir kod numarası, şifre veya kimliği belirleyici başka bir yöntemle belirlendiği haller dışında kart hamili tarafından imzalanan belgeyi,

l) Nakit ödeme belgesi: Bankalarca veya yetkili üye işyerlerince banka kartı veya kredi kartı hamiline yapılan nakit ödemelerde düzenlenerek, kart hamilinin kimliğinin bir kod numarası, şifre veya kimliği belirleyici başka bir yöntemle belirlendiği haller dışında kart hamili tarafından imzalanan belgeyi,

m) Son ödeme tarihi: Kart hamilinin, dönem borcunu veya ödemesi gereken asgarî tutarını gecikmeye düşmeden ödeyebileceği son günü,

n) Dönem borcu: Hesap kesim tarihine kadar oluşan borç ve alacak kayıtlarının bakiyesi ile önceki hesap özeti bakiyesinin toplamını,

o) Asgarî tutar: Dönem borcunun ödenmesi gereken en az tutarını,

p) Alacak belgesi: Banka kartı veya kredi kartı kullanılarak alınmış olan malın iadesi veya hizmetin alımından vazgeçilmesi veya yapılan işlemin iptali halinde kart hamilinin hesabına alacak kaydedilmek üzere üye işyeri tarafından düzenlenen belgeyi,

r) Bildirim, talep, şikâyet ve itirazlar: Kart hamilinin yazılı olarak, elektronik ortamda veya telefon ile yapacağı bildirim, talep, şikâyet ve itirazları, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM İzne Tâbi İşlemler

Faaliyet izni

MADDE 4 – Kartlı sistem kurma, kart çıkarma, üye işyerleri ile anlaşma yapma, bilgi alışverişi, takas ve mahsuplaşma faaliyetinde bulunmak isteyen kuruluşların Kuruldan izin almaları şarttır.

Bu kuruluşların;

a) Anonim şirket şeklinde kurulması,
b) Kurucularının gerekli malî güç ve itibara sahip bulunması, işin gerektirdiği dürüstlük ve yeterliliğe sahip olması ve banka ortaklarında aranan diğer nitelikleri haiz olması,

c) Hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve tamamının nama yazılı olması, tüzel kişi kurucuların yönetim ve denetimine sahip gerçek kişilerin kim olduğunun belgelenmesi,

d) Nakden ve her türlü muvazaadan arî olarak ödenmiş olan sermayesinin altı milyon Yeni Türk Lirasından az olmaması,

e) Ana sözleşmesinin bu Kanun hükümlerine uygun olması,

f) Bu Kanun kapsamındaki işlemleri gerçekleştirebilecek yönetim, yeterli personel ve teknik donanıma sahip olması, şikâyet ve itirazlarla ilgili birimleri oluşturması,

g) (d) bendinde belirtilen sermayenin yüzde beşi tutarındaki sisteme giriş payının Kurum hesabına yatırıldığına dair belgenin ibraz edilmesi, şarttır.

Kuruluşların bu Kanun kapsamındaki faaliyetlerinin kurumsal yönetim hükümlerine uygunluğunu sağlaması zorunludur.

Merkezi yurt dışında bulunan kartlı sistem kuruluşlarının Türkiye'de şube ya da kredi kartı sistemi kurmamak, kart çıkarmamak ve üye işyeri anlaşması yapmamak kaydıyla temsilcilik açmaları Kurulun iznine tâbidir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurumca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Faaliyet izninin iptali

MADDE 5 – Kartlı sistem kurma, kart çıkarma, üye işyerleri ile anlaşma yapma, bilgi alışverişi, takas ve mahsuplaşma kuruluşlarının, 4 üncü maddede belirtilen şartları kaybetmesi, iznin gerçeğe aykırı beyanlarla alınmış olduğunun tespit edilmesi, iznin alınmasından itibaren altı ay içinde faaliyete geçilmemesi veya bir yıl içinde kesintisiz altı ay süre ile faaliyette bulunulmamış olması hallerinden birinin gerçekleşmesi halinde Kurul, bu Kanun kapsamındaki işlemlere ilişkin faaliyet iznini iptal edebilir.

Faaliyet izni verilmesine ilişkin kararlar ile verilmiş olan izinlerin iptaline ilişkin gerekçeli kararlar Resmî Gazetede yayımlanır.

Ana sözleşme, pay edinim ve devirleri

MADDE 6 – Kartlı sistem kurma, kart çıkarma, üye işyerleri ile anlaşma yapma, bilgi alışverişi, takas ve mahsuplaşma kuruluşlarının ana sözleşme ve değişiklikleri, pay edinim ve devirleri ve dolaylı pay sahipliğinin belirlenmesine ilişkin hususlar Kurulca belirlenir.

İzin başvurularının değerlendirilmesi

MADDE 7 – Bu Kanun hükümleri uyarınca Kuruma yapılan izin başvuruları, denetimin etkin bir şekilde ifa edilmesine engel olabilecek nitelikte doğrudan veya dolaylı herhangi bir ilişkinin varlığı veya izne tâbi işlem için öngörülen koşulların, niteliklerin, yeterliliklerin izin başvurusu esnasında ya da değerlendirme sürecinde sağlanamaması veya kaybedilmesi halinde Kurulca reddedilir. Red kararları ilgililere gerekçeli olarak bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kart Çıkaran Kuruluşların Yükümlülükleri

Kart çıkarma ve buna ilişkin yükümlülükler

MADDE 8 – Kart çıkaran kuruluşlar, talepte bulunmayan veya sözleşme imzalamayan kişiler adına hiçbir şekil ve surette kart veremezler. Bu kuruluşlarca genel müdürlük veya şube haricinde kredi kartı talebi toplanabilecek yerler Kurumun uygun görüşü alınarak Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği tarafından müştereken belirlenir.

Asgarî tutarın son ödeme tarihini takip eden üç ay içinde ödenmemesi durumunda kart çıkaran kuruluşça kart hamiline yapılacak bildirimden itibaren bir aylık süre içerisinde bu tutarın ödenmemesi ya da banka kartı ile kredi kartı kullanımından dolayı adli cezaların uygulanması halinde, ilgili kart çıkaran kuruluşça kart hamiline verilen kredi kartları iptal edilir ve borcun tamamı ödeninceye kadar yeni kredi kartı düzenlenemez.

Kart çıkaran kuruluşlar, kartların düzenli ve güvenli kullanımı ile bildirim, talep, şikâyet ve itirazlara ilişkin gerekli tedbirleri almaya yönelik sistemi kurmak ve kesintisiz olarak açık tutmakla yükümlüdür.

Kart çıkaran kuruluşlar, kartın verilmesi anında kart hamilini yeteri derecede bilgilendirmek ve talep edilmesi halinde, gerçekleştirilmiş işlemlere ait kayıtları otuz günü geçmemek üzere işlemin mahiyetine uygun bir süre zarfında sağlamakla yükümlüdür.

Yurt dışı işlemlerinde bu süre altmış gün olarak uygulanır. Kart çıkaran kuruluşlar, kartların kullanılması bir kod numarası, şifre ya da kimliği belirleyici başka bir yöntemin kullanılmasını gerektiriyorsa, bu tür bilgilerin gizli kalması amacıyla gerekli önlemleri almak ve harcama ve alacak belgesinin müşteri nüshası üzerinde ve yazışmalarda kart numarasının açıkça yer almasını engellemekle yükümlüdür.

Kart çıkaran kuruluşlar, banka kartı ve kredi kartlarının asıl kart hamiline teslim edilmesini sağlayacak önlemleri almak, reşit olmayan ek kart hamilleri adına düzenlenen banka ve kredi kartlarının asıl kart hamillerine teslimini sağlamakla yükümlüdür.

Kredi kartı limiti

MADDE 9 – Kart çıkaran kuruluşlar, kredi kartı almak isteyen kişilerin yasalılık veya engel durumu, ekonomik ve sosyal durumu, aylık veya yıllık ortalama geliri, diğer kart çıkaran kuruluşlarca bu kişilere tahsis edilen kredi kartı limiti, bir model veya skorlama sistemi sonuçları, müşterini tanı ilkeleri ile 29 uncu madde çerçevesinde temin edilecek bilgileri dikkate alarak yapacakları değerlendirmeye istinaden kullanım limiti tespit etmek zorundadır. Kart çıkaran kuruluşlar kart limitlerini bu hüküm çerçevesinde güncelleyebilirler.

Kart çıkaran kuruluşlar, kart hamilleri talep etmedikçe kart limitlerini artıramazlar. Kart hamillerinin harcamalarıyla kart limitlerini aşmaları halinde, aşılın miktara işlem tarihi ile ödeme tarihi arasındaki süre için, akdi faizden başka herhangi bir ücret talep edilemez. Kart çıkaran kuruluş tarafından bir gerçek kişinin sahip olduğu tüm kredi kartları için tanınacak toplam kredi kartları limiti, ilk yıl için, ilgilinin aylık ortalama net gelirinin iki katını, ikinci yıl için ise, dört katını aşamaz. Bu fıkra uygulamasında bin Yeni Türk Lirasına kadar limitler hariç olmak üzere, aylık veya yıllık ortalama gelir düzeyi kart hamili tarafından beyan edilen ve ilgili kuruluşlarca teyit edilen gelirler üzerinden tespit edilir.

Kart hamilinin talebi üzerine üçüncü kişiler adına asıl karta bağlı ve asıl kart limitini aşmamak kaydı ile ek kredi kartı düzenlenebilir.

Kurul, ikinci fıkrada yer alan sınırlama da dâhil olmak üzere, kart çıkaran kuruluşların genel ve bireysel risk sınır ve oranlarını belirlemeye yetkilidir.

Hesap özeti

MADDE 10 – Kurulca belirlenecek usûl ve esaslar çerçevesinde, kredi kartı hesap özeti düzenlenmesi, yazılı veya kart hamilinin talebi üzerine elektronik ortam veya başka etkin yollarla bildirilmesi zorunludur.

Şikâyet ve itirazlar

MADDE 11 – Kart çıkaran kuruluşlar, kart ve ek kart hamillerinin kart kullanımıyla ilgili olarak yapacakları şikâyet ve itiraz başvurularını, başvuru tarihinden itibaren yirmi gün içinde hamilin başvuru yöntemi kullanılarak ve gerekçeli bir şekilde cevaplandırmak zorundadır. Kuruluşlar, kart ve ek kart hamillerinin şikâyet ve itirazlarının ilgili birimlerine kolaylıkla ulaşmasını sağlayacak tedbirleri almakla yükümlüdür.

Kredi kartı ile yapılan işlemlere, son ödeme tarihinden itibaren on gün içinde, kart çıkaran kuruluşa başvurmak suretiyle itiraz edilebilir. Kredi kartı hamili, yapacağı başvuruda, hesap özetinin hangi unsurlarına itiraz ettiğini gerekçesiyle belirtmek zorundadır. Süresi içerisinde itiraz edilmeyen hesap özeti kesinleşir. Hesap özetinin kesinleşmesi genel hükümlere göre dava hakkını ortadan kaldırmaz.

Kartın haksız kullanımı ve sigortalanması

MADDE 12 – Kartın ya da 16 ncı maddede belirtilen bilgilerin kaybolması veya çalınması halinde kart hamili, yapacağı bildirimden önceki yirmidört saat içinde gerçekleşen hukuka aykırı kullanımdan doğan zararlardan yüzelli Yeni Türk Lirası ile sınırlı olmak üzere sorumludur. Hukuka aykırı kullanımın, hamilin ağır ihmaline veya kastına dayanması veyabildirim yapılmaması hallerinde bu sınır uygulanmaz.

Kart çıkaran kuruluş, yapılacak talep ve ilgili sigorta prim bedelinin ödenmesi koşulu ile kart hamilinin birinci fıkrada belirtilen yüzelli Yeni Türk Lirası tutarındaki sorumluluğunun sigortalanmasını sağlamakla yükümlüdür. Kartların sigortalanması ve sorumluluğun paylaşılmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Kurumsal yönetime ilişkin hükümler

MADDE 13 – Kart çıkarma, bilgi alışverişi, takas ve mahsuplaşma faaliyetinde bulunan kuruluşların yönetim ve teşkilat yapısına, muhasebe ve raporlama sistemine ve kurumsal yönetime ilişkin usûl ve esaslar Kurulca belirlenir.

Kart çıkaran kuruluşlar, kredi kartlarına uyguladıkları faiz, gecikme faizi, yıllık ücret ve her türlü komisyon oranları ile istenilen diğer bilgileri kamuoyuna yayınlanmak üzere aylık olarak Kuruma iletir. Yayınlanacak bilgi ve belgelerin içeriği ve yayınlama usûl ve esasları Kurulca belirlenir.

Koruyucu hükümler

MADDE 14 – Kurul, bu Kanunun 4 üncü maddesi uyarınca faaliyet izni verilen kuruluşların varlıkları, alacakları, özkaynakları, borç, yükümlülük ve taahhütleri, gelir ve giderleri arasındaki ilgi ve dengelerin ve malî bünyeyi etkileyen diğer tüm unsurların ve maruz kalınan risklerin tespiti, tahlili, izlenmesi, ölçülmesi ve değerlendirilmesi amacıyla sermaye ve likidite yeterliliği de dâhil sınırlamalar ve standart oranlar belirlemek suretiyle, gerekli düzenlemeleri yapmaya ve bunlar hakkında her türlü tedbiri almaya yetkilidir.

Bu Kanunun 4 üncü maddesi uyarınca faaliyet izni verilen kuruluşlar, yapılan düzenlemelere uymak, belirlenen sınırlamaları ve standart oranları hesaplamak, tutturmak ve idame ettirmek ve bunlara ilişkin olarak Kurul tarafından istenen tedbirleri belirlenen süreler içinde almak ve uygulamakla yükümlüdür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kart Hamillerinin Yükümlülükleri

Kart kullanımına ilişkin yükümlülükler

MADDE 15 – Kart kullanımından doğan sorumluluk, sözleşme imzalandığı ve kartın zilyetliğine geçtiği veya fizikî varlığı bulunmayan kart numarasının öğrenildiği andan itibaren, kart hamiline aittir.

Kartın imza hanesinin kart hamili tarafından imzalanmış olması zorunludur. Üye işyerinin talep etmesi durumunda kart hamili, kartın kullanımı sırasında kimlik belgesi ibraz etmek zorundadır. Bu Kanunun 20 nci maddesi uyarınca harcama belgesi düzenlenmeksizin çeşitli iletişim araçları yoluyla veya sipariş formu vasıtasıyla yapılan mal ve hizmet alımlarındaki hukuka aykırı kullanımlardan kaynaklanan zararlardan kart hamili sorumlu tutulamaz.

Bildirim zorunluluğu

MADDE 16 – Kart hamili, kendisine tevdi edilen kartı ve kartın kullanılması bir kod numarası, şifre veya kimliği belirleyici başka bir yöntemin kullanılmasını gerektiriyorsa bu bilgileri güvenli bir şekilde korumak ve başkaları tarafından kullanılmasına engel olacak önlemleri almak, kartın kaybolması, çalınması veya iradesi dışında gerçekleşmiş herhangi bir işlemi öğrenmesi halinde kart çıkaran kuruluşu derhal haberdar etmek zorundadır.

Kart hamili adresinde meydana gelen değişiklikleri, değişiklik tarihinden itibaren onbeş gün içinde kart çıkaran kuruluşu bildirmekle yükümlüdür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Üye İşyeri ve Üye İşyeri Anlaşması Yapan Kuruluşlara İlişkin Yükümlülükler

Kartın kontrol ve kabulü

MADDE 17 – Üye işyerleri, kart hamillerinin yapmış oldukları mal ve hizmet alımlarının bedelini banka kartı ya da kredi kartı ile ödeme taleplerini kabul etmek zorundadır. Bu zorunluluk indirim dönemlerinde de geçerlidir. Üye işyerleri, kart hamilinden kartın kullanılması dolayısıyla komisyon veya benzeri bir isim altında ilave bir ödemede bulunmasını isteyemez. Bu hükme aykırı davranılması halinde, üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar tarafından üye işyeri sözleşmesi feshedilir ve bir yıl süreyle yeni bir sözleşme yapılamaz.

Üye işyerleri, mal ve hizmet bedeli karşılığını banka kartı veya kredi kartı ile ödemek isteyen kişilerin imza gerektiren işlemlerde imza kontrolünü yapmak, kartın tahrifata uğrayıp uğramadığını kontrol etmek ve üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlarca kendilerine ulaştırılan bilgiler çerçevesinde kartın geçerliliğini tespit etmekle yükümlü olup, gerekli durumlarda kart üzerinde yer alan bilgilerle kimlik belgesi üzerinde yer alan bilgileri karşılaştırmak üzere geçerli bir kimlik belgesi ibrazını talep etmek ve harcama

belgesi üzerindeki bilgilerle kredi kartı üzerindeki bilgileri karşılaştırarak kontrol etmekle yükümlüdür. Bu kontrollerin yapılmamasından doğan zararlardan üye işyerleri sorumludur.

Bilgilendirme ve sistemin güvenliğinin sağlanması

MADDE 18 – Üye işyerleri, banka kartı ve kredi kartı ile işlem yapıldığını gösteren işaretleri, işyerinin girişinde ve kart hamilleri tarafından kolayca görülebilecek bir yere koymak, üye işyeri sözleşmeleri herhangi bir nedenle sona erdiği takdirde de, bu işaretleri kaldırmakla yükümlüdür. Üye işyerleri, teknik bir nedenle geçici bir süreyle işlem yapılamadığı hallerde kart hamillerini uyararakla yükümlüdür.

Üye işyerleri, 20 nci madde uyarınca harcama belgesi düzenlenmeksizin çeşitli iletişim araçları yoluyla veya sipariş formu vasıtasıyla işlem yapılmasına olanak sağlamak üzere kuracakları sistemlerin güvenli bir şekilde çalışmasını temin etmekle yükümlüdür.

Harcama ve alacak belgesi

MADDE 19 – Üye işyerleri, mal ve hizmet bedellerinin banka kartı ya da kredi kartı ile ödenmesi veya nakit talep edilmesi halinde, 20 nci madde hükümleri saklı kalmak kaydıyla, elektronik ya da mekanik cihazları kullanarak harcama belgesi veya nakit ödeme belgesi düzenlemek ve aslını sözleşmede belirtilen süre içinde muhafaza etmek ve bir nüshayı da kart hamiline vermek zorundadır. Bu hükme aykırılık halinde satılan hizmet veya mal bedeli üye işyeri anlaşması yapan kuruluştan talep edilemez.

Üye işyerleri kart kullanılarak satın alınmış bir malın iadesi veya hizmetin alımından vazgeçilmesi veya yapılan işlemin iptali halinde, alacak belgesi düzenleyerek bir nüshasını kart hamiline verdikten sonra diğer bir nüshayı da muhafaza etmekle yükümlüdür.

İmza gerektirmeyen işlemler

MADDE 20 – İşlemin niteliği nedeniyle harcama ve alacak belgesi düzenleme imkânı olmayan hallerde kartlar, hamil tarafından çeşitli iletişim araçları ile kart numarası bildirilmek veya imza yerine geçen kod numarası, şifre ya da kimliği belirleyici benzeri başka bir yöntemle işlem yapılmak suretiyle de kullanılabilir.

Üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar

MADDE 21 – Üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar, kartın kabulü hususunda kart çıkaran kuruluştan onay alınmasını sağlayacak alt yapıyı oluşturmakla yükümlüdür. Üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar sözleşme yaptıkları işyerleri için işlem limiti tespit edebilir.

Üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar, sözleşme yaptıkları üye işyerlerine kart hamillerinin gerçekleştirdikleri işlem bedellerini sözleşme hükümlerine uygun olarak ödemek zorundadır.

Anlaşma yapılacak üye işyerlerinin kapsamını ve işlem türlerini sınırlandırmaya Kurul yetkilidir.

İşlem limiti

MADDE 22 – Üye işyerleri, tek bir kredi kartı ile yapılacak harcama tutarının belirlenen işlem limitini aşması halinde kart çıkaran kuruluştan kartın kabulü için yetki almakla yükümlü tutulmuş ise harcamanın tamamı için yetki almak zorundadır. Aynı kart ile aynı ödeme işlemi için birden fazla harcama belgesi düzenlenemez. Bu hükme aykırı davranılması halinde üye işyerleri satılan hizmet veya mal bedelini üye işyeri anlaşması yapan kuruluştan talep edemez.

Bilgilerin saklanması

MADDE 23 – Üye işyerleri, kartın kullanımını sonucunda kart ve kart hamili ile ilgili edindikleri bilgileri, kanunla yetkili kılınan kişi, kurum ve kuruluşlar hariç olmak üzere kart hamilinin yazılı rızasını almadan başkasına açıklayamaz, saklayamaz ve kopyalayamaz. Üye işyerleri, kart bilgilerini üye işyeri anlaşması yaptığı kuruluş dışındaki şahıs veya kuruluşlarla paylaşamaz, satamaz, satın alamaz ve takas edemez. Üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar, bu fıkranın uygulanmasını gözetmekle yükümlüdür.

Kart çıkaran kuruluşlar, edindikleri kişisel bilgileri gizli tutmak, kendi hizmetlerinin pazarlanması dışında başka amaçlarla kullanmamak ve kanunla yetkili kılınan kişi, kurum ve kuruluşlar dışında kalanların bu bilgilere ulaşmasını engellemek amacıyla gereken önlemleri almakla yükümlüdür.

ALTINCI BÖLÜM

Sözleşme Şekli ve Genel İşlem Şartları

Sözleşme şartları

MADDE 24 – Kart çıkaran kuruluşlar ile kart hamilleri arasındaki ilişkiler, bu Kanun ve ilgili diğer mevzuat çerçevesinde en az oniki punto ve koyu siyah harflerle hazırlanacak yazılı sözleşme ile düzenlenir. Sözleşmenin bir örneği, kart hamiline ve varsa kefile verilir.

Sözleşme hükümleri ve kartın kullanımını hakkında kart hamiline ayrıntılı bilgi verilmesi zorunludur.

Kart çıkaran kuruluşların kart hamilleri ile akdedeceği sözleşmelerin şekil ve içeriğinde yer alması gereken asgarî hususlar Kurulca belirlenir.

(Değişik üçüncü fıkra: 24/6/2009-5915/1 md.) Sözleşmede belirtilen asgari tutar, dönem borcunun yüzde yirmisinden aşağı olamaz. Kurul, Hazine Müsteşarlığı ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının olumlu görüşünü alarak bu oranı yüzde kırka kadar arttırmaya, arttırdığı oranı yüzde yirmiye kadar düşürmeye veya belirtilen sınırlar dâhilinde söz konusu oranı kart hamili grupları itibarıyla farklılaştırmaya yetkilidir. Hesap özetinde yer alan asgari ödeme tutarı son ödeme tarihinde ödenmediği takdirde kart hamili ödenmeyen tutar için sözleşmede öngörülen gecikme faizi dışında bir yükümlülük altına sokulamaz.

Kart hamilinin yaptığı işlemler nedeniyle, sözleşmede yer almayan faiz, komisyon veya masraf gibi adlar altında hiçbir şekil ve surette ödeme talep edilemez ve kart hamilinin hesabından kesinti yapılamaz. Sözleşmede kart hamilinin haklarını zedeleyici ve kart çıkaran kuruluş lehine tek taraflı haksız şartlar sağlayan hükümlere yer verilemez.

Kart hamilinin borcu kefile bildirilmedikçe, kefil için temerrüt durumunun oluşmayacağı sözleşmede gösterilir. Sözleşme hükümlerinde kefilin sorumluluğunu artırıcı nitelikteki değişikliklere ve kartın kullanım limitinin yükseltilmesine ilişkin olarak kefilin ilave şartlara dair sorumluluğunun başlaması için kefilin yazılı onayının alınması şarttır. Kredikartı kullanımlarındaki kefalet, Borçlar Kanununda belirtilen adi kefalet hükümlerine tâbidir.

Asıl borçluya başvurulup borcun tahsili için tüm yollar denenmeden kefilin borcun ifası istenemez.

Sözleşme değişiklikleri

MADDE 25 – Sözleşmede yapılacak değişiklikler kart hamiline bildirilir. Bu değişiklikler bildirim yapıldığı döneme ilişkin son ödeme tarihinden itibaren hüküm ifade eder. Bildirimin ait olduğu döneme ilişkin son ödeme tarihinden sonra kartın kullanılmaya devam olunması halinde, sözleşmede meydana gelen değişikliklerin kabul edildiği addolunur. Faiz oranının artırılması durumunda ise bu değişikliğin hüküm ifade edebilmesi için otuz gün önceden kart hamiline bildirilmesi zorunludur. Kart hamili faiz artırımına ilişkin bildirim tarihinden itibaren en geç altmış gün içinde tüm borcunu ödeyip kredi kartını kullanmaya son verdiği takdirde faiz artışından etkilenmez.

Kart hamili, talep etmek suretiyle kartı iptal ettirmek ve sözleşmeyi feshetmek hakkına sahiptir.

Faiz hesaplaması

MADDE 26 – Bir hesap dönemine ilişkin toplam borç tutarı veya hesap bakiyesi üzerinden, o döneme ilişkin hesap özeti düzenlendiği hesap kesim tarihinden önceki bir tarih itibarıyla faiz yürütülebileceğine ilişkin kayıtlar hükümsüzdür. Nakit kullanımına ilişkin borçlar hakkında işlem tarihi esas alınabilir. Nakit kullanımı kapsamında değerlendirilecek işlemler Kurulca belirlenir.

Dönem borcunun bir kısmının ödenmesi halinde kalan hesap bakiyesi üzerinden faiz hesaplanır. Kalan hesap bakiyesine, asgarî tutar ve üzerinde ödeme yapılması durumunda akdi faiz, asgarî tutarın altında ödeme yapılması durumunda ise gecikme faizi uygulanır. Temerrüt hali de dâhil olmak üzere, kart uygulamasından doğan borçlarda bileşik faiz uygulanmaz.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, azami akdi ve gecikme faiz oranlarını tespit etmeye yetkilidir ve belirlediği bu oranları 3 ayda bir açıklar.

Hesap kesim tarihi ile son ödeme tarihi arasında on günden az bir süre olamaz. Katılım bankaları açısından bu Kanun uygulamasında yer alan faiz kâr payı, gecikme faizi ise gecikme cezası olarak uygulanır.

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendi kredi kartları için uygulanmaz.

YEDİNCİ BÖLÜM

Denetim ve Alınacak Önlemler

Denetim

MADDE 27 – Bu Kanunun 4 üncü maddesine istinaden faaliyet izni verilen kuruluşların, bu Kanun hükümleri çerçevesinde gerçekleştirdikleri faaliyetlerin denetim ve gözetimi Kurum tarafından sağlanır. Bu kuruluşlar, öncelikle iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemleri, muhasebe ve finansal raporlama birimi kurmak, finansal tablolara ilişkin bilgi ve belgeler başta olmak üzere her türlü kayıt, bilgi, belge, yapı ve sistemlerini denetime uygun ve hazır hale getirmek zorundadırlar.

Kanun kapsamında yer alan kişi ve kuruluşlar, Kurulca belirlenecek usûl ve esaslar çerçevesinde gizli dahi olsa bu Kanunun uygulanması ile ilgili olarak her türlü bilgi ve belgeyi talep üzerine Kuruma tevdi etmekle yükümlüdür.

Denetim ve gözetime ilişkin usûl ve esaslar Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Alınacak önlemler

MADDE 28 – Yapılan denetimler sonucunda, 14 üncü madde çerçevesinde tespit edilen hususlar ile ilgili tedbirleri almayan, bu Kanunun 4 üncü maddesine istinaden faaliyet izni verilen kuruluşların faaliyet iznini kaldırmaya en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla Kurul yetkilidir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Kuruluşlar ve Kurumlar Arası İşbirliği

Bilgi alışverişi, takas ve mahsup işlemleri

MADDE 29 – Kart hamillerinin risk durumlarının izlenmesi, değerlendirilmesi, kontrolü ve müşteri hizmetlerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak bilgi ve belge alışverişi veya kartların kullanımından doğan borç ve alacakların takas ve mahsup işlemleri kart çıkaran kuruluşların aralarında akdedecekleri yazılı sözleşmeler çerçevesinde kendi aralarında veya en az beş kart çıkaran kuruluş tarafından kurulacak şirketler vasıtasıyla gerçekleştirilir. Bilgi alışverişine ilişkin olarak kurulacak sistemlerden, ilgili gerçek ve tüzel kişiler ücret karşılığında faydalanır. Bu hakkın kullanımına veya alınan bilgi ve belgelere ilişkin uyuşmazlıklarda bu Kanunun 44 üncü maddesi hükümleri uygulanır. Bu hüküm gereğince yapılacak bilgi ve belge alışverişi 31 inci maddenin ikinci fıkrası hükmü dışındadır.

Birinci fıkraya istinaden kurulacak şirketler, Kurumca istenilen tüm bilgi ve belgeleri belirlenen usûl ve esaslara uygun olarak vermekle yükümlüdür. Kurum, alınacak bilgi ve belgeleri gözetim ve denetim sisteminde ve yapılacak kanunî işlemlerde kullanmaya yetkilidir.

Bu şirketlerin faaliyet usûl ve esasları, üyelik şartları ile gözetim ve denetimine ilişkin hususlar Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının görüşü alınmak suretiyle Kurul tarafından yönetmelikle düzenlenir. Kurulca gerek görülmesi halinde bu şirketlerin gözetim ve denetimine ilişkin yetki Kurum tarafından Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile birlikte kullanılabilir.

Kurumlar arası işbirliği

MADDE 30 – Bu Kanunun uygulanması ve kredi kartları politikalarının yürütülmesiyle ilgili konularda; Kurum, Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Rekabet Kurumu, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Kurulca belirlenecek diğer kurumlar karşılıklı mütalâa veya bilgi teatisinde bulunurlar.

Kurum ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bu Kanunda belirtilen görevleri yerine getirmek amacıyla veri tabanlarında yer alan ve birlikte üzerinde uzlaşılan bilgileri gizlilik hükümleri çerçevesinde paylaşırlar. (Ek cümle: 13/6/2012-6327/43 md.) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, sosyal yardım hak sahiplerinin tespiti ile gelir testi işlemlerinde kullanılmak üzere Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezinden harcama bilgileri dâhil gerekli bilgileri istemeye ve almaya yetkilidir. Bu bilgiler kişilerin muvafakati ile kullanılır.

Bilgi paylaşımına ve diğer hususlara dair yapılacak işbirliğine ilişkin usûl ve esaslar ilgili tarafların görüşü alınmak suretiyle Kurulca belirlenir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Kanunî Yükümlülükler

Sırların saklanması

MADDE 31 – Kurul üyeleri ile Kurum personeli, görevleri sırasında öğrendikleri bu Kanun kapsamındaki kuruluşlara, kart hamillerine ve kefillere ait sırları kanunen açıkça yetkili olanlardan başkasına açıklayamaz ve kendi yararlarına kullanamazlar.

Kartlı sistem kuran, kart çıkaran, üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar, 29 uncu maddede yer alan kuruluşlar ile üye işyerleri, bunların ortakları, yönetim kurulu üyeleri, mensupları, bunlar adına hareket eden kişiler ile görevlileri, sıfat ve görevleri dolayısıyla öğrendikleri sırları kanunen açıkça yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamazlar. Kart çıkaran kuruluşların destek hizmeti aldığı kuruluş ve çalışanları hakkında da bu hüküm uygulanır.

İspat yükü

MADDE 32 – Kart numarası bildirilmek suretiyle üye işyerinden telefon, elektronik ortam, sipariş formu veya diğer iletişim araçları yoluyla yapılan işlemlerden doğacak anlaşmazlıklarda ispat yükü üye işyerine aittir.

Kart çıkaran kuruluş ile kart hamili arasında oluşabilecek herhangi bir uyuşmazlık halinde, işlemin hatasız bir şekilde kaydedildiği, hesaba intikal ettirildiği ve herhangi bir teknik yetersizlik veya arıza halinin bulunmadığını ispat etme yükümlülüğü kart çıkaran kuruluşa aittir.

Bu Kanun kapsamında telefonla yapılan bildirimlerin, konuşmaların kaydedildiği çağrı merkezlerine veya ilgili yerlerde sağlanan kayıt cihazları aracılığıyla yapılması zorunludur. Kart çıkaran kuruluşların ilân ettikleri ve duyurdukları çağrı merkezlerine iletilen telefonla yapılan bildirimlere ilişkin ses kayıtları, bildirim

tarihinden itibaren bir yıl süreyle saklanır. Bunlardan ihtilafı olanların bu süre ile sınırlı olmaksızın ihtilaf sonuçlanıncaya kadar muhafazası zorunludur.

Mikrofilmlerden veya mikrofişlerden alınan kopyalar ya da elektronik veya manyetik ortamlardan çıkarılan bilgileri içeren belgeler, bu kopya ve belgelerin birbirlerini teyit etmeleri kaydıyla asıllarına gerek kalmaksızın 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 68 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen belgelerden sayılır.

Özen yükümlülüğü

MADDE 33 – Kartlı sistem kuran, kart çıkaran, üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar ve üye işyerleri bu Kanun ve ilgili düzenlemeler ile getirilen yükümlülüklerin yerine getirilmesinde gerekli basiret ve özeni göstermekle yükümlüdür.

Mesleki faaliyetin korunması

MADDE 34 – Bu Kanuna göre kartlı sistem kurma, kart çıkarma veya üye işyerleri ile anlaşma yapma yetkisi olanlar dışında, hiçbir gerçek veya tüzel kişi aslen veya fer'an meslek edinerek kartlı sistem kuramaz, kart çıkaramaz veya üye işyerleri ile anlaşma yapamaz, ticaret unvanları ve her türlü belgeleri ile ilân ve reklâmlarında bu işlerle uğraştıkları izlenimini yaratacak hiçbir kelime veya tâbiri kullanamazlar.

ONUNCU BÖLÜM **İdarî ve Adlî Cezalar**

İdarî para cezaları

MADDE 35 – Kurul kararıyla ve gerekçesi belirtilmek suretiyle bu Kanun kapsamındaki kuruluşlara, bu Kanunun;

a) 8 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarına aykırılık halinde ikibin Yeni Türk Lirasından onbin Yeni Türk Lirasına kadar,

b) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasına aykırılık halinde ikibin Yeni Türk Lirasından onbin Yeni Türk Lirasına kadar, ikinci fıkrasına aykırılık halinde beşbin Yeni Türk Lirasından az olmamak üzere, aykırılık oluşturan tutarın yüzde biri tutarına kadar,

c) 10 uncu maddesi ve 11 inci maddesinin birinci fıkrasına aykırılık halinde ikibin Yeni Türk Lirasından onbin Yeni Türk Lirasına kadar,

d) 14 üncü maddesi hükümlerine aykırılık halinde onbin Yeni Türk Lirasından ellibin Yeni Türk Lirasına kadar,

e) 18 inci maddesinin ikinci fıkrasına aykırılık halinde ikibin Yeni Türk Lirasından onbin Yeni Türk Lirasına kadar,

f) 24 üncü ve 25 inci maddelerine aykırılık halinde ikibin Yeni Türk Lirasından onbin Yeni Türk Lirasına kadar,

g) 27 nci maddesinin birinci fıkrasına aykırılık halinde onbin Yeni Türk Lirasından ellibin Yeni Türk Lirasına kadar,

h) İlgili maddelerine göre, Kurul tarafından bu Kanuna dayanılarak alınan kararlara, çıkarılan yönetmelik ve tebliğlere ve yapılan diğer düzenlemelere uyulmaması halinde ikibin Yeni Türk Lirasından onbin Yeni Türk Lirasına kadar veya aykırılık teşkil eden tutarın yüzde biri oranına kadar,

idarî para cezası uygulanır.

Bu Kanunda belirtilen para cezaları her yıl başında 5326 sayılı Kabahatler Kanununun ilgili hükümleri uyarınca artırılır.

Sahte belge düzenlenmesi

MADDE 36 – Gerçeğe aykırı olarak harcama belgesi, nakit ödeme belgesi ya da alacak belgesi düzenlemek veya bu belgelerde ne surette olursa olsun tahrifat yapmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlayanlar, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılırlar.

Gerçeğe aykırı beyan, sözleşme ve eki belgelerde sahtecilik

MADDE 37 – Banka kartı veya kredi kartını kaybettiği ya da çaldığı yolunda gerçeğe aykırı beyanda bulunarak kartı bizzat kullanan veya başkasına kullandıran kart hamilleri ile bunları bilerek kullananlar bir yıldan üç yıla kadar hapis ve ikibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılırlar.

Kredi kartı veya üye işyeri sözleşmesinde veya eki belgelerde sahtecilik yapanlar veya sözleşme imzalamak amacıyla sahte belge ibraz edenler bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

İzinsiz kart çıkarma

MADDE 38 – Bu Kanunun 4 üncü maddesinde belirtilen izinleri almaksızın kartlı sistem kuran, kredi kartı çıkaran veya üye işyeri anlaşması yapan veya ticaret unvanları, her türlü belgeleri, ilân ve reklamları veya kamuoyuna yaptıkları açıklamalarda bu işlerle uğraştıkları izlenimini yaratacak söz ve deyimleri kullanan gerçek kişiler ile tüzel kişilerin görevlileri bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılırlar.

Birinci fıkraya aykırılık halinde Kurumun, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığını muhatap talebi üzerine sulh ceza hâkimince, dava açılması halinde davaya bakan mahkemece işyerlerinin faaliyetleri ve reklamları geçici olarak durdurulur, ilânları toplatılır. Bu tedbirler, hâkim kararı ile kaldırılıncaya kadar devam eder. Bu kararlara karşı itiraz yolu açıktır.

Bilgi güvenliği yükümlülüğüne aykırı davranılması

MADDE 39 – Bu Kanunun 8 inci maddesinin beşinci fıkrası ve 23 üncü maddesi hükümlerine kasten aykırı hareket eden kuruluşlar, üye işyerleri ve üye işyeri anlaşması yapan kuruluşların işlerini fiilen yöneten görevlileri ve işlemi yapan kişiler, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılırlar.

Kartların kullanılması için zorunlu olup gizli kalması gereken kod numarası, kart numarası, şifre ya da kimliği belirleyici başka bir yöntemin dikkatsizlik veya tedbirsizlik veya meslekte yetersizlik veya emir ve kurallara aykırılık nedeniyle açığa çıkmasına neden olan kart çıkaran kuruluşlar, üye işyerleri ve üye işyeri anlaşması yapan kuruluşların işlerini fiilen yöneten görevli ve ilgili mensupları bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılırlar.

Bu Kanunun 31 inci maddesine aykırı davranışlar hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adlî para cezası uygulanır.

Üye işyerlerinin cezaî sorumluluğu

MADDE 40 – Bu Kanunun 17 nci maddesinin birinci fıkrasına, 18 inci maddesindeki banka kartı ve kredi kartı ile işlem yapıldığını gösteren işaretleri kaldırma yükümlülüğüne ve 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasına aykırı hareket eden üye işyerlerinin işlerini fiilen yöneten görevli ve ilgili mensupları bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılırlar.

Denetimde istenilen bilgi ve belgeleri vermemek

MADDE 41 – Bu Kanunun 27 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca istenilen bilgi ve belgeleri vermeyenler ile bu bilgi ve belgeleri gerçeğe aykırı olarak verenler, üç aydan bir yıla kadar hapis ve binbeşyüz güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılırlar.

Kovuşturma usûlü

MADDE 42 – Bu Kanunun 38 inci, 39 uncu ve 41 inci maddelerinde belirtilen suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturma yapılması, Kurum tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulmasına bağlıdır. Bu başvuru muhakeme şartı niteliğindedir. Bu fıkra uyarınca yapılan soruşturmalar neticesinde açılan kamu davalarında, başvuruda bulunması halinde Kurum, başvuru tarihinde müdahil sıfatını kazanır.

Birinci fıkra hükümlerine göre başlatılan soruşturmalar neticesinde Cumhuriyet savcıları kovuşturmaya yer olmadığına karar verirlerse, bu karar Kuruma tebliğ edilir. Kurum, kendisine tebliğ edilecek bu kararlara karşı 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre itiraza yetkilidir. Kamu davası açılması halinde, iddianamenin bir örneği Kuruma tebliğ edilir. Bu Kanunun 39 uncu maddesinde belirtilen suçtan dolayı ilgililerin Cumhuriyet Başsavcılığına başvuru hakkı saklıdır.

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Diğer Hükümler

Kurumsal kredi kartları

MADDE 43 – (Değişik: 12/7/2013-6495/35 md.) Bu Kanunun 8 inci maddesinin ikinci fıkrası, 9 uncu, 12 nci, 24 üncü, 25 inci, üçüncü fıkrası hariç 26 ncı ve 44 üncü maddesi hükümleri tacirlere verilen kurumsal kredi kartları hakkında uygulanmaz.

Yetkili mahkeme ve merciler

MADDE 44 – Bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili uyuşmazlıklarda kart hamilinin tüketici olması halinde, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 22 nci ve 23 üncü maddesi hükümleri uygulanır.

Kart çıkaran kuruluşlar tarafından kart hamilleri aleyhine açılacak davalarda 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun görev ve yetkiye ilişkin hükümleri uygulanır.

Tebliğat

MADDE 45 – Bu Kanun uyarınca kart hamiline ve kefillerine yapılacak ihtarlar 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, sözleşmedeki veya

başvuru formundaki adresine, kart hamilinin bu adresini değiştirdiğini bildirmiş olması halinde ise bildirilen son adresine yapılır.

Katılma payı

MADDE 46 – Bankalar hariç olmak üzere, bu Kanunun 4 üncü maddesi uyarınca faaliyet izni verilen kuruluşlar bir önceki yıl sonu bilanço toplamının onbinde üçünü geçmemek üzere Kurulca belirlenecek oranda katılma payını Kuruma öderler.

Belirlenen süre içerisinde ödenmeyen katılma payları 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Bu kuruluşlarca Kuruma ödenen katılım payı tutarları kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilir.

Parasal tutarlar

MADDE 47 – Para cezalarına ilişkin hükümler hariç olmak üzere, bu Kanundaki parasal tutar ve sınırlardan her biri, her yıl, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan üretici fiyatları endeksindeki artış oranının gerektirdiği miktarı geçmemek üzere Kurul kararıyla artırılabilir.

Yönetmelikler

MADDE 48 – Bu Kanuna göre çıkarılacak yönetmelikler bir yıl içerisinde hazırlanarak Kurumca yürürlüğe konulur.

GEÇİCİ MADDE 1 – Bu Kanun hükümleri kapsamına giren kuruluşlar durumlarını bir yıl içinde bu Kanun hükümlerine uygun hale getirmek zorundadırlar.

GEÇİCİ MADDE 2 – Bankalar hariç olmak üzere, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 4 üncü maddede belirtilen faaliyetlerde bulunan kuruluşlar, anılan maddede öngörülen yönetmeliğin yayımı tarihinden başlayarak üç ay içinde Kuruma başvurarak gerekli izinler almak zorundadır.

GEÇİCİ MADDE 3 – Bu Kanunun kapsamındaki kart çıkaran kuruluşlar faiz hesaplamasına ilişkin uygulamalarını üç ay, diğer uygulamalarını ise bir yıl içerisinde bu Kanun hükümlerine uygun hale getirmek zorundadırlar.

Ancak, 24 üncü maddenin üçüncü fıkrasındaki asgarî tutar bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay yüzde on olarak uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 4 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibariyle, kendisine dönem sonu borcunun ödenmesi için ihtar çekilmiş veya haklarında icra takibi başlatılmış ya da 31/1/2006 tarihine kadar temerrüde düşmüş olan kredi kartı borçluları, altmış gün içerisinde ilgili kredi kartı veren kuruluşa veya avukatına yazılı olarak, güncel tebligat adresi de belirtmek suretiyle müracaat ederek, borçlarını taksitle ödemek istediklerini beyan etmeleri halinde, düzenlenecek ödeme plânını imzalamaları ve ilk taksiti de peşin ödemeleri şartıyla kendisine bildirilen son dönem borcu tamamen tahsil edilinceye kadar yıllık % 18 faiz oranı üzerinden hesaplanacak borç tutarını; icra takibine konu olmuş ise takip, dava masraf ve harçları, vekâlet ücreti ile birlikte onsekiz eşit taksitte ödeme hakkına sahip olurlar.

Temerrüt tarihindeki ana para borcu kart çıkaran kuruluş tarafından kart hamiline o tarihte gönderilen son dönem borcunda belirtilen toplam borç tutarıdır.

Kredi kartı borçlusunun bu maddenin birinci fıkrasına uygun olarak alacaklıya müracaat etmesi ve yapılan ödeme plânı doğrultusunda taksit tutarlarını ödemesi şartıyla, halihazırda yapılmış işlemler baki kalmak kaydıyla icra işlemleri durur, İcra ve İflas Kanununda belirtilen süreler işlemez.

Kredi kartı borçlu u bu ödeme plânına karşı ancak, plân doğrultusunda ödeme yapmak ve ödemelere devam etmek koşulu ile itiraz yoluna başvurabilir.

İşbu geçici madde kapsamında yeniden yapılandırılan borçlarda, borçlunun yapılandırma öncesi dönemde borca vaki itirazları ortadan kalkar. Ödeme plânı uyarınca son taksitin de vadesinde ödenmesi üzerine icra takibi sona erer.

Taksitlerden herhangi birinin vadesinde ödenmemesi halinde bu madde ile sağlanan haklar ortadan kalkar ve bu Kanunun 26 ncı maddesinde belirtilen gecikme faizi üzerinden mevcut icra takip işlemlerine devam edilir.

İşbu geçici madde Kanunun yürürlüğe giriş tarihinden önce yapılmış ödemeleri geri isteme hakkı vermez.

GEÇİCİ MADDE 5 – (Ek: 24/6/2009-5915/2 md.)

31/5/2009 tarihi itibarıyla, kart çıkaran kuruluşlarca ya da varlık yönetim şirketlerince, kendisine ödeme için ihtar çekilmiş veya haklarında icra takibi başlatılmış ya da 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 53 üncü maddesi uyarınca Kurulca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde üçüncü, dördüncü veya beşinci grup krediler ve diğer alacaklar içerisinde sınıflandırılmış kredi kartı borcu bulunan kart hamilleri Kanunun yayımı tarihinden itibaren altmış gün içerisinde ilgili kredi kartını çıkaran kuruluşa ya da kuruluşun avukatlarına veya 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamında faaliyet gösteren varlık yönetim şirketine ya da ilgili şirketin yetkilendirdiği temsilcilerine yazılı olarak, güncel tebligat adreslerini de belirtmek suretiyle müracaat ederek, ikinci fıkrada belirlenen usule göre hesaplanacak borçlarını üçüncü fıkradaki koşullardan birine göre ödemek istediklerini beyan etmeleri halinde, düzenlenecek ödeme plânını imzalamaları şartıyla, icra takibine konu olmuş ise takip, dava masraf ve harçlarını ve nispi kanuni vekalet ücretinin yüzde yirmibeşini de kabul edilen plan çerçevesinde ödeme hakkına sahip olurlar.

31/5/2009 tarihi itibarıyla, kart hamiline ödenmesi için ihtar çekilen veya hakkında icra takibi başlatılan kredi kartı ana para ve faiz borcu ya da kart hamilinin anılan tarih itibarıyla 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 53 üncü maddesi uyarınca, Kurulca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde üçüncü, dördüncü veya beşinci grup krediler ve diğer alacaklar içerisinde sınıflandırılmış bulunan kredi kartı ana para borcu ile bu hesaplarda sınıflandırılma tarihine kadar işletilmiş bulunan faiz borcu 31/5/2009 tarihine kadar Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca üç aya kadar vadeli ağırlıklı ortalama mevduat faiz oranı esas alınarak ilan edilecek aylık endeks katsayısı ile çarpılmak suretiyle ödeme planına esas borç tutarı hesaplanır.

İkinci fıkraya göre hesaplanan ödeme planına esas borç tutarının müracaat tarihinden itibaren otuz gün içerisinde defaten ya da taksitler halinde ödenmesi durumunda herhangi bir ilave borç hesaplamasına gidilmez. Ancak, ödeme planına esas borcun vadeli olarak ödenmesinin talep edilmesi halinde aylık eşit taksitler şeklinde ödenecek borç tutarı;

- a) 6 aylık vade için 1,04,
- b) 12 aylık vade için 1,08,
- c) 24 aylık vade için 1,18,
- d) 36 aylık vade için 1,26,

ile çarpılarak hesaplanacak tutarın ay sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanır. Vadeli ödemelerde ilk taksit peşin olarak ödenir.

Kredi kartı borçlusunun bu maddenin birinci fıkrasına uygun olarak alacaklıya müracaat etmesi ve yapılan ödeme planı doğrultusunda taksit tutarlarını ödemesi şartıyla, halihazırda yapılmış işlemler baki kalmak kaydıyla icra işlemleri durur, İcra ve İflas Kanununda belirtilen süreler işlemez.

Kredi kartı borçlusu bu ödeme planına karşı ancak, plan doğrultusunda ödeme yapmak ve ödemelere devam etmek koşulu ile itiraz yoluna başvurabilir.

Bu madde kapsamında yeniden yapılandırılan borçlarda, borçlunun yapılandırma öncesi dönemde borca vaki itirazları ortadan kalkar. Ödeme planı uyarınca son taksitin de vadesinde ödenmesi üzerine icra takibi sona erer.

Altı aylık vade de dâhil olmak üzere kabul edilen taksit planına göre, bir yıl içerisinde 3 taksitin vadesinde ödenmemesi halinde bu madde ile sağlanan haklar, ilgili kart çıkaran kuruluşça ya da varlık yönetim şirketince ortadan kaldırılabilir ve bu Kanunun 26 ncı maddesinde belirtilen gecikme faizi üzerinden mevcut icra takip işlemlerine devam edilebilir. Bankaların kredi kartı alacaklarını temlik almış olan varlık yönetim şirketleri de kredi kartı borçlularının talebi halinde, bu madde gereğince işlem yapmak zorundadırlar. Temlik alacaklıları da bu madde kapsamındaki alacaklarıyla ilgili olarak bankaların yararlandıkları harç muafiyetlerinden yararlanırlar.

Bu madde, Kanunun yürürlüğe giriş tarihinden önce yapılmış ödemeleri geri isteme hakkı vermez.

Yürürlük

MADDE 49 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 50 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

ÖZGEÇMİŞ

1970’de İstanbul’un Kartal ilçesinde doğdu. 1993 Yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümü’nden mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Kürsüsü Muhasebe ve Denetim Bölümü’nde başladığı Yüksek Lisans Programını, 2015 yılında Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe ve Denetim Bölümünde tamamladı. 1994 yılında Albaraka Türk Katılım Bankasında çalışmaya başladı. 1994 ile 1997 yılları arasında Albaraka Türk Mali İşler Müdürlüğü’nde çalıştı. Akabinde askerlik hizmeti sonrası Çukurova Demir Çelik Fabrikası Genel Müdürlüğü’nde Bütçe ve Maliyet Şefi olarak göreve başladı. 1998 yılında tekrar Albaraka Türk Katılım Bankası’na geri döndü. 1998 yılında başladığı Bireysel Bankacılık Müdürlüğünden sonra sırasıyla Bireysel Pazarlama Müdürlüğü, Ödeme Sistemleri Müdürlüğünde birim müdürü düzeyinde çalıştıktan sonra halen Alternatif Dağıtım Kanalları Müdürlüğü’nde birim müdürü olarak görevini sürdürmektedir. 2000 Yılında TÜRMOB’dan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ruhsatı ve 2013 yılında da Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’ndan Bağımsız Denetçi Sertifikası almıştır. BKM’ de Pazar Geliştirme Komitesi Üyesidir. Evli, 16 yaşında bir erkek ve 10 yaşında da bir kız çocuğuna sahiptir.